

Latvijas Universitāte
Vadības un ekonomikas fakultāte
Publiskās pārvaldes katedra

Dzimumlīdztiesības vērtējums pašvaldību vadītāju sieviešu skatījumā

Maģistra darbs

Autors	Agate Zaķe az05016
Katedras vadītājs	Inese Vorončuka Dr. oec., profesore
Darba vadītājs	Edvīns Vanags Dr.habil.oec., profesors
Recenzents	

Rīga 2007

Saturs

	lpp.
Anotācijas (latv. val. un angļu val.)	3
Ievads	4
1. Dzimumlīdztiesības teorētiskie aspekti un prakse	8
1.1. Dzimumlīdztiesības teorijas vispārējie jautājumi	8
1.2. Feminisma teorijas par sievieti politikā	13
1.3. Kavējošie faktori sieviešu dalībai vadošos, politiskos amatos	16
1.3.1. Kavējošo faktoru klasifikācija	16
1.3.2. Sieviešu sociālās lomas/ sociālo lomu konflikti	19
1.3.3. Stereotipi un aizspriedumi	21
1.3.4. Diskriminācijas jēdziens un tās veidi	25
1.4. Ārvalstu pieredze dzimumlīdztiesības stiprināšanā	27
1.5. Latvijas prakse dzimumlīdztiesības jautājumu problemātikā	32
2. Sieviete līdere pašvaldībā	41
2.1. Pašvaldība kā vietējā vara	41
2.2. Līderisma teorētiskie aspekti	43
3. Pašvaldību vadītāju aptauja	52
3.1. Pētījuma metodoloģija	52
3.2. Respondentu raksturojums	54
3.3. Aptaujas rezultātu analīze	56
3.4. Vīriešu – pašvaldību vadītāju aptauja	68
4. Interviju analīze	71
4.1. Interviju objektu izvēle	71
4.2. Interviju vērtējums	72
5. Sieviešu pašrealizācijas iespējas pašvaldībās un Latvijas politikā	92
Secinājumi un priekšlikumi	95
Izmantotās literatūras un informācijas avotu saraksts	97
Galvojums	104
Pielikumi	105
1.-4. pielikums	106-113
5.-24. pielikums „Intervijas”	114-173
Izziņa par aizstāvēšanu	174

Anotācija

Maģistra darbā „Dzimumlīdztiesības vērtējums pašvaldību vadītāju sieviešu skatījumā” apskatīti dzimumlīdztiesības teorētiskie aspekti un prakse, par pamatu ņemot feminisma un līderisma teorijas un dzimumlīdztiesības problemātikas skaidrojumu, aplūkoti kavējošie faktori sieviešu dalībai politikai, tādi kā stereotipi, sociālās lomas un to konflikti, kā arī dzimumdiskriminācija, skaidrota pašvaldība kā vietējā vara. Darbā ietverti arī jautājumi par ārvalstu pieredzi dzimumlīdztiesības stiprināšanā un Latvijas praksi dzimumlīdztiesības jautājumu problemātikā.

Darbā izvirzītā hipotēze: „Lai gan Latvijā pēc pašu sieviešu līderu uzskatiem dzimumlīdztiesības jomā attiecībā uz pašvaldību vadītājām pastāv zināmi kavējoši faktori (stereotipi, aizspriedumi, dzimumdiskriminācija, lomu konflikti), sievietes ir gatavas darboties un šobrīd jau ieņem atbildīgus amatus pašvaldībās un citās publiskās pārvaldes institūcijās” pierādīta, balstoties uz kvalitatīvi kvantitatīvu pētījumu: intervijas ar sievietēm pašvaldību vadītājām (20 intervijas 2005.gada februārī un 2006.gada augustā, septembrī), sieviešu pašvaldību vadītāju anketēšana un vīriešu – pašvaldību vadītāju aptauja.

Abstract

The Master Paper titled “Evaluation of Gender Equality in the Point of View of Women as Leaders of Local Authorities” deals with theoretical and practical aspects of gender equality issues based on feminism and leaderism theories and the explanation of problems concerned with gender equality, it also characterizes the disturbing factors for women participation in politics, namely, stereotypes, social roles and their conflicts, and gender discrimination, moreover, it provides explanations for the meaning of local authority being a local power. The Paper also includes issues regarding foreign experience related to strengthening of gender equality and Latvia’s practice in dealing with the gender equality problems.

Hypothesis raised by this Paper “Although in Latvia according to the opinion held by women who are leaders themselves towards women who are the heads of local authorities certain disturbing factors do exist (like stereotypes, prejudices, gender discrimination, role conflicts), still these women are ready to participate, and already now they hold responsible positions in local authorities and other public institutions” is proved by a quantitative study: interviews with women who are leaders of local authorities (20 interviews gathered as of February 2005 until August/September 2006), questionnaires distributed to women who are leaders in local authorities and men who are also leaders in local authorities.

Ievads

Latvija ir valsts, kurā ir vislielākais sieviešu īpatsvars – 54% un vislielākā starpība starp sieviešu un vīriešu mūža ilgumu. Jaunpiedzimušo vidējais paredzamais mūža ilgums sievietēm ir 77,2 gadi, vīriešiem 67,1 gads, t.i. par 10,1 gadu mazāks (Latvija. Pārskats par tautas attīstību, 2004/2005). Šie dati runā par labu sieviešu virzīšanai vadošajos amatos.

Latvijas likumdošanā nav noteikti jebkādi ierobežojumi sievietei realizēt un izmantot savas tiesības politiskajā, ekonomiskajā, sociālajā, kultūras vai jebkurā citā sfērā saistībā ar viņas ģimenes stāvokli.(Latvijas Republikas...,2002:2) Tomēr šobrīd nedz lēmējvaras, nedz izpildvaras institūcijās sievietes nav pārstāvētas proporcionāli salīdzinājumā ar vīriešiem.

Kā rāda pētījums sievietēm interese par politiku palielinās pēc 40 gadu vecuma. Šajā vecumā par politiku ļoti interesējas 45–46% sieviešu. Gandrīz divkārt augstāka interese par politiku, salīdzinot ar vidējo izglītību ieguvušajām sievietēm, ir sievietēm ar augstāko izglītību. Tas liecina par sieviešu potenciālo gatavību politiskām aktivitātēm. Tomēr vīriešu interese par politiku ir augstāka, kas nenāk par labu saprātīgai un izsvērtai rīcībai vēlēšanu laikā, jo sievietes ir lielākā vēlēšanu daļa. (Dzimumlīdztiesība..., 2000:142) Saeimā (pēc vēlēšanām 2002. gadā) no 100 deputātiem 21 ir sieviete, attiecīgi 1993. g. tās bija 14, 1995. gadā tikai 8, un 1998. g. 17. (Sievietes un vīrieši..., 2003) Pēc vēlēšanām 2006.gadā decembrī Ministru kabinetā ir 4 sievietes un 14 vīrieši, bet ministrijās, Valsts kancelejā un Īpašu uzdevumu ministra sekretariātā strādā 71% sieviešu, Saeimā no 100 sievietes ir 19, valsts pārvaldē: vecākie speciālisti, speciālisti – 66,9% sievietes, bet likumdevēju un valsts vecāko amatpersonu un vadītāju vidū sievietes ir 36,7% (<http://www.lm.gov.lv/?sadala=603>).

Latvijā pastāv dažādi līmeņi, kur sievietei iespējams iesaistīties politiskajās aktivitātēs – politiskās partijas, balotēšanās par deputātu mazā pagastā vai lielā pilsētā, kļūt par pagasta vai pilsētu padomes (domes) priekšsēdētāju, tikt ievēlētai Saeimā, ieņemt ministres vietu, kļūt par valsts prezidenti utt. (Local and Regional..., 2004:7) Tomēr 27,4% aptaujāto pašvaldību darbinieku un deputātu uzskata, ka vīriešiem ir lielākas iespējas darboties politikā (Dzimumu līdztiesības principu...,2004:11).

Politika ir sabiedriskās darbības nozare, kas ietver līdzdalību sabiedrības un valsts veidošanā, valsts vadīšanā un valsts lietu kārtīšanā, attiecībās starp dažādām sabiedrības grupām un slāņiem, dažādām tautām un valstīm (Svešvārdu vārdnīca, 1999:610). Politiskā līdzdalība ir individuāla vai kolektīva piedalīšanās politiskajos procesos, kuru rezultātā notiek politiskā rekrutācija, mainās un attīstās valsts politiskais kurss un top politiskie lēmumi. Politiskās līdzdalības līmeņi raksturo interese par politiku, iesaistīšanās politiskās diskusijās, sociālo problēmu un aktuālo politisko jautājumu apzināšanā, līdzdalība partijās utt.(Socioloģijas skaidrojošā..., 1997:71). Partijas vārdā par demokrātiski pieņemtiem tiek

pasludināti vissvarīgākie lēmumi, kuru pieņēmēji ir partijas elite – galvenokārt vīrieši (Mihells R., 2004: 86).

Sievietes protestē pret tādu sabiedrības iekārtojumu, kurai atbilst tikai vīriešu kritērijiem, kas tomēr ierobežo sieviešu piedalīšanos valstiski svarīgu lēmumu pieņemšanā un valsts politikas veidošanā, kā arī mazina sieviešu līdztiesību.

Pašreizējā pārejas perioda sabiedrībā aizsākusies sieviešu kustība, kas savu tiesību aizstāvēšanā ir reāls pamats un mērķis. Varas, naudas un darbu sadale starp dzimumiem kā sabiedrībā kopumā, tā arī ģimenē neatbilst abu dzimumu līdztiesības principiem. Līdztiesība nozīmē to, ka sievietēm un vīriešiem ir vienādas tiesības, pienākumi un iespējas strādāt darbu, kas dod ekonomisku neatkarību, vienāda iespēja kopt bērnus un māju, piedalīties politiskajā un sabiedriskajā dzīvē, kā arī apliecināt sevi profesionālajā jomā un izglītībā.

Visbiežāk par dzimumu atšķirtību robežšķirtni tiek uzskatīts prāts, domāšanas īpatnības. Vairumā gadījumu gan zinātnē, gan sadzīvē prāts tiek atzīts par vīrieša priekšrocību, atstājot sievietei emociju dominanti un praktiskā saprāta iezīmes. Savulaik Kants teicis, ka skaistajam dzimumam ir tikpat daudz prāta kā vīriešu dzimumam – tikai ar to starpību, ka tas ir skaists prāts, bet vīriešu – dziļš prāts (Vadības zinātnes..., 2001).

2006. gada 4. jūlijā LR Ministru kabineta apstiprināja Latvijas Nacionālo attīstības plānu 2007.-2013.gadam (NAP) par vienu no valsts attīstības priekšnosacījumiem nosakot drošu, pilsonisku un saliedētu sabiedrību. NAP nosaka, ka par sabiedrības saliedētību liecina dzimuma, tautību, kultūras, izglītības un turības, indivīdu vienotība vispārēju labumu vairojošu pasākumu veikšana, noslāņošanās procesu palēnināšanās.

2006.gada deklarācijā par Ministru kabineta iecerēto darbību, apakšsadaļā Pilsoniska un saliedēta sabiedrība noteikts, ka tā balstās uz ilgtspējības principa un kopīgām vērtībām. Sadaļas *Pilsoniskās sabiedrības stiprināšana 15. punktā minēts*: “ Izstrādāsim un īstenosim *Programmu dzimumu līdztiesības īstenošanai 2007.–2010.g.*, nodrošinot dzimumu līdztiesības jautājumu efektīvu, integrētu un koordinētu risināšanu.” 2006.gada 7.novembrī (<http://www.mk.gov.lv/index.php/?id=38>).

Latvijā ir zema politiskā un pārvaldes kultūra. To varētu paaugstināt, palielinot sieviešu īpatsvaru politikas un pārvaldes elites vidū.

Pētījuma mērķis: dzimumlīdztiesības vērtējums sieviešu - pašvaldību vadītāju skatījumā.

Pētījuma objekts: sievietes pašvaldību domju (padomju) priekšsēdētājas.

Pētījuma priekšmets: sieviešu pašrealizācijas iespējas Latvijas politikā.

Pētījuma uzdevumi:

- izpētīt teorētisko literatūru: noskaidrot ar tēmu saistītos jēdzienus un atbilstošās teorijas;
- izvērtēt statistiku un jau izdarītos pētījumus attiecīgajā sfērā;

- izvēlēties pētījuma metodoloģiju;
- aptaujāt pašvaldību domju (padomju) priekšsēdētājas ar anketu palīdzību, lai noskaidrotu viņu viedokli par sieviešu pašrealizācijas iespējām Latvijas politikā un to ietekmējošiem faktoriem;
- intervēt atsevišķas pašvaldību vadītājas – sievietes par dzimumlīdztiesības problēmām Latvijā;
- ar aptaujas palīdzību noskaidrot vīriešu viedokli dzimumu līdztiesības problemātikā;
- analizēt kvalitatīvo pētījumu, izdarīt secinājumus un izstrādāt priekšlikumus;

Hipotēze: Lai gan Latvijā pēc pašu sieviešu līderu uzskatiem dzimumlīdztiesības jomā attiecībā uz pašvaldību vadītājām pastāv zināmi kavējoši faktori (stereotipi, aizspriedumi, dzimumdiskriminācija, lomu konflikti), sievietes ir gatavas darboties un šobrīd jau ieņem atbildīgus amatus pašvaldībās un citās publiskās pārvaldes institūcijās.

Pētījumā izmantotās metodes:

- literatūras analīze;
- pašvaldību vadītāju - sieviešu anketēšana;
- strukturētās intervijas;
- vīriešu aptauja;
- salīdzināšanas metode.

Maģistra darba teorētiskajā pamatā ņemtas feminisma, lomu, līderisma un vadības teorijas, apskatītas sieviešu sociālās lomas, apskatīts sociālo lomu konflikts, stereotipi un aizspriedumi, kā arī diskriminācijas jēdziens un tās veidi. Pie galvenajiem ideju autoriem minami – Belzs R., Blaus un Skots, Etcioni A., Faijola A., Fokols, Markss K., Meijo E., Mērtons R., Mīds Dž. H, Pārsons T., Sensimons, Teilors Fr.V., Vēbers M.. Autore balstījās uz grāmatu autoriem –Andersen M. & Taylor H., Delamonts S., Giddens A., Harris S., Laķis P., Moore S., Zepa B. un Zobena A., E. Vanags u.c. autori. Darbā parādīta sievietes līderes loma Latvijas politikā, kā arī analizētas iespējas sievietēm sevi pašrealizēt Latvijas politikā.

Maģistra darbā izmantota kvalitatīvā pētīšanas metode – strukturētās intervijas, kvalitatīvi - kvantitatīvais pētījums – sieviešu anketēšana un vīriešu aptauja un apskatīta statistika. Analizēta arī LR Labklājības ministrijas un Zviedrijas Starptautiskās attīstības un sadarbības aģentūras (SIDA) divpusējās sadarbības projekta „Sieviešu iesaistīšana politikā un lēmumu pieņemšanas process Latvijā” virzība un rezultāti. Autore balstījās uz jau izdarītiem pētījumiem, kas veikti gan Latvijā (piemēram, “Sievietes un vīrieši pārvaldībā”, 2004; „Dzimumu līdztiesības principu īstenošana Latvijas pašvaldībās”, 2004;). Gan ārpus valsts (piemēram, Igaunijā veiktais pētījums „Valdības pētījums: sieviešu un vīriešu politiskā vienlīdzība”, 2004). Apskatīta masu mediju uzmanība sieviešu pašrealizācijas iespējām

Latvijas politikā. Pētīti likumi, kas attiecas uz dzimumlīdztiesību un pašvaldību politiku. Autore ir piedalījusies saistībā ar Zviedrijas izstādes *"Investējam dzimumu līdztiesībā"* atklāšanu seminārā *„Dzimumu līdztiesības principu integrēšanu budžeta procesos un dzimumu līdztiesības praktisku īstenošanu”* 2006.gada 8. martā; piedalījusies Ziemeļvalstu un Latvijas dialoga konferencē *„Labklājība un ekonomiskā attīstība Ziemeļeiropā – pamats reģiona konkurētspējai pasaulē”*, 2006. gada 4. aprīlī - piedalījusies seminārā *„Eiropas nodarbinātības politika, darba tirgus un dzimumu līdztiesības jautājumi”*, no 2006. gada 19. jūnija līdz 21. jūnijam. Autore ir piedalījusies Labklājības ministrijas ESF nacionālās programmas projekta *„Kapacitātes stiprināšana nodarbinātības un dzimumu līdztiesības politikas izstrādē - diskusijā par EQUAL projekta "Profesiju segregācijas cēloņu mazināšana"* ietvaros veikto pētījumu 2006.gada 9. novembrī. Pētījums papildināts studējot Somijā Kuopio Universitātē.

Autores pētījuma periods ir 2004.-2007.gads.

Maģistra darbā turpināta autores kursa darba tēma *„Sieviete kā organizācijas vadītāja”* (2004), bakalaura darba tēma *„Sieviešu pašrealizācijas iespējas Latvijas politikā”* (2005) un Latvijas Statistikas institūta projekta tēma *„Dzimumlīdztiesības vērtējums pašvaldību vadītāju sieviešu skatījumā* (2007). Autore piedalās Latvijas Zinātnes padomes finansētajā projektā Nr.05.1389 *„Latvijas statistikas specifiskās problēmas ES statistikas ietvaros”* un ES INTERREG III C Zone SKD GRISI projektā.

1. Dzimumlīdztiesības teorētiskie aspekti un prakse

Dzimumu līdztiesība ir situācija, kad vīrieša un sievietes loma sabiedrības attīstībā tiek atzīta par līdzvērtīgu, viņiem tiek piešķirtas vienādas tiesības un vienāda atbildība, nodrošināta vienāda pieeja resursiem un to izmantošanas iespējas. *De jure dzimumu līdztiesība* ir formālā, legālā līdztiesība. Dzimumu līdztiesība ir garantēta valsts likumdošanā. *De facto* dzimumu līdztiesība ir reālā līdztiesība. Neskatoties uz likumu normu esamību vai neesamību, vīrieša un sievietes līdztiesība izpaužas reālās dzīves situācijās. Ne vienam, ne otram dzimumam nav sistemātisku ierobežojumu (nevienlīdzīgo iespēju, nevienlīdzīgo pienākumu, nevienlīdzīgo dzīves situāciju vai statusu) de jure līdztiesības īstenošanai (Neimanis, 2003).

Dzimumu līdztiesības principa integrēšana nozīmē, ka dzimumu līdztiesība kā princips tiek ņemts vērā visos rīcībpolitikas, programmu, administratīvu un finanšu aktivitāšu posmos – gan izstrādē, gan īstenošanā, gan vērtēšanā, novērtējot šo darbību sekas uz abu dzimumu stāvokli un novēršot pastāvošo dzimumdiskrimināciju vai neradot jaunus tiešās vai netiešās diskriminācijas veidus (Neimanis A., 2003). Dzimumu līdztiesības principa integrēšana budžeta veidošanā ir budžeta izvērtēšana no abu dzimumu perspektīvas, noskaidrojot, cik lielā mērā gan sievietē, gan vīrietis ir ieguvēji no pastāvošajiem vai plānotajiem izdevumiem, kā arī vai tiek vai netiek veicināta dzimumu līdztiesība (Neimanis A., 2003).

Detalizētāk šajā nodaļā aprakstīts ne tikai par dzimumu līdztiesību, bet arī par kavējošajiem faktoriem sieviešu dalībai politikā, kā arī par ārzemju un Latvijas praksi šo jautājumu risināšanā.

1.1. Dzimumlīdztiesības teorijas vispārējie jautājumi

Viens no demokrātijas stūrakmeņiem – politiskā un tiesiskā vienlīdzība. Tas paredz, ka visiem pilsoņiem ir vienādas tiesības piedalīties politiskajā dzīvē, neskatoties uz viņu politisko un reliģisko pārliecību, dzimumu piederību (Sieviete vakar., 1999:67). Tomēr mūsdienās ir radusies situācija, ka sievietēm, kuras ir veiksmīgas politiskajā darbībā ir jāieklaujas vidē, kurā viņas nav pieņemtas (Giddens A., 1996:177).

Vairākums sociologu uzskata, ka strādājošai sievietei ģimenē ir lielāka vara. Par to liecina ģimenes ietekmes teorija (family power theory) - kuram no laulātajiem pieder lielākas iespējas, tam pieder arī ietekme ģimenē. Vīrietis, kas ieņem prestižāku profesiju, ģimenes dzīvē diktē savus uzskatus (Бэрн,2002:127). Nav pilnīgu pierādījumu, ka ģimenē lielāko lomu spēlē tas, kas ieņem augstāku amatu vai vairāk pelna, bet iespējams, finansiāli neatkarīgam ir lielāka vara pār finansiāli atkarīgo.

Būtiski ir nošķirt „līdztiesības” no „vienlīdzības” jēdziena izpratnes. Dzimumu līdztiesība nozīmē nodrošināt abiem dzimumiem vienlīdzīgas tiesības un iespējas, nevis uzsvēr vīriešus un sievietes kā vienādas būtnes (Eiropas Kopienas..., 2003).

Lai apgūtu un realizētu Eiropas Savienības struktūrfondu līdzekļus, viena no izvirzītajām prasībām, ir dzimumu līdztiesības principa ievērošana. Galvenais šīs prasības mērķis – radīt gan sievietēm, gan vīriešiem vienādas iespējas piedalīties ES struktūrfondu atbalstīto projektu iniciēšanas un ieviešanas procesā (<http://www.lm.gov.lv/?sadala=254>).

Eiropas Savienība apņēmas veicināt dzimumu vienlīdzību jau 1957.gada līgumā. ES institūcijās tiek mēģināts panākt dzimumu vienlīdzību visās lēmumu pieņemšanas jomās.

ES Padome 1999.gada 22.oktobrī pieņēma lēmumu par dzimumu vienlīdzību visos lēmumu pieņemšanas procesos. 2000.gada maijā Eiropas Komisija izdeva Pamatstratēģiju par dzimumu vienlīdzību un paziņoja, ka jācenšas panākt vismaz 40% abu dzimumu līdzdalība savās komitejās un ekspertu grupās. Lai palīdzētu sasniegt šo mērķi, Eiropas Komisija pieprasa dalībvalstīm ieteikt savus kandidātus no abiem dzimumiem šajās institūcijās (<http://www.politika.lv/index.php?id=5269>).

Eiropas Komisija 2006.-2010.gadam ir izdevusi savu paziņojumu Padomei, Eiropas Parlamentam, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai par sieviešu un vīriešu līdztiesību. Arī šajā dokumentā ir izteikta Eiropas Komisijas vēlme panākt lielāku vienlīdzību politisko lēmumu pieņemšanā. Tomēr nav tādu direktīvu vai dokumentu, kas stingri atrunātu kvotas dzimumu vienlīdzībai Eiropas Savienības institūcijās (<http://europa.eu.int/eur>).

Sievietes biežāk nekā vīrieši ir saskārušās ar nevienlīdzīgām iespējām. Ārēji var likties, ka dzimumu diskriminācija nepastāv. Juridiski sievietei un vīrietim ir pilnīgi vienādas iespējas un tiesības uz nodarbinātību, darba apstākļiem un izaugsmes iespējām darbā. Latvijas Satversme garantē dzimumu vienlīdzību. Taču darba tirgū ir novērojams dzimumu līdzsvara trūkums. Sievietes pārsvarā ieņem zemākā līmeņa amatus kā vīrieši. Šī parādība neliecina par dzimumu līdztiesības pastāvēšanu mūsdienu sabiedrībā.

Par dzimumnevienlīdzības rašanos sabiedrībā ir atbildīgi dažādi socializācijas aģenti: ģimene, skolas, masu mediji. Dzimumnevienlīdzība ir atšķirība, kas pastāv starp vīriešu un sieviešu stāvokli sabiedrībā, kas var būt gan tiešs diskriminācijas rezultāts, gan sociālo, vēsturisko vai kultūras apstākļu ietekmes radīta. Runājot par dzimumnevienlīdzību visbiežāk gan piemin sieviešu nevienlīdzību attiecībā pret vīrieti. Sievietes sociālā nevienlīdzība ar vīrieti sāk izpausties darbā, samaksā, statusā un ietekmē uz sabiedrību. Pastāv arī daudzi citi sieviešu lomas ierobežojumi. Daudzi no mums ir audzināti ar pārliecību, ka sievietes vieta ir mājās.

Dzimumu nevienlīdzība socioloģisko teoriju skatījumā

Bioloģiskā perspektīva. Viena perspektīva dzimuma statusa lomai, nosakot kāda pozīciju sabiedrībā, ir tāda, ka iedzimtās bioloģiskās atšķirības starp vīrieti un sievieti veido ieguldījumu, ko katrs var dot sabiedrībai. Novērojot verbālās un garīgās atšķirības, ir daži pierādījumi, ka smadzenes abiem dzimumiem ir organizētas savādāk. Vīriešiem verbālās iemaņas ir fokusētas vienā, bet garīgi vizuālās otrā smadzeņu puslodē. Bet sievietēm abas iemaņas atrodas abās smadzeņu puslodēs. Tātad ir kādi bioloģiskie faktori, kas ietekmē dzimumu sociālo uzvedību.

Funkcionālistu perspektīva. Viņi argumentē, ka daži uzdevumi tika piešķirti vīriešiem, bet daži sievietēm pirmsindustriālajās sabiedrībās, jo tādi pasākumi bija vairāk piemēroti un praktiski. Kopumā vīrieši ir psiholoģiski stiprāki un brīvi no atbildības par bērniem. No sievietēm gaidīja iznēsāt un aprūpēt daudz bērnus. Ja zaudē sievieti - samazinās sabiedrības reproduktivitātes potenciāls, kas nezūd, zaudējot vīrieti. Tā ir izskaidrojams, kāpēc vīrieši darīja bīstamos un grūtos darbus – medīja, cirta kokus, bet sieviete jādzemdē jauni sabiedrības locekļi un jāgatavo ēst. Industrializācija ieviesa pārmaiņas, tika atdalīts darbs no ģimenes, radās mazākas ģimenes un ilgāki dzīves gadi. Sekas – ir tendence sievieti izolēt no darba tirgus, attiecinot uz viņu mājas darbus un bērnu audzināšanu.

Konfliktu perspektīva. Sociologs Randall Collins uzsver, ka pastāv interešu konflikts starp vīriešiem un sievietēm un ka dzimumu lomas var kalpot kā mehānisms kā viena grupa var dominēt pār otru. Tā kā vīrieši ir psiholoģiski spēcīgāki, viņi pārņem vadību. Daudzās sabiedrībās sievieti vienkārši iemāca pieņemt vīriešu dominanti. Vienkāršā medišanā vai ražas novākšanā ir darba sadalījums, kas balstās uz dzimumu, bet pastāv arī vērā ņemama dzimumu vienlīdzība. Tas ir tāpēc, ka sieviete ražo tikpat un pat vairāk kā vīrietis, jo var pāriet nedēļas līdz vīrieši kaut ko nomedī, bet sievietes lasot ogas un sēnes, baro visus. Lauksaimniecības sabiedrībās vīrieši dominēja ekonomiski – jo bija brīvi no bērnu audzināšanas – šeit sākas nevienlīdzība. No konfliktu teorijas sociālā nevienlīdzība ir sociāla problēma, ja kāda grupa, šajā gadījumā sievietes – apjauš, ka tiek ekspluatētas un ka ir iespējams kaut ko mainīt. Pēdējo desmit gadu laikā sievietes ir sapratušas, ka viņu statuss ir bijis vīriešu apspiests.

Interakcionisku perspektīva. Cilvēki ir saistīti savā starpā ar simboliem, kam ir kultūras un sabiedrības dotā sociālā nozīme. Šīs sociālās nozīmes ir radītas, komunicētas un pastiprinātas cilvēkiem iedarbojoties vienam ar otru ikdienā. Tātad mēs varam daudz saprast par dzimumnevienlīdzības rašanos un saglabāšanos, ja novērojam kā vīrieši un sievietes mijiedarbojas atšķirīgā vidē. Piemēram, valoda – kā mēs uzsveram un lietojam dažādus vārdus dažādās dzimtēs. Tāpat arī vīrieši biežāk uzsāk sarunu un saņem mijiedarbību nekā sievietes – tos arī grupa pieņem kā līderus, tātad, ja sieviete ir iemācīta būt pakļāvīga un

kautrīga, tad viņas būs mazāk spējīgas vadīt. Sarunu stili arī atspoguļo un pastiprina šo dominantes un pakļautības modeli. Tas ir stereotips, ka sievietes runā vairāk kā vīrieši, bet dzimumu jauktās grupās vīrieši tomēr ir tie, kas runā vairāk. Dzimumnevienlīdzība kļūst par sociālu problēmu, ja trūkst vienprātības un sadalītas ekspektācijas par sieviešu un vīriešu lomām sabiedrībā (Sullivan J.T., 1988: 214).

Gan vīrieši, gan sievietes vēl dzīvo it kā divās pasaulēs: viena no tām ir vīriešu ar visai plašām iespējām, otra sieviešu, kur lielā mērā valda citi principi un normas. Tādā veidā tiek kavēta tautas, kā sociālā veseluma attīstība. Pagaidām nevienā, pat visattīstītākajā, valstī sievietēm nav radītas tādas pašas iespējas kā vīriešiem.

Diskriminācijas jēdziens nav pilnībā izprasts un daudzus vienlīdzības pārkāpumus sievietes uztver kā normu. Netiešo viena dzimuma diskrimināciju tīražē gan vīrieši, gan vēl vairāk pašas sievietes. Dzimumdiskriminācija ir nopietnākais šķērslis dzimumlīdztiesības īstenošanai un to visbiežāk nemaz nepamana. Sabiedrībā jau ir sākusies sieviešu noslāņošanās. Veidojas grupa sieviešu, kas sevi velta karjerai, iegūst labklājību, ir nodrošinātas, kamēr pārējās tiek arvien vairāk marginalizētas, diskriminētas un piesaistītas mājas pienākumiem.

2003. gada rudenī LR Saeimas Cilvēktiesību un sabiedrisko lietu komisijai tika izveidota Dzimumu līdztiesības apakškomisija; viens no tās galvenajiem uzdevumiem ir sekot dzimumu līdztiesības principu ievērošanai LR likumdošanā Lai nodrošinātu abu dzimumu atbilstošu pārstāvniecību, vairākas Eiropas valstis parlamenta vai vietējo pašvaldību līmenī kā pagaidu risinājumu ir ieviesušas kvotu sistēmu. Tas nozīmē, ka ir noteikts minimālais skaits sieviešu, kuras jāiekļauj ikvienā vēlēšanu sarakstā.. Bet, ja visas sievietes iekļauj sarakstu beigu daļā, nereti viņas gan formāli ir bijušas sarakstā, tomēr ievēlētas netiek.

Pasaules Bankas pētījumi liecina, ka lielāks sieviešu īpatsvars valdībā veicina godīgas valdības veidošanu. Ir vērojama nozīmīga saikne starp lielāku sieviešu skaitu parlamentā un zemāku korupcijas līmeni. Lai gan nebūtu korekti pieņemt un apgalvot, ka sievietes ir dabiski godīgākas vai mazāk korumpētas nekā vīrieši, tomēr pēdējo gadu desmitu gaitā augošais sieviešu skaits valdībās daudzās valstīs neapšaubāmi veicināja uzmanības pievēršanu atbildībai un sociālajam taisnīgumam (Sievietei un vīrietim..., 2004, 12).

Tautas attīstības process ir vērsts nevis tikai uz kādas sabiedrības daļas, bet uz visu cilvēku izvēles iespēju palielināšanu. Līdztiesīgas cilvēku (vīriešu un sieviešu) tiesības ir universāls princips, kas ierakstīts Vīnes deklarācijā (1993). Tā izpratnē jābūt šādiem nosacījumiem:

- Vienādi pieejami galvenie sociālie pakalpojumi, arī izglītība un veselība;
- Vienādas iespējas politisko un ekonomisko lēmumu pieņemšanā;

- Vienāda atlīdzība par vienādu darbu;
- Vienāda likuma aizstāvība;
- Likvidēta dzimumu diskriminācija un novērsta vardarbība pret sievieti;
- Vienlīdzīgas pilsoņu tiesības visās dzīves jomās: gan publiskajā (darbavietā), gan privātajā (mājās).

Diemžēl nevienā valstī pagaidām sievietēm nav tādas pašas iespējas, kādas ir vīriešiem (Tautas attīstība..., 184). Galvenais parametrs, ar ko vērtē tautas attīstības situāciju valstī, ir tautas attīstības indekss (TAI jeb HDI- Human Development Index). Tas ir integrēts sociāli ekonomiskais rādītājs, kas apvieno būtiskus pamatindikatorus, ko valstīs rēķina ik gadu. Katrs komponents, kas veido tautas attīstības indeksu, kvantitatīvi pārstāv vienu no galvenajām tautas attīstības dimensijām vai aspektiem, kas ir būtiski cilvēku izvēles un spēju paplašināšanai. Tautas attīstības indekss (TAI) ir veidots, balstoties uz trim komponentiem, kuri raksturo šādas jomas:

- 1) mūža ilgumu: jaundzimušo paredzamais mūža ilgums;
- 2) izglītību: pieaugušo lasītprasmes līmenis (svars komponentā ir 2/3) un visu līmeņu izglītības iestāžu apmeklētāju īpatsvars (svars komponentā 1/3);
- 3) ienākumu sadali: reālais IKP iz vienu iedzīvotāju, rēķināts pēc pirktspējas paritātes standartiem (PPP USD) (Tautas attīstība..., 42).

1995. gadā tautas attīstības novērtēšanā ieviesa dzimumu attīstības indeksu (GDI), kas pēc būtības ir katram dzimumam atsevišķi izrēķināts tautas attīstības indekss (TAI) un kas dod iespēju saredzēt vīriešu un sieviešu situācijas atšķirības gan katrā valstī, gan arī valstu grupās (Tautas attīstība..., 177).

1999. gada pasaules ziņojumā, izmantojot datus par 143 valstīm, dots visu šo valstu GDI ranžējums. Piecpadsmit valstīm GDI ir augstāks par 0,9. Pirmo vietu ar visaugstāko rādītāju – 0,928 – ieņem Kanāda, bet pēdējā ir Nigērija ar GDI – 1,286.

Ja salīdzina TAI un GDI, var izdalīt divas valstu grupas: Valstis, kurās GDI ir augstāks par TAI, piemēram, Austrālija (+3), Islande (+2), Ungārija (+2) utt., Latvijai +4. Un valstis, kurās GDI ir zemāks nekā TAI, piemēram, Japāna (-4), Apvienotie Arābu Emirāti (-4), Libāna (-4), Ekvadora (-6)...(Human Development..., 2000).

Sievietes vēl aizvien aizņem tikai 12% vietu pasaules valstu parlamentos (25 valstīs pat mazāk par 5%). 1999. gada globālajā ziņojumā 112 valstis ir sارانžētas pēc sievietēm piešķirtām līdzdalības iespējām (Gender empowerment – GEM). Norvēģija un Zviedrija šajā aspektā ir priekšgalā, jo tur jau ir pārkāpta tā sauktā 30% robežlīnija. Tikai 17 valstīs GEM ir virs 0,6, lai gan GDI virs 0,6 ir 103 valstīs. Tai pašā laikā 16 valstīs GEM ir zem 0,3, un tikai 3 valstīs GDI ir zem 0.3 (UNDP, 2000).

1.2. Feminisma teorijas par sievieti politikā

1706. gadā Marija Asrella (Mary Asrell), jautāja: „Ja visi cilvēki ir dzimuši brīvi, kā tas var būt, ka sievietes ir dzimušas par vergiem?” (Bock G., 2002: 27). Andersens M. feminismu definē kā aktīvu nostādni, ka sievietēm jādod tādas pašas tiesības un iespējas kā vīrietim (Andersen M., 2004: 371).

Kopš 1960-tajiem gadiem sievietes ir kļuvušas par nopietniem politikas dalībniekiem nacionālā līmenī. Divas galvenās partijas Amerikā tajā laikā cīnījās par pēc iespējas vairāk sieviešu iekļaušanu savās rindās, aktīvi notika lobēšana no sieviešu organizācijas puses, 1984.gadā sieviete pirmo reizi ASV tika nominēta viceprezidenta amatā. Lai gan legalizētas sieviešu tiesības ir salīdzinoši nesen, jau senākā laika periodā sievietēm tomēr bija nozīmīga loma vietējās pārvaldēs. Jau pirms 19.gs. sievietes piedalījās brīvprātīgajās organizācijās, kas arī bija iesaistītas vietējās varas veidošanā (Kweit R, Kweit M., 1989: 209).

Viena no lielākajām kustībām, kur sievietes ir apvienojušās ir feminisms, kur tiek uzsvērts dzimumu vienlīdzīgums, nevis sieviešu pārkums. Tāpēc galvenā pamatdoma attiecībā uz sievietēm vadītājām feminisma skatījumā ir cīņa, lai sievietēm būtu tādas pašas iespējas sabiedrībā kļūt par vadītājiem kā vīriešiem. Feminisma teorija izplešas pār literatūru, sociālo, kultūras vai politikas teoriju, jo nav vienas noteiktas teorijas, bet daudz dažādu teoriju kopums (Bronfen E., 2000: 69.).

Feminismā, strukturālās teorijas ietekmē, uzsvērtā vīriešu dominante sabiedrībā. Feminisma teorijas pārklājas ar marksisma perspektīvām, tomēr primāri ir centrētas tieši uz sieviešu pašrealizācijas problēmām (Moore S., 1996:32). Feminismu iedala : liberālais, marksisma, radikālais, duālās sistēmas teorija un tā sauktais „ melnais” feminisms.

Liberālā feminisma teorijā uzsvērts, ka sieviešu un vīriešu dzimumu lomas nav bioloģiski traktējamas, bet veidojušās socializācijas procesā. Šim feminisma virzienam tiek pārmesta virspusēja pieeja globālām sieviešu problēmām, izceļot tikai, piemēram, ģimeni vai masu medijus. Marksisma feminisma teorija sieviešu problēmas saista ar kapitālistisko sabiedrību. Sievietes tiek vērtētas tikai kā reproduktīvie aģenti, kuras kapitālismā producē un gādā par nākamo strādnieku paaudzi, socializējot tajā pakļāvīgumu. Šim virzienam pārmet vienkāršotu feminisma traktējumu kapitālismā. Radikālā feminisma teorijā (arī sociālajā feminismā) par sieviešu apspiešanas iemeslu minēti vīrieši, viņu uzspiestais spēks un iedzīvošanās uz sieviešu labuma, notiek cīņa pret vardarbību pret sievietēm (izvarošanu u.c.), ko pielieto vīrieši, lai uzrādītu savu spēku sabiedrībā. Šī situācija sabiedrībā nevarot mainīties, jo gan pastāvošo sistēmu ir izveidojuši, gan tajā dominē vīrieši. Pārmetumi – pārlietu liela sieviešu ekspluatācijas akcentēšana. Duālās sistēmas teorija piedāvā plašāku analīzi par sieviešu vietu sabiedrībā un problēmām tajā. Tajā kombinēti elementi no radikālā un

marksisma feminisma, uzsverot, ka pastāv sieviešu vieta kapitālismā, bet paralēli sievietes tiek apspiestas arī no vīriešu puses. Mājsaimnieces un mātes loma ierobežo sievietes darba iespējas. Par duālās sistēmas teorijas trūkumu var uzskatīt situāciju, kurā vīrietis tiek parādīts kā kapitālisma kalps, bez iespējām pret sievietei attiekties savādāk, kā viņu apspiežot. „Melnais feminisms” (dēvēts arī par multirasistisko) iestājas par afroamerikānietēm un aziātēm, feminismam piedēvējot arī etnocentrisku lomu (Moore S., 1996: 34). Tomēr feminisma kopējā ideja nemainās - uzsvērts dzimumu vienlīdzīgums, nevis sieviešu pārkums.

Pirms sievietes ieguva vēlēšanas tiesības – ģimenē oficiāli skaitījās tikai viena persona – vīrietis. Feminisms uzsver, ka dzimums nav liktenis, ka dzimumu stratifikācija ir nepareiza un tai ir jāpretojas. Tādejādi veidojās divas grupas- vīrieši, kas negrib zaudēt savas privilēģijas un vadošo lomu sabiedrībā, un sievietes, kas pieņem savu statusu kā morāli pareizu. Par feminisma pirmsākumu var uzskatīt sieviešu cīņu 1916. gadā par balsstiesībām ASV, kur notika 6 mēnešu pikets pie Baltā Nama - tika nodibināta Nacionālā sieviešu partija (Henslin M., 2000: 244). Feminisma teorijā mēdz izšķirt arī trīs galvenās fāzes. Pirmā vilņa feminisms (1848 – 1918), kura laikā sievietes cīnījās, lai iegūtu tiesības publiskajās sfērās, īpaši vēlēšanas tiesības, un lai tiktu vidējā līmeņa darbā, piemēram, medicīnā. Otrais vilnis (1918 – 1968) – bija saistīts ar sociālo reformu (brīvpusdienas nabadzīgiem bērniem un pabalstus sievietēm), un arī tiesības uz kontracepciju. Trešais vilnis ir no 1968 līdz mūsdienām, kas arī pastāv par publiskām sieviešu tiesībām, par pienācīgu samaksu, pret diskrimināciju darbā, vardarbību pret sievieti, šeit attīstījās arī feminisma socioloģija, kas iestājas par sieviešu izglītību (Delamont S., 2001: 8). Arī Rietumos feminisms ir pārdzīvojis vairākus vilņus, sākotnēji kā politiska kustība (lai iegūtu līdzvērtīgu tiesisku un politisku statusu) un vēlāk ar teorētiskāku ievirzi, analizējot un attīstot jaunas teoriju nostādnes (Cimdiņa A., 1994: 245).

Galvenā pamatdoma attiecībā uz sievietēm politikā feminisma skatījumā ir, nevis, ka tās būtu labākas (kaut gan tas bieži vien ir vērojams), bet, gan cīņa , lai sievietēm būtu tādas pašas iespējas sabiedrībā kļūt par vadītājām kā vīriešiem (Bronfen E., 2000: 69). Feminisma teorija aptver literatūru, sociālo, kultūras vai politikas teoriju, jo nav vienas noteiktas teorijas, bet daudz dažādu teoriju kopums.

Džankars (Jancar) saskata kontrastu starp padomju tipa valsts feminismu industrializācijas sākumposmā, kam raksturīgi centieni masveidīgi mobilizēt sievietes darbam rūpniecībā, ar Rietumiem, kur sievieti mēģināja piesaistīt mājas dzīvei. Turpmākās industrializācija laikā stāvoklis mainījās uz pretējo pusi: sieviešu organizācijas rietumos vairs nejuta tik lielu pretestību, iestājoties par sieviešu personīgās un seksuālās dzīves brīvību, kā

tas bija līdzīgos gadījumos padomju sistēmā (Thorborg M. A., 2000: 22).

Irēna Auziņa pārskatā par feminismu secina: “ Sievietes sākušas spēlēt aktīvu lomu pasaulē, taču viņas ienākušas pasaulē, kura pieder vīriešiem” (Cimdiņa A., 1994: 250).

Viens no pamanāmākajiem rezultātiem feministu kustībai ir izmaiņas cilvēku domāšanā attiecībā pret vīriešiem un sievietēm, tādejādi piedāvājot jaunas iespējas sievietēm (Andersen M., 2004: 371). Jaunie cilvēki tagad var izbaudīt brīvību, kas dota šai paaudzei – kontrolēt dzimstību, vienādas iespējas likuma priekšā, likuma aizsardzība seksuālai uzmākšanai, neierobežotas iespējas sievietei sportā, lielākas tiesības politikā, lielāks atbalsts bērnu kopšanā un vēl daudz, kas cits īsā laika posmā.

Konfliktu teorija uzsver, ka arī politiskie spēki ir koncentrēti vīriešu rokā un ka vīriešu dominante iet daudz tālāk par ekonomiskajiem procesiem – tā ir vardarbība pret sievieti ģimenē, izvarošana, seksuāla uzmākšanās u.c. (Schaefer T., Lamm P, 1998:330). Autori Morgan R.D., England E.R arī uzsvēruši konfliktu teorijā norādīto agresiju pret sievieti, kas izpaužas arī seksuālā uzmākšanās darba vietā (Latvijā vēl nav iesniegta neviena prasība par seksuālo uzmākšanos darba vietā). Vīriešu dominanti uzsver arī antropoloģe Margarita Meda (Margaret Mead) un feminisma socioloģe Helēna Hakere (Helena Mayer Hacker). Šāda situācija rada sabiedrībā vīriešiem kontroles pozīciju, kurā dzimumlomas tiek piešķirtas, pamatojoties uz atšķirīgām vīriešu un sieviešu īpašībām un uzvedību. Feminisma autors Pogrebins (Letty Cottin Pogrebin) iesaka, ka divi izšķiroši dzimumstereotipi ir šādi – „, puiši ir labāki” un „, meitenēm ir nolemts būt mātēm”. Socioloģe Barbara Polka (Barbara Bovee Polka) uzsver, ka vīrišķīgām vērtībām sabiedrībā ir lielāka nozīme un augstāks statuss. Vīrieši tiek pieņemti kā standarts, kā atskaites punkts. Tātad sievietes tiek apspiestas, jo piedāvā alternatīvu subkultūru, kas atšķiras no vīriešu vērtību sistēmas. Ja salīdzina ar Marksa teoriju par šķiru konfliktu – konfliktu teorijā vīriešus varētu iedalīt kā buržujus, bet sievietes kā proletariātu, kas tiek apspiests. Feminisma darbi, kas ietekmējuši arī socioloģijas zinātnei – Mary Wollstonecraft's – Sieviešu tiesību aizstāvēšana (Vindication of the rights of Women)1792. g., John Stuart Mill's – Sieviešu pakļaušana (the Subjection of women),1869.g. un Friedrich Engels's – Privātā īpašuma, ģimenes un valsts izcelšanās (The origin of private property, the family, and the state), 1884.g. Engels līdzīgi Marksam uzsver privātīpašuma palielināšanas sakarību ar sieviešu pakļaušanu. Līdzīgi arī mūsdienu feministiskās teorijas sieviešu pakļaušanu skata kā daļu no kapitālisma sabiedrības. Radikālās feminisma teorijas sieviešu apspiešanu skaidro kā neizbēgamu jebkurā sabiedrībā, kuru pārvalda vīrietis – gan sociālismā, gan kapitālismā, gan komunismā.

Konfliktu teorijas perspektīva attiecībā uz feminisma kustību, autores darbā tiek uzsvērtā kā īpaši nozīmīga.

Sabiedrībā izplatīta ir dzimumneitrālā pieeja, tā ir īpaši izplatīta mūsdienās. Pamatā ir pieņēmums, ka realizētā politika, programma vai cits pasākums dos vienādu labumu visiem sabiedrības locekļiem (Nagan-ling Chow E., 2003: 443).

1.3. Kavējošie faktori sievietēm dalībai vadošos politiskos amatos

Sievietes politikā ir mazākumā, jo viņas nav pietiekami pārstāvētas likumdošanā un biznesā – sfērās no kurām pārsvarā nāk politiķi. Viņas sevi nepieskaita pie klases, kas būtu tiesīga iesaistīties politikā. Sievietes apzinās lomu konfliktu - politiķes lomu ir grūti savienot ar mātes lomu, tajā pašā laikā vīrieši lomu konfliktu šeit nesaskata. Sievietēm ir grūti atrast vīru, kas būtu gatavs uzņemties „fona” lomu ģimenē un sabiedrībā. Visbeidzot- vīrieši tik viegli negrib atdot savu vietu politikā sievietei (Henslin M., 2000: 256).

Šķēršļi sievietēm līdzdalībai pārvaldības struktūrās ir dažādi. Statistikas dati apliecina, ka sievietes šīs pašrealizācijas iespējas pilnībā neizmanto, tāpēc jānoskaidro, kādi tad ir kavējošie faktori, kas aizkavē dzimumu līdztiesības ievērošanu Latvijā.

1.3.1. Kavējošo faktoru klasifikācija

Pētījumā: „Dzimumu līdztiesības principu īstenošana Latvijas pašvaldībās”, definēti sekojoši sievietēm pašrealizācijas iespējām Latvijas politikā kavējošie faktori.

1. Sabiedrības vispārējā attieksme, kurā par „īstajiem” politikas dalībniekiem uzskata vīriešus. Sievietes pietiekami netiek atzītas par politikas dalībniecēm, tiek kritiskāk vērtētas.
2. Motivācijas trūkums, jo tradicionāli pieņemts, ka arī sievietēm vietā visu izlemj vīrieši.
3. Politiskās apņemšanās trūkums (rakstiski formulēts) attiecībā uz sociālo un dzimumu līdztiesību (nacionālais darbības plāns vai citi politikas rīcību dokumenti).
4. Maskulinizēta terminoloģija, ka vīrieši ir vienīgie likumīgie politikas dalībnieki vai ka vīrišķīgā terminoloģija var pārstāvēt arī sievietes, kas tomēr tā nenotiek.
5. Sievietēm politisko uzskatu nepietiekams atspoguļojums masu medijos.
6. Vīriešu – politiķu savstarpējās neformālās attiecības, kurās neiesaista sievietes.
7. Ģimenes pienākumu nevienlīdzīga sadale.
8. Finansiālie aspekti - sievietes tērē savus ienākumus ģimenei, neriskējot tos izmantot visai nedrošajai politiskajai karjerai.

Publiskas un privātas vardarbības formas, kuras pret sievietēm izmanto vīrieši, ierobežojot un kontrolējot sievietēm pašnoteikšanos un uzvedību, atspoguļojas šādā avotā:

(<http://www.undp.org/gender/infopack.htm>, Dzimumu līdztiesības integrēšana...,2004:39).

Sabiedrībā pastāvošās tradicionālās dzimumu lomas ierobežo personības izaugsmi, kas rada sociālo nevienlīdzību. Ar dzimumu lomām tiek saprastas vīriešu un sieviešu lomas, kuras ir sociāli un tradicionāli (ne bioloģiski) noteiktas (Keller,1997:11).

Vēlot Valsts prezidenti, aptaujas liecināja, ka sievietes ir neiecietīgākas pret lomu maiņu sabiedrībā un to, ka valsts pirmā persona varētu būt sieviete. Tātad netiešo viena dzimuma diskrimināciju galvenokārt tīražē sievietes. (Dzimumlīdztiesība..., 2000: 39)

Sievietes aizvien vairāk sāk apzināties, ka viņas loma sabiedrībā pieaug. Daļa vīriešu to nevēlās apzināties. Tas arī rada atšķirīgu rezultātu politiskās varas sadalē starp sievietēm un vīriešiem. Motivācija sievietēm un vīriešiem ir vienāda, bet izredzes un iespējas ne. Izteikti stīpra karjeras motivācija ir jaunām sievietēm. Dzimuma stereotipi vīriešiem nodrošina lielākas izaugsmes iespējas, bet sievietēm neskatoties uz to, ka viņām ir pieredze un kvalifikācija, šīs iespējas ir daudz mazākas. Sabiedriskā doma joprojām akcentē it kā sievietes aprobežotās prāta spējas, uzsverot, ka par vadītāju vai politiķi strādāt ir nesievīšķīgi, tādejādi nostiprinot patriarhālas dzimumu formas (Muskare L., 1999: 180).

Latvijas iestāšanās ES bija priekšnoteikums jaunām pārmaiņām politiskajā situācijā, kas pavēra sievietēm jaunas iespējas savai profesionālajai izaugsmei ne tikai Latvijā, bet arī ārpus tās robežām. Vīrieša un sievietes pilnīgas vienlīdzības sasniegšanai nepieciešams mainīt gan vīriešu, gan arī sieviešu tradicionālo lomu ģimenē (http://www.sieviete.lv/sieviete_eiropa.html).

Dzimuma stereotipi ir uzskati par sievietei un vīrietim piemītošām īpašībām, kas balstīti uz aizspriedumiem, nekritiskiem pieņēmumiem un neobjektīvu vērtējumu. Tieši dzimumstereotipi ļoti bieži veido dzimumdiskriminācijas pamatu, liedzot viena vai otra dzimuma pārstāvim izvēlēties noteiktu nodarbinātības veidu vai uzvedību (Neimanis A., 2003).

Dzimuma stereotipi norāda, kādam ir jābūt vīrietim, kādai sievietei. Ja cilvēki neatbilst šiem tradicionālajiem stereotipiem, pret viņiem var tikt izrādīta negatīva attieksme. Dzimuma stereotipi kopumā ir samērā precīzi, lai gan jāatzīmē, ka stereotipi pārspīlē dzimumatšķirības (Renģe, 2002 : 54-55).

Sievietes uzskata, ka populārie masu mēdiji veicina kaitīgu stereotipu izplatīšanu par sievietēm. Jaunas sievietes tiek attēlotas kā jaunas, seksīgas un tādas, kas interesējas tikai par vīriešiem nevis par darbu un karjeru. Vēl viens bieži attēlots stereotips, pēc sieviešu stāstītā, attiecas uz mājsaimniecību, pastiprinot padomju ideoloģiju, ka sievietes jūtas laimīgas atgriezties virtuvē (Keller,1997:27).

Sievietēm ceļā uz politiku ir daudz barjeru, jo strādājot vīriešu kolektīvā, sievieti raksturo kā nepārlicinātu un nervozu, kas tādā veidā traucē efektīvai darbībai. Salīdzinoši

maz sieviešu ieņem augstāka līmeņa amatus. Lai gan sievietēm ir atbilstoša izglītība un pieredze, tikai dažas sievietes no vidējā līmeņa pārvietojas uz augstākā līmeņa politisko darbību. Lielāko daļu no šīm vietām aizņem vīrieši. Ir tāds jēdziens, kā “stikla griesti”- tā ir iedomāta, neredzama barjera, kas izsaka, to faktu, ka daudzās organizācijās eksistē it kā neredzami griesti, par kuriem sievietei augstāk nevar pārvietoties. Sievietes bieži vien ir tās, kas atrodas zem šiem stikla griestiem un var tikai noskatīties uz to kā citi ieņem augstākus amatus (Бэрн,2002:143).

Par terminu „stikla griesti” var runāt visas pasaules mērogā, jo šo pieredzi ir izbaudījušas sievietes visā pasaulē, kad netiek vērtēta sievietes pieredze un profesionalitāte, bet tieši dzimuma aspekts, piedāvājot amatu (Vianello M., Moore G., 2006: 875).

65,5% aptaujāto pašvaldību darbinieku un deputātu uzskata, ka viņu pašvaldībā nekad nav vērojama diskriminācija pēc dzimuma. Tajā pašā laikā 42, 7% aptaujāto sieviešu uzskata, ka vīrieši par to pašu darbu nereti saņem lielāku atalgojumu nekā sievietes. Diskrimināciju pēc dzimuma biežāk saskata sievietes un respondenti ar augstāko izglītību (Pētījuma ”Dzimumu līdztiesības..., 2004: 38).

Konvencijā par jebkuras sieviešu diskriminācijas izskaušanu, ko pieņēmusi ANO Ģenerālā Asambleja 1979.gada 18.decembrī un kas stājusies spēkā 1981.gada 3.septembrī, “diskriminācija attiecībā uz sievietēm” ir jebkāds ierobežojums pēc dzimuma pazīmes, kas samazina, likvidē cilvēka tiesību un pamatbrīvību atzīšanu, izmantošanu vai realizēšanu sievietēm politiskajā, ekonomiskajā, sociālajā, kultūras, pilsoņa tiesību vai jebkurā citā sfērā, neatkarīgi no viņu ģimenes stāvokļa, pamatojoties uz vīriešu un sieviešu līdztiesību (<http://www.humanrights.lv/doc/vispaar/sievdisk.htm>).

Pozitīvo diskrimināciju jeb “pozitīvo pasākumu” izmanto, lai neitralizētu sekas, ko radījusi ilgstoša negatīva diskriminācija (Ideju vārdnīca, 1999 : 112). Pozitīvā dzimuma diskriminācija ir īpašu pagaidu pasākumu īstenošana, kuru mērķis ir paātrināt vīriešu un sieviešu faktiskas vienlīdzības sasniegšanu. Šie pasākumi jāpārtrauc, kad sasniegti ar dzimumu līdztiesības nodrošināšanu saistītie mērķi. Piemēram, īpašu kredītu izsniegšana sievietēm biznesa uzsākšanai, kā arī programma „EQUAL”.

Diskriminācijas tendences mūsu sabiedrībā visvairāk saistās ar to, ka lomas darba tirgū, politikā, ģimenē un citur sabiedrībā nosaka nevis objektīvie faktori, piemēram, kvalifikācija, zināšanu līmenis, spējas, efektivitāte, bet tradicionālie priekšstati par dzimumu. Šo stereotipu izteiktas negatīvās sekas var izpausties kā cilvēktiesību pārkāpumi, piemēram, subjektīvi ierobežojot sievietei karjeras iespējas.

Pētījumā ”Dzimumlīdztiesības principu īstenošana Latvijas pašvaldībās” atklājās pašvaldībās strādājošo attieksme dažādos jautājumos, kas saistīti ar dzimumlīdztiesību.

Piemēram, atbildot uz jautājumu „kas ir dzimumu līdztiesība?” tika saņemtas tādas atbildes kā abiem dzimumiem ir vienāda „sociālā vērtība”, un ka nepieciešams panākt sabiedrības „vienādu attieksmi” pret abu dzimumu pārstāvjiem, „ka vienādas sieviešu un vīriešu tiesības visās jomās nekad nevar panākt pilnībā, jo abi dzimumi ir viena kopējā veselā daļas” (Pētījums ”Dzimumlīdztiesības principu ..”, Rīga 2003/2004-03, 114.lpp.).

1.3.2. Sieviešu sociālās lomas/ sociālo lomu konflikti

Sievietes salīdzinājumā ar vīriešiem sociālo lomu konfliktus savā dzīvē saskata biežāk, jo sociālās lomas tām ir spilgtāk uzsvērtas.

Lomu konflikts ir situācija, kurā cilvēkam būtu jāpilda divas vai vairākas tādas lomas, kas vienlaikus nemaz nav izpildāmas, jo viena prasa rīkoties pretēji otrai. Šāda situācija ir sastopama bieži, jo divas visos dzīves gadījumos saderīgas lomas ir grūti atrodamas. Nesaderības cēloņi ir dažādi. Piemēram, strādājošām māmiņām mātes loma var nonākt konfliktā ar darbinieces lomu. Lomu konflikts nereti izpaužas arī gadījumos, kur sieviete, kas sekmīgi virzās pa karjeras kāpnēm, jūt dzīvesbiedra neapmierinātību. Lomu konfliktus iespējams risināt dažādi. Racionalizēšana ir aizsardzības process, kurā indivīds nelabvēlīgi radušos situāciju novērtē sev labvēlīgi (Zepa B., Zobena A., 1997:13). Piemēram, sieviete, kuru pametis vīrs, novērtējot situāciju, pieņem, ka „labi vien ir”, jo viņš bijis neatbilstošs un nepieņemams kopdzīvei.

Sievietei tipisks lomu konflikts veidojas starp stereotipizēto sievas un mātes tēlu, kam atbilst tādas īpašības kā maigums, pakļāvība, un īpašībām, kuras no sievietes prasa profesionālais darbs, konkurence – kā aktivitāte, mērķtiecība un pat agresivitāte. Sieviete ir raksturīgas bailes no panākumiem profesionālajā jomā. Šīs lomas profesionālajā realizācijā sievieti it kā padara sievišķi mazāk vērtīgu, jo vīrieši uzskata, ka sievietes nedrīkst būt gudrākas par vīrieti, profesionāli veiksmīgākas par viņu u. tml. Sievietes, kuras vēlas sevi realizēt abās jomās – profesionālajā un ģimenes – šī iemesla dēļ nereti ir spiestas izvēlēties taktiku – „soli aiz vīrieša”, viņu „palaižot pa priekšu” karjeras ziņā (Landsman N., 1999:66). Sievietes, kuras ir guvušas profesionālus panākumus, jūtas tos nepelnīti saņēmušas.

Nereti lomas ir iespējams „samierināt”, katru no tām izpildot citā laikā vai vietā. Tāpēc, piemēram, arī bende, kura profesionālā darbība neapšaubāmi ir ļoti nežēlīga, sadzīvē var būt mīlošs vīrs un tēvs vai uzticams draugs. Jautājuma izlemšana no malas ir gadījumi, kuros lomu konfliktu palīdz atrisināt kāds „trešais spēks”, piemēram, sociālais darbinieks, arodbiedrība, kolēģi vai ģimene (Zepa B., Zobena A., 1996:21).

Bieži vien galvenā problēma, sadarbojoties abu dzimumu vadītājiem, ir tā, ka vīrietis nespēj sievieti uztvert tikai kā darījumu partneri. Vienlīdzīgās situācijās, piemēram, autoratīva

lēmuma pieņemšanā, kurās vīrietis un sieviete reaģē līdzīgi, vīrieša reakciju pieņemts traktēt kā pašpārliecinātu, bet sieviešu kā histērisku (Hovermane K., 2000:220). Pret sievieti vadītāju šādos gadījumos ir vairāk negatīva attieksme.

Veiksmīgi mēģinot apvienot sievietes, draudzenes, mātes un partneres pienākumus, rodas spriedze, jo pastāv uzskats, ka sievietei visi šie pienākumi jāveic vienlaicīgi un nevainojami (Hovermane K., 2000: 90). ASV prezidents Džordžs Bušs iecēlis bijušo padomnieci nacionālajos drošības jautājumos Kondolīzu Raisu par valsts sekretāri. Viņa uzsver, ka dzīvē un politikā svarīgs ir līdzsvars (Latvijas Avīze, trešdiena, 2004. g. 17. nov.). Tas pierāda, ka labi organizējot un plānojot laiku, arī sievietei ar tik lielu atbildības nastu politikā ir iespējams tikt galā ar lomu konfliktu.

Lomas darba tirgū, politikā, ģimenē un citur sabiedrībā nosaka nevis objektīvie faktori, piemēram, kvalifikācija, zināšanu līmenis, spējas, bet tradicionālie priekšstati par dzimumu. Šo stereotipu izteiktas negatīvās sekas var izpausties kā cilvēktiesību pārkāpumi.

Visā pasaulē jau gadu desmitiem, sasniedzot noteiktu pieaugušā vecumposmu, no sievietes un vīrieša tiek prasīta ļoti būtiska lēmumu pieņemšana, iespējams, ka vīriešiem visnozīmīgākie lēmumi ir profesijas un dzīvesbiedres izvēle. Sievietēm, bieži vien, dzīvesbiedru izvēle mēdz aizēnot daudzu citu būtisku lēmumu pieņemšanas iespējas.

Pašlaik lielu daļu sieviešu dzīves aizņem bērnu dzemdēšana un audzināšana, rūpes par mājām un ģimeni, kā arī darbs. Tradicionāli ģimene tiek uzskatīta par sieviešu darbības jomu. Šis plaši izplatītais uzskats mazina vīriešu lomu ģimenē, „pieradina” vīriešus pie domas par sievietes pienākumiem un dabiskajiem uzdevumiem. Tāds ir šis darba dalījums – dabisks un visiem pieņemts. Problēmas sākas tad, kad vīriešu darītais darbs tiek uzskatīts par labāku un vērtīgāku nekā tas darbs, ko dara sievietes, jo viņiem bērnu audzināšana un gādāšana par ģimeni neprasa atraušanos no profesionālā darba.

Ir arī sievietes, kuras cenšas izvairīties no laulībām un bērnu radīšanas, nopietni apsverot karjeras iespējas, saistībā ar divu nozīmīgāko lomu izvēli – sievas un mātes lomu. Šāda situācija bieži rada „lēmumu pieņemšanas pārslodzi”. To ietekmē arī tādi faktori kā pieaugošais stresa daudzums un „identitātes krīze”, kuru, salīdzinot ar savām mātēm un vecmāmiņām, jaunās sievietes izjūt dziļāk un pamatīgāk (Vadības zinātnes..., 2001:296).

Par sieviešu lomām, kuras tām jāpilda pēc sabiedrības pieprasījuma ir rakstījuši daudz autoru, un vienmēr kā galvenais lomu konflikts tiek uzrādīts mātes un nodarbinātas sievietes nesavienojamība. Tomēr vēl vairāk pētījumu pierāda, ka abas šīs lomas ir iespējam savienot, arī tad, ja sieviete ir vadošā amatā (Pfau-Effinger B., 2006:459).

Kā vienu no rakstura iezīmēm no sievietes tiek sagaidīts altruisms – uzupurēšanās citu labā, akla mīlestība pret savu ģimeni, draugiem. Sieviete piedien vairāk rūpēties par citiem,

nekā pievērst uzmanību sev, saviem sapņiem, profesionālajai karjerai (Shalev S., 2004:119). Darba un privātās dzīves saskaņošanas iespēju nodrošināšanai tiek pievērsta uzmanība ne tikai Latvijā, bet arī citās Eiropas valstīs un tas ir jautājums, kas tiek iekļauts dažādu forumu darba kārtībā, runājot par nodarbinātības, sociālās iekļaušanas vai reģionālās attīstības jautājumiem. Viens no priekšnoteikumiem veiksmīgai darba un ģimenes dzīves saskaņošanai ir atbalstoša darba vide un ģimenes vajadzībām piemērota infrastruktūra. Šeit būtiska loma ir valsts un pašvaldību atbalstam, kā arī darba devēju ieinteresētībai nodrošināt saviem darbiniekiem iespējas realizēt sevi profesionālajā jomā, ļaujot veiksmīgi pildīt arī pienākumus, kas saistīti ar ģimeni. Tieši attiecībā uz sievietēm un vīriešiem pienākumu sadali sabiedrības uzskatos salīdzinājumā ar reālo situāciju vērojami novecojuši uzskati. Tā, piemēram, neskatoties uz to, ka ekonomiskās aktivitātes līmenis sievietēm vecumā no 15-64 gadiem ir 65% (vīriešiem 74,3%) (Sievietes un vīrieši Latvijā. Latvijas Republikas Centrālā statistikas pārvalde, 2006.) un vairums no viņām arī ir nodarbinātas, sabiedrības vairākums 67% uzskata (Dzimumu līdztiesība Latvijā, 2004), ka rūpes par mājsaimniecību jāuzņemas sievietei. Par pozitīvām tendencēm liecina fakts, ka neskatoties uz vēl aizvien plaši sastopamo uzskatu, ka vīrietim nevar uzticēt mazu bērnu audzināšanu (tam piekrīt 30,7% sabiedrības), pieaug tēvu skaits, kas izmanto paternitātes atvaļinājumu. 2004.gadā paternitātes atvaļinājumu izmantoja 22% no sociāli apdrošinātajiem tēviem, 2005.gadā jau 25,5% un 2006.gada pirmajos trīs ceturkšņos - jau 30% no jaundzimušo bērnu tēviem (Programmas dzimumu līdztiesības īstenošanai 2007.-2010. projekts, LM, 15.12.2006).

Pēdējās trīs no aprakstītajām jomām ir saistītas ar izpratni par sievietēm un vīriešiem lomu ģimenē un sabiedrībā, kā arī sievišķīgu un vīrišķīgu uzvedību. Tieši vērojamās atšķirības liecina par joprojām eksistējošiem stereotipiem attiecībā uz pieņemto, vēlamo un pieļaujamo sievietēm un vīriešiem uzvedību, kas apstiprina nepieciešamību veikt izglītojošos pasākumus.

1.3.3. Stereotipi un aizspriedumi

Stereotipi bieži vien ir negatīvi un saistās ar aizspriedumiem un diskrimināciju. Tie ir ļoti noturīgi, un pārmaiņas tajos notiek tikai ilgākā laika posmā.

Stereotipi jeb stereotipisks priekšstats, socioloģijā, ir noturīgs, pārspīlēts un neobjektīvs priekšstats par kādu cilvēku tipu, grupu vai sabiedrību. Tā pamatā ir aizspriedumi, nevis fakti. Stereotipi nostiprinās cilvēka atmiņā un pretojas pārmaiņām vai faktiem, kuri pierāda pretējo (Ideju vārdnīca, 1999 : 498). Pastāv uzskats, ka stereotipu veidošanās atspoguļo kādu varas struktūru, kur sabiedrībā dažādas grupas, izmantodamas marķēšanu (birku pielikšanu).

Sociālā kontekstā stereotipus analizēt sāka ASV žurnālists Volters Lipmans 1922. gadā, ar tiem apzīmējot masu informācijas līdzekļos izplatītās klišejas. Sākotnēji jēdziens tika lietots tikai negatīvā nozīmē kā sinonīms “aizspriedumam”. Laika gaitā šī jēdziena nozīme paplašinājās un parādījās apzīmējums “pozitīvs stereotips”.

Stereotipus iedala atklāti izteiktajos (eksplīcītajos) un nojaušamajos (implīcītajos). *Eksplīcītie* stereotipi raksturo gadījumus, kad informācijas apstrāde notiek kontrolēti, apzināti. *Implīcītie* darbojas, ja šī apstrāde notiek automātiski, neapzināti (Renģe, 2002:53). Biežāk sastopami ir implīcītie stereotipi, jo stereotipizācija parasti notiek neapzināti.

Sociālie stereotipi ir vecāku un sabiedrības iemācītās uztveres shēmas, relatīvi stabili un parasti vienkāršoti priekšstati par sociālajiem objektiem – cilvēkiem, grupām, notikumiem (Omārova S., 1996: 18). Stereotipi ir ļoti daudzveidīgi. Izplatītākie no tiem ir dzimuma, rasu, etniskie un vecuma stereotipi.

Dzimuma stereotipi ir uzskati par sievietei un vīrietim piemītošām īpašībām, kas balstīti uz aizspriedumiem, nekritiskiem pieņēmumiem un neobjektīvu vērtējumu. Tieši dzimumstereotipi ļoti bieži veido dzimumdiskriminācijas pamatu, liedzot viena vai otra dzimuma pārstāvim izvēlēties noteiktu nodarbinātības veidu vai uzvedību (Neimanis A., 2003). Dzimuma stereotipi norāda, kādam ir jābūt vīrietim, kādai sievietei. Ja cilvēki neatbilst šiem tradicionālajiem stereotipiem, pret viņiem var tikt izrādīta negatīva attieksme. Evolucionārās pieejas pamatlicējs Edvarda Vilsons uzskata, ka evolūcijas gaitā sievietēm galvenās ir bijušas rūpes par bērniem, savukārt vīriešiem medniecība un cīnīšanās. Tādēļ sievietēs dominē ar godīgumu saistītās īpašības, vīriešos agresivitāte. Starpkultūru pieejas piekritēji savukārt uzskata, ka atšķirības uzvedībā nosaka kultūras tradīcijas un pieņemtās sociālās dzimumlomas (Renģe, 2002:54-55). Dzimuma stereotipi kopumā ir samērā precīzi, lai gan tie pārspīlē dzimumatšķirības.

Dzimumu stereotipi sastāv no ticības psiholoģiskajām iezīmēm un rakstura, tāpat arī uzvedības, kāda piedēvēta vīrietim vai sievietei, tie ir ietekmējami. Dzimumu lomas atšķiras ar uzvedību, bet dzimumu stereotipi ir ticība un attieksme pret vīrišķību un sievišķību. Dzimumu lomu koncepti un dzimumu stereotipi ir saistīti (Brannon L., 1999:165). Dzimumu lomas var pārtapt dzimumu stereotipos.

Daina Jāņkalne atzīmē, ka Latvijā starp dzimumiem ir daudz līdzvērtīgākas attiecības nekā vairākās citās ES valstīs, jo aizspriedumi un stereotipi var izpausties slēpti, un ir grūti atpazīt, kur ir dzimumu nevienādās iespējas, kur – katra cilvēka brīva griba un izvēle (Rīgas viļņi, 2004: 9).

Stereotipizācija nav tikai individuāls process, bet gan fundamentāls grupas process. Sadalot cilvēkus kategorijās, viņi tiek piesaistīti kādai grupai. Parasti cilvēkus dala divās

grupās – savējie un svešie (Hinton P.,2000:107). Stereotipus apskata kultūras vēsturē, cilvēku ģeogrāfijā un sociālajā antropoloģijā, tie ietekmējuši feminismu, rasismu un geju tiesību aktivitāti (Pickering M., 2001: 1).

Ja sieviete gūst panākumus un veiksmīgi veido karjeru, viņai jāpārvar daudz aizspriedumu (Hovermane K.,2000:230). No aizspriedumiem grūti atbrīvoties. Līdz 19.gadsimta., - progresā laikmetam – sievietes nevarēja būt līderes, viņas par to tika nosodītas (Edeirs D., 1999:195).

Aizspriedums pēc savas būtības ir kādas sociālas grupas negatīvs vērtējums. Aizspriedumi bieži vien ir stereotipu pamatā, nevis otrādi, tie parasti izpaužas diskriminācijā pret kādu grupu vai atsevišķiem tai piederīgajiem vērsta uzvedībā. Aizspriedumi var būt saistīti arī ar cilvēku dzimumu. Aizspriedumus nosaka cilvēku sociāli ekonomiskais statuss, sociāli ekonomiskā situācija un sabiedrībā valdošā ideoloģija. Atbrīvošanās no aizspriedumiem ir ļoti grūta, to saknes bieži vien ir meklējamas jau agrā bērnībā, tos uztur un nostiprina cilvēka informācijas uztveres un apstrādes atsevišķi mehānismi, reizēm arī rakstītas vai nerakstītas sabiedrībā pieņemtās normas. Individuāli kontakti var mazināt aizspriedumus pret kādu vai pat novest pie pilnīgas to izskaušanas. Aizspriedumus var ietekmēt ne tikai tiešie kontakti, bet arī to vai citu grupu atspoguļojums masu informācijas līdzekļos, kinofilmās, literatūrā (Renģe, 2002:59). Negatīva informācija par kādu grupu veicina aizspriedumu nostiprināšanos pret šo grupu.

Cilvēka aizspriedumi ir atkarīgi no viņa vērtību sistēmas un tie var būt atkarīgi arī no vērtību satura. Aizspriedumi ir vairāk izplatīti cilvēkiem ar zemu intelekta un izglītības līmeni, lai gan mēdz būt arī izņēmumi.

Profesijai nav dzimuma – ir tikai darbs, amats un katra cilvēka izvēle. Tikai stereotipu dēļ profesijas, arodi un nodarbošanās tiek dalītas sieviešu un vīriešu darbos.

Vīrietis koncentrējas uz uzdevumu, sieviete uz procesu. Vīrietis jūtas labāk, risinot problēmas, sieviete – runājot par tām. Viņai svarīgi dalīties iespaidos, saņemt atbildes uz saviem jautājumiem, palīdzēt citiem. Sieviete daudz biežāk smaida, spēj raudāt, interpretē citu cilvēku emocijas, jo labi uztver neverbālos signālus, izceļas ar labām novērošanas spējām un atmiņu, ātrāk lasa un precīzāk reproducē izlasīto. Sieviete ātrāk iegauvē, bet diemžēl arī ātrāk aizmirst. Viņas domāšana ir konkrētāka, analītiskāka, ar mazāk izteiktu tieksmi uz abstrakcijām, t.i., shematiskāka. Vīrietis savā domāšanā ir radošāks. Piemēram, ar kulināriju nodarbojas sievietes, bet izcilākie pavāri tomēr ir vīrieši.

Salīdzinot sievietes un vīrieša kā vadītāju sociālpsiholoģisko raksturojumu, uzskata, ka sievietes kā vadītājas ir cilvēcīgākas savu darbu veikšanā un pakļauto vadīšanā.

Dzimumu atšķirības arī ietekmē sievietes un vīrieša attiecības sadzīvē, ģimenes dzīvē, sabiedrībā u.c. Sieviete, saņēmusi ekonomisko neatkarību un sociālo vienlīdzību ar vīrieti, vairumā gadījumu sekmīgi adaptējusies jaunajā situācijā, un pat veiksmīgi izmanto to ģimenes attiecību sistēmā. Tajā pašā laikā vīrietim ir daudz grūtāk lauzt agrākos priekšstatus no padomju laikiem, kad vīrietis bija fundamentāli atbildīgs par ģimeni, un pāriet uz dalītu atbildību. Sabiedrībā mainās priekšstati par sievišķības un vīrišķības izpausmes saturu, taču vecās paražas, tradīcijas un ieradumi vēl ir pietiekoši noturīgi (Vorončuka I., 2001:297)

Jānorāda, ka, piemēram, labāko gladiolu šķirņu autori ir tikai un vienīgi vīrieši. „Vīrieši pēc dabas ir kolekcionāri, un viņiem vienmēr gribas kaut ko jaunu un neparastu. Sievietes ir konservatīvākas, viņas pieturas pie pārbaudītām vērtībām. Viņām arī nav pacietības,” saka Laimonis Zaķis, Latvijas gladiolu draugu kluba prezidents. Visvaldis Viņķelis gan piebilst, ka darbs ir smags. „Sievietei ir grūtāk ar zemi strādāt. Bet priekš tam jau ir vīrs, lai tas dara smago darbu” (Kalve A., Sestdiena, 2006).

Likumdošana, kas reglamentē darba attiecības un dažādu pabalstu piešķiršanu, ir vienādi atsaucīga gan pret nepilngadīgo bērnu māmiņām, gan tēviem. Taču prakse liecina, ka pretstatā mātēm tēvi šīs iespējas izmanto visnotaļ reti. Šādai situācijai par galveno iemeslu tiek minēti sabiedrībā pastāvošie stereotipi, kuri vīriešus kavē daudz vairāk īstenot tēva lomu. Secinājumi, kas izriet no pētījuma projekta „Tētis mājās” ietvaros ir šādi:

- Latvijas likumdošana kopumā atbalsta vīrieti – tēvu;
- lielākie šķēršļi tēvu aktīvākai piesaistei ģimenes dzīvē un bērnu audzināšanā ir sabiedrībā pastāvošie priekšstati par vīriešu darbu un spējām;
- lielai daļai nodarbināto vīriešu nav iespējas izmantot elastīgu darba laiku;
- paternitātes atvaļinājumu vairāk izmanto gados jauni tēvi un tēvi ar maziem bērniem;
- tēvi, kas apgalvo, ka būt labam tēvam nozīmē smagi strādāt un apgādāt ģimeni, mazāk iesaistās kopā būšanā ar saviem bērniem utt.

Pētījumā novērots, ka organizācijās, kuras vada sievietes vairāk tiek pievērsta uzmanība dzimumlīdztiesības problemātikai: piemēram 50% no sievietēm vadītājām uzskata, ka viena vai vairākas organizācijas prioritātes ir saistāmas ar vēlmi atbalstīt sievietes, kamēr no vīriešiem vadītājiem tikai 35% atzina šo faktu. Kaut gan publikācijā apskatīta situācija, ka feminista vilnis ir attālinājis katru indivīdu uzskatīt kā personību – izceļot tā īpašības, nevis dzimuma piederību (Judith R. Sidel, Loscocco K., 2005:158).

Divdesmit gadu atpakaļ socioloģe Arli Hoščilde (Arlie Hochschild) pirmo reizi pieminēja terminu: emocionālais darbs. Vēlāk Daniels Golemans šo terminu pilnveidoja, to pārdēvējot par emocionālo inteliģenci: šie darbi ir saistīti ar klientu apkalpošanu (laipnību,

smaidu, pieklājību), kas daļēji līdzinās aprūpei un vairāk tiek piedēvētas sieviešu profesijai (piemēram, bankas operatori) (Guy M. E., Newman A. Meredith, 2004:289).

Lai gan Latvijā seksuālā uzmākšanās darba vietā vēl ir jaunums un cilvēki par to nemīl runāt, tomēr ASV šī problēma tiek aktualizēta jau vairākus gadus desmitus un tendence šiem gadījumiem ir palielinājusies. Piemēram, 1992. gadā Līdztiesīgu nodarbinātības iespēju komisija (EEOC) saņēma 10532 iesniegumus par seksuālu uzmākšanos darbā, bet 2001. gadā jau 15836 iesniegumus (Newman A. Meredith, Jackson A. R., Baker D. D., July/August, Number 4, p. 511: 472).

1.3.4. Diskriminācijas jēdziens un tās veidi

Dzimumdiskriminācija kā “normāla” situācija ilgu laiku pastāvēja visu valstu likumdošanā līdz pat 20. gadsimta 20.-tajiem gadiem. Tiesības, kas tika minētas dažādu valstu dokumentos neattiecās uz sievietēm. Tradicionāli sabiedrībā ir pastāvējusi vīriešu un sieviešu nevienlīdzība. Vēl 19. gadsimta beigās pastāvēja uzskats, ka sieviešu intelekta līmenis ir zemāks nekā vīriešiem. Lielākā daļā valstu sievietēm bija liektas vēlēšanas tiesības, darbs daudzās profesijās. Diskriminējoša uzvedība pret sievietēm parasti tiek dēvēta par seksismu. Sabiedrībā pastāv sociālā kontrole, kas neļauj visiem indivīdiem uz vienlīdzības pamatiem darboties visās sabiedrības sfērās. Uzskati, kas rada diskrimināciju, balstās uz kultūrā pastāvošajām idejām par sievietēm/vīriešiem. Šīs idejas ir ieguvušas normu statusu un caur dažādiem mehānismiem (socializācija, lomas ģimenē, izglītības iespēju nodrošināšana, darbu dalīšanu utt.) tās tiek uzspiestas un iemācītas.

Diskriminācija ir sociāla, ekonomiska, politiska vai juridiska indivīdu vai grupu šķirošana, kas vieniem rada privilēģijas salīdzinājumā ar citiem, kam pamatā bieži ir stereotipi (Ideju vārdnīca, 1999:112). *Diskriminācija* ir arī dzimumaizspriedumu nelabvēlīga attieksme pret sievietēm un tāda apiešanās, kas balstās uz patriarhālo uzskatu par sievietēm piemītošām nevēlamām īpašībām (Feministiskās teorijas..., 2001: 452).

65,5% aptaujāto pašvaldību darbinieku un deputātu uzskata, ka viņu pašvaldībā nekad nav vērojama diskriminācija pēc dzimuma. Tajā pašā laikā 42,7% aptaujāto sieviešu uzskata, ka vīrieši par to pašu darbu nereti saņem lielāku atalgojumu nekā sievietes. Diskrimināciju pēc dzimuma biežāk saskata sievietes un respondenti ar augstāko izglītību (Pētījuma "Dzimumu līdztiesības...", 2004: 38).

Cilvēktiesību komiteja 1989. gada Vispārējā komentārā Nr.18 atzīmēja, ka termina ‘diskriminācija’ lietojums paktā tiek saprasts kā jebkāda veida norobežošana, izslēgšana, ierobežošana vai priekšrocības, kas saistītas ar rasi, ādas krāsu, dzimumu, valodu, reliģiju, politiskiem vai cita veida uzskatiem, nacionālo vai sociālo izcelsmi, īpašumu, dzimšanas vai

citu statusu, ja to rezultāts vai mērķis ir atcelt vai traucēt visu personu cilvēktiesību vienlīdzīgu atzīšanu, baudīšanu vai realizēšanu” (Alfredssons,1998:3).

Konvencijā par jebkuras sievietes diskriminācijas izskaušanu, ko pieņēmusi ANO Ģenerālā Asambleja 1979.gada 18.decembrī un kas stājusies spēkā 1981.gada 3.septembrī, “Diskriminācija attiecībā uz sievietēm” ir jebkāda atšķirību, izņēmums vai ierobežojums pēc dzimuma pazīmes, kas samazina, likvidē cilvēka tiesību un pamatbrīvību atzīšanu, izmantošanu vai realizēšanu sievietēm politiskajā, ekonomiskajā, sociālajā, kultūras, pilsoņa tiesību vai jebkurā citā sfērā, neatkarīgi no viņu ģimenes stāvokļa, pamatojoties uz vīriešu un sievietes līdztiesību (<http://www.humanrights.lv/doc/vispaar/sievdisk.htm>).

Dzimumdiskriminācija nozīmē cilvēku tiesību, rīcības brīvības un iespēju ierobežošanu, vadoties pēc personas dzimuma. Diskriminācijas pamātā ir dzimuma pazīmes uzsvēršana, pie tam tā, ka šīs pazīmes piemišanas var kalpot vienam cilvēkam par labu, bet otram cilvēkam par sliktu (Zaķe I. 1997). Dzimumdiskriminācija ir arī situācija, kad cilvēkam arvien un jebkurā situācijā tiek atgādināta viņa dzimumpiederība, tādējādi traucējot šim cilvēkam līdzvērtīgi, vienlīdzīgi ar citiem darboties, produktīvi strādāt un baudīt visas tiesības

Tiešajā dzimumdiskriminācijā pret viena dzimuma pārstāvi izturas mazāk labvēlīgi kā pret otra. *Netiešajā dzimumdiskriminācijā* izvirza tādus kritērijus, kas izskatās neitrāli, bet patiesībā rada izteikti nelabvēlīgas sekas pret viena dzimuma pārstāvjiem. Izņemot, kad var pierādīt, ka negatīva izturēšanās nav balstīta uz dzimumu vai, kad noteikta darbība pret viena vai otra dzimuma pārstāvi tiek veikta, lai sasniegtu dzimumu līdztiesības mērķus (www.ilo.org/public/english/employment/gems/eo/law/sweden/l_eoas.htm).

Netiešā diskriminācija ir situācija, kad visi cilvēki acīmredzami ir pakļauti vienādei attieksmei, bet reālā dzīve padara šo situāciju grūtāku konkrētiem indivīdiem vai personu grupām, kuras pieder noteiktam dzimumam (Balodis, 2000 : 11). Tātad var apgalvot, ka netiešā diskriminācija nozīmē situāciju, kad, valstī eksistējot pat samērā sakārtotai likumdošanai, sabiedrībā turpina valdīt dažādi aizspriedumi, kas daļai cilvēku liek justies diskriminētiem.

No diskriminācijas cieš arī sievietes, kuras nav iekļautas vīriešu neformālajos kontaktos un nav vīriešu korporāciju biedres, tiek uzskatītas par svešiniecēm un tādēļ netiek uzņemtas darbā (Zaķe, 1997:5). Latvijā šī pēc būtības diskriminējošā cilvēku šķirošanas metode ir ieguvusi nosaukumu “savas komandas veidošana” un ir plaši izplatīta.

Viena no galvenajām ziņām Pasaules attīstības ziņojumā 2006 (World Development Report 2006) ir jebkādas diskriminācijas pret sievietēm izskaušana (Development Outreach..., 2006 : 10). Tomēr diskriminācijas jēdziens nav pilnībā izprasts un daudzus vienlīdzības pārkāpumus sievietes uztver kā normu. Noteicošais, lai sevi realizētu politikā, ir cilvēka

kompetence un spēja reaģēt dažādās situācijās, nevis dzimuma piederība. Netiešo viena dzimuma diskrimināciju tirazē gan vīrieši, gan vēl vairāk pašas sievietes. Dzimumdiskriminācija ir nopietnākais šķērslis dzimumlīdztiesības īstenošanai un to visbiežāk nemaz nepamana. Sabiedrībā jau ir sākusies sieviešu noslāņošanās. Veidojas grupa sieviešu, kas sevi velta karjerai, iegūst labklājību, ir nodrošinātas, kamēr pārējās tiek arvien vairāk marģinalizētas, diskriminētas un piesaistītas mājas pienākumiem.

Solvitas Veldes intervijā ar Loriju Vudu – bijušo Čikāgas piecīšu solisti, tagad personālvadības konsultanti Latvijā atklājas jauns ierosinājums kā izskaust dzimumdiskrimināciju darba tirgū: „Ziemā LM mājas lapā atradu informāciju par kādu ES organizāciju, kas veicina darbinieku nediskriminēšanu pēc dzimuma, seksuālās orientācijas vai citiem kritērijiem. Viņu logo ir vienlīdzības zīme. Manuprāt, šādu logo savos darba sludinājumos varētu izmantot darba devēji, kuriem dzimums nav kritērijs, tādejādi ceļot savu prestižu. Vadītājam jāatrod ceļš kā runāt ar cilvēku, lai viņš nejostos pazemots. Ir sievietes vadītājas, kuras ļoti labi tiek galā ar vadīšanu neatkarīgi no tā vai padotais ir vīrietis vai sieviete un ļauj darbiniekiem justies vērtīgā uzņēmuma attīstības progresā. Taču ir arī vadītāji un vadītājas, kas nemitīgi liek manīt – es esmu boss un tu tikai izpildītājs” (Žurnāls Una-2006.-jūn., 8lpp. un 10.lpp).

Tiešā diskriminācija: Latvijas luterāņu baznīca ar Sinodes lēmumu aizliedz par priesteriem būt sievietēm. Netiešā: Paziņojums frizētavā par atšķirīgām cenām matu griezumiem vīriešiem un sievietēm, nevis vadoties pēc matu garuma. Pozitīvā: mikrokredītu piedāvājumi īpaši sievietēm, kas mudina viņām veidot savus uzņēmumus.

1.4. Ārvalstu pieredze dzimumlīdztiesības stiprināšanā

Dr. Reinholds Cipiuss savā grāmatā „Vispārēja mācība par valsti”(1998:266) raksta: „Kanta priekšstatā, ka ikviens otram esot vienādi cienījama morāla instance, ētisku attaisnojumu rod ideja, ka ikkatram pilsoniski līdztiesīgi jādabojas kopības iekārtā. Šī ideja piešķir leģitimitāti demokrātijai, kas neapturami lauzās uz priekšu, motivēja visu valstu pilsoņu vienlīdzību, izspieda attiecībā pret vispārējām un vienlīdzīgām vēlēšanu tiesībām tām pretī stāvošo īpašuma cenzu un beidzot noveda pie dzimumu valstiski pilsoniskās vienlīdzības (Cepeliuss R. 1998:357).

Eiropas Parlaments ir apstiprinājis Eiropas labās administratīvās prakses kodeksu (2005). Kodeksā minēts: „Ierēdnis jo īpaši izvairās no nepamatotas sabiedrības pārstāvju diskriminācijas to tautības, dzimuma, rases, ādas krāsas etniskās vai sociālās izcelsmes, ģenētisko iezīmju, valodas, reliģijas vai ticības, politisko vai citu pārliecību, piederības pie

nacionālās minoritātes, īpašuma stāvokļa, izcelsmes, veselības stāvokļa, vecuma vai seksuālās orientācijas dēļ.”

Valsts Civildienesta likumā (Likums stājies spēkā 2001. gada 1. janvārī) minēts, ka likumā iekļautas tiesību normas, kas izriet no:

1. Eiropas Padomes 1975. gada 10. februāra direktīvas 75/117/EEK par dalībvalstu tiesību aktu tuvināšanu, ievērojot principu par vienlīdzīgu atalgojumu vīriešiem un sievietēm;
2. Eiropas Padomes 1976. gada 9. februāra direktīvas 76/207/EEK par tāda principa īstenošanu, kas paredz vienlīdzīgu attieksmi pret vīriešiem un sievietēm attiecībā uz darba, profesionālās izglītības un izaugsmes iespējām un darba apstākļiem;
3. Eiropas Padomes 1997. gada 15. decembra direktīvas 97/80/EK par pierādīšanas pienākumu diskriminācijas gadījumos, kas pamatojas uz dzimumu;
4. Eiropas Parlamenta un Eiropas Padomes 2002. gada 23. septembra direktīvas 2002/73/EK, ar kuru groza Padomes direktīvu 76/207/EEK par tāda principa īstenošanu, kas paredz vienlīdzīgu attieksmi pret vīriešiem un sievietēm attiecībā uz darba iespējām, profesionālo izglītību un paaugstināšanu amatā, kā arī darba nosacījumiem.

Uzņēmēju vīriešu īpatsvars MVU uzņēmējdarbībā visaugstākais ir Beļģijā un Norvēģijā (80%) un viszemākais Vācijā un Luksemburgā (ap 65%) (Buseness demography..., SMEs//http://europa.eu.int/comm/enterprise_policy/analysis/doc/smes_observatory).

20% no Stokholmas iedzīvotājiem nav dzimuši Zviedrijā. Šeit ir iedzīvotāji no 189 pasaules valstīm, tādejādi nenoliedzami pilsētā veidojas segregācija: cilvēki ar atšķirīgu etnisko izcelsmi un ienākumiem dzīvo noslāņoti, integrācija ir galvenā Stokholmas problēma. Pilsēta nes atbildību, lai darbotos pret dažāda veida diskrimināciju, arī dzimumu diskrimināciju. Jo visi ir vienlīdzīgi (Anderson H. 2004.-Tallin, 2005.-P.82-85).

Itālijā vēl joprojām vērojama būtiska atšķirība starp sieviešu un vīriešu darba samaksu, sievietes strādnieces gadā vidēji pelna par 1000Euro mazāk nekā vīrieši strādnieki, starp augstākā līmeņa vadītājiem ir manāma vēl lielāka starpība: sievietes šajā amatā vidēji saņem 86 474, bet vīrieši – 94 613 Euro gadā (Itālijas mārketinga..., Latvijas avīze, 2006)

Intervijā laikrakstam „Lietišķā diena” a/s Aldara uzņēmuma vadītāja Ināra Šure skaidro, ka Latvijā tas ir nedaudz neparasti, ka divas lielākās alus darītavas (a/s/ Aldaris un a/s/ Cēsu alus) vada sievietes, toties ASV alus darītavu vadītāju vidū ir ļoti daudz sieviešu, arī Anglijā uzņēmumos augstas pozīcijas, tajā skaitā tehniskajās lietās, ieņem sievietes. „Nedomāju, ka būtu jāšķiro, vai tas ir sievietei vai vīrietim piemērots amats” (Lietišķā diena, „Aldaris brunčos”, 2006).

Leiboristu līderis Lielbritānijas Pārstāvju palātā Džeks Strovs sagatavojis Lordu palātas reformas plānu, kas paredz arī noteikt kvotu sievietēm, kā arī nacionālajam un

religiskajām minoritātēm. Pašlaik palātā dominē pavekāki baltie džentlmeņi – tās locekļu vidējais vecums ir 69 gadi, sieviešu proporcija nepārsniedz 17%, bet etnisko minoritāšu – 3,3% (Krūmiņš M., Neatkarīgā, 2006).

Jāuzsver, ka liela loma pasaulē savā laikā bija Apvienotās Karalistes premjerministrei Margaritai Tečerei, viņas valdīšanas laikā (no 1979. līdz 1991. gadam) tika vienkāršota uzskaites un finansiālo pārskatu sistēma, noteikta skaidrāka, saprotamāka kontroles sistēma par budžeta līdzekļu izlietojumu, paredzēta ciešāka kopsakarība starp valsts pārvaldes programmu uzdevumiem un izdalītiem budžeta līdzekļiem, palielināta atklātība valdības darbībā, pastiprināta augstākā līmeņa valsts ierēdņu atbildība politiķu priekšā, samazinātās centrālās valdības funkcijas, veicot privatizāciju un decentralizāciju. Vienlaicīgi Margarita Tečere koncentrēja varu savās rokās (Vanags E., 1998: 8).

Latvijā šogad viesojās Simona Veila – politiķe, kura savulaik Francijā panāca abortu legalizāciju. Līdz 1974. gada rudenim Francijā spēkā bijusi „ļoti demogrāfiska”, grūtniecības pārtraukšanu aizliedzoša kārtība, ņemot vērā, ka daudz franču zaudēja dzīvību kara gados. Abortu legalizācijai ļoti pretojās arī Katoļu baznīca, ar ko cieši saistītas Francijas tradicionālās vērtības. Tomēr nelegālie aborti atstāja milzīgu ietekmi uz sieviešu veselību Francijā. Saņemot likumprojektu, nacionālā asambleja Francijā par to diskutēja trīs dienas. Nav brīnums, jo Asamblejā sieviešu tolaik bija ļoti maz, bet vīrieši, kuru rokās bija vara ģimenē un valstī, likumā saskatīja savas lomas apdraudējumu. Un tomēr tas tika pieņemts ar balsu vairākumu. Līdz šim vēsturiskajam brīdim sievietei bija lielā mērā atkarīga no vīra un viņa gribas. Kopš tā laika situācija ir radikāli mainījusies – lai arī joprojām rit asas debates par līdztiesību, sievietes Francijā lielā mērā ir izcīnījušas līdzvērtīgus apstākļus (Žurnāls „Ieva”, 2006).

Oficiāli tas vēl nav paziņots, taču politiskie novērotāji gandrīz vairs nešaubās, ka Hilerija Klintone vēlas kļūt par ASV prezidenti. Bet vai sievietei Amerikā vispār ir cerības iekļūt šajā amatā? Dažādās aptaujās 70-90% vēlētāju ASV atzina, ka viņi atbalstītu kandidāti sievieti. Taču sociologi ir piesardzīgi un saka, ka, visticamāk, iedzīvotāji izjūt sociālu spiedienu un dod vēlamu atbildi, lai gan paši tā nedomā un nekad tā nebalsos. Piemēram, avīzes USA Today aptaujā 80% atbildēja, ka balsotu par sievieti, tajā pat laikā 48% atzina, ka sabiedrība nav tam gatava. Trešdaļa atbildēja, ka viņu kaimiņi jau nu noteikti neatbalstītu sievieti. Interesanti, ka par sievieti prezidenti nekad nebalsotu 16% sieviešu un 10% vīriešu. Pēc amerikāņu domām, šis ir trešais nepiemērotākais amats sievietēm pēc sporta komandas trenera un ģenerāļa pienākumiem (Diņģelis M., „Sestdiena”, 2006).

Gadsimtiem ilgi lielākā daļa migrantu, kas devušies meklēt laimi ārpus savas dzimtenes, bija vīrieši, taču mūsdienu pasaulē tipisks imigrants arvien biežāk ir jauna sieviete.

ANO Iedzīvotāju fonda (UNFPA) jaunākais ziņojums liecina, ka mūsdienās gandrīz puse migrantu (49,6%) ir sievietes. Senāk sievietes pārcēlās uz dzīvi citā valstī galvenokārt laulību dēļ vai pievienojoties pārējiem ģimenes locekļiem, kas jau bija apmetušies uz dzīvi šajā valstī. Mūsdienās arvien vairāk sieviešu dodas uz ārzemēm, lai strādātu. Lai gan sievietes pelna mazāk nekā vīrieši, viņas nosūta uz dzimteni lielāku daļu savu ienākumu. Turklāt sievietes iegulda vairāk naudas bērnos, savukārt vīrieši televizoros un tamlīdzīgās lietās (Kasparāns Ģ., Diena, 2006).

Norvēģijā premjerministre bija sieviete – Brundule, kas šobrīd ir Vispasaules veselības aizsardzības organizācijas prezidente.

ASV pastāv – Vienādu iespēju likums „Law equal oportunities”, Norvēģijā ir noteikta kvota pat uzņēmumu valžu dzimumlīdztiesiskam sastāvam.

2006.gada 8.martā ANO ģenerālsēkretārs Kofi Annāns, runājot ANO komisijā par sieviešu statusu, teica: „Pasaule ir gatava tam, lai par ANO ģenerālsēkretāru kļūtu sieviete”.

Demokrātu līdere un Pārstāvju palātas priekšsēdētāja ASV Nensija Pelosi (vada 435 parlamenta deputātus) pēc uzvaras parlamenta vēlēšanās ieguvusi trešo ietekmīgāko amatu ASV politikā. To līdz šim nav ieņēmusi neviena sieviete. Viņas vadības stilu raksturo kā samta cimdā ietērptu dzelzs dūri. Pelosi nekautrējas izmantot piecu bērnu mātes statusu, lai gūtu panākumus politikā. Feministes viņu slavē par „marmora griestu” iedragāšanu, pierādot, ka sievietes ir spējīgas ieņemt svarīgus amatus Kongresā. Pārstāvju palātā 70 no 435 deputātiem būs sievietes. Senātā būs 16 sievietes (no 100 senatoriem) (Kasparāns Ģ., Sestdiena, 2006)

2000. gadā no visām ES kandidātvalstīm Latvijai bija visaugstākais sieviešu īpatsvars valdībā – 30%, kamēr Čehijā un Lietuvā - 0%. Statistikā par visvairāk pārstāvētajām sievietēm kandidātvalstu parlamentos pirmajā vietā ir Igaunija ar 17,8% un otrajā vietā Latvija ar 17%, viszemākais rādītājs Ungārijā – 8,4% (Lange G., 2003. P.37-70).

Ungārijā arī vērojams diezgan zems sieviešu īpatsvars elitē 1997. gadā tad bija 17%, tai skaitā ministrijās - 26%, bankās – 23%, valsts uzņēmumos – 12%, privātos uzņēmumos - 6% (Nagy Beata, 2003. P. 158).

2004. gada aprīlī sievietes bija pārstāvētas Nacionālajās asamblejās attiecīgi: Ruandā – 48,8%, Zviedrijā 45,3%, Dānijā – 38%, Somijā 37,5%, līdzīgi arī Nīderlandē, Novēģijā, Kubā, Spānijā utt (Gender Equality 2004: 5 p.). Likums par sieviešu un vīriešu vienādu statusu un vienādām tiesībām.

Islandē dzimumu līdztiesību regulē (The Act on Equal Status and Equal Rights of Women and Men), kas nosaka vienlīdzīgu statusu un iespējas sievietēm un vīriešiem visās sabiedrības jomās. Darba devējiem ir jārūpējas, lai dzimumu līdztiesība kļūtu par darba tirgus

sastāvdaļu. Dzimumu līdztiesības centrs (Jafnrettisstofa) ir nodibināts balstoties uz jau nosauktajiem likumiem. Līdztiesīga statusa padome (1975) cīnās par vienlīdzīgām iespējām darba tirgū kā vīriešiem, tā sievietēm, sadarbojoties ar citām valsts institūcijām. *Norvēģijā* pastāv Dzimumu līdztiesības akts (1978, labots 2002), kas aizliedz jebkādu dzimumu diskrimināciju visos sabiedrības līmeņos. Bērnu un ģimeņu lietu ministrija ir atbildīga par likumiem, regulām un politiskajām aktivitātēm dzimumu līdztiesības jautājumos (Women towards..., 2005: 18).

Zviedrijā dzimumlīdztiesības aspektu ievērošanu visās dzīves sfērās regulē Vienādu tiesību akts, sadarbībā ar Vienādu tiesību ombūtsmenu. *Zviedrijā* no 349 parlamenta deputātiem 45% ir sievietes, 40% pašvaldības asambleju pārstāvju vidū ir sievietes 30%, no pašvaldību vadītājiem ir sievietes, 44% apgabalu gubernatoru ir sievietes. 2006. gada vēlēšanās septembrī kandidēja arī Feministu partija (Bjerken T., 2006: 161).

ASV municipalitātēs sievietes – pašvaldību vadītājas sastāda 16%, salīdzinoši 1971.gadā sievietes bija tikai 4% no visiem pašvaldību vadītājiem ASV. (Gray V., 1991: 197)

Vācijā salīdzinājumā ar dzimumu līdztiesību, vairāk tiek uzsvērta vecumu diskriminācija: *Vācijā* konflikti vecu atšķirību dēļ ir novērojami biežāk, nekā konflikti dzimumu līdztiesības dēļ. Kamēr dzimumu vienlīdzība ieņem arvien stabilāku vietu vāciešu ikdienas dzīvē, vecuma diskriminācija pieņemas spēkā (Administrative culture.., 2006: 8).

Somijas jaunajā valdībā, ko prezidente Tarja Halonena apstiprināja 2007.gada 19.aprīlī, 12 no 20 ministru portfeļiem pieder sievietēm (sievietes vadīs Tieslietu, Veselības, Nodarbinātības, Komunikāciju, Eiropas lietu un imigrācijas, Izglītības, Transporta, Sociālo lietu, Pašvaldību un administratīvo lietu, Lauksaimniecības un vides ministriju). Šī ir pirmā reize *Somijas* vēsturē, kad valdībā sieviešu ir vairāk nekā vīriešu, arī deputātu mandātu ieguvušo sieviešu skaits ir lielākais kāds jebkad ir bijis – 42%.. (Buholcs J., Neatkarīgā, 2007)

Citu valstu pieredze liecina, ka tieši pašvaldības var daudz darīt sieviešu un vīriešu vienādu iespēju nodrošināšanai. Piemēram, *Zviedrijā* daudzās pašvaldībās algo dzimumu līdztiesības ekspertu, kas palīdz pašvaldībai, veicot situācijas analīzi, plānojot pasākumus, organizē izglītojošas programmas pašvaldības darbiniekiem un deputātiem nepieciešamo prasmju un metožu apguvei.

Ziemeļvalstīs regulāri tiek publicēti pētījumi un pārskati par pašvaldību iespējām un labās prakses piemēriem, rīkoti mācību semināri, lai nodrošinātu vienādas iespējas abu dzimumu iedzīvotājiem.

Daudzās valstīs, arī *Lietuvā*, pašvaldību līmenī situācijas izvērtēšanai izmantoto „3R” metodi: Pārstāvniecība. Resursi. Realitāte (Representation. Resource. Realia.). Metodes būtība slēpjas vienkāršu jautājumu uzdošanā: Kas? Ko? Kā? (Sievietei un vīrietim., 2004:8)

1.5. Latvijas prakse dzimumlīdztiesības jautājumu problemātikā

Latvija ir izvēlējusies ar dzimumu līdztiesību saistītos jautājumus risināt, izmantojot dzimumu līdztiesības integrēto pieeju, kas nozīmē, ka dzimumu līdztiesības princips ir jāņem vērā risinot jautājumus un veidojot politiku jebkurā politikas jomā un visos līmeņos, īpaši gadījumos, kad tiešā veidā sagaidāma ietekme uz sabiedrību. Jāatceras, ka pat tad, ja likumdošana visiem garantē vienādas tiesības, ne vienmēr abi dzimumi atrodas vienlīdzīgā situācijā, jo nereti sieviešu un vīriešu rīcībā esošie resursi un iespējas var atšķirties (Programmas dzimumu līdztiesības īstenošanai 2007.-2010.gadam projekts, LM).

1918.gada 18.novembrī, proklamējot Latvijas valsti, proklamēja arī sievietes politiskās tiesības darboties politiskajās partijās. Satversmes Sapulces vēlēšanas notiek abiem dzimumiem piedaloties uz vispārīgo, vienlīdzīgo, tiešo, aizklāto, proporcionālo vēlēšanu pamata. Sievietēm, kuras bija sasniegušas 21 gadu vecumu, piešķīra politiskās tiesības. 1920. gadā nodibināja Latvijas sieviešu savienību, kuras uzdevums bija apvienot latviešu sievietes plašākā organizācijā, lai ieviestu dzīvē sievietes tiesības, piemēram, vienlīdzīgas pilsoniskās un politiskās tiesības ar vīrieti, sievietes darba likumīga aizsardzība, sievietes mātes stāvokļa aizsardzība (Brant L., 1931: 189).

Latvija ir viena no pirmajām valstīm Eiropā, kurā tiesiski jau 1918.gadā atzina, ka abiem dzimumiem ir vienādas tiesības vēlēties un tikt ievēlētiem valsts pārvaldes institūcijās. Tomēr realitātē sieviešu īpatsvars vēlēšanu sarakstos reti, ar atsevišķiem izņēmumiem, pārsniedz 30%. Nekad par ministru prezidentu nav izraudzīta sieviete. Nereti kā lielākais dzimumu līdztiesības sasniegums tiek atzīts, ka Latvijas prezidente ir sieviete un dažus augstākos valsts amatus ieņem sievietes. Tomēr tas nav uzskatāms par pietiekamu, lai nodrošinātu sieviešu līdzdalību lēmumu pieņemšanā (Sievietei un vīrietim..., 2004:11).

Arī Tiesībsarga likuma (kas publicēts Latvijas Vēstnesī, 2006., Gada 25. aprīlī, 2.lpp.) II nodaļas 11. panta 2. apakšpunktā noteikts: sekmēt vienlīdzīgas attieksmes principa ievērošanu un jebkāda veida diskriminācijas novēršanu (Tiesībsarga likums, 2006).

Universitātes rakstu 655.sējumā atzīmēts, ka Padomju Savienībā valsts institūcijas stingri regulēja/pārraudzīja padomju cilvēku ikdienu, viņu dzīves stratēģijas, noteica darbības iespējas gan publiskajā, gan privātajā sfērā. Sievietes tika pozicionētas kā objekts, par kuru nepieciešama sevišķa gādība, kā sociālā grupa, kuras statuss īpaši regulējams ar normatīvajiem dokumentiem, ideoloģiskajām kampaņām, sociālās kontroles mehānismiem, masu medijiem. Tā sauktā Staļina 1936. gada konstitūcija deklarēja, ka PSRS atrisināts milzīgs vēsturiskas nozīmes uzdevums - pirmo reizi vēsturē nodrošināta patiesa sieviešu vienlīdzība (122.pants). Valsts turpināja institucionalizēti atbalstīt mātes

lomas izpildi savienojumā ar algota darba veikšanu. Reālajā dzīvē pastāvošā dzimumu nelīdztiesība retušējās ar "atrisinātā sieviešu jautājuma" retoriku (Želce V., 2003:36).

Atmodas laika pasākumos piedalījās tikpat daudz sieviešu, cik vīriešu (Latvijas sieviete...;1994: 104). Tomēr pētījumos par Atmodas periodu netiek atsevišķi uzsvērtā sieviešu loma vai izcelts sieviešu ieguldījums, kaut arī par Atmodas laika spilgtākajām personībām var tikt uzskatītas, piemēram, Sandra Kalniete, Elita Veidemane, Džemma Skulme u.c., tomēr S. Kalniete savā grāmatā "Es laužu, tu lauži, mēs lauzām, viņi lūza" raksta, ka sievietes pārsvarā bija "melnā darba" darītājas - kārtoja organizatoriskos un administratīvos jautājumus, bet publiski neuzstājās, nepozicionējās kā publiskas personas. Statistikas dati par 90-tajiem gadiem liecina, ka 53,4% republikas iedzīvotāju bija sievietes, bet uzņēmumu, iestāžu vadītājas tikai 5,7%. Politika netiek uztverta kā sieviešu darbības sfēra - no 390 deputātu kandidātiem sievietes bija 22. Valdošajā diskursā sievietes vieta tiek pozicionēta privātajā sfērā, sievietes darbošanās publiskajā sfērā, konkrēti, politikā netiek atbalstīta. Par galveno sievietes pienākumu uzsver rūpes par ģimeni, rūpes par vīrieti, kas izpaužas kā atbalsts dzīvesbiedra aktivitātēm publiskajā sfērā. Sievietes darbība politikā drīzāk ir izņēmums, nevis raksturīga iezīme. 1990. gada Augstākās Padomes vēlēšanās tiek ievēlētas 10 deputātes un 200 deputāti. Latvijas Tautas frontes frakcijā bija pārstāvēti 123 vīrieši un 9 sievietes, savukārt frakcijā "Līdztiesība" bija 58 vīrieši un tikai viena sieviete. Vienpadsmit neatkarīgo deputātu vidū nav nevienas sievietes. Esošie dati liek secināt, ka, laikā, kad Latvija atguva savu neatkarību, politiskās kultūras veidošanos sievietes dzimtes diskurss nespēja ietekmēt (Zitmane M., 2003:73).

Latvijā sieviešu un vīriešu izturēšanos, sociālo un kultūras modeļu izveide veidojusies vēsturiski, balstoties uz tradīcijām, kuru ietekmējuši dažādi Latvijas teritorijā pastāvējušie politiskie režīmi un dominējošās kultūras normas. Padomju varas gados dzimumu līdztiesības jēdziens Latvijā deformējās (Neimanis, 2003).

Kristiana Lībane – Šķēle uzsver: „Politika kā profesijas prestižs ir ļoti zems. Labklājīgu un labi izglītotu cilvēku vidē nav daudz to, kuri vēlētos kļūt par politiķiem. Gan vīrieši, gan sievietes grib saņemt savam darbam atbilstošu novērtējumu. Nav runa tikai par naudu. Cilvēki izjūt tieksmi uz dzīves baudīšanu, bet strādāt politikā, dzīvot politikā nenožīmē baudīt dzīvi” (<http://www.politika.lv/index.php?id=109824&lang=lv>).

Sabiedrībā joprojām valda uzskats, ka vīriešiem ir piemēroti vadošie, bet sievietēm – izpildītājamati (Cīrule, 2001:12). Problēmas ir saistāmas ar darba segregāciju - nodarbinātības dalījums t.s. “sieviešu” un vīriešu” nozarēs. Pašlaik tādas nozarēs kā izglītības, veselības aprūpē, sociālajā aprūpē pārsvarā ir nodarbinātas sievietes, un to vidējais atalgojums, kā arī

izaugsmes iespējas ir mazākas nekā nozarēs, kurās dominē vīrieši, piemēram, politikā (Latvijas Republikas....2002 : 25).

2006. gada jūnijā LU EVF Sabiedrības vadības doktorantūrā studēja 16 vīrieši un 25 sievietes, šīs pašas programmas maģistrantūrā I kursā studē 91 sieviete un 27 vīrieši, bet II kursā 117 sievietes un 20 vīrieši, kopā 208 sievietes un 47 vīrieši. Sieviešu īpatsvars ir daudz lielāks nekā vīriešu. Tas liecina, ka sievietes pēc izglītības ir gatavas ieņemt vadošos amatus publiskajā pārvaldē, jo tieši sabiedrības vadības maģistrantūras un doktorantūras programmas gatavo nākošo eliti publiskās pārvaldes jomā. Jāatzīmē, ka citās valstīs sabiedrības vadības maģistrantūras studiju programmā parasti vīriešu ir vairāk nekā sieviešu. Piemēram, Ķīnā šajā programmā mācās 61% vīriešu un 39% sieviešu (Keyong Zhenscing 2005).

Lai efektīvizētu un nodrošinātu dzimumu līdztiesības jautājumu risināšanu, LM ir izveidota Dzimumu līdztiesības padome. Padomi vada labklājības ministre un padomes sastāvs ir ievēlēts uz 3 gadiem. Padomes galvenais uzdevums ir veicināt vienotas dzimumu līdztiesības politikas izstrādi un koncepcijas par dzimumu līdztiesību īstenošanu.

Lai veicinātu un koordinētu ar dzimumu līdztiesību saistīto jautājumu risināšanu Latvijā, 2003. gada 1. jūlijā ir izveidota Labklājības ministrijas Eiropas un juridisko lietu departamenta Dzimumu līdztiesības nodaļa.

Dzimumu līdztiesības nodaļa ir izstrādājusi vadlīnijas valsts pārvaldes institūciju darbiniekiem, kuras paredz dzimumu līdztiesības principu ievērošanu izstrādājot savu un izvērtējot citu valsts institūciju sagatavotos normatīvos aktus, politikas dokumentus, projektus un anotācijas. Atbilstoši LR MK instrukcijas "Kārtība, kādā aizpildāma normatīvā akta anotācija" 8.1. punktam anotācijā jāiekļauj analīze par normatīvā akta pieņemšanas ietekmi uz sieviešu un vīriešu vienādo tiesību un iespēju ievērošanu."

Dzimumu līdztiesības integrētās pieejas efektīvākai īstenošanai visās politikas jomās katrā ministrijā ir atbildīgā amatpersona par dzimumu līdztiesības jautājumiem, tai skaitā dzimumu līdztiesības integrētās pieejas īstenošanu nozarē.

Latvijā sievietes visos sektoros saņem tika 81,5% no vīriešu algas, izņemot valsts pārvaldē strādājošās, kur abu dzimumu pārstāvji saņem līdzīgas algas. Sievietes ir mazāk pārstāvētas valsts pārvaldes institūcijās un retāk nekā vīrieši ieņem vadošos amatus. No pašvaldībās ievēlētajiem deputātiem sievietes ir 41% (Lāce I., 2004).

Viens no pamanāmākajiem rezultātiem feministu kustībai ir izmaiņas cilvēku domāšanā attiecībā pret vīriešiem un sievietēm, piedāvājot jaunas iespējas sievietēm. Jaunie cilvēki tagad var izbaudīt brīvību, kas dota šai paaudzei – kontrolēt dzimstību, ir vienādas iespējas likuma priekšā, ir likuma aizsardzība seksuālai uzmākšanai, ir neierobežotas iespējas

sievietei sportā, lielākas tiesības politikā, lielāks atbalsts bērnu kopšanā un vēl daudz, kas cits īsā laika posmā (Andersen M., 2004: 371).

Pēc pēdējām pašvaldību vēlēšanām ir vērojama tendence sieviešu pašvaldību priekšsēdētāju skaitliskajam pieaugumam. Tomēr nenoliedzami sievietei pierādīt sevi kā līderi ir grūtāk, nekā vīrietim.

50, 6% aptaujāto pašvaldību deputātu un darbinieku atzīst, ka pēdējo gadu laikā viņu pašvaldībā pieaudzis sieviešu skaits vadošos amatos (administrācijā, institūcijās un uzņēmumu valdēs). Sieviešu skaita pieaugumu visvairāk pamanījuši deputāti – 62,5%. 40,5% nav viedokļa par to, vai vienam dzimumam vajadzētu noteikt maksimāli pieļaujamo skaita ierobežojumu ievēlēšanai vai iecelšanai komitejās (piemēram, ne vairāk kā 60% vīriešu tiek iecelti/ievēlēti pašvaldību komitejās, komisijās, valdēs, utt. 22, 4% pašvaldības administrācijā strādājošo saskata karjeras izaugsmes ierobežojumus sava dzimuma dēļ (Pētījuma "Dzimumu līdztiesības...", 2004:39).

2003. gada rudenī LR Saeimas Cilvēktiesību un sabiedrisko lietu komisijai tika izveidota Dzimumu līdztiesības apakškomisija; viens no tās galvenajiem uzdevumiem ir sekot dzimumu līdztiesības principu ievērošanai LR likumdošanā Lai nodrošinātu abu dzimumu atbilstošu pārstāvniecību, vairākas Eiropas valstis parlamenta vai vietējo pašvaldību līmenī kā pagaidu risinājumu ir ieviesušas kvotu sistēmu. Tas nozīmē, ka ir noteikts minimālais skaits sieviešu, kuras jāiekļauj ikvienā vēlēšanu sarakstā. Tas netiek vērtēts viennozīmīgi. It īpaši tad, ja vienlaicīgi ar kvotu ieviešanu nav noteikts arī sarakstu veidošanas princips. Respektīvi, ja visas sievietes iekļauj sarakstu beigu daļā, nereti viņas gan formāli ir bijušas sarakstā, tomēr ievēlētas netiek. Pasaules Bankas pētījumi liecina, ka lielāks sieviešu īpatsvars valdībā veicina godīgas valdības veidošanu. Ir vērojama nozīmīga saikne starp lielāku sieviešu skaitu parlamentā un zemāku korupcijas līmeni. Lai gan būtu nekorekti pieņemt, ka sievietes ir dabiski godīgākas vai mazāk korumpētas nekā vīrieši, tomēr pēdējo gadu desmitu gaitā augošais sieviešu skaits valdībās daudzās valstīs neapšaubāmi veicināja uzmanības pievēršanu atbildībai un sociālajam taisnīgumam (Sievietei un vīrietim..., 2004:12).

Vietējo pašvaldību vēlēšanu rezultāti 2001. gadā bija attiecīgi- starp kandidātiem bija 44% sieviešu, ievēlētās deputātes bija 41%. (Sievietes un vīrieši Latvijā, 2003, Latvijas Republikas centrālās statistikas pārvalde). Pēc pēdējām pašvaldību vēlēšanām 2005.gada 11.martā, mēra amatu ieguva 36% sieviešu (pie tam divas no tām lielajās pilsētās – atkārtoti Daugavpilī (R.Strode), un Jūrmalā I.Aizstraute) (www.pasvaldibas.lv). Rīgā no 60 deputātiem tikai bija 11 ir sievietes (Latvijas statistikas...,2004).

Latvijā mazāko algu saņem: sieviete, 60 gadi, ar vidējām latviešu valodas zināšanām, kopš pāris mēnešiem strādā veikalā Latgalē, nav darba līguma un strādā nepilnu darba laiku.

Aprēķināts, ka sievietes saņem par 21,4% mazāku algu nekā vīrieši. Tam varētu būt vairāki iemesli. Viens no tiem: sievietes pašas izvirza zemākas prasības un darba devējam prasa mazāku samaksu, nekā par to pašu darbu prasītu vīrietis (Latvijas Vēstnesis, „par algām viss ir skaidrs”, 2006).

Latvijas faktu vadītājs Aigars Freimanis uzskata, ka dzimuma un vecuma proporcijas Saeimā var skaidrot ar partiju kadru politiku, tāpēc jaunievēlētā parlamenta sastāvs no dzimuma un vecuma viedokļa nav pārsteigums. Parlamenta vēlēšanas Latvijā tradicionāli ir „vidēja vecuma cilvēku notikums”, līdz ar to Latvijā ir izveidojusies situācija, ka parlamentā var iekļūt vidēja vecuma grupas cilvēki. Viens no iemesliem tam varētu būt pašu politisko partiju „filtri”, kas nosaka, kas partijās visaktīvāk darbojas tieši vidējās paaudzes cilvēki. Arī dzimumu proporciju Saeimā var vērtēt kā iedibinājušos tradīciju, turklāt uzskata, ka sievietes parlamentā ir pārstāvētas pietiekami lielā skaitā. Arī pašas politiskās partijas ir veidotas tā, ka sievietēm ir grūti izvirzīties cauri politisko partiju „filtram”, lai iekļūtu parlamentā. Partija, no kuras Saeimā ir ievēlēts vislielākais sieviešu skaits, ir Jaunais laiks. Vēlētāji vēl nav izdarījuši savu izvēli par labu sievietēm, kas liecina par vērtībām sabiedrībā. Tomēr sociologs A. Freimanis uzsver, ka pats personīgi būtu skeptiski noskaņots, ja, piemēram, tiku izveidota tāda politiskā partija, kurā darbotos tikai sievietes. 9. seimā strādās 81 vīrietis un 19 sievietes, salīdzinot ar 8. Saeimas sastāvu pēc dzimuma, nav lielas – 82 vīrieši un 18 sievietes (Laikraksts 5. minūtes, 2006).

JL sarakstā visos vēlēšanu apgabalos saraksta augšgalā ir sievietes. Kopumā vīrieši tomēr ir vairākumā – no 86”JL”kandidātiem 34 ir sievietes (Latvijas Avīze, 2006:4).

Sievietes ieņem aizvien lielāku lomu arī profesionālajā sportā, arī „vīrišķīgajās disciplīnās”, Latvijā gan šī tendence ir lēnāka, tas izskaidrojams ar padomju laiku ietekmi, kad lomas gan sabiedrībā, gan sportā tika strikti traktētas pēc noteiktiem kanoniem, nepieļaujot tādas vaļības, kas veicinājušas sieviešu attīstību citos reģionos. Bija tādas tradicionālas vērtības kā basketbols un vieglatlētika, kurā mūsu atlētiem bija solīdi rezultāti, par galveno prioritāti tomēr izvirzot vīriešu sporta attīstību. Tas ir galvenais arguments, kāpēc lielākās ambīcijas vīriešu pārņemtajos sporta veidos izrāda tieši jaunā paaudze, kurai līdz ar padomju režīma krišanu tika atvērtas acis un robežas. Latvijā zināmi sportistes vārdi jau ir ūdens motocikliste un bobslejiste Šlēgermilha, autosportiste Katlīna Štāla, kā arī sievietes hokejā, futbolā utt. (Vai sievietes jūt robežas?, NRA pielikums „Māja”, 16.10.2006).

Irina Pētersone un Lietišķo sieviešu apvienība, kuras prezidente viņa ir, sadarībā ar Sabiedrības integrācijas fondu Rīgā, Daugavpilī, Krāslavā un Rēzeknē īsteno projektu, kura laikā 80 sievietes apgūs uzņēmējdarbības organizēšanu un izstrādā savus biznesa plānus.

Projekta mērķis ir veicināt sociālās atstumtības riskam pakļautas sievietes uzņēmējdarbības vai pašnodarbinātības uzsākšanai (5. min, 2006:7).

Atsaucot savu kandidatūru ANO ģenerālsekretāra amatam, Latvijas prezidente Vaira Vīķe-Freiberga izteica pateicību „visiem pilsoniskās sabiedrības pārstāvjiem, īpaši organizācijām, kas aizstāv dzimumu līdztiesību, par to sniegto patieso iedrošinājumu.” Ar savu kandidatūru Latvijas prezidente izvirzīja priekšplānā jautājumus, kuriem nav tikusi veltīta plaša uzmanība iepriekšējās ANO ģenerālsekretāra vēlēšanās, tādejādi veicinot plašāku diskusiju par kandidātu izvēli, kas balstītos galvenokārt uz viņu kvalifikāciju, nevis ierobežojošiem reģionāliem vai dzimuma kritērijiem. Vaira Vīķe Freiberga arī uzskata, ka viņas izvirzīšana akcentēja arī to, ka ģenerālsekretāra amatu nekad nav ieņēmusi sieviete, kā arī to, ka ANO augstākajā līmenī nekad nav tikusi pārstāvēta Austrumeiropas valstu grupa. Prezidente esot uzskatījusi par savu morālu pienākumu piedāvāt reālu alternatīvu, izvirzot kandidatūru, kas ANO ienestu gan Austrumeiropas, gan sievietes skatījumu (<http://www.tvnet.lv/zinas>).

Lielai daļai Latvijas uzņēmēju kadru atlasē kandidātu dzimumam ir liela nozīme. Par to liecina tirgus un sabiedriskās domas pētījumu centra SKDS pētījums par uzņēmējdarbības vidi Latvijā, ziņo BNS. Izvēloties sekretāri, 2/3 uzņēmēju dotu priekšroku sievietei, tikai 27% aptaujāto uzņēmēju dzimumam nebūtu nozīmes. Savukārt, izvēloties tehnisko personālu, vairāk nekā puse (57%) uzņēmēju dotu priekšroku vīrietim, un 32% uzņēmēju dzimumam nebūtu nozīmes („Uzņēmumi vērtē darbinieku dzimumu”, Diena, 1.07.2006).

Kopš 2006. gada marta iznāk sabiedrības informēšanas kampaņas par dzimumu līdztiesības jautājumiem elektroniskais izdevums, kas informē par tādiem jautājumiem kā „dzimumu līdztiesības indekss”, par dažādiem pētījumiem un labas prakse piemēriem šajā jautājumā, „izdevumu izdod projekta” kapacitātes stiprināšana” ietvaros.

Latvijā ir daudz „stingrās rokas” piekritēji. Piemēram, uzņēmējs Normunds Lakučs uzskata: „Un, ja nu mums pavisam kā trūkst, tad tas ir krietns Berluskoni vai Tečeres tipa līderis”(Krustiņš V., Līcītis E., ”Latvijas Avīze”, 2006).

Līdz ar nevienlīdzību dzimumlīdztiesības jomā rodas ievērojami ekonomiskie un sociālie zaudējumi, kā arī iespējamās nepilnības īstenojamā politikā, bet par šo jautājumu tiek diskutēts arī pašvaldību līmenī. Eiropas Kopienas iniciatīvas EQUAL projekta Profesiju segregācijas cēloņu mazināšana ietvaros notika seminārs Latvijas pašvaldību pārstāvjiem – Sievietes un vīrieša vajadzību ievērošana, plānojot pašvaldības darbu, kura uzdevums sniegt Latvijas pašvaldību darbiniekiem zināšanas par svarīgākajiem dzimumu līdztiesības jautājumiem un to integrēšanas iespējām pašvaldību rīcībpolitikā. Diemžēl seminārā

pedalījās tikai sievietes, tāpēc netika uzklauts neviens vīriešu kārtas pārstāvja viedoklis (Stubailova G., „Rītdiena” Nr.45, 13.06.2006).

Pirms vēlēšanām laikrakstos parādījās virsraksti: Repše dod savu pirmo numuru sievietēm”. Solvita Āboltiņa skaidro: „Jebkura partija vēlētajam piedāvā cilvēkus, kas kaut ko ir izdarījuši, un Jaunajā laikā tās ir sievietes” (Egles I., Diena, 14.06.2006).

Rakstā par saldumu karali dēvēto Vilhelmu Ķūzi, jau 1937. gadā izvaicājot viņa dzīvesbiedri un uzņēmuma „V.Ķuze” valdes kandidāti un galveno kasieri Olgu Ķūzi, žurnālā „Sievietes balss” viņa stāstīja: „Darbā liela nozīme ir sievietes garam un līdzdalībai. Tā vajadzīga visur, arī valsts stiprināšanā. Tāpēc nevajag sievieti atbīdīt no darba, kur vien tas pielietojams. Ka sievietes darbs nes svētību, to pierāda mūsu uzņēmuma zelsana” (Lipša I.Mājas Viesis, 2006).

Viena no izpausmēm, kas norāda uz vēlēšanos iesaistīt sievietes politikā ir resursu centra sievietēm „Marta” iniciatīva rīkot pirmsvēlēšanas pasākumus, iesaistot gandrīz visas politiskās partijas un norādot uz dzimumu līdztiesību un līdzdalību politikā (www.liepajniekiem.lv).

No vairāk nekā 30 augstskolām vismaz piecās rektore ir sieviete. Vidzemes augstskolas rektore Vija Daukšte skaidro: „Nevienā situācijā neesmu jutusies slikti kā rektore tāpēc, ka esmu sieviete” Vienlaikus viņai šķiet, ka ir daudzi amati, kuri pilnīgi loģiski piederas vīrietim, un starp tiem arī vairāki labāk atalgotie (Gailītis V. „Kā maza augstskola kļuva liela”, Diena, 25.decembris, 12.lpp.).

Par dzimumu īstenošanu atbildīgās institūcijas ir: Labklājības ministrija, Dzimumu līdztiesības padome, Starpinstitūciju koordinācijas darba grupa, Saeimas Cilvēktiesību un sabiedrisko lietu komisijas Dzimumu līdztiesības apakškomisija, Valsts cilvēktiesību birojs un valsts darba inspekcija. Starp ministrijām jau otro gadu notiek informācijas apmaiņa par aktualitātēm, kas darīts, lai mazinātu dzimumdiskrimināciju un veicinātu dzimumu līdztiesību valsts institūcijās (Eiropas Savienības nodarbinātības politika, darba tirgus un dzimumu līdztiesības jautājumi II daļa, Rīga, 2005, 173.lpp., Dzimumu līdztiesība, Dupate K., Gaile A., Petermanis K., Rupenheite G., 2005: 34).

Jāpiemin fakts, ka darba tirgū vairāk ir nodarbināti vīrieši, kaut gan augstākā izglītība vairāk ir sievietēm (Krūzmētra M., Rivža B., 2001: 89).

Latvijā darbojas sabiedriskās organizācijas, kas iestājas par dzimumlīdztiesību, piemēram, Dzimumlīdztiesības apvienība, ir arī veikti dažādi pētījumi. Meklējot dažādas sieviešu organizācijas caur resursu centru sievietēm “Marta” mājas lapu – www.marta.lv - ir iespējams vairāk uzzināt par 17 organizācijām Vidzemē, 18 Kurzemē, 15 Zemgalē, 14 Latgalē. Tomēr ne visas iestājas tieši par dzimumlīdztiesību.

Viens no tūkstošgades attīstības mērķiem Latvijā ir nodrošināt vienādas iespējas sievietēm un vīriešiem līdz 2015.gadam (Ziņojums par..., 26).

Neviens tūkstošgades mērķis pasaulē nebūs sasniedzams, ja neuzlabosies sieviešu tiesības un iespējas piedalīties sabiedrības dzīvē un politikas veidošanā. Tādēļ ir svarīgi panākt, lai meitenes visās valstīs apmeklētu skolu. Izglītotām sievietēm būs iespējas augstāk atalgotu darbu un arvien vairāk piedalīties visai sabiedrībai svarīgu lēmumu pieņemšanā.

Latvijā, kur sievietes ir labāk izglītotas nekā vīrieši un jau strādā dažādās jomās, Tūkstošgades attīstības mērķu aspektā dzimumu līdztiesības mērķis ir panākt vienādas iespējas gan vīriešiem, gan sievietēm piedalīties lēmumu pieņemšanā, būt vienlīdz aizsargātiem pret nabadzību un dzīvot līdzvērtīgi garu mūžu.

Latvijā pastāv atšķirības, kas mazina izvēles un labklājības iespējas vienam vai otram dzimumam. Vīrieši dzīvo īsāku mūžu, tie ir vairāk pakļauti dažādām slimībām un negadījumiem. Sievietes, savukārt, dzīvo lielākā trūkumā nekā vīrieši, viņas biežāk vienas uztur bērnus. Nereti viņām nākas saskarties ar nevienlīdzības iespējām darba tirgū un par to pašu darbu saņemt mazāku algu nekā vīriešiem. Sievietēm retāk ir pēdējais vārds, pieņemot lēmumus valstī un uzņēmumos.

Lai Latvijā nodrošinātu vienādas tiesības un iespējas sievietēm un vīriešiem, galvenie uzdevumi ir:

- samazināt mūža garuma atšķirības starp dzimumiem un pietuvināt tās Eiropas vidējam rādītājam;
- samazināt atšķirības starp sieviešu un vīriešu rīcībā esošo finanšu daudzumu;
- samazināt viena dzimuma pārsvaru varas un lēmumu pieņemšanas pozīcijās (Ziņojums par..., 26).

Instrumenti dzimumu līdztiesības veicināšanai ES:

- Kopienas programma sieviešu un vīriešu vienlīdzīgu iespēju nodrošināšanai 1996.-2000.gadam);
- Eiropas Kopienas dzimumu līdztiesības pamatstratēģija (2001.-2005.);
- Kopienas dzimumu līdztiesības programma 2001.-2005. gadam (citas Kopienas iniciatīvas un programmas);
- Kopienas programmas izveidošanu nodarbinātībai un sociālai vienotībai PROGRESS (2007.-2013.) (http://europa.eu.int/employment_social/index_en.html).

Sociālo problēmu definīcijā autori P. B. Hortons, Dž. R. Leslijs un R. F. Larsons piedāvā četras idejas par to, kas ir sociālās problēmas. Analizējot šīs idejas var secināt, ka dzimumnevienlīdzība Latvijā ir sociāla problēma.

Pirmkārt. Jāaplūko statistiku, kas saistīta ar dzimumnevienlīdzību, lai noteiktu šīs

problēmas aktualitāti Latvijas sabiedrībā.

Otrkārt. Vai dzimumu nevienlīdzībai ir ietekme nevēlamā veidā? Šeit jāapskata, kādi tad ir **dzimumnevienlīdzības cēloņi** Latvijā. Parasti tiek izdalītas trīs cēloņu grupas: 1)bioloģiskie; 2)psiholoģiskie; 3) sociālie;

Dzimumnevienlīdzībai ir sociāli cēloņi: tradicionālās vērtības, socializācija, stereotipi, valsts attieksmes trūkums pret dzimumnevienlīdzības problēmām utt. Par dzimumnevienlīdzības rašanos sabiedrībā ir atbildīgi dažādi socializācijas aģenti: ģimene, skolas, masu mediji.

Sekas galvenokārt ir ekonomiskas, jo kā vēsta portālā www.politika.lv publicētie pētījumi, Latvijā procentuālais sadalījums ir 54% sieviešu un 46% vīriešu, bet par darbspējīgu tiek uzskatīts cilvēks vecumā no 15 – 74 gadiem. Tādejādi milzīgs darbaspēka potenciāls netiek pienācīgi novērtēts – mazākas algas, mazāk maksāti nodokļi, trūcīgākas ģimenes utt.

Dzimumnevienlīdzības sekas ir jaušamas ne tikai darbā un ienākumos, bet arī izglītībā (jāmin gan, ka tie, kas mācās Latvijā diskrimināciju neizjūt), ģimenē (jāmin darba dalīšanu mājās, pieņemumus, ka sieviete var labāk apkopt zīdaiņi, tika veikts pētījums Latvijā, kuru publicēja www.delfi.lv par paternitātes pabalstiem – no 15 tūkstošiem personu, to ir saņēmuši tikai 32 vīrieši utt.). Galvenokārt pie dzimumnevienlīdzības sekām ir manāma diskriminācija.

Treškārt. To redzot rodas sajūta, ka kaut ko var mainīt. Minami publiski pieejamie politikas dokumenti, kas aizstāv sievietes – LR Civillikums, “ Vienādas iespējas visiem” (pieņemts LR Ministru Kabinets 30.06.1998.), koncepcija dzimumu līdztiesības īstenošanai (Ministru kabinets 16.10.2001.).

Ceturtkārt. Vai notiek kāda kolektīva rīcība? 1920. gadā tika nodibināta Latvijas sieviešu savienība, kuras uzdevums bija apvienot latviešu sievietes plašākā organizācijā, lai ieviestu dzīvē sievietes tiesības. Vēsturiski attīstījās arī sieviešu korporācijas, kuru mērķis ir radīt forumu sievietēm ar vienādām interesēm un līdzīgām problēmām. Sievietes regulāri satiekas, apmainās domām un mēģina cita citai profesijā palīdzēt un atbalstīt.

2. Sieviete līdere pašvaldībā

Pēc pēdējām pašvaldību vēlēšanām ir vērojama tendence sieviešu pašvaldību priekšsēdētāju skaitliskajam pieaugumam. Tomēr sievietes līdzdalība politikā ir retāka un viņām pierādīt sevi kā politiskajām līderēm ir grūtāk, nekā vīrietim.

Autores pētījums tika vērsts uz sievietēm pašvaldību priekšsēdētājām, tādejādi teorētiskajā materiālā analizēta arī pašvaldība kā organizācija.

2.1. Pašvaldība kā vietējā vara

Pašvaldība ir valdīšanas institūcija, kas galvenokārt nodarbojas ar savas administratīvās teritorijas lietām un ko parasti vismaz daļēji finansē no vietējiem nodokļiem (Ideju vārdnīca, 1995:404).

Pašvaldība nozīme teritoriālās kopienas tiesības un spēju sevi pārvaldīt. Precīzāk — "pārvaldīt nozīmīgu publisko lietu daļu uz savu atbildību un likuma ietvaros" (Eiropas vietējo pašvaldību harta (Council, 1985) 3.panta pirmais paragrāfs). Šīs tiesības pastāv neatkarīgi no valsts. Mūsdienu starptautisko tiesību izpratnē valsts ir leģitīma tiktāl, ciktāl tā ievēro cilvēku un arī teritoriālo kopienu pamattiesības. Pašvaldības kompetenču jomā ne reģionālās, ne vietējas pašvaldības nav pakļautas valstij (Latvijas pašvaldību..., 2003: 21). *Pašvaldība* nozīmē teritoriālās kopienas tiesības un spēju patstāvīgi pārvaldīt savas teritorijas iedzīvotājiem nozīmīgus jautājumus. Šīs tiesības var ierobežot vienīgi Satversme vai likums. Teritoriālās kopienas politiku nosaka velētāji, izvēloties savus priekšstāvus jeb deputātus. Daļu no lēmumiem deputāti veic pašvaldības vārdā, otru daļu -valsts vārdā. Kopš iestāšanās ES pašvaldību vēlēšanas tiesības bez Latvijas Republikas pilsoņiem ieguvuši arī pārējo dalībvalstu pilsoņi, ja viņi dzīvo attiecīgajā teritorijā vai viņiem šeit pieder nekustamais īpašums. Ir valstis, kur pašvaldību vēlēšanās piedalās arī citi teritoriālās kopienas locekļi – nepilsoņi (Pašvaldību deputātu..., 2005:3).

Atbilstoši "Pilsētas domes, novada domes un pagasta padomes vēlēšanu likumam" pieņemtam 1994.gada 13.janvārī, pilsētas domi, novada domi un pagasta padomi ievēlē vienlīdzīgās, tiešās, aizklātās un proporcionālās vēlēšanās uz četriem gadiem. Domes (padomes) kārtējās vēlēšanas notiek marta otrajā svētdienā. Domē (padomē) ievēlējamo deputātu skaitu nosaka atbilstoši iedzīvotāju skaitam attiecīgajā pašvaldības administratīvajā teritorijā: līdz 2000 iedzīvotāju - 7 deputāti; no 2000 līdz 5000 iedzīvotāju - 9 deputāti; no 5000 līdz 50 000 iedzīvotāju - 11 deputāti; vairāk nekā 50 000 iedzīvotāju - 15 deputāti. Rīgas Domes sastāvā ir 60 deputāti.

1994.gadā rajonu padomes arī tika ievēlētas tiešās vēlēšanās, bet kopš 1997.gada rajona padomes automātiski veido visi attiecīgā rajona pagastu padomju priekšsēdētāji,

novadu domju priekšsēdētāji un rajona pilsētu domju priekšsēdētāji. (Latvijas pašvaldību..., 2003: 23)

Pašvaldību veidi un skaits 2006.gada nogalē Latvijā ir:

- 26 rajonu pašvaldības;
- 522 vietējās pašvaldības:
 - 53 rajona pilsētas;
 - 7 republikas pilsētas;
 - 35 novadi;
 - 427 pagastu pašvaldības.

Pašvaldības tiek uzskatītas par katras demokrātiskas iekārtas pamatu, par demokrātijas šūpuli un arī spoguļi – jo attīstītākas pašvaldības, jo lielāka demokrātija valstī. Tieši pašvaldību līmenī ir lielākas iespējas iesaistīt pilsoņus pārvaldes darbā, izmantot viņu zināšanas un spējas dzīves apstākļu uzlabošanai. Pašvaldībās ir vislabākie nosacījumi, lai radītu vietējo iedzīvotāju prasībām atbilstošu harmonisku sabiedrību, par kuru viņi jūt atbildību. Stiprinot pašvaldības, stiprinās visa tauta, tiek realizēta efektīvāka un demokrātiskāka sabiedrības politika (Vanags E., Vilka I., 2005:11).

Vispasaules deklarācijā un Eiropas hartā par vietējām pašvaldībām ir uzsvērts, ka, ievērojot priekšrakstus, kas noteikti ar likumu, pašvaldības var noteikt pašas savas iekšējās administratīvās struktūras atbilstoši specifiskajām vietējām īpatnībām un vajadzībām ar nolūku īstenot efektīvu pārvaldi. Turpat minēts, ka pašvaldību personāla speciālistiem jābūt augsti kvalificētiem, pieredzējušiem un kompetentiem. Vietējo pašvaldību darbinieku darba apstākļiem un apmācību iespējām jābūt tādā līmenī, lai radītu vilinošas karjeras perspektīvas. Centrālajai valdībai jāsekmē karjeras perspektīvas un stimulēšanas (arī atbalvošanas) sistēmas vietējās pašvaldībās (Worldwide Declaration 1985; European Charter 1985).

Municipālās pārvaldes organizācijas formām raksturīga liela dažādība, izšķir 5 galveno formu tipus:

- 1) mērs – padome;
- 2) padome-menedžeris;
- 3) komisijas pārvalde;
- 4) padome – valde;
- 5) pilsētas (lauku municipalitātes) sapulce (Vanags E., Vilka I., 2005:139). Latvijā šobrīd izmanto pirmās divas. Pašvaldībām ar iedzīvotāju skaitu virs 5000 obligāti ir forma padome-menedžeris (izpilddirektors).

Pašlaik Latvijā no 522 vietējām pašvaldībām 192 vada sievietes. No vietējo pašvaldību deputātiem 41% ir sievietes. No 35 novadiem 8 vada sievietes.

Latvijas Pašvaldību savienības Domē pēc 2005. gada marta vēlēšanām ir 27 sievietes no 105 locekļiem, kas sastāda 26%. LPS valdē ir 3 sievietes jeb 20% no valdes locekļu kopskaita (Latvijas Pašvaldību savienība, 2006).

Pašvaldību kompetencē ietilpst un vislielāko īpatsvaru pašvaldību budžeta izdevumos sastāda izglītība, veselības aizsardzība, sociālā aprūpe, kā arī kultūra – tās ir nozares, kas tiek uzskatītas tuvas sievietēm un kurās strādā daudz sieviešu. Šī sakarība runā par labu sievietēm – pašvaldību vadītājām.

No 530 vietējām pašvaldībām pēc 2005.gada marta vēlēšanām to vadītāji ir mainījušies nedaudz vairāk kā 110 pašvaldībās, kas nozīmē, ka gandrīz 80% no pašvaldību vadītājiem ir saglabājuši savus posteņus (Egle 2005). Tas ir ļoti labs rādītājs, kas liecina par pilsoņu uzticību līdzšinējiem pašvaldību vadītājiem un viņu darba pozitīvu novērtējumu (Vanags E., Vilka I., 2005: 67).

2.2. Līderisma teorētiskie aspekti

Atgūstot neatkarību, Latvijas nacionālisma jūtas sabiedrībā pieauga. Cilvēki bija lepnī, ka dzīvo neatkarīgā valstī, liela bija nacionālā pašapziņa. Nacionālisma uzplūdu laikā priekšplānā izvirzās līderis. Tas ir pārliecināts par sevi, agresīvs vīrietis. Sieviete ir viņa palīdzē, kā arī nācijas bioloģiskā, kultūras un simboliskā reproducētāja. Publiskajā sfērā, kur tiek realizētas nācijas stratēģijas, viņai ir otrā loma.

Vara ir iespēja pavēlēt tādā situācijā (apstākļos), kad pavēles saņēmējam obligāti ir jāpakļaujas un jāpilda tā, jo to prasa pienākums. Pēc M. Vēbera vara ir iespēja realizēt savu gribu sociālajās attiecībās, neskatoties uz pretestību un neatkarīgi no tā, uz ko šī iespēja balstās. Politiskā vara ir konkrēts aspekts attiecībās starp lielajām sociālajām grupām (pakļaušana, sadarbība un sociālā partnerība). Tās realizācija ir saistīta ar vajadzību, interešu ievērošanu un īstenošanu sociālajās grupās. Jēdziens politika ir saistīts ar varas realizāciju. To izmanto, lai raksturotu svarīgākās sociālo grupu intereses, iedzīvotāju līdzdalību valsts funkciju izpildē, kā arī lai raksturotu galvenos darbības virzienus valsts un partiju darbībā (ekonomiskā, nacionālā, sociālā, kultūras utt.) (Mūrnieks E., 2003:50).

Kerola Patermane, pamatojoties uz sociālās vienošanās klasiskajām teorijām, uzsver, ka civilā sabiedrība dalās publiskajā un privātajā sfērā. Un, tā kā sieviete un ģimene ir iedalīta privātajā sfērā, tātad viņa nav saistīta ar politiku. Nacionālisms un nācija ir publiski politiskās sfēras sastāvdaļa, un sievietes izslēgšana no šīs sfēras izslēdz sievieti arī no politiskā diskursa (Brikše I., 2003:78). Izņēmumi, protams, ir. Izcils piemērs ir Latvijas Republikas valsts prezidente Vaira Vīķe-Freiberga. Viņa Latvijas politikā ienāca periodā, kuru iezīmē dažādi daudzveidīgi pārstāvēti ideoloģiskie virzieni,niecīga sabiedrības

iesaistīšanās politiskajās aktivitātēs, neuzticēšanās politiķiem no visdažādāko iedzīvotāju grupu puses, vidēji attīstīta tolerance, politisko procesu neskaidrība, zema politiķu atbildība un politiskās uzvedības normu deklarēšana bez to atbilstošas ievērošanas. Turklāt iedzīvotāju grupas ir orientētas uz harizmātiskiem līderiem kā iespējamām minēto politiskās kultūras problēmu risinātājiem vai vismaz kritiķiem, kas spēj piesaistīt mediju. (Veiksmīgākie šā principa realizācijas piemēri ir Andris Šķēle un Einars Repše.) (Brikše I., 2003:254). Attiecībā uz Vairu Viķi-Freibergu dažādas iedzīvotāju grupas savās ekspektācijās ne tikai nevīlās, bet pat nostiprināja un vairoja savas pozitīvās. attieksmes.

Jebkurā sabiedrības grupā indivīdi ieņem lomas, un viena no tām ir līdera loma. Parasti *līderis* ir tas, kas nes lielāko atbildību, tā ir ietekmīgākā loma organizācijā (Byers P.Y. 199:118). Izplatītākie uzskati par līderiem ir, ka tie visu paveic un liek darīt: līderiem ir vara, kā arī visi panāktie ieguvumi un dzīšanās pēc mērķa ir tikai līdera interešu objekts (Gardner J. W., 1990:9). Pārējie dalībnieki tiek dēvēti par sekotājiem, pat tad, ja tie ir kādas zemākas grupas līderi vai pilda kādas līdera funkcijas.

Līderību cenšas izmantot kā universāllīdzekli jebkurai sociālai problēmai. Līderība pastāv vienīgi attiecībās un iesaistīto dalībnieku uztverē (Yukl G., 1994:3.). Lai definētu līderību, galvenais ir izprast attiecības (Kouzes J. M., Posner B. Z., 1995:29). Līderība ir process, kurā viens indivīds ietekmē pārējos grupas dalībniekus, lai sasniegtu organizācijas vai grupas definētus mērķus (Byers P.Y., 1997:118). Idealizēta teorētiku aina uz līdera fenomenu būtu šāda: līderiem ir jābūt spējīgiem stāvēt visu „priekšā” un pārliecināti paust nākotnes ideju – un visiem ir jābūt gataviem ticēt līderim, ka viņš var panākt iecerēto (Kouzes J. M., Posner B. Z., 1995:30).

Līderība ir „nozīmīga mērķa sniegšana kopīgam labumam, un motivācijas radīšana šā mērķa sasniegšanai” (Jacobs & Jaques, 1990; Lee G. Bolman, Terrence E., 1997:189). „Līderība ir attiecību sistēma, caur kuru indivīdi motivē sekotājus izpildīt pavēlēto rīcību.” (Hollander & Offerman, 1990) (Eisenberg Eric M., Goodall H. L., 2001: 247). Līderība ir darbību kopums, citiem saskatāms, kas parādās grupā, organizācijā vai institūcijā, iesaistot līderi un sekotājus, kas atbalsta kopīgus mērķus un vēlas strādāt kopā, lai tos panāktu (Clark and Clark, 1994).

Līderis nav jājauc ar statusu. Tā jau nav, ka status līderim ir nepiederīgs, taču bieži pozīcija nes līdzīgi tikai simboliskas vērtības un tradīcijas, kas nepalielina līdera lomu (Gardner J. W., 1990:171). Piemēram, tauta gaida, lai vadītāji vadītu valsti, taču augstā pozīcija nesola, ka vadītājs būs veiksmīgs valdības vadītājs. Status ir vērtība, svarīgums vai prestižs, ko sniedz pozīcija vai loma organizācijā.

Harijs S. Trumens: „Līderība ir spēja panākt, lai cilvēkiem patiktu darīt to, ko viņi nevēlas darīt”(Starlings, 1999: 343), savukārt vadītājs ir konkrēts darbinieks, kas ietekmē darbinieku darbību (personu vai grupu), lai īstenotu organizācijas mērķus (Praude, Beļčikovs, 2001: 403).

Līderis nav tas pats, kas vadītājs, lai gan šie jēdzieni tiek jaukti. Vadītāja un līdera atšķirību var skaidrot ar autoritātes palīdzību. Weber (1947) autoritāti saista ar leģitimitāti. Cilvēki brīvprātīgi pieņem līderi, kamēr tic, ka tas ir leģitīms. Autoritāte un līderība ir veidojušās no leģitimitātes un brīvprātīgas atzīšanas, respektīvi, ja līderi zaudē leģitimitāti, viņi zaudē arī spēju vadīt. Paklausība līderiem ir vairāk brīvprātīga nekā piespiedu.

Kotter (1988) definē vadīšanu kā plānošanu, organizēšanu un kontroli, kamēr līderība ietver vīzijas veidošanu un attiecību veidošanu (Lee G. Bolman, Terrence E., 1997:295). Vadītāji ir orientēti uz stabilitāti, kamēr līderi virzās uz inovāciju, vadītāji liek darbiniekiem strādāt efektīvāk, kamēr līderi darbiniekos rod atbalstu, tam, kas būt jādara. Piemēram, Bennis Warren (1985) uzskata, ka vadītāji darbu veic pareizi, taču līderi veic pareizo darbu (Gardner J. W., 1990:4).

Līderību bieži saista ar varu. B. Ravens (B.H. Raven) izstrādāja varas veidu klasifikāciju. Saskaņā ar šo klasifikāciju pastāv pieci varas pamatveidi, kurus izmanto gan līderi, gan vadītāji, atkarībā no situācijas: formālā vara (to nosaka ieņemamais amats); atalgojuma vara (nosaka solītie atalgojumi); piespiedu vara (vadītāja pilnvara sodīt padotos); ekspertu vara (iegūta pateicoties savām prasmēm un zināšanām); personības vara (vadītāja raksturs, spēja pierādīt pārējiem savu ideju nozīmīgumu, prasme vadīt padotos, apvienot tos (Praude, Beļčikovs, 2001: 403).

Pozitīvs sieviešu – politisko līderu piemērs, iespējams, var mainīt sabiedrības viedokli par sievietēm politiķēm, veicinot viņu pašrealizācijas iespējas politikā.

Apvienotā Karaliste ir vienmēr cieši sekojusi vadības teoriju, vadības konsultantu un vadības grupu pasaules attīstībai, kur dominējošā loma ir ASV. Nozīmīga loma un līderisma izcils paraugs bija lēdija Margarita Tečere (Polits K., Bukerts G., 2000).

Līderis ir tas cilvēks, kuram izdodas panākt, ka citi viņam seko. Etzioni uzsver, ka līderība sevī ietver spējas, kas balstītas uz līdera personīgajām īpašībām, izdibināt sekotāju atbilstību plaša ranga jautājumiem. (Etzioni, 1965:688-98) Līderību pielīdzina spēkam un autoritātei, tiek izdalīti vairāki ietekmēšanas instrumenti: pārliecināšana, aicinājums, lūgums, darījums, kompromiss, informācijas pielietošana, piespiešana, personiskā empātija. Līderības evolūcija tiek sadalīta divos posmos: Pirmais posms- līderības iezīmes (1910-1940), Stoldgill (1974) ir izdalījis līderības raksturojumu: · kapacitāte – inteliģence, modrība, runas māksla, oriģinalitāte, vērtējums; · spējas, dotības; · atbildības sajūta; · līdzdalība – sabiedriskā

aktivitāte, kooperācija; · statuss – popularitāte, sociāli ekonomiskā situācija; · situācija – garīgais stāvoklis, iemaņas, intereses utt. Otrais posms – Līderu izturēšanās (1940-1965). Šeit pieminams Kurts Levins, kurš izdala divus izturēšanās tipus: uzdevumu devējs un izpildītājs (Haroon A. Kahan, 2002, p. 67.-73.).

Tiek izdalīti dažādi līderu tipi: M.Vēbers izdala: harizmātisko, tradicionālo un racionālo-legālo līderi. Etzioni izdala formālos un neformālos līderus. Kurts Levins izdala: autoratīvus, demokrātiskus un „laissez-faire” līderus. Berkeley un Rouse uzsver, ka ideālu līderu nav, nav neviena līdera, kur spētu adekvāti rīkoties jebkurā situācijā. Panākumi vadīšanā ir atkarīgi no situācijas un organizācijas, kurā šis process notiek (Haroon A. Kahan, 2002, p. 67.-73.).

Iztirzāt līderību var vismaz divos veidos. Pirmais ir „plaša mēroga līderis”, otrais – ne tik iespaidīgs kā pirmais, bet tas biežāk ir sastopams administrācijā. Līderība šajā nozīmē ir grupas darbību ietekme mēģinot sasniegt konkrētu mērķi. Definīcijas svarīgākās sastāvdaļas ir līderis, sekotāji un situācija. Līdervadība ir šo trīs mainīgo funkcija. Šis līderības stils ir piemērošanās apstākļiem (Starlings, 1999: 346).

Jūdžins E.Dženingss (1961) izdarīja rūpīgu un visaptverošu līderu īpašības aprakstošās literatūras pētījumu un atzina: „Pēc 50 gadus ilgiem pētījumiem nav atklāta viena vai vairākas personiskās īpašības, ar ko līderis atšķiras no pārējiem” (Starlings, 1999: 343).

Jautājums par pašvaldību lēmējvaras un izpildvaras attiecībām, par to nodalīšanu vienmēr ir aktuāls. Jo mazāka pašvaldība, jo tajā lielāka lēmējvaras un izpildvaras saplūšana, un otrādi. Vairākās Eiropas valstīs, piemēram, Apvienotajā Karalistē un Nīderlandē, pēdējā laikā vērojama tendence pastiprināt izpildvaras lomu, atstājot padomei kā galvenos uzdevumus sadarbību ar vietējo sabiedrību un izpildvaras kontroli. Latvijas pašvaldību domes (padomes) saskaņā ar likumā „Par pašvaldībām” piešķirtajām tiesībām uzskatāmas par visai stīprām. Atbilstoši pašvaldību vadītāju aptaujas rezultātiem lēmējvaras īstenošanas kopindekss ir augsts 82% (Vanags E., LU raksti).

Līderisms ir tieši saistīts arī ar tādām personības īpašībām kā pašpārliecinātība un taisnīguma sajūta. Ir izpētīts, ka šīs abas īpašības tieši saistītas arī ar indivīda labklājību un pārticību. Šīs īpašības vienlīdz var piemist gan vadītājam, gan līderim (Politics, philosophy..., 2005:195).

Akadēmiskajās studijās par līderismu tiek vairāk uzsvērts process – līdervadība nekā līdera tipi. Svarīgi noskaidrot, kas tad ir līdervadība, nevis izcelt to, kas šo līdervadību prezentē. Līderisms ir process, kuram pakļaujas sekotāji. (Lerner W.A., Want J., 1992: 165)

Tomēr svarīgi arī atcerēties, ka ekonomikā un budžetā (arī pašvaldības) parasti daudz lielākas izmaksas rada slikts likums, nevis vadītāja kompetence, līderības pakāpe. Tāpēc

svarīgi praktizēt ietekmes novērtējumu, kas ir uz informāciju balstīta analītiska pieeja plānoto politikas instrumentu (likumu, noteikumu utt.) iespējamo izmaksu, seku un blakusparādības novērtēšanai. SIGMA(Support for Improvement in Governance and Management in Central and Eastern European Countries)–atbalsts pārvaldes un vadības uzlabošanai Centrāleiropas un Austrumeiropas valstīs–ir ESAO un ES kopējā iniciatīva, kas atbalsta valsts pārvaldes reformu centienus trīspadsmit pārejas ekonomikas valstīs, to galvenokārt finansēja ES Phare programma (Sigmas dokuments..., 2001:5).

Pasaules līderu sieviešu padome (The Council of Women World Leaders) ir tīkls, kas aptver sievietes prezidentes un premjerministres visā pasaulē. Šajā padomē ir 36 biedres – sievietes, kuras sevi pierādījušas kā izcilas līderes pasaules mērogā. Šīs padomes misija ir mobilizēt, aptvert visas sievietes augstākā līmeņa līderes pasaulē globāla mēroga problēmu risināšanai, kas saistītas arī ar dzimumu līdztiesības problemātiku. Divas galvenās vadītājas šajā padomē ir Īrijas prezidente Marija Robinsone un Madeleina K. Albraita (<http://www.womenworldleaders.org>).

Pirms mēģinām izvirzīt prasības pašvaldību vadītājiem, apskatīsim, kādas funkcijas domes (padomes) priekšsēdētājam noteiktas likumā „Par pašvaldībām”(1994):

- vada domes (padomes) darbu, koordinē jautājumu izskatīšanu komitejās, personīgi vada finanšu komitejas darbu;
- pārstāv pašvaldību attiecībās ar valsti un citām pašvaldībām, kā arī tiesā;
- domes (padomes) vārdā izdod pilnvaras, paraksta līgumus un citus juridiskos dokumentus;
- dod saistošus rīkojumus domes (padomes) darbiniekiem;
- ierosina jautājumu izskatīšanu domē (padomē) un komitejās;
- sagatavo izskatīšanai domas (padomes) sēdēs valsts iestāžu amatpersonu iesniegumus;
- atbild par tiesas spriedumu izpildi lietās, kurās viena no pusēm ir dome (padome);
- var ierosināt attiecīgajā administratīvajā teritorijā esošo vietējo valsts pārvaldes iestāžu vadītāju vai šo iestāžu amatpersonu atlaišanu no ieņemamā amata;
- veic citus pienākumus, kas paredzēti likumos, Ministru kabineta noteikumos un lēmumos, attiecīgās pašvaldības nolikumos un domes (padomes) lēmumos (Par pašvaldībām 2004). 158.lpp. (Vanags E., Vilka I., 2005)

Pašvaldībās, kurās netiek iecelts izpilddirektors, viņa pienākumus veic domes (padomes) priekšsēdētājs. Pašvaldību izpilddirektoram likumā paredzēta šādu funkciju veikšana:

- organizē domes (padomes) izdoto saistošo noteikumu un citu normatīvo aktu izpildi;

- dot rīkojumus pašvaldības iestāžu vadītājiem;
- sagatavot priekšlikumus domei (padomei) par attiecīgās pašvaldības iestāžu prettiesīgu (nelikumīgu) un nelietderīgu lēmumu atcelšanu;
- ierosināt domei (padomei) iecelt amatā vai atbrīvot no amata pašvaldības iestāžu vadītājus, pieņemt darbā un atbrīvot no darba pašvaldības administrācijas darbiniekus;
- iesniegt domei (padomei) priekšlikumus par pašvaldības iestāžu un aģentūru izveidošanu, reorganizēšanu un likvidēšanu;
- domes (padomes) noteiktajā kārtībā un ietvaros rīkoties ar pašvaldības mantu un finanšu resursiem, slēgt saimnieciskus darījumus ar juridiskām un fiziskām personām;
- organizēt teritorijas attīstības programmas projekta, teritorijas plānojuma projekta un budžeta projekta izstrādāšanu, kā arī saimnieciskā un gada publiskā pārskata sagatavošanu;
- veikt citus pienākumus, kas paredzēti pašvaldības nolikumā un domes (padomes) lēmumos (par pašvaldībām 1994). 159.lpp. (Vanags E., I. Vilka, 2005)

Zinot pašvaldību vadītāju kompetenci, vieglāk formulēt prasības ideālam pašvaldību vadītājam.

Jebkurā organizācijā arī pašvaldībā tiek gaidīts, ka par sievietēm līderēm tiks spriest pēc tiem pašiem kritērijiem kā par vīriešu kārtas kolēģiem: vai viņas ir spējīgas panākt, ka grupa vai organizācija sasniegs mērķus, izveidos komandu un iedvesmos katru, lai tas strādātu pēc iespējas labāk?

Vadības stils ir paņēmieni un metožu sistēma, kuru izmanto vadītājs, veicot pārvaldes funkcijas. Tiek izdalīti 3 galvenie vadības stili: autoritārais, demokrātiskais, liberālais (Mūrnieks E., 2003:51). Unicef projektā „Women in transition” izskanēja šāda doma – vadītājam ir jābūt agresīvam un stingram, bet sievietes tādas pēc dabas nevar būt (Women in.; 1999:99). Tātad sievietes nevar būt veiksmīgas vadītājas?

Jēdzieni „vara” un „pārvalde” pēc satura ir tuvi, bet ne identiski, jo pārvalde ir daudz plašāks jēdziens. Sociālā pārvalde aptver plašu sociālo procesu spektru. „Vara” ir saistīta ar cilvēku grupu pakļaušanu, ar sankcijām pret tiem, kuri nepakļaujas. Pārvaldes procesā sankcijas nav obligātas. Sociālā pārvalde ir iedarbība uz sabiedrību, lai saglabātu, pilnveidotu un tālāk attīstītu tās kvalitatīvo savdabību (Mūrnieks E., 2003: 50).

Lai būtu par līderi, nav nepieciešamas kādas īpašas vīriešu vai sieviešu īpašības. Sievietes, kam nav algota darbaspēka, var savu vadības mākslu realizēt kā sievas un mātes, kā kaimiņienes un pilsones. Tas, uz ko mums nākotnē jātiecas, ir panākt, lai sievietēs mostos

nepieciešamība būt par līderēm (Edeirs D., 1999: 210). Lai pēc iespējas vairāk sieviešu sevi realizētu politikā, tam jābūt vienam no sabiedrības galvenajiem mērķiem. Nozīmīgi ir profesores B. Rivžas 10 “baušļi” uzņēmējdarbības veiksmīgai norisei sievietēm: uzdrīksties, iegūsti informāciju, sadarbojies ar kaimiņu, mācies, stāsti par sevi, izmanto vietējās izejvielas (Rivža B., 2002:97).

Nav pierādījumu, ka vīriešu un sieviešu rakstura īpašības kā tādas eksistē. Visi mēģinājumi vispārināt līderu īpašības vai spējas, kas piemīt tikai sievietēm un nekādā gadījumā vīriešiem, sīkāk izpētot neapstiprinās (Edeirs D., 1999: 208).

Krievijā veiktā pētījumā, Dž. Rouznera uzsver galvenās atšķirības vadīšanas stilā – sievietēm vadītājam raksturīgs pārveidošanas, pārkārtošanas stils, bet vīriešiem vadītājiem – komandējošais stils. Sievietes vadītājas atšķirība no vīriešiem:

- labprātāk dalās ar informāciju un varu, kas veicina uzticības gaisotni kolektīvā;
- biežāk atsakās no privilēģijām, ko sniedz dienesta stāvoklis;
- biežāk izceļ padoto ieguldījumu, nereti samazinot savu lomu kopīgā rezultātā.

Kaut gan pašas sievietes – politiķes atzīst, ka bieži viņas ir pārāk godīgas un devīgas savā darbībā, atšķiras ar pārlieku vienkāršību, sirsnību un labestību, un tajā pašā laikā pašas nepietiekoši aktīvas un punktuālas. Pētījumi pierāda, ka uzņēmēju darbību mūsdienu Krievijā neietekmē cilvēka dzimums – krīzes situācijās, konfliktu gadījumos „glābt” firmu var tikai darbinieka profesionālisms un kompetence (Журнал “Социс”, 2000: 160). Vadītāja dzimuma piederība kļūst neaktuāla un līdz ar to sieviešu un vīriešu vadības tehnoloģijas satuvinās.

Doktors Simons Pervans ASV apjautāja 400 sievietes un vīriešus – mārketinga menedžeru – par viņu attiecībām ar citu firmu pārstāvjiem, klientiem un kolēģiem un noskaidroja, ka sievietes drīzāk nojautīs, ka cilvēki un kompānijas, ar ko jāstrādājas, neizturas godīgi un aizmuguriski kaļ plānus. Citā pētījumā zinātnieks noskaidroja, ka sievietēm piemīt divas reizes augstāka empātija nekā vīriešiem (Latvijas avīze, 2006).

Lai analizētu sieviešu pašvaldību vadītāju uzskatus un attieksmi pret savu darbu un pašvaldību kopumā, būtu interesanti izpētīt, kādas ir prasības pret pašvaldības vadītāju, kāds ir ideāls priekšsēdētājs neatkarīgi no dzimuma, piederības pie politiskās partijas utt. Viļņas pilsētas mērs Artūrs Zuroks intervijai laikrakstam Republika.lv uz jautājumu „Ko nozīmē būt galvaspilsētas mēram?”, atbild: „Būt par mēru, iespējams, ir pats labākais darbs pasaulē. Es patiešām mīlu savu darbu, es vienkārši baudu to, kas man ir jādara. Pirms diviem gadiem tikos ar Čikāgas mēru Deilija kungu, un viņš ļoti precīzi izteicās: „Vai nu tu patiešām esi mērs, vai tikai strādā par mēru”. Ir jāmīl tas, ko tu dari, un katrs darbs jādara ar entuziasmu. Katra pilsētas problēma jāuztver kā savējā. Ja es kā mērs kaut ko esmu paveicis, tad man tas tūlīt kļūst par pagātņi. Man allaž jādomā, kas mums ir jādara vēl labāk un kādi projekti vēl

nav īstenoti” (Dāboliņš A., Republika.lv, 2006). Vēl Artūrs Zuoks uzsver, ka jaunās politiskās partijas, kuras Lietuvā radās un ieguva popularitāti, ar efektīvu PR (sabiedriskajām attiecībām) nonāca pie varas. Bet būt pie varas ir daudz grūtāk, tas nozīmē atbildību par risinājumiem, nevis mētāšanos ar nereāliem solījumiem. Tieši tāpēc rodas daudz problēmu, kas saasina politisko sistēmu.

Līvberzē, kur strādā trīs vēlēšanu apvienību sarakstu deputāti, balsojums noticis pret līdzšinējo pašvaldības vadītāju Nelliju Empeli, jo, kā jau pagastos tas bieži notiek, opozīcija un pozīcija ir neizteikta – galvenais ir personālijas. Līvberzes pagastu jau trešo sasaukumu vadīja Nellija Empele, un deputātu pieprasījums izteikt viņai neuzticību daudziem nācis kā pārsteigums. Pagastā, kur darbojas trīs sarakstu deputāti, neviens sevi neuzskata par opozīciju – tas esot kopīgs darbs, kas jā dara. To apliecina arī nupat notikušās priekšsēdētāja pārvēlēšanas, kurās, atstādinot no amata N. Empeli, jaunās kandidatūras nāca no tā paša saraksta. Kā cilvēku viņu neviens neņemtas raksturot slikti – problēma esot rutīnā, kas iestājusies ilgo priekšsēdētājas darba gadu laikā (Neatkarīgā rīta avīze, 2006).

Bet kādam tad būtu jābūt pašvaldības vadītājam? Pēc autore domām ideālam pašvaldības vadītājam:

- jāmīl savs darbs un pašvaldības iedzīvotāji;
- jābūt pašvaldības un visas valsts patriotam;
- sabiedrības interes jāstāda augstāk par personīgajām;
- jābūt paraugam pašvaldības iedzīvotājiem;
- jābūt demokrātam;
- jāmāk strādāt grupā, komandā;
- jābūt sirsnīgam, iekšējīgam, godīgam, atklātam;
- jābūt gatavam pieņemt nepopulārus lēmumus;
- jāmāk pārliecināt citus;
- jābūt ar profesionālām zināšanām publiskās pārvaldes jomā;
- jābūt gatavam nepārtraukti papildināt savas zināšanas;
- jāspēj atklāti atzīt savas kļūdas;
- jābūt savaldīgam;
- jā rēķinās ar citu domām;
- jāsaprot, ka pat veiksmīgākā pašvaldības darbība vēl negarantē ievēlēšanu par vadītāju nākošajā sasaukumā;
- jāinformē sabiedrība par pašvaldības problēmām;
- jā māk iesaistīt iedzīvotājus pašvaldības darbībā un lēmumu pieņemšanā;
- jābūt spējīgam pārdzīvot neveiksmes un zaudējumus;

- jābūt iecietīgam pret kritiku (ne vienmēr pamatotu) un jāparedz rīcības sekas;
- jābūt spējai domāt un darboties stratēģiski orientējoties uz perspektīvu;
- jānodod priekšroka stratēģiskajiem jautājumiem (rūpes par operatīvajiem jautājumiem un pakalpojumu sniegšanu atstājot citiem, proti, atdalīt „airēšanu no stūrēšanas”;
- jābūt neiecietīgam pret jebkura veida diskrimināciju;
- jācieņa un pat jāveicina uzskatu dažādība; jācieņa kolēģus, padotos un klientus;
- jāuztur regulārus kontaktus ar pašvaldības deputātiem, darbiniekiem un iedzīvotājiem un jāuzklausā tos;
- jābūt noskaņotam uz pozitīvo, nevis negatīvo, jābūt optimistam, nevis pesimistam;
- jābūt uzņēmīgam;
- jābūt pārliecinātam par savām spējām, bet ne pārāk pašpārliecinātam;
- jābūt gatavam riskēt, bet ar mēru (saprāta robežās);
- jābūt labam oratoram, kas spēj aizraut klausītājus, skaidri un saprotami izklāstīt savas domas;
- jābūt gatavam uz izmaiņām; jāatbalsta jauninājumi;
- jābūt gatavam neizpaust konfidenciālu informāciju;
- jābūt neiecietīgam pret populismu, nepamatotiem pirmsvēlēšanu solījumiem, politisko konkurentu nomelnošanu, politiskās un administratīvās elites augstprātību;
- nepārtraukti jāpilnveido sava, pašvaldības deputātu un darbinieku politiskā un administratīvā kultūra;
- jābūt pievilcīgam.

Protams, praksē ideālu vadītāju nav. Pat visizcilākais pašvaldības vadītājs nevar izpildīt visas iepriekšminētās prasības, bet jācenšas gan.

3. Pašvaldību vadītāju aptauja

Sieviešu pašrealizācijas iespējas Latvijas politikā ir pētāmas vismaz no divām perspektīvām – kāds ir sabiedrības viedoklis par sievietēm Latvijas politikā un kāds ir pašu politiķu (sieviešu) viedoklis. Pētījums tika vērsts uz konkrētu sieviešu - politiķu viedokli. Tomēr Latvijā pastāv dažādas iespējas, kur sievietei iespējams iesaistīties politiskajās aktivitātēs – NVO, politiskās partijas, balotēšanās par deputātu mazā pagastā vai lielā pilsētā, kļūt par pagastu vai pilsētu padomes (domes) priekšsēdētāju, tikt ievēlētai Saeimā, ieņemt ministres amatu, kļūt par valsts prezidenti utt. Šajā darbā par pētījuma objektu, pielietojot mērķtiecīgu izlasi, tika izvēlētas sievietes - pašvaldību vadītājas.

Pētījums iekļauj sieviešu – pašvaldību vadītāju anketēšanu un intervijas, kā arī vīriešu – pašvaldību vadītāju aptauju.

3.1. Pētījuma metodoloģija

Pētījumu „Dzimumlīdztiesības vērtējums pašvaldību vadītāju sieviešu skatījumā” veido:

- anketēšana (izsūtīts 192 respondentēm, atbildējušas 85 jeb – 44%).
- 10 strukturētās intervijas ar sievietēm - pašvaldību vadītājām, kas veiktas 2006.gada augustā - septembrī un 10 intervijas, kas veiktas autores bakalaura darba ietvaros 2005.gada februārī;
- aptauja ar e-pasta palīdzību vīriešiem pašvaldību vadītājiem (saņemti 16 komentāri);
- divas ekspertintervijas Somijā;

Anketēšana veikta kā pilns sieviešu – pašvaldību vadītāju apsekojums, intervijas – kā izlases apsekojums. Izlase intervijām veidota mērķtiecīgi. Respondentes intervijām izvēlētas pēc konkrētiem kritērijiem:

- respondentes no dažādiem pašvaldību veidiem (rajonu, pilsētu, pagastu);
- respondentes no dažādiem Latvijas reģioniem.

Kvalitatīvās metodoloģijas empīriski bāzī parasti veido aprakstoši tekstuāli izteikumi, valodas fragmenti, kuriem nav raksturīga kvantifikācija, skaitliska izpausme. Konkrēto metožu pielietojums ietver mēģinājumus noskaidrot cilvēku darbības motivāciju, atklāt viņu uzskatu un pieņēmumu sfēras īpatnības (Laķis P., 2002:15). Kvalitatīvais pētījums - strukturētās intervijas, veikts gan pirms 2005.gada marta pašvaldību vēlēšanām, gan pēc tām, ietverot dažādas Latvijas pašvaldības. Intervijām izvēlētas respondentes no dažāda lieluma pašvaldībām, lai iegūtie rezultāti nebūtu vienpusēji. Kopā aptaujātas divdesmit sievietes, kas aktīvas politiskā ir jau vairāk nekā vienu pašvaldību sasaukumu.

Intervēšana ir viena no kvalitatīvā pētījuma pamatmetodēm (Zepa B, Zobena A.,1996: 166). Intervēšana ir aptaujas veids, kuras pamatā ir mērķtiecīgs dialogs starp intervētāju un intervējamo (respondentu), kas parasti notiek pēc iepriekš izstrādāta jautājumu saraksta (Briņķis G., 2002: 63).

Pētījumā pielietotas strukturētās intervijas (skat. 2.pielikumu), kas ir augsti strukturētu jautājumu un atbilžu apmaiņa, kurā pētnieks izmanto specialī sagatavotus jautājumus un cer saņemt konkrētas atbildes. Šādi jautājumi parasti tiek iegūti, balstoties uz jau esošām noteiktas jomas teorijām, vai arī no iepriekšējo vai pilota pētījumu rezultātiem, vai no pētnieka nojautas vai intuīcijas, vai arī vienkārši tie ir saistīti ar pētnieka noteiktām interesēm kādā jomā. Jautājumi bieži tiek nolasīti skaļi no protokola vai pierakstu lapas, lietojot visiem respondentiem vienādus jautājumu formulējumus un uzdošanas kārtību, ja vien respondenti nav spontāni paši snieguši atbildi uz kādu no jautājumiem (t.i., pirms pētnieks to ir uzdevis). Dažreiz strukturētās intervijas jautājumi ir atvērti intervijas beigās (t.i., respondenti sniedz brīvas atbildes), bet citreiz intervētājs var piedāvāt atbilžu alternatīvas, no kurām respondenti var izvēlēties sev atbilstošo. Šādām intervijām ir noteiktas priekšrocības. Tās rada iepriekš strukturētu informāciju, ir mazāk laukietilpīgas un vieglāk analizējamas (Kropļijs A., Rašcevska M.,2004:99).

Lai gan strukturētajās intervijās ir pieļaujams izmantot arī jautājumus ar konkrēti piedāvātām atbildēm, šajā pētījumā visi jautājumi bija atvērtie. Katrai no desmit respondentēm 2005.gada pētījumā tika uzdoti vienādi, jau iepriekš sagatavoti trīspadsmit jautājumi, bet paplašinātajā pētījumā 2006.gada augustā šie trīspadsmit jautājumi tika papildināti ar vēl sešiem jautājumiem. Tiešo jautājumu nolūks ir tiešas, vaļširdīgas informācijas iegūšana no respondenta un šie jautājumi tiek formulēti personiskā formā (Socioloģisko pētījumu..., 1981:39).

Visas respondentes piekrita sniegtās intervijas izmantot autores maģistra darbā, kā arī citās zinātniskās publikācijās.

Aptaujas metodi izmanto, pētot cilvēku rīcību un tās motīvus, viņa vajadzības, uzskatus un vērtējumus. Anketēšana kā viena no maģistra darba pētījuma metodēm izvēlēta, jo tādejādi iespējams iegūt informāciju par pētāmo objektu, un ņemot vērā anketas specifiskāciju, iegūtajos datos parādās informācija, kuru ne vienmēr iespējams iegūt izmantojot citas sabiedrības pētīšanas metodes.

Pētījuma gaitā kā palīgmateriāls tika izmantots iepriekš sastādīts jautājumu saraksts jeb anketa. Anketa sastāvēja no 26 jautājumiem (skat. 1.pielikumu), kam bija gan faktus konstatējoša nozīme, gan kvalitatīvi vērtējama informācija. Anketā bija ietverti gan slēgti jautājumi (atbilžu varianti bija doti, respondentam vajadzēja izvēlēties atbilstošāko un atzīmēt), kā arī pusslēgtie jautājumi (bija doti vairāki atbilžu varianti, taču atstāta vieta, kur

respondents varēja uzrakstīt savu atbildes variantu vai arī bija jāpamato izvēlētais atbildes variants), gan arī atklātie jautājumi.

Pētījumā izmantojamais anketēšanas veids – gan tieša anketu izsniegšana personīgi, gan anketas izsūtīšana pa elektronisko pastu, gan telefoniska anketēšana. Iespēju robežās anketas tika izsniegtas izvēlētajiem respondentiem un aizpildītas uz vietas. Šāds anketēšanas veids tika izraudzīts, tādēļ, ka tas garantē anketu atpakaļ saņemšanu un tādēļ, ka tas ļauj kontrolēt anketas aizpildīšanas procesu.

Apkopojot rezultātus anketās iegūtie dati tika ievadīti SPSS programmā, kur vēlāk arī apkopoti un apstrādāti, pamatojoties uz pētījuma mērķi- noskaidrot dzimumlīdztiesības vērtējumu sieviešu pašvaldību vadītāju skatījumā.

Kopumā savāktas 85 anketas no 190 pašvaldību vadītājām sievietēm Latvijā, kas ir pilnīgi pietiekami, lai iegūtie dati varētu tikt uzskatīti par reprezentatīviem.

Iemesli, kāpēc atbildētības līmenis bija 44%, ir šādi:

- laika trūkums;
- nav ticības šādas aptaujas nepieciešamībai;
- aizmirsas;
- jau tā ir pārāk daudz obligāto pārskatu, ko pašvaldībām jāiesniedz, un uz brīvprātīgām neatbild;
- nevēlēšanās piedalīties;
- nesaņēma;
- ierobežoti interneta resursi utt.

Pētījumā izmantota arī aptaujas metode, lai noskaidrotu vīriešu viedokli konkrētā jautājumā: „Kāpēc Jūsaprāt sievietes Latvijas politikā ir mazāk nekā vīrieši?” Jautājums tika izsūtīts elektroniski visiem pašvaldību vadītājiem vīriešiem, saņemtas 16 atbildes. Aptauja tika veikta 2006.gada jūlijā.

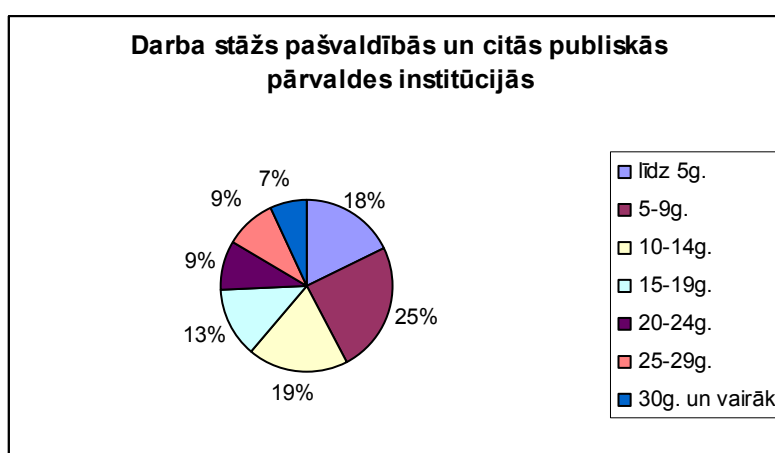
3.2. Respondentu raksturojums

Anketēšanā no 190 sievietēm pašvaldību vadītājām (šāds skaits pašvaldību vadītāju sieviešu bija 2006.gada augustā) (skat. 3. pielikumu), tika saņemtas atbildes no 85 sievietēm. 70 no viņām ir pagasta pašvaldību priekšsēdētājas, 15 pilsētu domes priekšsēdētājas. Statistikas reģionu skaits pētījumā sakrīt ar plānošanas reģionu skaitu, jo Rīgas statistikas reģionā nav neviena pašvaldība ar sievieti vadītāju (ir tikai Rīgas pilsētas dome). Aptaujā piedalījās 7 respondenti no Rīgas reģiona, 25 - no Vidzemes, 23 - no Kurzemes, 9 - no Zemgales un 21- no Latgales.

Respondentu raksturojums atklājas pirmajos piecos jautājumos (skat. 1.pielikumu).

Respondentes tika iedalītas piecās vecuma grupās. Izrādījās neviena sieviete nav jaunāka par 30 gadiem, bet visai līdzīgā skaitā 10 un 7 respondentes ir vecuma grupās no 30.-39gadiem un vecākas par 60gadiem Gandrīz puse no respondentēm – 49,4% ir vecuma grupā 40-49gadiem, bet 26 sievietes pētījumā piedalījās esot 50-59gadus vecas.

Jautājumā par sieviešu darba stāžu tika izvirzītas septiņas iespējamās atbildes (skat. 3.1.attēlu): respondenšu atbildes izkārtojās pa visiem piedāvātajiem variantiem, īpaši izceļams ir 5-9gadu stāžs, jo šo atbildi izvēlējušās 25% sievietes, kas ir vairāk nekā citās grupās. Atbildes uz šo jautājumu norāda uz respondentu kompetenci un lielo pieredzi, tādējādi nodrošinot pētījumam papildus ticamību, jo sieviešu atbildes anketā izrietējušas no zināmas pieredzes.

3.1.attēls. Darba stāžs pašvaldībās un citās publiskās pārvaldes institūcijās

Nākamais jautājums izriet no iepriekšējā, noskaidrojot, cik sasaukumus sievietes ir tieši pašvaldības vadītājas amatā. Jāpiemin, ka gandrīz 30% sieviešu pašvaldības vada jau 4 sasaukumus un vairāk. Pirmo reizi šo amatu ieņem 28% no aptaujātajām sievietēm, bet divus un trīs sasaukumus šo amatu pilda attiecīgi 23% un 14% respondenšu.

Vairākumam respondentu - 81% aptaujāto sieviešu ir augstākā izglītība, kas veicina darba kvalitāti un profesionalitāti darba vietā. Nevienai vadītājai nav tikai pamatskolas izglītība, bet vidusskolas izglītība ir 6% un vidējā speciālā - 13% sieviešu, tas izskaidrojams ar vecāka gada gājuma sievietēm, pārsvarā mazākās pašvaldībās, kas ir nomaļāk no rajonu centriem, kurām dažādu iemeslu dēļ (vēsturisku, sociālu) nav augstākās izglītības. Šāda situācija būtu skaidrojama ar sociālisma laiku, jo agrāk izglītība nebija viena no svarīgākajām lietām. Tā laika cilvēkiem bija citādāka vērtību sistēma. Sievietēm pirmajā vietā bija ģimene, bet vīrieši darbu varēja atrast arī bez augstākas izglītības un paralēli uzturēt ģimeni.

91% respondentes pašvaldības domē (padomē) tika ievēlētas pēc vēlēšanu apvienības saraksta un tikai 8 sievietes jeb 9% no respondentu kopskaita bija politisko partiju sarakstos.

Šī situācija ir likumsakarīga, jo pārsvarā sievietes vada pagastu pašvaldības, kur nav vērojama liela partiju aktivitāte.

Visvairāk sieviešu, kas pārstāv pilsētu pašvaldības, ir no Kurzemes reģiona, bet visvairāk lauku pašvaldības anketēšanā piedalās no Vidzemes reģiona.

Intervijās pētījuma ietvaros tika intervētas desmit sievietes pašvaldību vadītājas 2005.gada februārī un desmit 2006.gada augustā un septembrī. Pētījumā piedalījušās sievietes no visiem Latvijas rajoniem.

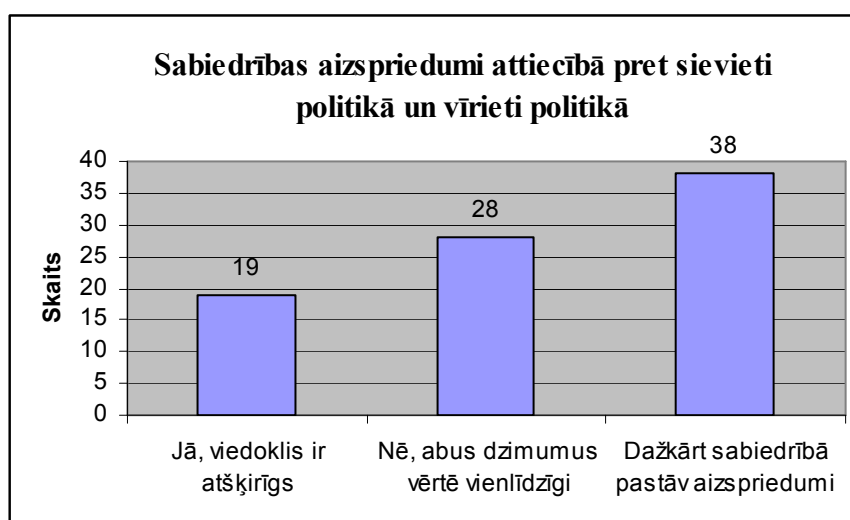
Vīriešu aptaujā tika izsūtīts e-pasts ar vienādu jautājumu: Kāpēc sievietes Latvijas politikā ir mazāk nekā vīrieši? - atbildes saņemtas no sešpadsmit vīriešiem (skat. 5.pielikumu) – pašvaldību vadītājiem.

Intervijas Somijā notika 2007.gada aprīlī ar vīrieti un sievieti ar pieredzi augstos amatos politikā Somijā. Interviju gaitā tika uzdoti tie paši jautājumi, kas sievietēm pašvaldību vadītājām Latvijā. Tika iegūts ekspertu viedoklis no valsts, kurā dzimumlīdztiesības vēsture ir daudz garāka un attīstītāka kā Latvijā.

3.3. Aptaujas rezultātu analīze

Respondentu viedoklis par sievieti un vīrieti politikā

Autore ar šī jautājuma palīdzību vēlējas noskaidrot respondentu viedokli par to, vai viņuprāt sabiedrībā pastāv atšķirīgs viedoklis par sievieti politikā un vīrieti politikā. Apkopojot respondentu sniegtās atbildes tika iegūti rezultāti, kas atspoguļoti 3.2. attēlā.

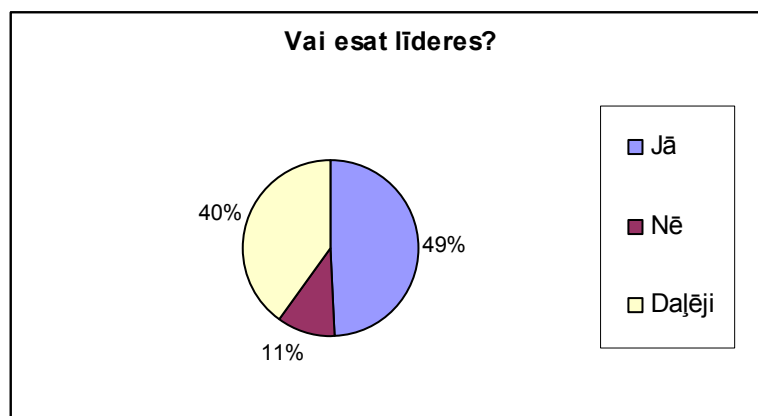
3.2.attēls. Sabiedrības viedoklis aizspriedumu vērtēšanā

Izteikts daudzums respondentu – 45% uzskata, ka dažkārt sabiedrībā ir vērojama aizspriedumaina attieksme pret sievieti un vīrieti politikā. Salīdzinoši augsts respondentu skaits uzskata, ka sabiedrībā abus dzimumus politikā uzņem un vērtē līdzīgi, tā domā – 33% sieviešu. Pēdējais ir pretrunā ar interviju analīzi, kurā tiek konstatēts, ka atšķirīga attieksme

pret sievieti tomēr ir vērojama gan no sabiedrības, gan citu vadītāju puses. Apstiprinoši uz jautājumu atbildēja 22% respondentu, kas norāda, ka šī problēma tomēr ir aktuāla sabiedrībā. Reģionu griezumā atbildes ir izkārtojušās līdzīgi kā valstī kopumā.

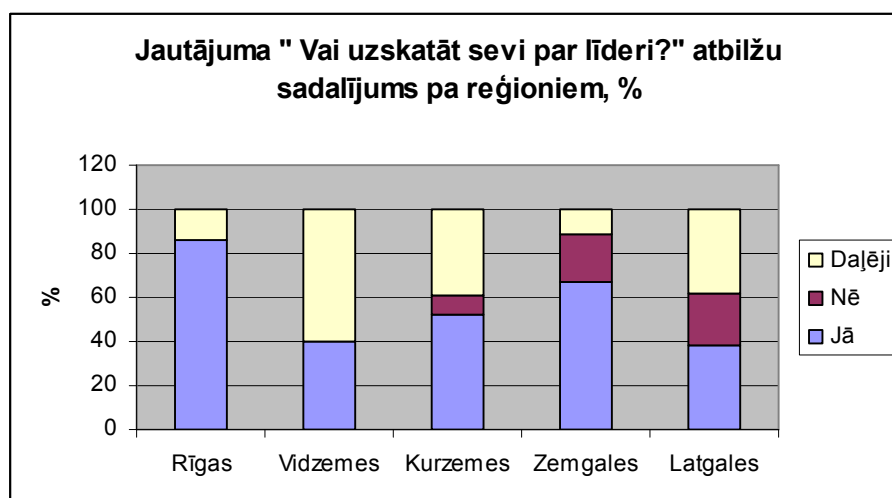
Respondentu atbildes uz jautājumu – vai viņas ir līderes

Autore ar šī jautājuma palīdzību vēlējas noskaidrot vai sievietes vadītājas pašas sevi vērtē kā līderes, kas ir viens no priekšnosacījumiem šī amata ieņemšanai.

3.3.attēls. Sieviešu pašvērtējums

Kā redzams 3.3.attēlā gandrīz puse respondentu ir atbildējušas apstiprinoši, ka uzskata sevi par līderēm, tomēr salīdzinoši daudz sieviešu tomēr šaubās un ir izvēlējušās atbildi – daļēji. Lai gan salīdzinoši nedaudz – 11%, tomēr ir sievietes pašvaldību vadītājas, kuras sevi neuzskata par līderēm. Autores prāt’ šis aspekts sasaucās ar interviju laikā noskaidroto – sievietēm nepatīk sevi lielīt, viņas pirmkārt domā par saviem padotajiem un pagasta ļaudīm, bet mazāk par sevi. Reģionu griezumā Rīgas un Vidzemes reģiona sievietes nav atbildējušas ar atbildi „Nē” ne reizi. Tādejādi var secināt, ka šajos reģionos sievietēm ir augstāka pašapziņa, savukārt visvairāk negatīvi atbildējušas sievietes Latgales reģionā.

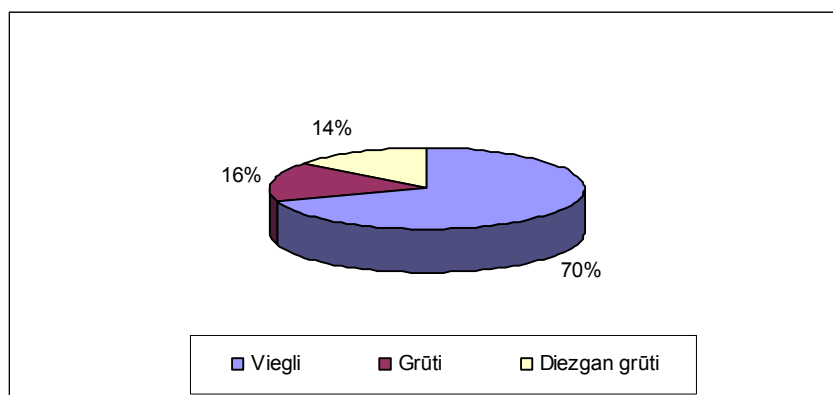

3.4.attēls. Sieviešu pašvērtējuma sadalījums pa reģioniem

Kā redzams 3.4.attēlā – visaugstākais pašvērtējums ir Rīgas un Zemgales reģionos, bet viszemākais Vidzemē.

Respondentu viedoklis par līdera dotību savienošanu ar sievietes rakstura īpašībām

Ar šo jautājumu autore vēlējas noskaidrot vai respondentēs pašas nepiekrīt stereotipam, ka labs līderis var būt tieši vīrietis, bet sieviete kā „vājais dzimums” nevar būt laba līdere.

3.5. attēls. Līderisma atbilstība sievietes rakstura īpašībām

3.5.attēlā redzams, ka izteikti lielākā daļa – 70% respondentu uzskata, ka līderismu viegli savienot ar sievietes rakstura īpašībām. Neviena sieviete Rīgas reģionā neuzskatīja, ka līderismu savienot ar sievietes rakstura īpašībām būtu grūti. Zemgalē tā uzskatīja tikai viena sieviete. Pārējo atbilžu attēlojums pa reģioniem ir līdzīgs ar kopējo situāciju, kas atspoguļota 3.5. attēlā.

Respondentu viedoklis par sievietes iesaistīšanās politikā ietekmi uz ģimeni

Ar šo jautājumu autore vēlējas noskaidrot vai sievietes ar pieredzi vadībā uzskata, ka ietekme uz ģimeni, pildot šos amata pienākumus, ir ievērojama, traucējoša vai pat neiespējama.

Apkopojot respondentu sniegtās atbildes, tika iegūti 3.6. attēlā atspoguļotie rezultāti.

3.6.attēls. Karjeras ietekme uz ģimeni

Kā redzams 3.6.attēlā vairums sieviešu uzskata, ka sieviešu iesaistīšanās politikā ģimeni ietekmē tikai daļēji., visticamāk sievietes tā domā tāpēc, ka pašas veiksmīgi ir šīs lietas savienājušas. Neviena sieviete Rīgas, Kurzemes un Zemgales reģionos neuzskata, ka

politiskajai darbībai nav ietekmes uz ģimenes dzīvi, vispārliciecinotāk „ir ietekme” atbildējušas sievietes no Kurzemes (16 sievietes).

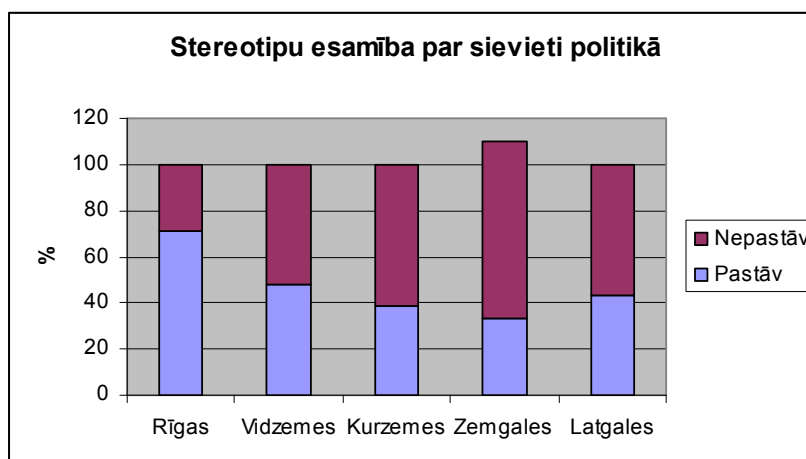
Respondentu viedoklis par stereotipiem par sievieti politiķi

Ar šo jautājumu autore vēlējās noskaidrot vai sievietes savā profesionālajā dzīvē vai sabiedrībā kopumā ir dzirdējušas salīdzinājumus par sievieti vadošā amatā, vai uzskata, ka sabiedrībā pastāv stereotipi šajā aspektā.

3.7. attēls. Stereotipu esamība par sievieti politikā

3.7. attēlā redzams, ka vairākums sieviešu tomēr uzskata, ka stereotipi par sievieti politikā nemaz nepastāv, ka sabiedrībā nav aizspriedumu par sievieti vadošā amatā. Visizteiktāk stereotipus pamanījušas ir sievietes no Vidzemes reģiona, vismazāk no Zemgales. Atbilžu sadalījums pa reģioniem aplūkojams 3.8. attēlā.

3.8.attēls. Jautājuma „Vai Latvijas sabiedrībā pastāv stereotipi” atbilžu sadalījums pa reģioniem

Kurzemē sievietes vairāk uzskata, ka stereotipi nepastāv, nevis pastāv.

Respondentu piemēri par stereotipiem sabiedrībā par sievieti politiķā

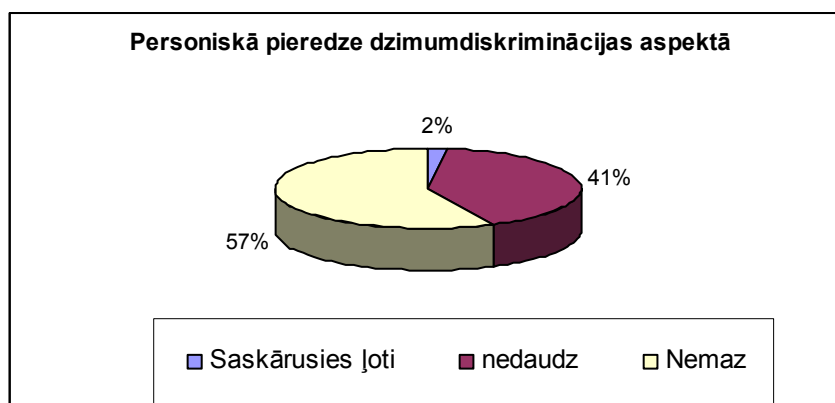
Ar šo jautājumu autore vēlējās noskaidrot kādi ir raksturīgākie stereotipi, kurus ir konstatējušas pašas sievietes vadītājas, uz šo jautājumu atbildes sniedza tikai tās sievietes, ka iepriekšējā jautājumā bija atbildējušas pozitīvi (46%) – ka stereotipi par sievieti politikā Latvijā pastāv.

Apkopojot respondentu sniegtās atbildes, tika iegūti šādi kvalitatīvi rezultāti, tika sniegtas šādas atbildes: piemērs ir mūsu valsts prezidente - respektējama, nopietna; sievietei tiek uzlikts „zīmogs”; sieviete vadošā amatā kļūst „savādāka”; vīriešu nostāja –sievietes grib pārāk daudz – lai atkal būtu matriarhāts?; valdonīga, iedomīga, lepna, augstprātīga, padotie un apmeklētāji no viņas baidās; „dzels lēdijas” Margarita Tečere, Vaira Vīķe-Freiberga; pat presē vīrieši/sievietes politiķi tiek atspoguļoti dažādi; vīrieša viedokli sabiedrība vairāk respektē, lai gan argumenti ir sievietes pusē; uzskats-vīrietis ir gudrāks tehniskos jautājumos, un ne tikai-dominē; vīrietis uzskata par labāku; sieviete politikā tiek uzskatīta par ne tik nopietnu kā vīrietis, jo sievietēm trūkstot vīriešiem piemītošās domāšanas spējas; sievietei traucējot strādāt rūpes par ģimeni; sieviete veiksmīgāk sastrādājas ar iedzīvotājiem, prot ne tikai uzklaust, bet arī risināt problēmas; vīrietis ir labāks vadītājs; sievietēm jāiet tur, kur parāda vīrieši, kamēr viņi paši var izvēlēties savu politisko ceļu; sievietei jābūt spēcīgai; noslēgta, ieturēta, eleganta; divreiz grūtāk ir sevi pierādīt jaunai vadītājai; laukos daudz nosaka tradīcijas, grūti mainīt cilvēku uzskatus, ja pirms manis sieviete vadīja pašvaldību 48gadus; ir īpaša attieksme pret sievieti; ne visi to pieņem; sieviete – pavarda turētāja; vīrietis „stingra roka”, sieviete – maiga; sieviete, kura grib apliecināt savu varēšanu; sievietēm zemāks pašvērtējums; sabiedrība vēlas, lai sieviete ir precējusies un ir ģimenes cilvēks.

Atbildēs vērojama gan pozitīva, gan negatīva sabiedrības nostāja šajā jautājumā. Lieliski pierādās, ka ar pozitīviem piemēriem (mūsu prezidente) ir iespējams mainīt sabiedrības stereotipus dzimumu līdztiesības veicināšanai.

Respondentu viedoklis par dzimumdiskrimināciju

Ar šo jautājumu autore vēlējās noskaidrot vai sievietes savā profesionālajā karjerā ir saskārušās ar dzimumdiskrimināciju.

3.9.attēls. Dzimumdiskriminācijas vērtējums

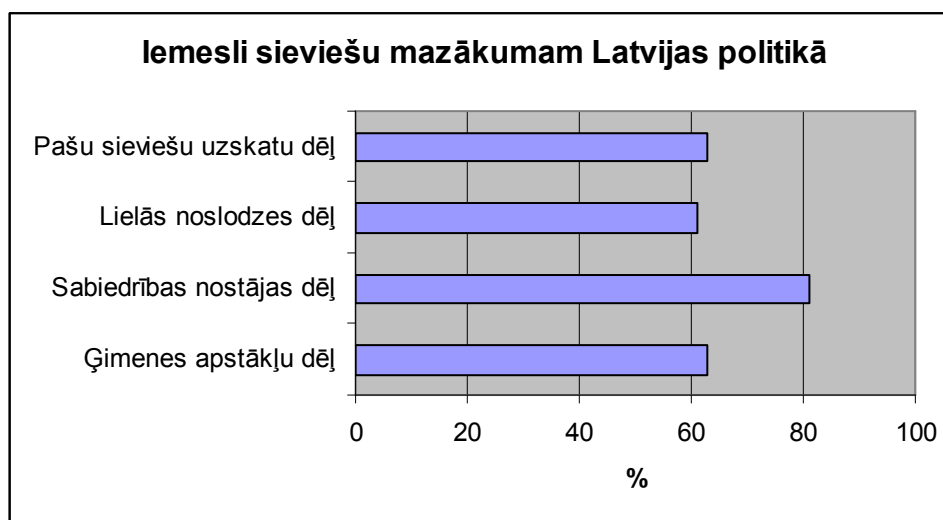
Tikai Kurzemes reģionā sievietes ir atbildējušas, ka ļoti ir saskārušās un piedzīvojušas dzimumdiskrimināciju, pārējos reģionos līdzīgi kā kopējā situācijā – vairākums respondentu uzsver, ka nekad nav saskārušās ar dzimumu diskrimināciju. Līdzīgas atbildes tika novērotas

kvalitatīvajā pētījumā šajā jautājumā, lai gan interviju gaitā tomēr tika minēti konkrēti piemēri, kur dzimumdiskriminācija tomēr bija notikusi. Arī šis atbildes iespējams liecina, ka dzimumdiskriminācijas jēdziens bieži tiek pārprasts vai nesaprasts, jo bieži vien sievietes neadekvātu uzvedību uztver kā normu.

Respondentu viedoklis par iemesliem, kāpēc sievietes Latvijā ir mazāk nekā vīrieši.

Ar šo jautājumu autore vēlējas noskaidrot, kas tad ir tie faktori, kāpēc sievietes politikā ir mazāk nekā vīrieši. Šis ir uzskatāms par vienu no galvenajiem jautājumiem autores pētījumā, sievietes varēja atbildēt uz jautājumu ar vairākām atbildēm, neviena respondente neizvēlējās „citu variantu”. Jautājumam tika sniegti tie atbilžu varianti, kuros ir visbiežāk konstatētie iemesli sieviešu mazākumam politikā.

Apkopojot respondentu sniegtās atbildes, tika iegūti rezultāti, kas parādīti 3.10.attēlā:

3.10.attēls. Iemesli, kāpēc sievietes politikā Latvijā ir mazāk nekā vīrieši

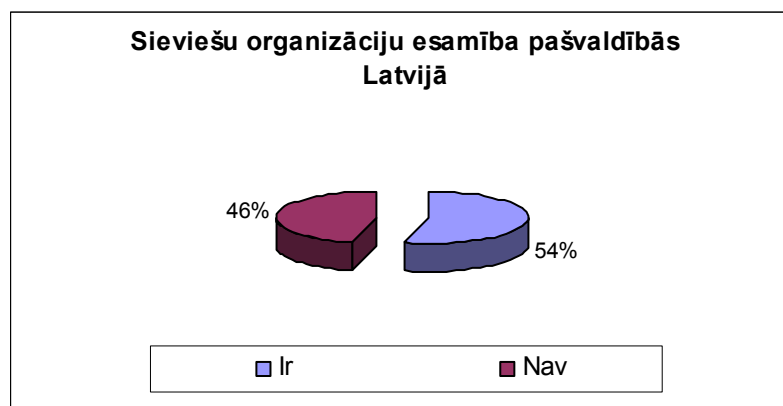
Kā redzams 3.10.attēlā kā galveno iemeslu sievietes min tieši sabiedrības nostāju, kas šajā jautājumā ir vairāk negatīva nekā pozitīva, pārējās atbildes ir izvēlētas līdzīgās proporcijās, kas liecina, ka ikviens no šiem iemesliem var kavēt sievietes dalību politikā. Salīdzinot ar vīriešu viedokli šajā jautājumā, kas tika uzdots vīriešu aptaujā – pretējais dzimums norāda, ka viņuprāt sievietes pašas nevēlas iesaistīties atbildīgos amatos. Tomēr sieviešu viedoklis šajā jautājumā nav viennozīmīgs. Sievietes no Vidzemes un Kurzemes visaktīvāk atbildēja ar vairāk nekā vienu atbildi, norādot, ka bieži šie iemesli ir vairāki.

Respondentu attieksme pret sieviešu organizācijām

Ar šo jautājumu autore vēlējas noskaidrot vai sieviešu vadītajās pašvaldībās atrodas kādas sieviešu organizācijas un kāda ir pašu respondentu attieksme pret šādu pulcēšanos.

Kā redzams 3.11.attēlā vairumā pašvaldību (54%), kuru vadītājas piedalījās pētījumā ir savas sieviešu organizācijas, kas ir augsts %. Visvairāk šādu organizāciju ir Kurzemes reģionā (13

pagastos un 4 pilsētās), bet visvairāk nav šādu organizāciju Vidzemē (13 pagastos un 2 pilsētās).

3.11. attēls. Sieviešu organizācijas Latvijas pašvaldībās

Kā redzams 3.12.attēlā noteicošs vairākums – 93% atbalsta šādas organizācijas.

3.12.attēls. Respondentu attieksme pret sieviešu organizācijām kopumā

Kā atklājās kvalitatīvajā pētījumā sievietes ļoti augsti vērtē šo organizāciju darbību, kas bieži vien ceļ labklājību visā pagastā. Aktīvākas sievietes uz organizēšanos ir tieši Vidzemes un Rīgas reģionos, kas varētu būt skaidrojams gan ar ģeogrāfisko izvietojumu (tuvāk Rīgai), gan efektīvāku informācijas apmaiņu.

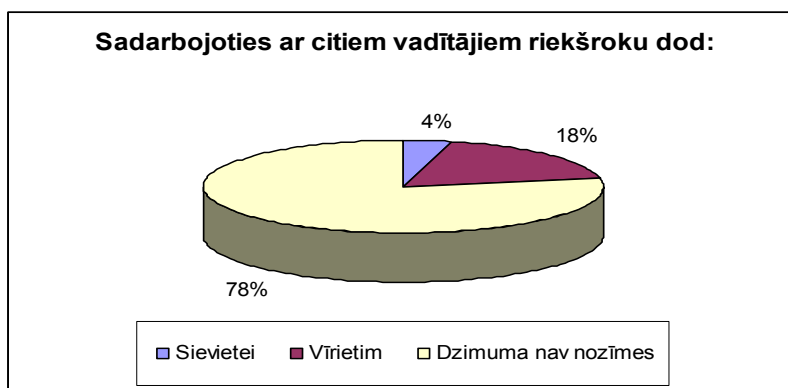
Respondentu viedoklis par balsošanas mehānismu Latvijā

Šī jautājuma mērķis bija noskaidrot vai sievietes atbalsta citas sievietes vēlēšanās. Noteicošs vairākums (90%) respondentu nav novērojuši, ka vēlēšanās būtu svarīgs dzimums, jo uzskata, ka balsots tiek par personību nevis dzimumu. Neviena Zemgales reģiona sieviete nebija izvēlējusies atbildi-„par sievieti” vai „par vīrieti”.

Sadarbība ar citiem vadītājiem – priekšroka sievietei vai vīrietim

Ar šo jautājumu autore vēlējas noskaidrot vai sievietes savās ikdienas gaitās „dala” sadarbības partnerus pēc dzimumiem, vai viņām vieglāka sadarbība veidojas ar sievietēm vai ar vīriešiem.

Arī šajā jautājumā pierādās, ka vadītājiem nav svarīgs dzimuma aspekts tiekoties ar citiem līderiem, tikai 4% sieviešu neslēpa, ka vieglāk sadarboties ar sava dzimuma pārstāvēm (Vidzeme, Zemgale), un 18% (vairumā gadījumu Latgalē) sievietēm vieglāk ir vienoties ar vīriešiem.

3.13.attēls. Priekšrocības sadarbības procesā

Šajā jautājumā drīzāk noteicoša ir personība, nevis ģeogrāfiskā piederība.

Sieviešu solidaritātes vērtējums 10 ballu sistēmā

Ar šo jautājumu autore vēlējās noskaidrot vai pēc respondentu domām Latvijā pastāv sieviešu solidaritāte – atbalsta un uzmundrinājuma sniegšana cita citai. Šis jautājums tika sadalīts divos posmos: solidaritātes vērtējums vietējo pašvaldību jomā un valstī kopumā.

Apkopojot respondentu sniegtās atbildes, tika iegūti šādi rezultāti:

Vietējo pašvaldību jomā: Mediāna: 6, Visvairāk (18 respondentu) ir vērtējuši šo jautājumu ar 5ballēm, vismazāk – ar 1,2 un 10 ballēm. Piecpadsmit respondenti novērtēja situāciju ar 7. Vidējais aritmētiskais jautājumā ir 5,98. Pēc autores domām, šis jautājums norāda, ka pat mazo-vietējo pašvaldību mērogā tiešām nav attīstīta sieviešu solidaritāte, brīžiem tāpat vērtējama apmierinoši. Visprecīzāk situācijai valstī kopumā atbilst Latgales situācija.

Valstī kopumā: Mediāna 5; Visvairāk 19 respondentu atbildējuši – 5 balles; 18 respondenti devuši 6 balles; vismazāk - 1 respondents solidaritāti Latvijā vērtējis ar 9 ballēm (Latgalē), 10 balles – tāda atbilde nav sniegta; 11 respondenti atbildējuši, ka vērtē ar 3 ballēm. Vidējais aritmētiskais ir 5,15. Arī valstī kopumā sieviešu solidaritāte tiek vērtēta kā apmierinoša, tādejādi atklājas problēma, kas būtu jārisina visas valsts līmenī – jārosina sievietes atbalstīt vienai otru.

Pašvaldību vadītāju prestiža vērtējums:

Ar šo jautājumu autore vēlējās noskaidrot kā sievietes pašas vērtē sava amata prestižu, vai viņas lepojas un uzskata savu amatu par svarīgu arī sabiedrības acīs. Apkopojot respondentu sniegtās atbildes, tika iegūti šādi rezultāti: vidējais aritmētiskais 6,58; mediāna un moda=7. Visvairāk 33% sievietes atbildējušas, ka pašvaldību vadītāja prestižs vērtējams ar

7 ballēm. Vērtējums - 1 un 2 nav izmantots atbildēs. 10 balles devusi tikai viena respondente (no Latgales). Jāteic, ka kopumā sievietes savu amata prestižu vērtē kā labu.

Par kandidēšanu nākamajās pašvaldību vēlēšanās un Saeimā

Ar šo jautājumu autore vēlējas noskaidrot vai sievietes savu amatu pilda ar skatu nākotnē, vai viņas plāno darbu publiskajā pārvaldē turpināt. Apkopojot respondentu sniegtās atbildes, tika iegūti diezgan zemi rezultāti:

- Par kandidēšanu pašvaldību vēlēšanās 2009.gadā ir domājušas piedalīties 51% sieviešu, bet nav par to domājušas 49%. Visas aptaujātās sievietes no Rīgas reģiona šajā jautājumā ir sniegušas pozitīvu atbildi. Visticamāk sievietes par savu kandidatūru lems tuvojoties vēlēšanām un balstoties uz situāciju, kāda tajā brīdī būs, piemēram, reģionālās reformas aspektā.

- Saeimā kandidēt ir domājušas 11% sievietes, bet atbildi - Nē – sniegušas 89% sieviešu. Arī kvalitatīvajā pētījumā atklājas, ka sievietes, kuras vada pašvaldības, nemaz negrib iet uz Saeimu, jo uzskata, ka tādejādi mazāk varētu dot valsts attīstībai, kā arī sievietei no tālākiem reģioniem ir grūtāk mainīt vidi un doties strādāt uz Rīgu. Nevienu pozitīvu atbildi šajā jautājumā nav sniegusi neviena sieviete no Zemgales reģiona.

Respondentu viedoklis par administratīvi teritoriālo reformu

Jautājums tika uzdots ar mērķi noskaidrot vai reformas gaitā, veidojoties novadiem, tiek ievērots dzimumlīdztiesības princips, ievēlot jauno novada domes priekšsēdētāju. Šis jautājums nav viegls, jo 9% respondentu uz to nav atbildējuši. Pozitīvu atbildi devušas 57% sieviešu, bet negatīvu - 34% respondenšu.

Respondentu viedoklis par atbalstu tiešajām pašvaldību vadītāja vēlēšanām

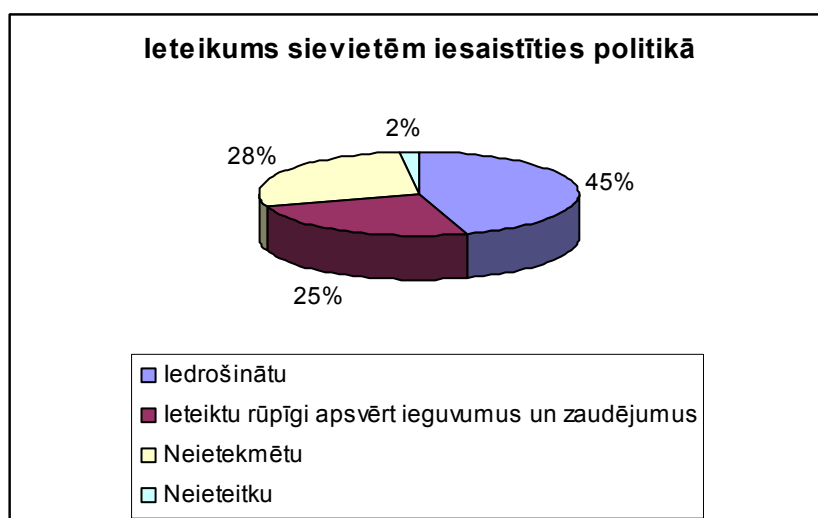
Jautājums tika uzdots ar mērķi noskaidrot sieviešu viedokli jautājumā par tiešajām pašvaldību vēlēšanām. Šajā jautājumā, apkopojot atbildes, viennozīmīgi ar „Jā” ir atbildējušas 92% sievietes, bet negatīvs viedoklis šajā jautājumā ir 8% respondentu. Tikai pozitīvu atbildi ir devušas visas sievietes no Rīgas, Zemgales un Latgales reģioniem.

Par ieteikumiem sievietei iesaistīties politikā

Šis jautājums (skat. 3.14.attēlu) sasaucas ar jautājumu par sieviešu solidaritāti, jo autore vēlējas noskaidrot, vai sievietes vadītājas ieteiktu šo amatu citām sievietēm.

Vienīgās respondentes, kas neieteiktu citām sievietēm iesaistīties politikā ir pa vienai no Vidzemes un Kurzemes, kuras iespējams saskārušās ar negatīviem piemēriem savas darbības laikā.

Gandrīz puse respondentu – 45% tomēr ieteiktu ikvienai sievietei neapstāties pie stereotipu un citu kavēkļu sliekšņa, bet droši turpināt ceļu uz augstu amatu politikā.

3.14.attēls. Respondentu ieteikumi sievietēm politikā

Nākamie divi jautājumi ir atspoguļoti 3.1.tabulā. Atbildēs redzams, ka 65% respondentu uzskata, ka viņām ir pietiekamas iespējas papildināt savas zināšanas, ar atbildi „daļēji” pārsvarā atbildējušas sievietes no lauku pagastiem, kurām ir grūtāk izbraukāt uz kursiem pilsētās. Vienīgo negatīvo atbildi jautājumā par iespējām papildināt zināšanas ir devusi pašvaldību vadītāja no Vidzemes.

3.1.tabula

Par iespējām papildināt zināšanas un atalgojuma atbilstību

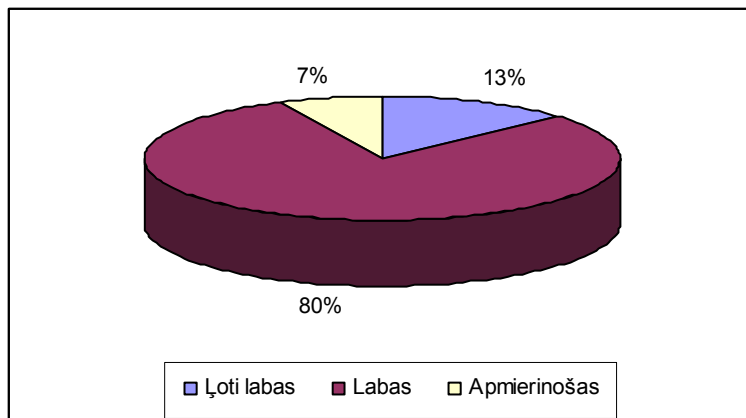
Jautājums	Jā	Daļēji	Nē
Par pietiekamām iespējām papildināt savas zināšanas	65%	34%	1%
Par atalgojuma atbilstību darba apjomam	14%	46%	40%

Svarīgs fakts, ka tikai 14% respondentu uzskata, ka viņu atalgojums atbilst darba apjomam un 46% ir atbildējušas, ka ir daļēji apmierinātas, bet vairāk kā trešdaļa, sieviešu nav apmierinātas ar samaksu par padarīto darbu.

Arī šis jautājums iezīmē kādu problēmu – pašvaldību vadītāji paši sev nosaka algas lielumu, par ko nobalso deputāti, un, ja sievietes ar šo algu nav apmierinātas, kāpēc viņas nepieprasa sev augstākas algas? Vai kautrīgums ir sieviešu rakstura īpašība? Arī kvalitatīvajā pētījumā – intervijās, atklājās, ka vīrieši – pašvaldību vadītāji, par savu darbu ir drosmīgāki paprasīt pat par pusi lielāku algu, nekā sievietes pašvaldībā ar līdzīgiem nosacījumiem.

Respondentu attiecības ar kolēģiem

Jautājums tika uzdots ar mērķi noskaidrot, vai sievietes spēj saglabāt labas attiecības ar padotajiem strādājot vadošos amatos. Apkopotie rezultāti redzami 3.15.attēlā.

3.15.attēls. Sieviešu vadītāju attiecības ar darba kolēģiem

Noteicošs vairākums respondentu atbildējuši, ka attiecības ar kolēģiem ir labas, neviens neizvēlējās atbildi – sliktas, vairumā gadījumu sievietes labi satiek ar savu darba kolektīvu. Tomēr 7% norādīja, ka attiecības ir apmierinošas (pārsvarā Kurzemes pagastos). Visas sievietes, kas ir pilsētas domes priekšsēdētājas, pa visiem reģioniem atbildēja, ka attiecības ar kolēģiem ir labas. Iespējas šis fakts skaidrojams ar to, ka pilsētās koleģiālās attiecības ir vairāk profesionālas, formālas, bet pagastos vairāk viens otru pazīst, ir vairāk radnieku un „iekšēju” problēmu.

Respondentu viedoklis par gandarījumu, ko sniedz pašvaldību vadītājas darbs

Jautājums tika uzdots, lai noskaidrotu vai sievietes šo ievēlēto amatu un darba pienākumus veic ar gandarījumu. Lielākai daļai respondentu darbs pašvaldības vadītājas amatā sniedz gandarījumu. Pozitīvi atbildējušas ir 52% sieviešu. Diezgan liela sieviešu daļa (45%) tikai dažreiz jūtās gandarītas par savu darbu, bet 3% vadītāju nemaz nejūtas gandarītas (respondentes no Latgales).

Respondentu viedoklis par 3 galvenajām lietām, kuras plānotas paveikt pašvaldībā:

Šis jautājums tika iekļauts anketā, lai pārlicinātos vai tiešām sievietes domā tikai par sociālajām lietām, un izrādījās, ka ne, visbiežāk pieminētās lietas ir: attīstīt kultūras un sporta jomu; radīt jaunas darba vietas; īpašumu nostiprināšana zemes grāmatā; remonts skolām; jauniešu centra izveide; jaunieši; izglītība; sociālo programmu īstenošana; sabiedrības līdz aktivitātes veicināšana; apkures jautājumi; dienas centra izveide bērniem; patriotisma celšana; dzīves kvalitātes celšana; darba un atpūtas vides sakārtošana; piesaistīt ES naudu ūdenssaimniecības attīstībai; NVO izveide; ceļu būve, skolas remonts; ūdenssaimniecība, vide; skolas siltināšana; pašvaldības ēkas renovācija, zobārstniecības kabineta iekārtošana; skolā logu maiņa, siltums; kultūras nama renovācija; izstrādāt pilsētas

attīstības stratēģiju; pakalpojumu kvalitātes celšana; ekonomiskā izaugsme; uzņēmējdarbības veicināšana; tūrisma attīstība; sporta zāles celtniecība; investoru piesaiste; uzturēt un saglabāt esošo infrastruktūru; rotaļu laukums bērniem; piemiņas vieta represētajiem; zemes reforma; kultūrvēsturiskie objekti; ceļi, projekti.

Atbildes liek secināt, ka sievietes nedomā tikai par „sievišķīgajām” pašvaldību problēmām, bet skatās uz šīm lietām profesionāli, apzinot visu iedzīvotāju vēlmes – sākot ar bērniem un beidzot ar biznesmeņiem un pensionāriem. Anketas rezultāti deva plašāku ieskatu vairākos problemātiskos jautājumos, kas saistīti ar dzimumu līdztiesību Latvijā.

3.2.tabulā un 3.3. tabulā parādīti pozitīvo un negatīvo atbilžu īpatsvari procentos un atbilžu saldo pa atsevišķiem jautājumiem, kā arī atbilžu saldo lielumi piecos svarīgākajos jautājumos un konfidences rādītājs Latvijā kopumā un plānošanas reģionos.

Atbilžu saldo procentu punktus aprēķina no pozitīvo atbilžu īpatsvara procentos atņemot negatīvo atbilžu īpatsvaru procentos. „Vidējo” jeb neitrālo atbilžu īpatsvari tieši ietekmē saldo vērtību.

3.2. tabula

Atbilžu saldo aprēķināšana

Jautājums	Jā	Nē	Daļēji (dažkārt, diezgan grūti)	Atbilžu saldo (procentu punktos)
1. Vai sabiedrībā ir atšķirīgs viedoklis par sievieti un vīrieti politikā?	22	33	45	-11
2. Vai sievietes – pašvaldību vadītājas ir līderes?	49	11	40	38
3. Vai līderību viegli savienot ar sievietes rakstura īpatnībām?	70	16	14	54
4. Vai sievietes iesaistīšanās politikā ietekmē ģimenes dzīvi?	31	15	54	16
5. Vai sabiedrībā pastāv stereotipi par sievieti politikā?	46	54	-	-8
6. Vai savā karjeras izaugsmē esat saskārusies ar dzimumdiskrimināciju?	2	57	41	-55
7. Attieksme pret sieviešu organizācijām?	93	1	6	92
8. Vai administratīvi teritoriālās reformas gaitā ievēro dzimumlīdztiesības principu?	57	34	9	23
9. Vai atbalstās tiešās pašvaldību vadītāja vēlēšanas?	92	8	-	84
10. Vai ieteiktu sievietei iesaistīties politikā?	45	28	27	17
11. Vai darbs pašvaldībā Jums sniedz gandarījumu?	52	3	45	49

Sieviešu – pašvaldību vadītāju vērtējuma konfidences rādītāja noteikšanai (skat. 3.3.tabulu) autore izvēlējās šādus piecus pēc autores domām svarīgākos rādītājus:

- Vai sievietes – pašvaldību vadītājas ir līderes?

- Attieksme pret sieviešu organizācijām?
- Vai atbalstāt tiešās pašvaldību vadītāju vēlēšanas?
- Vai ieteiktu sievietei iesaistīties politikā?
- Vai darbs pašvaldībā Jums sniedz gandarījumu?

Kā redzams 3.3 tabulā Latvijā kopumā visos svarīgākajos rādītājos atbilžu saldo ir pozitīvs, tas ir pozitīvo atbilžu īpatsvars procentos ir lielāks nekā negatīvo atbilžu īpatsvars. Līdz ar to arī konfidences rādītājs ir augsts 61.

Arī visos piecos plānošanas reģionos visiem pieciem rādītājiem ir tikai pozitīvi atbilžu saldo. Visaugstākais konfidences rādītājs ir Rīgas reģionā, bet zemākais – Latgalē.

3.3. tabula

Atbilžu saldo lielumi piecos svarīgākajos jautājumos un konfidences rādītājs Latvijā kopumā un plānošanas reģionos (procentu punktos)

	Latvijā kopumā	Rīgas plānošanas reģions	Vidzeme	Zemgale	Kurzeme	Latgale
1. Vai sievietes – pašvaldību vadītājas ir līderes?	39	86	40	43	45	14
2. Attieksme pret sieviešu organizācijām?	92	100	88	100	89	85
3. Vai atbalstāt tiešās pašvaldību vadītāju vēlēšanas?	84	100	95	83	100	95
4. Vai ieteiktu sievietei iesaistīties politikā?	42	57	48	35	22	48
5. Vai darbs pašvaldībā Jums sniedz gandarījumu?	48	71	52	39	78	34
Konfidences rādītājs (procentu punktos) (visu piecu atbilžu saldo summas dalījums ar 5)	61	83	65	60	67	55

Kā redzams, starp plānošanas reģioniem nav lielu atšķirību pēc konfidences rādītāja lielumiem, izņemot Rīgas reģionu, no kura bija salīdzinoši mazāk respondentu.

3.4. Vīriešu – pašvaldību vadītāju aptauja

Vīriešu vadītāju aptaujā nebija vērojama liela atsaucība (16 vīrieši ir atspoguļojuši kopējo vīriešu viedokli). Spriežot pēc pasivitātes atbilžu sūtīšanā, var secināt, ka vīriešiem šis jautājums neliekas aktuāls un pārsvarā viņu domas ir nemainīgas un dogmatiskas šajā

jautājumā. Vīriešiem tika uzdots viens jautājums: „Kāpēc Latvijā sieviešu pašvaldību vadītāju ir mazāk nekā vīriešu?”

Lielākoties vīrieši uzsvēra pašvaldību vadītāja amata tumšās puses, norādot, ka sievietēm šis amats ir „par grūtu”, tādēļ, ka „darbs nav no vieglajiem un iekārojamākajiem”, tika akcentēts, ka „papildus politiskajiem jārisina arī ļoti daudz saimniecisko jautājumu, kas attiecas uz vīriešiem”. A.Ence uzsver, ka, „ja sievietes pašas vēlētos vadītāja slogu vilkt, neviens to neliegtu, protams, tad jāpārlicina ievēlētie deputāti, ka konkrētās sievietes kandidatūra ir labākā”. Konkrēts savos spriedumos ir Aizkraukles novada domes priekšsēdētājs V.Pūme, norādot: „Iespējams sievietes atbaida tas, ka bez sapratnes par kultūru, sportu un sociālo sfēru, jāorientējas arī ekonomiskajos un juridiskajos jautājumos, kas uzliek atbildību”. Atbilde liecina par izteikti stereotipisku domāšanu dalot: sieviešu un vīriešu sfēras.

Vīriešu uzskatos manāmi spriedumi: „Sievietes pašas nevēlas darboties vadošos amatos, jo viņas ir vairāk aizņemtas ar ģimeni”. Kāds respondents atzina, ka „sievietei karjera un sabiedriskais stāvoklis nekad nebūs tik svarīgs kā vīrietim”. V.Plūme uzsver „Prakse rāda, ka uz deputātu vietām pašvaldībās kandidē mazāks sieviešu skaits nekā vīriešu. Acīmredzot sievietes negrib vai nevar startēt kandidātu sarakstos, jo neviens tā īpaši kandidātu sarakstu sastādīšanā neskatās uz dzimumiem, bet gan pēc vēlmes strādāt sabiedrības labā.”.

Aptaujātie vīrieši uzsvēra arī pašu sieviešu ne solidaritāti, jo, piemēram, uz Alūksnes rajona priekšsēdētāja amatu kandidēja gan vīrietis, gan sieviete, bet balsojot (balsojumā piedalījās 12 sievietes un 6 vīrieši) tika ievēlēts vīrietis.

Salaspils domes priekšsēdētājs J.Putniņš uzskata, ka sievietes un vīrieši ar vienādām intelekta spējām un izglītību ir vērtējami līdztiesīgi, taču sabiedrībā pastāvošo un iesakņojušo stereotipu dēļ diemžēl veidojas situācijas, kas nav vienlīdzīgas abiem dzimumiem.

Valkas rajona padomes priekšsēdētājs A.V.Krauklis izdala divu veidu iemeslus, kāpēc sievietes Latvijas politikā ir mazākumā: - liela daļa sieviešu pašas uzskata, ka vīrietim šāds darbs ir piemērotāks un nevēlas pretendēt uz vadītāja amatu; - vēss prāts, stratēģiska domāšana - ir biežāk sastopams pie vīriešiem, bet, protams, ir arī izcilas sievietes šajā jomā.

Pētījuma gaitā atklājās arī problēma, kas saistāma ar sabiedrības noraidīto attieksmi pret sievieti vadošā amatā vai politikā. Vīrieši atzina: „Vēlētājiem ne visai patīk sievietes - pašvaldību vadītājas, tāpēc tie vēlēšanu saraksti, kas par pašvaldību vadītāju izvirza sievieti - vēlēšanās biežāk zaudē”. Mazozolu pagasta priekšsēdētājs uzsvēra: „Pagastā jājūt saimnieka roka un psiholoģiski iedzīvotājiem vairāk ir pieņemams vīrietis kā saimnieks”. Talsu pilsētas domes priekšsēdētājs A.Lācarus uzsver, ka sievietes nav pašvaldības vadītāja amatā ievēlētas - šajos amatos ievēl, nevis "ir". Tātad sievietes vienkārši netiek atbalstītas no vēlētāju puses.

Aptaujas gaitā uzsvērtā arī politikas nepiemērotība sievietēm: „Pašvaldību vēlēšanas, un it sevišķi lielajās pilsētās, ir gana netīra politiska spēle, un, manuprāt, sievietes ir mazāk gatavas tajās piedalīties”.

Tika saņemta arī atbilde, kas ikdienas valodā skaidro lielākā vairuma vīriešu uzskatu: „Lai sievietes vairāk nodarbojas ar sieviešu lietām un domā par bērniem un mums vīriešiem”.

Respondents no Talsu rajona pašvaldības norādīja uz situācijas vēsturisko rašanos: „Jau kopš seniem laikiem vīriešiem ir patīcis sevi izrādīt - lāču medības, Olimpiskās spēles, bruņinieku turnīri u.t.t.. Tā nu ir iegājies, ka politika arī ir tāds izrādīšanās veids, kas sākotnēji bija pieejams tikai vīriešiem, bet tikai emancipācijas rezultātā sievietes dodas šajā "arēnā".

Ludzas rajona padomes izpilddirektors Jevgēnijs Slišāns uzsvēra: „Vadītāju (priekšnieku) darbs ir ļoti grūts, nervozs un prasa daudz nenormētā darba laika. Daudz izbraukumu ārpus pagasta, rajona, pilsētas un pat valsts robežas. Tās ir sēdes sanāksmes, semināri, sapulces u.c. pasākumi. Sieviete vairāk noslogota ar ģimenes problēmām, bērnu audzināšanu un dažādiem mājas darbiem. Trūkst laika. Sabiedrībā (tautā) vēsturiski izveidojies uzskats (stereotips), ka priekšnieks ir vīrietis.”

Jelgavas domes priekšsēdētājs A. Rāviņš uzsver, ka Latvijas aktīvajā politikā sieviešu ienākšana ir novērojama visai nesen, jo padomju okupācijas laikā sabiedrībā valdīja patriarhālā uzskatu sistēma. Mūsdienās daudz ir mainījies par labu dzimuma līdztiesības un vienlīdzības tiesību nodrošināšanā. Sievietes iesaistās politikā, sociālekonomiskajos procesos, kā arī jomās, kas sievietēm līdz šim bijušas liegtas sabiedrības aizspriedumu dēļ. Tomēr sabiedrība sastāv kā no vīriešiem, tā arī no sievietēm un sabiedrības nostāja tiek pausta no abu dzimumu redzespunkta. Ievēlot pašvaldības deputātus, dažādos pētījumos ir secināts, ka vairums sieviete balsis atdod tieši par vīriešu kandidātiem. Turklāt sievietes ir arī aktīvākas balsotājas (vadoties pēc pēdējiem Centrālās Vēlēšanu komitejas datiem). Jelgavas domē ir 15 deputāti, no kuriem divas ir sievietes. Ņemot vērā attiecības starp vīriešu un sieviešu pieteiktajām kandidatūrām pirms vēlēšanām, sieviešu deputātu skaits domē ir apmierinošs.

Viens viedoklis, kas nemainīgi dominē visu vīriešu atbildēs – sievietes ir radītas mātes lomas pildīšanai un ģimenes rūpes viņai vienmēr būs un būtu jābūt pirmajā vietā. J.Putniņš skaidro: „Vairumā gadījumu sieviete baidās pazaudēt savu misiju - ģimeni, mīlestību un bērnu audzināšanu”. Kāds cits vīrietis uzsver, ka „viscēlāko un visskaistāko uzdevumu – iznēsāt, dzemdēt un nosargāt bērnu – var tikai sieviete”.

V.A.Krauklis norādīja, ka Valkas rajonā sieviešu un vīriešu proporcija ir labāka kā valstī kopumā, piemērotot: „Laikam vairāk cienām sievietes”.

Neviens no saņemtajiem viedokļiem nav pareizs vai nepareizs, bet gan atspoguļo lielas sabiedrības daļas – vīriešu skatienu uz dzimumlīdztiesības problemātiku.

4. Interviju analīze

4.1. Interviju objektu izvēle

4.1. tabulā norādītas tās 10 sievietes, kas intervētas 2006.gada augustā un septembrī.

4.1. tabula

Intervētie respondenti 2006.gada augustā-septembrī

Reģions, Pašvaldības dome (padome)	Domes (padomes) priekšsēdētājas vārds, uzvārds	Pielikuma Nr., kurā atspoguļota pilna intervija
<u>Kurzemes reģions:</u> <ul style="list-style-type: none">- Ugāles pilsētas dome- Vandzenes pagasta pašvaldība, Talsu raj.- Skrundas pilsētas dome- Strazdes pagasta pašvaldība, Talsu raj.	Gunita Ansone Iveta Jansone Nelija Kleinberga Berta Zelmene	5. pielikums 6. pielikums 7. pielikums 8. pielikums
<u>Vidzemes reģions:</u> <ul style="list-style-type: none">- Palsmanes pagasts, Valkas rajons- Sausnejas pagasts, Madonas raj.- Apes pilsētas dome	Digna Podniece Liene Kārkliņa Astrīda Hariju	9. pielikums 10. pielikums 11. pielikums
<u>Rīgas reģions:</u> <ul style="list-style-type: none">- Jūrmalas pilsētas dome- Jaunpils pagasts	Inese Aizstrauta Ligita Gintere	12. pielikums 13. pielikums
<u>Latgales reģions:</u> <ul style="list-style-type: none">- Nautrēnu pagasts	Līvija Plavinska	13. pielikums

4.2. tabulā atrodamas 10 sievietes, kas intervētas pirmajā pētījumā bakalaura darba ietvaros – 2005.gada februārī.

4.2. tabula

Intervētie respondenti 2005.gada februārī

Reģions, Pašvaldības dome (padome)	Domes (padomes) priekšsēdētājas vārds, uzvārds	Pielikuma Nr., kurā atspoguļota pilna intervija
<u>Kurzemes reģions:</u> <ul style="list-style-type: none">- Saldus rajona padome- Liepājas rajona Bārtas pagasta padome	Ausma Liepa Anna Sermoliņa	14. pielikums 15. pielikums
<u>Zemgales reģions:</u> <ul style="list-style-type: none">- Līvberzes pagasts- Jaunbērzes pagasts- Bauskas pilsētas dome- Jelgavas rajona padome, Jaunsvirlauku pagasts	Nellija Empele Silvija Jansone Ārija Gaile Inta Savicka	16. pielikums 17. pielikums 18. pielikums 19. pielikums
<u>Rīgas reģions:</u> <ul style="list-style-type: none">- Olaines pagasta padome	Aija Zandere	20. pielikums
<u>Latgales reģions:</u> <ul style="list-style-type: none">- Dagdas pilsētas dome- Krāslavas rajona Ūdrīšu pagasts- Daugavpils pilsētas dome	Janīna Tukiša Māra Miglāne Rita Strode	21. pielikums 22. pielikums 23. pielikums

Kopā no Rīga reģiona intervētas 3 sievietes, no Kurzemes – 6, no Vidzemes – 3, no Zemgales – 4, no Latgales – 4. Pētījumā plānošanas reģionu skaits sakrīt statistikas reģionu skaitu.

Somijā veiktajā pētījumā piedalījās Irja Sokka – zinātņu maģistre, direktore, pirmā Kuopio pilsētas padomes vicepriekšsēdētāja, Kuopio pilsētas padomes locekle un Bjorns Cederbergs – medicīnas doktors, mācītājs, Kuopio pilsētas padomes loceklis, Kristiešu koalīcijas vadītājs (intervija 24.pielikumā).

4.2. Interviju vērtējums

Pētījuma gaitā, kas veikts 2005.gada februārī un 2006.gada augustā un septembrī, intervētas 20 sievietes pašvaldību vadītājas no dažādiem Latvijas reģioniem un dažāda līmeņa pašvaldībām, kā arī pētījums papildināts ar divām ekspertintervijām Somijā.

Pastāv dažādas iespējas kā sievietei sevi realizēt Latvijas politikā, tomēr pētījuma objekts ir sievietes - pašvaldību domju (padomju) priekšsēdētājas. Tāpēc svarīgi noskaidrot, **kāda bijusi respondentu līdzšinējā pieredze politikā un kā viņas nonākušas līdz pašreizējam amatam.** Minētais jautājums pamato katras sievietes – politiķes kompetenci un iezīmē viņas skatu uz sievietes pašrealizācijas iespējām Latvijas politikā kopumā, ļauj paskatīties, cik „tradicionāls” profesionālais ceļš ir bijis katrai no sievietēm.

Respondentes ir priekšsēdētājas dažāda lieluma pašvaldībās, piemēram, Bārtas pagastā Liepājas rajonā, kurā ir nedaudz virs 400 iedzīvotājiem un Daugavpilī, kur ir 110 000 iedzīvotāju. Politikā viņas ir pavadījušas jau vairāk kā divus sasaukumus (laiks no vienām vēlēšanām līdz nākamajām ir 4 gadi), tātad vismaz 8 gadus.

Daugavpils domes priekšsēdētāja R. Strode stāstot par pieredzi politikā jautāja, vai komjaunatne arī ir pieskaitāma pie politikas. Arī Saldus rajona padomes priekšsēdētāja A. Liepa pie pieredzes politikā minēja jau 1975. gada ievēlēšanu Saldus ciema padomē. L.Plavinska pašvaldību vada jau no 1989.gada, L.Gintere - no 1986.gada, Sausnējas pagasta priekšsēdētāja - jau kopš 1982.gada. Var secināt, ka sievietes šajos amatos ir „izvedušas” savu pašvaldību cauri visiem pārmaiņu laikiem, uzticību no iedzīvotāju puses saglabājot.

Ne visas respondentes pirms ienākšanas politikā bijušas vadošos amatos. Līvberzes pagasta priekšsēdētāja N. Empele pašvaldībā strādā jau vienpadsmit gadus, tomēr uzsver:

„Savu karjeru sāku no vienkārša strādnieka; esmu strādājusi gan par brigadieru, gan par agronomu, gan par ģenerāldirektora vietnieci ražošanā.”

N. Empeles nokļūšana politikā bijusi nejauša - labi paziņas un draugi lūguši, lai 1994. gadā viņa startētu sarakstā kā deputāta kandidāte, lai palīdzētu sarakstam „Tēvzeme”, tomēr tā sagādājies, ka bija jāpiekrīt kļūt par priekšsēdētāju, savādāk visai vēlēšanu kampaņai nebūtu

nekādas jēgas. Tātad ne vienmēr sievietē politikā nokļūst, jau iepriekš ilgāku laiku par to domājot un izvērtējot. Līdzīga pieredze bijusi arī Apes pilsētas domes priekšsēdētājam, kuru kandidēt pierunājuši domubiedri, Sausnējas pagasta vadītāja atzinās, ka viņa tikusi pierunāta kandidēt šim amatam ekskursijas laikā –neoficiālā gaisotnē.

R. Strode pirms nokļūva mēra statusā bija Daugavpils vicemērs, J. Tukiša no Dagdas bija galvenā grāmatvede, bet Ā. Gaile jau kopš 1989.gada aktīvi darbojas gan pašvaldībā, gan rajonā, gan kandidējusi arī Saeimā. Arī Ugāles domes priekšsēdētāja uzsver savas iepriekšējās pieredzes pašvaldībā nozīmīgumu pildot šo amatu, viņa precizē:

„Es apbrīnoju tos cilvēkus, kas šajā amatā stājas bez iepriekšējās darba pieredzes pašvaldībā, jo vadītājam jābūt ļoti vispusīgam un šo priekšstatu man sniedza tieši darbs pašvaldības kancelejā, sekretāres un uzskaitvedes amatos.”

Tomēr ne visām respondentēm ir ilggadēja pieredze politikā - Jaunbērzes pagasta priekšsēdētāja S. Jansone pēc profesijas ir skolotāja ar 20 gadu stāžu, tāpat arī Apes pašvaldības vadītāja, L. Ģintere no Jaunpils, L.Kārkliņa no Sausnējas un līdere no Palsmanes. Krāslavas rajona Ūdrīšu pagasta priekšsēdētāja pirms mēra amata pašvaldībā strādāja par sekretāri, tāpat kā B. Zelmene Strazdē. I. Savicka un A. Sermoliņa bijušas sociālie darbinieki, A. Zandere no Olaines ir celulozes un papīrrūpniecības tehnologs, N. Kleinberga un A.Harju vadījušas tautas namu. Savukārt A. Liepa apguvusi veterinārā feldšera amatu, viņa piebilst:

„Esmu izgājusi no bērnu nama, un es esmu visu laiku kāpusi no pašas lejas, man nav ne no viena palīdzība bijusi!”

Interesanti, ka trijām respondentēm ir izglītība ķīmijas specialitātē. Jūrmalas domes priekšsēdētāja pēc profesijas ir arhitekte.

Analizējot šo situāciju, var secināt, ka teorētiski jebkurai sievietei Latvijā ir iespēja sevi realizēt politikā, ne vienmēr izšķirošais ir pirms tam ieņemtais amats vai statuss sabiedrībā. Īpaši laukos svarīga ir personība un vēlēšanu uzticība.

Intervijās Somijā piedalījās Irja Sokka (grāds sociālajā veselības aprūpē), kas ir iesaistīta politikā jau 22 gadus, 10 no tiem – Kuopio pilsētas padomē. Viņa ir strādājusi gandrīz visos pilsētas padomes administrācijas līmeņos. Viņas pirmā profesija pēc maģistra pabeigšanas Kuopio bija veselības aprūpes laboratorijā, bet strādājusi par veselības aprūpes pasniedzēju. Turklāt Irjas CV ir 3 „tukšuma periodi”, jo viņai ir 3 bērni. Jau 10 gadus pēc kārtas viņa darbojas pilsētas padomē un vada uzņēmumu. Viņas komanda palīdz cilvēkiem ar īpašām vajadzībām (alkoholiķi, cilvēki ar garīgām problēmām...). Savukārt Bjorns Cederbergs (medicīnas doktors) politikā kopš 2002. gada, 2004. gada rudenī, viņu ievēlēja par Kuopio pilsētas padomes locekli. Pilsētas padomē viņš ieņem Kristiešu koalīcijas grupas

priekšsēdētāja amatu. Viņš ir arī mācītājs kopš 1995. gada, no 1987. līdz 1999. gadam strādāja par ārstu Kuopio, bet kopš 2001. gada strādā par lektoru-skolotāju-treneri.

Analizējot sievietes pašrealizācijas iespējas Latvijā, jānoskaidro vai viens no kavējošajiem faktoriem sieviešu pašrealizācijas iespējām Latvijas politikā nav sabiedrības noraidošā attieksme un dzimumdiskriminācija.

Divas no desmit respondentēm, kas intervētas 2005.gada februārī, atbildēja, ka ir saskārušās ar dzimumdiskrimināciju, tomēr arī pārējās sievietes politiķes, lai gan sākumā noliedzot šo faktu, intervijas gaitā atklāj konkrētus piemērus, kas apliecina, ka dzimumdiskriminācija ir kavējošais faktors sievietei realizējot sevi politikā.

A. Zandere uzsver, ka vīriešiem vairāk patīk „gozēties saulītē”, bet sievietēm vairāk jādaraot „melns darbs”.

Lai gan sākumā N. Empele dzimumdiskriminācijas problēmas savā politiskajā pieredzē noliedza, vēlāk viņa pat minēja konkrētu piemēru, kā realizējusi projektu no vīriešiem, tā arī atbalstu neguvusi. Viņa paskaidro:

„Nekad to problēmu neesmu saasinājusi savā prātā, līdz ar to arī neesmu tik ļoti to izjutusi. Bieži vien es apzinājos, ka man tas spēks ir lielāks nekā vīriešiem.”

Līdzīga pieredze ir arī A. Liepai no Saldus, tikai šajā konkrētajā gadījumā iecere tā arī netika realizēta. S. Jansone komentē salīdzinošo situāciju ar Igauniju:

„Ar dzimumdiskrimināciju es absolūti neesmu saskārusies, es tieši uzskatu, ka tas ir pozitīvais, ka mūsu pašvaldībās tomēr sievietes vēl salīdzinoši ir daudz. Jo, piemēram, mums sadarbības partneri ir igauņi, kur pa visu Rakveras reģionu pašlaik ir viena sieviete – pašvaldību vadītāja.”

Iespējams, ka tāpēc arī šīs sievietes Latvijas politikā ir sasniegušas augstu līmeni, jo nav saskārušās vai arī ignorējušas jebkādas dzimumdiskrimināciju, respektīvi – tikai spēcīga rakstura un stipras gribas sievietes var rast pašrealizācijas iespējas politikā, šo secinājumu pastiprina Daugavpils domes priekšsēdētāja R. Strode:

„Man ir ļoti stingrs raksturs, es neļauju sevi ne pazēmot, ne aizstumt, ja es uzskatu, ka man ir taisnība. Man nebija kauna, jo es darīju to, ko uzskatīju par vajadzīgu. Es neļāvu vīriešiem mani komandēt.”

Arī pašas sievietes tomēr līdz galam neizprot dzimumdiskriminācijas jēdzienu un būtību, izsakot, piemēram, šādus apgalvojumus:

„Tomēr vīriešiem ir savas priekšrocības, tad, kad pilsēta varēja palikt bez priekšsēdētāja 1996. gadā, kad domes priekšsēdētājs aizgāja uz Rīgu, man bija doma, ka pilsētu ir jāvada vīrietim.” J. Tukiša.

Arī 2006.gadā veiktajā pētījumā visas respondentes noliedza dzimumdiskriminācijas faktu, tomēr vēlāk deva piemērus, kas ir pretrunā ar šo atbildi. Piemēram, A.Harjū atzīstas, ka „ir bijuši izteikumi, ka vīrietis manu darbu darītu savādāk, iespējams labāk”. Ļoti spilgti piemēri šajā jautājumā ir Jūrmalas domes priekšsēdētājam I.Aizstrautai, viņa skaidro:

„Esmu izjutusi, ka vīriešiem ir īpaša attieksme pret sievieti vadošā amatā: vīrieši sievietes priekšā ir piebremzētāki, neatļaujās būt nesavaldīgi.”

Sievietes dalījās pieredzē, ka bieži dzirdēti tādi izteicieni kā „ko tā vecene/djevuška tur dara”, „veči nevar tikt ar to bābu galā”, „baba jaga” utt.

Savukārt L.Plavinska uzsver, ka tikusi ievēlēta sacenšoties ar vīrieti, arī G.Ansone atzina, ka amatā stājusies pēc vīrieša, kurš pilsētu bija „ievedis parādos”. T.Podniece uzsvēra, ka izjutusi drīzāk vecuma nekā dzimuma diskrimināciju.

Analizējot interviju Somijā, jāsecina, ka tur dzimumdiskriminācijas problēmas nav vērojamas. B. Cederbergs uzsver:

„Somijā jau ilgu laiku pastāv dzimumu vienlīdzība. Agrāk bija šķēršļi, bet tagad Somijā daudzus augstus amatus ieņem tieši sievietes. . Kā piemēru var minēt mūsu prezidenti, kas parāda, ka pie mums nav diskriminācijas. Šeit, Somijā, sievietes jau 100 gadus darbojas parlamentā – mēs esam viena no pirmajām nācijām, kurai bija sievietes parlamentārietes. Somijā vairs nav aizspriedumu.”

I. Sokka uzsver, ka nekad nav saskārusies ar šādu problēmu gan no ģimenes, gan sabiedrības puses viņa vienmēr ir saņēmusi atbalstu.

2006.gada pētījumā tika iekļauts arī jautājuma par respondentu izpratni **par jēdziena dzimumlīdztiesības skaidrojumu**. Sievietes vairumā gadījumu atzina, ka nav domājušas un iedziļinājušās šajā jautājumā un skaidrojumi, kurus deva respondentes kopumā atbilst teorētiski definētajam jēdziena skaidrojumam. I. Aizstrauta uzsver, ka „nozīme ir zināšanām, pieredzei, intelektam, izglītībai – sapratnei, nevis dzimumam”. B.Zelmene uzskata līdzīgi:

„Profesionālā sagatavotība un organizatoriskās spējas: ja šie kvalitātes kritēriji ir atbilstoši, dzimumam nav nozīmes, piemēram, pieņemot kādu darbā”.

Salīdzinoši pētījumā Somijā respondentiem bija atbildes uz šo jautājumu, kas norāda uz problemātikas aktualitāti un interesi par notikumiem sabiedrībā. B. Cederbergs uzsver, ka sabiedrībā jānodrošina pamatvienlīdzība starp sievieti un vīrieti: sievietei ir jābūt tiesībām iesaistīties politikā, kā arī darboties augstākajos amatos. I. Sokka uzsver, ka dzimumvienlīdzība politikā tomēr ir smags, ilgtermiņa darbs.

Noskaidrojot **vai sabiedrības uztverē, vērtējot sievietes vai vīriešus politikā, pastāv aizspriedumi**, tikai viena sieviete politiķe – I. Savicka uzsvēra:

„Manuprāt, nē, jo politikā ir ļoti daudz sieviešu. Varbūt sākumā bija mazāk, bet tagad aizvien vairāk ir arī Saeimas deputātes, ministres. Jāsaka, ka arī politikā un vadošajos amatos aizvien vairāk sievietes iekaro vietas sev.”

Respondentes uzsvēra, ka *„sievietēm ir sava vieta un vīriešiem sava”*, esot dzirdēti līdzīgi apzīmējumi, kā *„vīrietis varbūt tomēr ir gudrāks, nekā sieviete”* vai *„vīrieši uzskata sevi par politiķiem, bet sievietes kā viņu stilistes”*, kā arī *„vīrieti politikā pieņem, sievietei tā ir cīņa, sevis pierādīšana”*.

Tieši lielajās pilsētās sievietei „cīņa par savu vietu” politikā ir lielākā, jāpiebilst, ka nevienā lielajā pilsētā, izņemot Daugavpili un Jūrmalu, nekad pie vadības nav bijusi sieviete. R. Stode dalās savā pieredzē:

„Daugavpilī – ražošanas un rūpniecības pilsētā - nekad mūžā nav bijis sievietes priekšsēdētājas un te pēkšņi Strode, kuru pie tam pazīst kā kultūras nodaļas vadītāju. Protams, ka „šķībi” skatījās, bija pārsteigti, ka es zinu visu – sākot ar notekūdeņiem pilsētā un beidzot ar budžeta sastādīšanu. Visi bija pārsteigti, bet taču 80% pilsētas budžeta tika tērēti manai sfērai, kā es varu neko nesaprast par naudu. Un līdz pat šai baltajai dienai vīrieši mani cieš, pacieš - sevišķi no biznesa struktūrām, arī kolēģi.”

Visas 2006.gada pētījumā iesaistītās respondentes atzina, ka sabiedrībā ir atšķirīgs viedoklis par sievieti un vīrieti politikā. A. Harjū piemetina: *„Vīrietim piedod vairāk!”*, I. Aizstrauga min piemēru, ka *„Jūrmalā vienmēr vadītāji ir bijuši vīrieši, vienu mazu laiku bija sieviete- Začesta, kas kādu laiku bija mēra pienākumu izpildītāja. Šo periodu jūrmalnieki atceras ar labu vārdu, tāpēc arī attieksme pret mani ir vērojama pozitīvi, cilvēki tic, ka sieviete nāks ar svaigām idejām un lielāku atbildības sajūtu.”*

T.Podniece ir pārliecināta, ka sabiedrībā priekšroka tiek dota vīrietim – politiķim. Vairākas sievietes uzsvēra, ka vīrietim nav rūpes par ģimeni, ko ir uzņēmušās sievietes un tādejādi viņiem atrodas vairāk laika šim darbam. B. Zelmene uzsver, ka sabiedrība profesijas ir iedalījusi: vīriešu un sieviešu, un politika un vadošie amati vairāk tiek piedēvēti vīriešiem.

Interesanti, ka intervijās Somijā atklājās, ka *„ja sieviete grib ieņemt augstu politisko amatu, viņai ir jābūt labāk kvalificētai, lai sasniegtu mērķi. To var paveikt, tikai tas ir labas izglītības, smaga darba un spējas darboties stresa apstākļos jautājums”*, kā to paskaidroja B. Cederbergs. I. Sokka uzskata, ka Somijā nav aizspriedumu saistībā ar dzimumu vienlīdzību, bet ir saistībā ar personas popularitāti. Kā piemēru var minēt to, ka parlamentā iekļūst pazīstamas personas, piemēram, sporta čempioni vai citas slavenības, kas nemaz nav demonstrējušas savas spējas būt par politiķiem.

Pētījuma objekts ir sievietes – pašvaldību domju (padomju) priekšsēdētājas, un nevar noliegt, ka, lai vadītu pašvaldību, svarīga ir līdera loma, jo arī vēlēšanās atbalstu no vēlētāja var iegūt tikai tad, ja esi pārlicinošs vadītājs un līderis.

Noskaidrojot, **vai respondentes pašas sevi vērtē kā līderus**, var izdarīt secinājumus par konkrēto sieviešu pašapziņas līmeni un ticību saviem spēkiem, svarīgi noskaidrot vai līderisms ir viens no pamatfaktoriem, lai sieviete izmantotu pašrealizācijas iespējas politikā.

2005.gada februāra aptaujā pilnīgi visas respondentes atzina, ka ir līderes, uzsverot, ka attiecīgais amats līderismu automātiski uzliek kā pienākumu. Svarīgi, ka cilvēki uzticas, respektē, ka sievietes savā pagastā, rajonā vai pilsētā ir autoritāte. A. Liepa uzsvēra, ka viņa būdama autoritāte, tomēr priekšplānā izbīda savus darbiniekus, vienmēr citus „pavelkot” sev līdz. Vairākas sievietes uzskata, ka līderes bijušas jau kopš bērnības un mantojušas šo vadīšanas spēju no vecākiem. Tikai M. Miglānes viedoklis atšķīrās, viņa uzsvēra:

„Nē, es esmu komandas cilvēks. Noteikti ir pagasta vadītāji, kam ir jābūt tādām līderim, bet bez cilvēkiem, bez komandas, bez pagasta ļaudīm tu neko nevari viens pats izdarīt. Tu vari pats sev iestāstīt, ka esi pats labākais, bet, ja cilvēki tev nepalīdzēs un, par tevi nebalsos, tad tu nekas nebūsi”.

Jaunākajā pētījumā divas sievietes- no Ugāles un Vandzenes tomēr neuzskata sevi par līderēm, bet pārējās uzsver, ka jau sākot no bērnības un jaunības ir atšķīrušās ar līderes spējām. Abi respondenti Somijā atbildēja apstiprinoši, ka viennozīmīgi viņi pildot savus pienākumus ir līderi.

Bieži vien sabiedrībā valda uzskats, ka līderisms ir attiecināms tikai uz vīriešiem, tāpēc respondentēm tika jautāts **kā iespējams līderismu savienot ar sievietes rakstura īpašībām**. Lai arī ir situācijas, kad līderim ir vieglāk būt vīrietim, tomēr respondentes atzīst, ka arī viņām izdodas šīs lietas savienot, nepazaudējot savu sievišķību. A. Liepa minēja kādu konkrētu gadījumu: *„Kad viens uzņēmējs sāka pacelt balsi, es teicu- pagaidi, kur ir iekšējā kultūra – es tomēr esmu sieviete. Viņš atbildēja: “Kas tu par sievieti, tu esi politiķis!”*

R. Strode uzsver:

„Ja gribēsi iztapt vīrietim – mazliet piebremzē un neizrādi savu lielo gudrību un atceries vienmēr, ka esi sieviete. Tomēr līderības izpausmes ir atkarīgas no cilvēka, nevis dzimuma. Vīrieši arī ir dažādi, tāpat kā sievietes.”

Kā vienu no galvenajiem aspektiem sarunā par līderismu un sievieti S. Jansone no Jaunbērzes uzsvēra, ka „*lai līderisms nebūtu autoritārisms*”.

Tomēr pārsvarā atbildes dalījās trīs daļās – vīrietis ir labāks līderis, sieviete ir labāka līdere vai arī abiem šīs spējas ir vienlīdzīgas.

N. Empele uzsver, ka „tā ir vīrieša daba būt līderim - stingram un prasīgam, vīrišķīgam ar loģisku pieeju, neemocionālu pieeju. Sievietes būtība tomēr ir cita, viņas izpausme ir vairāk uz ģimeni, sabiedrības veidošanu. Bet, teiksim, politikā tomēr vieta ir vīrietim, un viņam ir arī tas dots” Līdzīgi piebilst arī A. Liepa:

„Man dzīve ir tāda, ka es esmu kāpusi ne no kā, tā kā esmu no bērnu nama, man pat nebija ģimenes atbalsts, tāpēc es uzskatu, ka sievietei ir grūtāk un atlaides nav.”

Tomēr Ā. Gaile ir pārliecināta, ka „līderim svarīgi būt vienkāršam un godīgam, jābūt prasmei kontaktēties ar cilvēkiem, jāprot ar visiem parunāt. Es domāju, ka svarīgas ir cilvēcīgās attiecības, un šo līderisma izpausmi katrā ziņā vieglāk ir izpildīt sievietei.”

Vienotas izpratnes par līderismu nav. Tomēr pārsvarā kopējo tendenci iezīmē M. Miglānes teiktais, ka „noteikti līderisma izpausmes ir atkarīgas no cilvēka, nevis no dzimuma piederības. Es domāju, starpības nav vai tu esi sieviete, vai vīrietis nav.” Arī A. Sermoliņa no Bārtas piebilst:

„Es neteiktu, ka vīrieši būtu labāki līderi kā sievietes. Esot kolēģu vidū un domājot, pārrunājot visādas lietas valda vienlīdzība būtībā.”

I. Aizstrauta izsaka minējumu, ka cilvēkiem patīk, ka pār viņiem skalda un valda, jo pārsvarā līderi pasaules vēsturē bijuši ar negatīvu nokrāsu un vīrieši. T.Podmane no Palsmanes atzīst, ka viņai arī labpatiktos vadošos amatos tomēr redzēt vīrietis, arī L.Plavinska un L.Gintere nenoliedz, ka sabiedrība gaida, kad viņu priekšā nostāsies „īsts vīrietis uzvalkā”.

Pēc respondentu atbildēm var secināt, ka sievietēm ir stereotipiski priekšstati par dzimumlomām un netieši arī viņas ir diskriminācijas veicinātājas sabiedrībā.

Sievietei politikā tomēr viens no pamatnosacījumiem ir līderisms, bet tam noteikti nav jābūt kā vīrišķīguma izpausmei, vislielākā nozīme tomēr ir cilvēka personībai. Šī iezīme var tikt minēta kā iespēja sievietei realizēt sevi politikā Latvijā.

I. Sokka no Somijas uzskata, ka sievietei ir jāveic garāks ceļš, lai kļūtu par līderi. Vīrietim ir nedaudz vieglāk, minot Vācijas premjerministri kā paraugu vidus Eiropai: „*viņa ir paveikusi labu darbu, paverot durvis vienlīdzībai vadībā*”. B. Cederbergs uzskata, ka sievietei ir jāstrādā smagāk, lai nokļūtu vadošā amatā. Parasti viņai ir jā rūpējas par mājām, bērniem, piemētot, ka sievietes līderes parasti ir vecākas vai savos brieduma gados. Viņš uzsver: „*Domāju, ka sievietes personībā nav tādu īpašību, kas neļauti viņai kļūt par labu līderi*”.

Sievietei kā galvenā loma galvenokārt jebkurā laikā un sabiedrībā tiek minēta mātes loma. Vai mātes loma un politiķes loma ir lomu konflikta pamats? Respondentēm tika jautāts, **kāda ir politikas ietekme uz ģimenes dzīvi un vai sieviete politikā vispār var atļauties ģimeni un otrādi – vai sieviete, kurai ir ģimene var atļauties sevi realizēt politikā.**

Visas respondentes atzina, ka sievietei politikā noteikti var atļauties ģimeni, tātad no vienas puses ģimene nav traucējošais faktors, lai sievietei sevi realizētu politikā. M. Miglāne no Ūdrīšu pagasta dalās savā pieredzē:

„Politika ģimenei noteikti traucē. Bet ģimeni noteikti var atļauties. Kā tad ne! Un lopus pat var atļauties un govīs slaukt pat var atļauties pagasta priekšniece.”

I. Aiztraute secina, ka mūsdienās vadošu amatu ar ģimeni ir vieglāk savienot, jo ir pieejamas ķīmiskās tīrītavas, veikalos var nopirkt jau gatavu ēdienu, ir lielākas iespējas atļauties maksāt par auklīti. Viņa piezīmēja, ka ģimene nesaistās tikai ar vīru un bērniem, bet arī ar vecākiem, kuri arī prasa uzmanību.

Vairākas respondentes atzina, ka tomēr vadošais amats un darbība politikā ir tik ļoti ietekmējušas ģimenes dzīvi, ka vairākas respondentes arī darba apstākļu dēļ ir šķīrušās, viena no sievietēm atzina, ka ģimenes vietā ir izvēlējusies karjeru, piemētot, ka „es vairāk uzticos darbam nekā cilvēkiem”.

Politikā, atsaucoties uz savu pieredzi, minēja argumentus, ar kuriem sievietei pēc iesaistīšanās politikā būtu jāreķinās. Tātad tomēr pastāv lomu konflikts, kas ģimenes sievietēm traucē pilnīgi sevi realizēt politikā.

Kā galveno mīnusu amata savienošanai ar ģimeni, respondentes min laika trūkumu. Tomēr ne visām respondentēm amats ir jādala ar ģimenes dzīvi un viņas uzsver to kā priekšrocību veiksmīgai darbībai politikā, jo tad līdz pat 90% sevis var veltīt tieši darbam.

Lielākajai daļai respondentu bērni jau ir sasnieguši pilngadību, tāpēc arī viņas krasi iestājas par bērnu augšanu ģimenē, kur mamma nav ilgstoši prom no ģimenes. Galvenokārt valda uzskats, ka laiks, kas netiek veltīts bērnam darba dēļ, ietekmē jaunieša socializācijas iespējas un nākotnes perspektīvu, par to daudz runāja N. Empele un A. Liepa, uzsverot, ka mazgadīgie noziedznieki ir sekas vacāku aizņemtībai, nevis bērnu vaina. Tātad netieši, bet tomēr sievietes aizņemtība darbā tiek nosodīta, ja sievietei vēl bērni nav izauguši, tādejādi piedāvājot sievietei iesaistīties politikā tikai pusemūžā. Inta Savicka uzsver:

„Ja sievietei ir politikā un vadošā amatā, ģimene daudz cieš, it sevišķi, ja sievietei ir jaunākos gadus, kad bērni ir vēl jāaudzina un vairāk uzmanības arī bērniem jāvelta!”

Ausma Liepa no Saldus papildina:

„Līdz ko tu esi jauns, kad vēl ir mazi bērniņi, tas ir daudz, daudz grūtāk. Bet ir jau, kas to dara. Bet es uzskatu, ka, ir jāizaudzina bērni un tikai tad jāiet lielajā, plašajā dzīvē.”

Tāpēc ir svarīgi, ja ģimene atbalsta sievietes lēmumu sevi realizēt politikā, tas ir viens no svarīgākajiem faktoriem, jo dod gan psiholoģisko stabilitāti, gan iespēju kvalitatīvāk veikt savu darbu. Ā. Gaile uzsver: „*Es neesmu varējusi sūdzēties, jo vienmēr mani mājās ir*

atbalstījuši”. Diemžēl rūgtāka pieredze ir J. Tukišai no Dagdas, jo viņas pieredzē lielu lomu spēlē arī ģeogrāfiskais attālums, piemēram, no Rīgas. Arī viņa dalās savā pieredzē:

„Ja notiek kādas tikšanās, pieņemšanas, gadās ilgi būt prom no mājām. Piemēram, vakar bijām Rīgā un tikai ap diviem naktī atbraucām uz Dagdu, protams, ka vīram nepatīk, ka sieva daudzās apkārt. Kaut gan daudzās jau darba darīšanās. Ģimenei noteikti jābūt ļoti saprotošai, lai sieviete varētu atļauties veltīt sevi politikai.”

Un gandrīz visas sievietes arī uzsver, ka darbs viņām ir pirmajā vietā, savādāk nemaz nav vērts iesaistīties politikā. Tādejādi var secināt, ka iesaistīšanās politikā ir nopietns solis un to var izdarīt tikai nopietni izrunājoties ar ģimeni un paredzot sekas, kas var nākt līdzī jaunajam statusam. Ā. Gaile pamāca, ka *„vispirms sievietei ir jābūt garīgi stiprai, lai nesabrūktu, jo šis darbs nav ar rozēm kaisīts.”*

Sievietes neslēpj, ka darbā iegūst daudz negatīvu emociju un pārejot mājās, tās vienkārši „laužas uz āru”, tādejādi cieš arī ģimene – ne tikai tāpēc, ka politiķe ir bieži prom arī nedēļas nogalēs un vēlu vakaros, bet arī tāpēc, ka sieviete mājās pārrodas dusmīga un nogurusi. Tātad respondentes uzsver, ka gadījumā, ja sievietei ir ģimene, vislabākais laiks, kad realizēt sevi politikā ir pēc bērnu izaudzināšanas.

Pētījumā Somijā I. Sokka nenoliedz, ka viņai dzīvē palaimējies:
„Esmu laimīga, jo mana māte man ļoti daudz palīdzēja, jo mans vīrs bija ārsts, un mēs abi bijām ļoti aizņemti”.

Interesanti, ka vienīgais vīrietis, kas piedalījās intervijās uzsver dzimumu vienlīdzību arī no vīriešu perspektīvas:

„Politika ietekmē sievietes ģimenes dzīvi, bet tieši tāpat tā ietekmē arī vīrieti. Sieviete, kura ir iesaistīta politikā, ir jābūt labam vīram, kas rūpējas par bērniem, taču tas pats attiecas arī uz vīriešiem. Tas nav atkarīgs no dzimuma”.

Autore jautāja respondentēm, **kādi viņuprāt ir sabiedrībā raksturīgākie stereotipi par sievieti politiķi un, vai tie ir traucējošs faktors, lai sieviete veiksmīgi sevi realizētu politikā.** Sievietes min dažādus piemērus, tomēr uzsverot, ka pašas ar to īpaši nav saskārušās. N. Empele uzsver ne tikai negatīvos, bet arī pozitīvos stereotipus:

„Ir dzirdēts par dzelzs lēdijām vai sievām ar stipriem nerviem, bet tas jau šai sievietei ir liels mīnuss - šī vīrišķība. Tomēr ja vīrietim politikā pretī ir vīrietis politikā, tad viņi zina, ko darīt - viņi cīnās līdz pēdējam asins pilienam, bet sievieti viņiem teorētiski būtu žēl sist.”

A.Harjū ir dzirdējusi apgalvojumus: Ko viņa no sevis iedomājas?”, I.Aizstrautai tiek pārņemts, ka „viņa runā ar visiem – gan labējiem, gan kreisējiem utt.”, tomēr vairumā gadījumu pašvaldību vadītājas savos pagastos tiek sauktas par „mammu”, „dāmu”. Tigna Podniece Palsmanē ir izaugusi un nodzīvojusi savu mūžu un viņa uzskata, ka tiek pieņemta un

netiek negatīvi kritizēta, jo „viņa ir savējā, cēlusies no tādiem pašiem lauku cilvēkiem”. N.Kleinberga dzirdējusi frāzes par „dzelzs lēdijām”, „sievietēm ar caursišanas spējā”. Ugāles pašvaldības vadītāja sākumā jutusi rezervētu attiekami: „ja jau vīrietis ar šo situāciju netika galā, ko tad tā sieviete izdarīs?”.

Interesantu lietu norāda I.Jansone no Vandzenes uzsverot, ka „ir bijušas sanāksmes, kur daži klātesošie nemaz nav dzirdējuši, ko es stāstu, bet ir novērojuši, kas man mugurā, kāda frizūra.” Uz šo viedokli norāda arī citas pašvaldību vadītājas, īpaši pagastos.

Arī I. Savicka ir novērojusi, ka sievietes politikā vairumos gadījumu vērtē kā valdonīgas un ar stingru vārdu, mugurkaulu, nelokāmas. Tomēr no sabiedrības skatu punkta bieži dzirdēta negatīva attieksme, R. Strode to traktē šādi: „*Nu kur tai boba ģien!*”

Šāda attieksme no sabiedrības puses ir realitāte un sievietei ir īpaši jācenšas, lai sevi realizētu politikā, jo vislabprātāk šī vieta tiek piešķirta tieši vīriešiem.

S. Jansone ir pārliecināta, ka sabiedrībā neatdala sievieti politiķi no vīrieša, jo galvenokārt skatās pēc personības un padarītajiem vai nepadarītajiem darbiem.

Divas respondentes minēja, ka Latvijas Valsts prezidente ir lielisks piemērs par sievieti politikā, un minēja to kā pozitīvo stereotipu, jo tieši pateicoties viņai sabiedrībā mainās attieksme pret sievieti politikā, sabiedrībai vieglāk ir pieņemt un samierināties ar sieviešu iesaistīšanos politikā. A. Liepa uzsver:

„Viņa ir paraugs mums visiem. Kā viņa „māk sevi nest”, kā viņa prot sarunāties dažādās valodās, kā viņai viss ir pārdomāts, viņai, protams, ir citi apstākļi. Mēs varam uz viņu skatīties un teikt, lūk, te ir sieviete un te ir sievišķība.”

No minētā izriet, ka spilgtu politiķu – sieviešu piemērs var veidot sabiedrībā pozitīvāku attieksmi pret sievietes pašrealizācijas iespējām Latvijas politikā, veicinot uzticību šīm sievietēm.

Konkrētās respondentes nav stipri izjutušas šo stereotipu traucējošo ietekmi uz savu karjeru, jo divas intervētās sievietes uzsvēra, ka stereotipi nemaz nepastāv.

Abi respondenti pētījumā Somijā uzsver, ka Somijā praktiski nepastāv dzimumu stereotipu, izņēmums varētu būt lauku teritorijas. B. Cederbergs dalās pieredzē, kas nostiprina iepriekš izskanējušo apgalvojumu:

„Kad dēlam bija mēnesis, es paliku mājās,, kamēr sieva pabeidza studijas. Es kopā ar viņu braucu uz universitāti, lai sieva varētu viņu pabarot un tad atgriezos pie mājas darbiem”.

Jāpiemin, ka Somijā Kristīgo partiju vada sieviete, kas ir liels sasniegums arī no kristietības skatu punkta.

Situācijā, kad no sabiedrības varbūt tiek saņemta noraidoša attieksme, svarīgi ir pašām sievietēm atbalstīt vienu otru. Jo sieviešu solidaritāte varētu būt kā svarīgs faktors, lai

sievietes spētu saņemt un uzdrīkstēties iesaistīties un noturēties politikā. Tāpēc autore jautāja, **vai respondentes ir informētas vai varbūt pašas iesaistās kādās sieviešu organizācijās, kuras īpaši atbalsta sieviešu pašrealizācijas iespējas Latvijas politikā.** Vai viņas ir izjutušas un ir devušas šo solidaritātes sajūtu citām politiķēm?

Atbildot, domas dalās. Septiņas respondentes šāda veida organizācijas atbalsta, bet pārējās trīs neuzskata tās par vajadzīgām. Konkrētās sievietes pašvaldību priekšsēdētājas pašas nav atradušas laiku šādām organizācijās, NVO vai klubiem, savas noslogotības dēļ. R. Strode dalās savā pieredzē:

„Ja ir nepieciešamība iesaistīties tādās organizācijās, tad es to atbalstu. Man tādas nepieciešamības nav, varbūt tamdēļ, ka esmu ļoti aizņemta, man katra diena sarakstīta pa minūtēm un ja vakari man brīvi un brīvdienas, tos es „atstāju sev”!”

Vairākas politiķes uzskaita konkrētu partiju sieviešu klubus, kas ļauj apmainīties pieredzē un iepazīties ar spēcīgām personībām – sievietēm Latvijas politikā, kas jau ir daudz ko sasniegušas. Tomēr pašas tajos nav piedalījušās. Tāpat minēti arī dažādi sieviešu interešu klubus un arī konkurss „Radoša sieviete laukos”. Tomēr S. Jansone bija vienīgā, kas minēja dāmu klubu „Elīza”, kas vērstas tieši uz pašvaldību priekšsēdētājām, viņa paskaidro:

„Kādus gadus atpakaļ tika izveidots Pašvaldību vadītāju dāmu klubs „Elīza”, bet vairāk neesmu dzirdējusi par tā aktīvu darbību. Mēs cītīgi nācām kopā, bet, lai kaut ko organizētu, tam ir jāvelta laiks, pašvaldību vadītājām brīvā laika praktiski nav. Īpaši, ja esam no visas Latvijas, lai aizbrauktu, tā tomēr ir vesela diena un katrai tie pasākumi ir tik ļoti dažādi un ir pagrūti saskaņot, lai visi varētu tikt. Tāpēc arī mazliet tā kustība ir apsīkusi.”

Respondentu vidū bija vērojama arī negatīva attieksme pret šāda veida organizācijām, piemēram, Ā. Gaile nav atradusi sevī iemeslu, lai iesaistītos šādā klubā, viņa paskaidro:

„Jau agrāk arodbiedrībās bija visādas sieviešu līdztiesības un visādas padomes, bet es vienmēr sev uzdevu, ka es nekad nestāvēšu šajās sieviešu padomēs. Vienmēr esmu domājusi, kāpēc vajadzīgas speciālas sieviešu organizācijas, un es neesmu radusi atbildi, jo es varu nostāties par jebkuru. Man nav bijušas problēmas, kas man būtu saistījis ar vienlīdzības problēmām ar vīrieti. Tāpēc es neizprotu, kāpēc tādas organizācijas ir nepieciešamas, man nav bijuši šķēršļi, es pati esmu gājusi savu ceļu un esmu nostājusies”

Tomēr ne visām sievietēm ir tā veicies, bieži vien tieši šādas organizācijas ir mudinājušas sievieti nepadoties, īpaši ceļa sākumā pie pirmajām grūtībām. M. Miglāne pieminēja, ka Krāslavas rajonā desmit sievietes pašvaldību priekšsēdētājas bieži satiekas, lai kopā dotos uz sēdēm un dažādiem pasākumiem. Lai arī viņām nav oficiāli reģistrēts sieviešu politiķu klubš, bet tomēr pastāv sieviešu solidaritāte. Arī A. Zandere minēja, ka Rīgas

rajonā 90-to gadu sākumā bija tikai viena sieviete pašvaldību priekšsēdētāja, nu jau esot piecas.

J.Tukiša šajā jautājumā atzīmē dzimumu vienlīdzību no vīriešu skata punkta, uzsverot, ka „ nevajag uzsvērt šo dzimumpiederības problēmu, ja ir kādi jautājumi risināmi, domāju, ka ir jātiekas ar domubiedriem un jebkura jautājuma risināšanā ir jāiesaista arī vīrieši. ”

Lai gan domas dalās, tomēr no sniegtajām atbildēm var secināt, ka šādi „sieviešu klubiņi” ir vairāk noderīgi sākot savu darbību politikā, jo laika gaitā pienākumi palielinās un zūd motivācija tajos iesaistīties vai vienkārši tam vairs neatliek laika. Tomēr šādas iespējas pastāv – gan konkrētās partijās, gan arī vietējos pagastos vai pilsētās sievietēm ir iespējas satikties un vienoties kopējā solidaritātē. Tikai paliek neatbildēts jautājums – vai tieši sievietes nav tās, kas bieži vien lielās konkurences un varbūt arī skaudības vadītas nemaz nav tik aktīvas uz atbalsta sniegšanu citām politiķēm.

Tikai Sausnējas pašvaldībā nav atrodama neviena sieviešu organizācija, jo neesot neviena sieviete, kas gribot uzņemties atbildību, tomēr pārējās vadītājas izsakās ļoti pozitīvi par šādām organizācijām, norādot, ka to darbība ceļot visa pagasta attīstības līmeni. Īpaši pozitīva pieredze ar šīm organizācijām ir Apē un Strazdē.

Somijā ir iespējas sievietēm iesaistīties politiskās apvienībās vai interešu klubiņis, I. Sokka atzinās, ka viņai diemžēl tam neatliekot laika, bet, piemēram, B. Cederberga sieva ir ļoti aktīva Kuopio pilsētas sieviešu apvienībā.

Nenoliedzami, ka Latvijas politikā pastāv nevienlīdzīga attieksme starp sievietēm un vīriešiem politikā, tāpēc autore respondentēm jautāja, kāpēc ir radusies šāda situācija, **kāpēc sievietes Latvijas politikā ir mazākumā, kas ir iemesli, kas veicina šo nevienlīdzīgo attiecību?**

Neviena no respondentēm nenoliedza, ka reālā situācija tiešām ir tāda, ka pastāv vīriešu īpatsvara pārsvars, lai gan šī tendence samazinās. Tikai I. Savicka uzsvēra, ka viņas Jaunsvirlauku pagastā politikā mazākumā ir vīrieši, jo viņi praktiski visu savu laiku un enerģiju velta savam biznesam.

Visas sievietes kā galveno iemeslu minēja atbildību pret ģimeni, A. Sermoliņa no Bārtas pat īpaši uzsvēra:

„Lielākai daļai politiķu arī ģimenes dzīves nemaz nav, nav arī bērnu.”

Kopumā apvienojot sniegtās atbildes, var secināt, ka respondentu nostāja šajā jautājumā ir ļoti līdzīga. Tātad viņuprāt Latvijas politikā sieviešu ir mazāk nekā vīriešu, jo:

- „ Tas ir tradīciju ietekmē – galvenokārt, pārvaldes darbos iedzīvotāji tomēr vairāk uzticas vīriešiem, tas ir vēsturiski tā izveidojies un matriarhāts jau sen ir aizmirsts”, saka N. Empele.
- „ Sievietei vairāk ir jābūt ģimenē, tā ir arī mana iekšēja pārlicība” (N. Empele);

- „*Sieviete izjūt lielāku atbildību pret ģimeni, tāpēc viņa ne vienmēr piekrīt iesaistīties politikā līdz galam. Tā ir tā atbildības sajūta, ne tikai pret bērniem, bet arī pret vīru - ir jābūt laikā vakariņām vai tamlīdzīgi”, atzīmē S. Jansone;*
- „*Sieviete labāk apzinās šo atbildības nastu, kas uz viņu gulsies, kad viņa kļūs par politiķi. Atbildības sliekšnis sievietei ir ļoti augsts, tas ir viennozīmīgi”, saka S. Jansone);*
- „*Sievietei pēc darbības pašvaldībā vai pilsētas domē, atkārtotas neievēlēšanas rezultātā, ir problemātiskāk atrast citu darbu, vīrietim šajā ziņā ir vienkāršāk.”, uzsver S. Jansone;*
- „*Viņas īpaši nevēlas iet politikā, jo tas aizņem ļoti lielu laiku, jaunā paaudze vispirms tomēr risinās bērnu jautājumu, viņas pašas gribēs bērnu audzināt”, atzīmē Ā.Gaile;*
- „*Sievietei ir stiprākas saites ar ģimeni, tomēr, ja aiziet, piemēram, uz Saeimu, tad arī ģimene visvairāk cietīs, jo būs jābraukā turp un atpakaļ. Ir jāatstāj ģimene uz nedēļu vai pat vēl ilgāk. Sievietes par šo apstākli vairāk domā vai varēs to atļauties”, domā J. Tukiša;*
- „*Sievietes baidās uzņemties atbildību, jo tā ir liela atbildība, tas ir liels darbs un tas nav tik vienkārši kā liekas no malas”, uzskata M. Miglāne;*
- „*Tāpēc, ka vīriešiem ir vairāk laika. Pats vīrietis sākumā domā par sevi un tad visu pārējo. Sieviete ir otrādi – viņa pielāgojas. Vīriešiem ir vairāk laika sevi īstenot un apliecināt, jo sievietei taču ir jābūt mātei, jo paiet laiks, kamēr „sīkais” izaug, tas arī laiku tērē. Nav vienkārši. Vīrieši ir ļoti patmīļīgi, sievietes ne.”, pārliecināta ir R. Strode;*
- „*Vispār ir grūti, ja sievietei ir ģimene mājās, jo mājās jādomā par ģimeni. ja ir mazi bērni, tad sieviete to nevar darīt, tad kaut kas paliks novārtā. Bet tā kā man pašai ir divas meitas un tās jau ir izaugušas, un mani arī atbalsta otra puse, tad es to varu darīt.”, savu pieredzi izklāsta A.Liepa;*
- „*Jauni cilvēki grib iegūt ģimeni, arī bērnu, un karjera tajā brīdī kaut kur pazūd. Tanī laikā parādās vairāk vīriešu, kas aiziet politikā.”, atzīmē - A. Sermoliņa;*
- „*Sievietes nav tik ambiciozas”- uzsver A.Harju;*
- „*Galvenais šķērslis ir stereotipi, tomēr mainoties paaudzēm, mainīsies arī situācija šajā jautājumā”- I.Aizstrauta;*
- „*Galvenokārt ģimenes dēļ”, norāda L.Plavinska;*
- „*Iespējams – pašu sieviešu dēļ, tomēr man ir pieredze, kad mani neievēlēja augstā amatā tieši tāpēc, ka esmu sieviete, tātad kaut vai zemapziņā, bet dzimumdiskriminācija pastāv”- L.Gintere;*
- „*Vīriešiem ir vieglāk „aiziet tālāk no mājām””-T.Podniece;*
- „*Iespējams sievietēm dalība politikā vienkārši nav mērķis, sievietes pašas no šiem amatiem atsakās”- L.Kārkliņa;*

- „*Tas ir vēsturiski izveidojies, ka vīrietis ir noteicējs un vadītājs, bet sieviete bijusi pazeminātā statusā*”- N.Kleinberga;
- „*Ģimenes dēļ – sievietēm psiholoģiski un cilvēciski ir grūtāk izšķirties par labu karjerai*”- B.Zelmene;
- „*Sievieti uztver kā maigu būtni, bet vīrieti kā ģimenes un arī pašvaldības galvu*”- G.Ansone;
- „*Jo sievietes ģimeni nostāda augstāk par karjeru*”-I.Jansone.

Kā galvenais iemesls sieviešu pasīvajai piesaistei politikā tiek minētas ģimenes saites, bailes no atbildības un neskaidrība saistībā ar nākotni – atkārtotas neievēlēšanās gadījumā.

Pētījumā Somijā atklājās, ka, piemēram, Kuopio pilsētas padomē vīriešu ir vairāk nekā sieviešu, no 59 pilsētas padomes locekļiem 20-25 ir sievietes. I. Sokka uzsver:

„*Tā ir tradīcija, ka vīrietis ir līderis, un ir vajadzīgs laiks, lai to mainītu*”

B. Cederbergs papildina I. Sokku: „vīrietim ir vieglāk būt brīvam, lai iesaistītos politikā. Sieviete ir persona, kurai dabiski vajadzētu uzņemties rūpes par mājām un ģimeni”.

Respondentēm tika jautāts, **vai, viņuprāt, vēlētajī piešķir nozīmi dzimumam ejot uz vēlēšanām.** Respektīvi, **vai ir tendence, ka vīrieši vairāk balso par vīriešiem un otrādi.**

Šajā jautājumā netieši atklājas problēma par sieviešu solidaritāti (respektīvi, ka tāda nepastāv), to īpaši uzsvērtā Daugavpils pilsētas domes priekšsēdētāja R. Strode:

„*Mūsu pilsētā par mani mazāk vēlē sievietes, to es zinu. Mums ir sieviešu pilsēta, mazāk vīriešu, un tamdēļ no sieviešu puses vairāk vēlē par vīrieti.*”

Tikai divas no respondentēm bija pārliecinātas, ka sievietes vairāk balso par sievietēm, pārējās uzsvēra tieši personību vai partiju, sarakstu lomu pašvaldību vēlēšanās. Partijām varbūt lielāka loma ir lielākās pilsētās, taču laukos ir savādāk, J. Tukiša no Dagdas ir ievērojusi un uzsver: „*Domāju, ka dzimumam nav nozīmes, pašvaldību vēlēšanās jau nu noteikti nē, pie mums, no trim sarakstiem diviem priekšgalā ir vīrieši, trešajā sarakstā esmu es. Nedomāju, ka par mani balsos kā par sievieti un par tiem diviem kā par vīriešiem. Mazās pašvaldībās tomēr balso par cilvēka reāli padarīto darbu, par konkrētu personību, par to, ko pazīst. Cilvēki jau redz ko mēs darām*”.

Var secināt, ka nozīme vēlēšanās tiek piešķirta cilvēka personībai, līdera spējām, novērtējot padarīto darbu, pēc kritērijiem kāds viņš ir cilvēks, izvērtē vairāk vai var uzticēties šim cilvēkam un, vai ir bijušas kļūdas, nevis uzsverot dzimumpiederību, tātad ikviena sieviete teorētiski var mēģināt kandidēt jebkādas vēlēšanās (atbilstoši likumiem un noteikumiem) un nebaidīties, ka par viņu nebalsos, jo viņa ir sieviete. Tātad teorētiski sākumpunkts, lai sevi realizētu politikā, sievietēm uz vīriešiem ir līdzvērtīgs.

L.Plavinska atklāti atzinās, ka tāda tendence sabiedrībā pastāv, ka sievietes nebalsos par sievietēm, jo „sievietēm savā starpā it grūti vienai otru atzīt par labāku”, L.Gintere

pievienojās šim apgalvojumam minot piemēru par Anatoliju Gorbunovu, kad par viņu balsojušas daudz sievietes vairāk kā par izskatīgu vīrieti, ne politiķi. Arī T. Podniece uzsver, ka Latvijā nav vērojama sieviešu solidaritāte. Arī N.Keinberga norāda uz sieviešu savstarpējo konkurenci, kas liedz atbalstīt vienai otru.

Kā uzsver respondenti, Somijā nav vērojama tendence, ka sievietes neatbalstītu sievietes vēlēšanās. Katrs gadījums ir individuāls, vēlētāji vērtē personības.

Ikdienā sievietes - pašvaldību vadītājas satiekas ar daudz un dažādiem politiķiem, un, lai uzzinātu pašu sieviešu vienlīdzīgo/nevienlīdzīgo attieksmi pret sievieti/vīrieti politikā, tika jautāta viņu **personīgā attieksme tīkoti ar politiķi sievieti vai vīrieti, vai viņas saskata atšķirības un uzsver dzimumpiederību šādās tikšanās reizēs.**

Visas respondentes, izņemot A. Zanderi no Olaines, uzsvēra, ka dzimumpiederība kontaktējoties ar citiem politiķiem, viņām nekad neesot bijusi problēma, tieši otrādi ir pat situācijas, kad vari izmantot to, ka esi sieviete. N. Empele nekautrējās atdzīt, ka „es izmantoju, ka esmu sieviete, ka sievietēm ir vienmēr savas priekšrocības sarunās ar vīriešiem – tā vienmēr ir bijis un būs”. Tomēr A. Zandere uzsver īpašības, kas padara sarunu ar sievieti raitāku un vieglāk risināmu nekā ar vīrieti:

„Sievietes vieglāk atrod „pievilksnās punktus”, ātrāk var kontaktēties par savām darba problēmām vai šīm priekšvēlēšanu kampaņām. Vīrieši uz sievieti vairāk „skatās no augšas” un ja sieviete ļoti augsti sevi vērtēs, vīrieši viņu nenovērtēs un savā kolektīvā pret viņu kā pret svešinieci izturēsies, tādēļ jābūt līdzsvaram, sieviete nevar parādīt, ka ir gudrāka par vīrieti, viņai jābūt viltīgākai.”

Tomēr pārsvarā kā galveno sarunā respondentes uzsver mērķi un konkrētā jautājuma atrisināšanu, nevis dzimumpiederību. Piemēram, J. Tukiša uzsver, ka „svarīgs ir konkrētā jautājuma risinājums, nevis dzimums. Man nav svarīgi vai problēmu palīdzēs atrisināt vīrietis politiķis vai sieviete politiķe, galvenais, lai problēma tiktu atrisināta.”

Atbildēs minēti arī tādi apgalvojumi kā, „galvenais, lai sarunu biedrs ir gudrs, kompetents, zina kopīgo mērķi”. R. Strode izteicās ļoti „sievišķīgi” uzsverot, ka „galvenais, lai viņš būtu gudrs – tas ir cilvēka vārīgais punkts. Un arī labestīgs, es uzreiz saprotu, ļoti sen strādājot ar cilvēkiem, skatoties acīs, 80% es varu pateikt vai cilvēkam ir laba sirds”.

A.Liepa uzsvēra jautājumu par iekšējo kultūru, jo viņai zūdot jebkāds kontakts ar cilvēku, kurš, piemēram, sasveicinoties tur rokas kabatā, vai arī ienākot telpā vispār pieklājīgi nenasveicinās.

Tikai A. Sermoliņa no Bārtas vienīgā uzsvēra: „Galvenais, kāds tu pats esi”. Tāpat pašam jābūt atvērtam, kompetentam un zinošam, lai saruna vestos un visi jautājumi tiktu veiksmīgi izrunāti un atrisināti.

Sausnējas pašvaldības vadītāja un sieviete līdere no Ugāles atzinās, ka tomēr ir jautājumi, kurus vieglāk pārrunāt tieši ar vīrieti, tomēr kopumā atbildes uz šo jautājumu apliecina, ka respondentes nav aizspriedumainas un ka viņas pašas nepraktizē stereotipus savā politiskajā darbībā, bet ir atvērtas sadarbībai gan ar vīriešiem politiķiem, gan sievietēm politiķēm. Šim apgalvojumam pilnīgi piekrīt arī respondenti no Somijas.

Kā nākošo soli ceļā pa „karjeras kāpnēm” konkrētajām respondentēm - sievietēm pašvaldību priekšsēdētājām varētu minēt Saeimu. Tāpēc respondentēm tika jautāta viņu **attieksme par kandidēšanu un aktīvu darbību Saeimā.** Un jāsecina, ka gandrīz visas sievietes - pašvaldību vadītājas atzina, ka „lielajā politikā” negribētu iesaistīties. Īpaši, ja vietējie iedzīvotāji ir viņām pauduši uzticību, viņas nav gatavas pamest savu pašreizējo amatu un dzīves vietu, lai dotos uz Rīgu.

Jaunbērzes pagasta priekšsēdētāja S. Jansone uzskaita iemeslus, kāpēc uzskata, ka nav tiesīga kandidēt uz vietu Saeimā: „*Pirmkārt, Saeimā nav tik viegli kandidēt. Otrkārt es nezinu vai es būtu politiski tik pieredzējusi. Mana pārlicība ir tāda, ka Saeimā tomēr vajadzētu kandidēt cilvēkiem, kas sevi ir ar kaut ko pierādījuši, nevis pietiek, tikai ar to, ka tu esi partijas biedrs*”

Vairākām respondentēm jau bijuši piedāvājumi kandidēt Saeimā, bet līdz šim viņas visiem atteikušas, izņemot Ā. Gaili, kura lepojas ar savu politisko pieredzi.

Vienīgi R. Strode nenoliedza, ka kādreiz pēc kāda laika varētu arī aiziet uz Saeimu, viņa paskaidro:

„Ziniet, man „simts un vienu reizi” piedāvāja, varbūt mazāk, bet ļoti bieži. Bet es sevi tur neredzu, es esmu cilvēks impulsīvs. Es nevaru iedomāties nosēdēt dienu pie galda un rakstīt likumus, tas nav manā raksturā. Man gribās kaut ko jaunu, man patīk kontaktēties. Varbūt, ka pirms pensijas es labprāt iešu, tad es būšu gudrāka, līdzsvarotāka, man sāpēs kājas, es nevarēšu nekur skriet un tad es mazliet nomierināšos. Pagaidām mani tas nevilina.”

Par šo jautājumi pamatīgāk ir domājušas sievietes no Apes, Nautrēniem, Jaunpils un Skrundas. Interesanti, ka salīdzinot ar iepriekšējo aptauju 2005.gadā – aizvien vairāk sievietes sāk apsvērt iespēju doties lielajā politikā. A.Harju saka: „Strādājot Saeimā es neatstātu savu pilsētu, es turpinātu strādāt savai pilsētai, reģionam, jo zinu, kas ir tās lietas, ka trūkst”.

Tomēr vairums uzsvēra, ka Saeimu neuzskata par paaugstinājumu, I.Aizstrauta skaidri: „Es vadu otro lielāko pilsētu Latvijā pēc teritorijas, kāpēc lai es būtu viena no 100, kas paceļ roku balsojumā?”

Atbildēs uz šo jautājumu var redzēt, ka respondentes redz savu vietu tieši savā pilsētā vai pagastā, par mērķi neuzstādot ievēlēšanu Saeimā. Pretēja situācija ir Somijā, kur abi respondenti balotējās parlamenta vēlēšanās š.g. martā, tomēr neveiksmīgi.

Intervijas beigās sievietēm pašvaldību priekšsēdētājām tika jautāts par ieteikumiem sievietei, kas nolēmusi iesaistīties politikā. Tika meklētas atbildes uz jautājumu **ar ko sievietei, kas nolēmusi sevi realizēt politikā Latvijā, būtu jāreķinās, kādi varētu būt ieguvumi un zaudējumi.**

Deviņas respondentes no 2005.gada pētījuma atbildot uz šo jautājumu sāka ar negatīvo, tikai A. Sermoliņa uzsvēra, ka ir arī ieguvumi: „*Redzēt apkārtējos, tikties ar daudz cilvēkiem. Jāpilda ir daudz, pat tas, kas varbūt tieši neskar tavu pienākumu, jo šīs lomas politikā ir ļoti dažādas, gan lauksaimniecība, gan izglītība, jābūt kompetentam par daudzām lietām. Aizejot politikā, bieži vien tiek zaudēta profesija*”

Lietojot vārdu - politika – respondentes lietoja tādus apzīmējumus kā „netīrā”, „dublainā”, minēts, ka „politikā draugu nav un nebūs nekad, ir tikai intereses”. R. Strode min piemēru, kad politikā jābūt ļoti uzmanīgam:

„Tev visu laiku jābūt „uzvilktam kā stīgai”, katru minūti, gan runājot ar „vienkāršiem” cilvēkiem, gan saviem vēlētajiem, gan runājot ar lieliem politiķiem. Ar oponentiem – pasarga Dievs. 101 reizi jāpadomā un tikai pēc tam jāatbild. Un, ja tu neesi pārliecināts, paturi pie sevis, jo, ja izspļausi vai izdarīsi kaut ko neveiksmīgu, tad tu būsi politiskais ”līķis”.”

Arī M. Miglāne dalījās savos pārdzīvojumos. Viņa uzsvēra: „*Ja būtu zinājusi, ka būs tik daudz „politisko mēslu”, varbūt i nebalotētos atkārtoti.*”

Kā galveno ieteikumu respondentes min sievietes pārliecību un patieso vēlmi iesaistīties politikā, uzsverot, ka tikai tad, kad sieviete patiesi būs iekšēji gatava ziedot savu laiku sabiedrībai, ja tā ir viņas pietiesā vēlēšanās, viņai viss ir iespējams. A. Liepa iesaka sievietēm uzdrošināties un neko neuzsākt tikai karjeras pēc, uzsverot, ka sievietei noteikti jābūt gudrai: „*Patī esmu šahiste un arī darbā uzveru, ka ir jāredz gājiens uz priekšu. Vēlreiz uzsvēršu, ka cilvēkam jābūt gudram. Jāsāk kāpt augšup no mazumiņa un jāuzmanās, lai „nesakāpj” galvā.*”

Sievietei, kas nolēmusi sevi realizēt Latvijas politikā ir jāreķinās, ka vienmēr jābūt gatavai aizstāvēt savu viedokli, jāreķinās, ka viņa būs ne tikai ieguvēja, bet arī zaudētāja, ka vienmēr būs kāds, kas kritizēs, kas centīsies „palikt priekšā kāju”. M. Miglāne stāsta: „Lai arī cik labs cilvēks tu būtu – politikā tevi var nostatīt zemāk” A. Zandere min, ka, iesaistoties politikā, sievietei jāreķinās ne tikai ar patīkamo, bet tieši ar netīro, dubļaino politiku.

Politikā runa ir par solījumu pildīšanu, tāpēc I. Savicka brīdina sievietes, kas nolēmušas sevi realizēt politikā:

„Ir jāapzinās, ka nevar tikai solīt, bet, ja arī sola, tad ir arī jāizdara. Jārēķinās, ka brīvā laika ir ļoti maz. Lielajā politikā vienmēr ir jāatceras, ka to, ko solīji, tas arī jāizdara. Un savu personīgo dzīvi ir jāatstāj kaut kur malīnā”

Sievietēm politikā jāreķinās, ka būs ļoti maz laika lietām ārpus darba, mazāk laika sanāks veltīt savai ģimenei. Jo daudz tikšanos un sapulču ir jau pēc darba laika. Īpaši apgrūtināti visur paspēt ir tad, ja sieviete pati nevada automašīnu, Ā. Gaile to īpaši uzsver, jo līdz viņa tikusi pie autovadītāja apliecības, arī viņa saskārusies ar šāda veida problēmām.

Sievietei noteikti ir jābūt kompetentai, godīgai un zinošai, kā arī labai vadītājai – uzsver J. Tukiša, piebilstot: „*Es cenšos iedziļināties un izprast katru jautājumu, galds man parasti ir nokrauts ar papīriem, jo, manuprāt, labs vadītājs ir tas, kurš pārzina, jo, ja vadītājs nepārzina dažādas lietas, tas arī ir slikti.*”

A. Sermoliņa uzsver resocializēšanās aspektu beidzot aktīvu politisko darbību:

„*Jo izejot ārā no politikas cilvēks ir spiests atgriezties savā profesijā, bet, piemēram, ārstam, kas ir bijis četrus gadus ārā no aprites, ir grūti tikt atpakaļ savā profesijā. Tas pamatā arī ir tas, kas tiek zaudēts izejot politikā. Jo nekad nevar būt garantija, ka pēc gadiem diviem vai četriem tev būs tā vieta.*”

Neviena no respondentēm savu pieredzi politikā nenožēlo, jo jebkura pieredze ir vērtīga. S. Jansone to īpaši uzsvēra: „Pati lielākā bagātība, kuru šajos gados esmu ieguvusi – tā ir visdažādākā veida pieredze un viskolosālākie cilvēki, ar kuriem es esmu kopā. Cilvēki, ko esmu iepazinusi ir neatņemams un vērtīgākais, ko šis darbs spēj dot. Ja tu aizbrauc uz kongresu vai vienalga uz kurieni un tev pretī smaids sejas un tu zini, ka pie jebkura tu vari pieiet klāt un aprunāties un apmainīties problēmu risināšanā un pieredzē, tas ir vienreizēji, tā ir cilvēku bagātība.”

2006.gada pētījumā visas sievietes ieteica jebkuram riskēt un realizēt sevi politikā, jo tas paplašina cilvēka redzesloku un, lai gan ir zaudējumu ar kuriem jāreķinās tomēr ir arī daudz ieguvumu. Ugāles dome priekšsēdētāja pieminēja: „Man reiz’ kāds pašvaldības iedzīvotājs teica – jums nemaz nesanāk padomāt pašai par sevi”.

Pētījumā Somijā I. Sokka uzver, ka tik ļoti „saplūdusi” savā dzīvē ar politiku, ka nespēj izdalīt konkrētus ieguvumus vai trūkumus, turklāt B. Cederbergs dalās pieredzē:

„*Var iemācīties iepazīt cilvēkus un lietas, ko citādāk neuzzinātu, kā vien iesaistoties politikā, un tā ir bagātība. Var iegūt vairāk informācijas. Kandidēšana parlamentārajās vēlēšanas rada lielu stresu, kas palīdz iemācīties tikt galā ar stresu un iepazīt savas stiprās un vājās puses. Diemžēl nepietiek laika ļoti daudzām lietām, pārsvarā ir jāizvēlas, vai veltīt vairāk laika sabiedrībai politiķes statusā vai mājām un ģimenei. Tas ir ļoti svarīgs jautājums, uz ko ir jāatbild visai ģimenei, jo tas laiks, ko varētu pavadīt kopā ar ģimeni, nekad vairs neatgriezīsies – kad bērni ir izauguši, tur neko nevar mainīt, viņi nekad vairs nebūs mazi.*”

Jautājumā ar **administratīvi teritoriālās reformas** gaitā ievēroto dzimumlīdztiesības principu – sievietes bija viennozīmīgas, veidojoties novadiem – svarīga ir cilvēka personība, nevis dzimuma piederība.

Neviena no sievietēm nepiekrīta, ka būtu gatava **sūdzēties dzimumdiskriminācijas gadījumā**, jo šis jautājums viņām nešķiet tik aktuāls, līdzīgi kā respondentiem Somijā.

Visas respondentes atzina, ka pašvaldībās, kuras viņas vada, ir **profesiju segregācija** – skolās strādā vairāk sievietes, uzņēmumus vairāk vada vīrieši, tomēr ir arī izņēmumu, piemēram, L.Plavinska stāsta, ka „mums sākumskolas skolotājs ir vīrietis un gan bērni, gan vecāki ir ļoti apmierināti”. Somijā situācija ir līdzīga, tomēr daudz spēcīgāk jūtas pārmaiņas, arvien vairāk studentes sievietes izvēlas tehniskus priekšmetus, medicīnu, arvien vairāk pedagogu ir arī vīrieši.

2006.gada pētījuma lūdzot sievietēm **raksturot politiku Latvijā** tika saņemtas tādas atbildes kā: „politika ir ļoti komerciāla”, „prezidentes piemērs lauž negatīvo stereotipu par politiku”, „politika Latvijā nav atklāta, nav godīga, ir ļoti daudz cinisma”, „vislielākais trūkums – nav prasme sadarboties un redzēt valsti kopumā”, „nepastāv politiskās atbildības, nav jāmaksā par kļūdainiem lēmumiem”, „īstas politikas Latvijā nemaz nav”, „pastāv melns PR”, „politika Latvijā ir nožēlojama”, „politika stipri pieklibo”. Neviena saņemtā atbilde nebija pozitīva, kas ir pilnīgi pretēji kā respondentiem Somijā. I. Sokka uzsver:

„Es ticu politikai Somijā un domāju, ka tā ir diezgan atklāta. Es ticu, ka mums nepastāv korupcija tāpēc, ka mūsu likumdošana pret to vērsas ar bargiem sodiem”.

B. Cederbergs piemetina, ka Somija ir vismazāk korumpētā valsts pasaulē jau otro gadu pēc kārtas. Salīdzinot ar citām valstīm, politika Somijā ir diezgan tīra. *”Mēs Somijā ticam, ka valsts ir „mūsu pusē” nevis pret mums, tā ir milzīga atšķirība ar citām valstīm”.*

Jautātas vai Latvijā pienāks situācija, kad **lēmumpieņemšanā valsts un pašvaldību līmenī būs panākta dzimumlīdztiesības** un kad tas būs, pārsvarā sievietes atbildēja, ka šim procesam jānotiek dabīgi, nevis tas mākslīgi jārada. I. Aizstraute uzsvēra, ka, lai mainītos situācijai, ir jānomainās paaudzēm. Visas sievietes piekrīta, ka Latvija jau ir ceļā un dzimumu vienlīdzību. Respondenti Somijā atzina, ka neredz iemelsu, kāpēc tas nevarētu būt iespējams.

Interviju gaitā atklājās vēl viena problēma – sievietes pašvaldību vadītājas saņem mazāku algu nekā vīrieši, jo „kautrējās” par to jautāt saviem deputātiem. T.Podniece dalās pieredzē: „Lai gan es gandrīz gadu izpildīju arī šofera pienākumus neviens deputāts neiedomājās man piedāvāt algu paaugstināt, un es pati arī neprasīju”. N.Kleinberga norāda: „Man, piemēram, ir mazāka alga nekā skolas direktoram, lai gan atbildība man ir lielāka”.

Visas - sievietes pašvaldību priekšsēdētājas ir gatavas darbu politikā turpināt, tādejādi iedrošinot ikvienu sievieti riskēt un nebaidīties sevi apliecināt kā politiķi. Viņas visas desmit

ir sievietes, kas savulaik darbojušās sfērās, kas sabiedrībā tiek attiecinātas uz sievietēm - bijušas skolotājas, sociālās darbinieces, bibliotekāres, sekretāres, grāmatvedes, veterinārārstes, bet vēlme sevi realizēt politikā ir bijusi spēcīgāka par problēmām, kas ar to saistītas. To pierāda arī vēlēšanu rezultāti, kas lielākajai daļai respondentu ir bijuši labvēlīgi, lai iesāktu darbu pašvaldībās turpinātu (tikai viena no desmit respondentēm pēc pašvaldību vēlēšanām savu darbu pašvaldībā neturpinās).

Galvenā risināma problēma, ka sievietēm vajag sevi apzināties, „nolikt malā” visus mazvērtības kompleksus un celt pašapziņu, sevi pierādot politikā. Lai pēc iespējas vairāk sieviešu censtos sevi realizēt politikā, tam jābūt vienam no sabiedrības galvenajiem mērķiem. Jāticcas, lai sievietēs mostos nepieciešamība būt politikā, nevis šo „lauciņu” atstāt tikai vīriešu rokās. Jāsaprot, ka noteicošais, lai vadītu, ir cilvēka kompetence un spēja reaģēt dažādās situācijās, nevis dzimuma piederība.

Latvijas valsts augstas amatpersonas un arī valsts prezidente ir sievietes. Vai tas nozīmē, ka viņas nav saskārušās ar diskrimināciju, vai arī neskatoties uz grūtībām turpinājušas karjeras izaugsmi? Var secināt, ka galvenais tomēr ir paša cilvēka iniciatīva un motivācija, ja indivīds iet uz savu mērķi pašizliedzīgi, spēdams pierādīt sevi kā prasmīgu vadītāju, tajos gadījumos dzimums paliek otršķirīgs, vai vispār netiek ņemts vērā.

Pēc problēmas aktualitātes masu saziņas līdzekļos un analizētās statistikas var secināt, ka sievietes Latvijas politikā mazākumā ir tāpēc, ka patriarhālajā sabiedrībā tiešām iespējas sevi pierādīt sievietei ir grūtāk nekā vīrietim. Taču, veicot intervijas ar sievietēm - pašvaldību domju (padomju) priekšsēdētājām, jāsecina, ka diskriminācija kā tāda nepastāv. Kā gan tas var būt? Autore ir nonākusi pie secinājuma, ka sievietes, kuras ir tikušas vadošos amatos, to arī ir izdarījušas gan ģimenes atbalstītas, gan nesaskārušās ar negatīvo, diskriminējošo sabiedrības attieksmi. No tā izriet, ka par pašvaldību priekšsēdētājām kļūst tās sievietes, kuras nav diskriminētas vai nav saskārušās ar stereotipiem.

Galvenais – sievietei pašai ir jāapzinās savas tiesības, jālikvidē problēma jau pašā saknē, ir jācenšas bērns jau socializācijas procesā pasargāt no stereotipiem, kurus propagandē gan sabiedrība, gan masu saziņas līdzekļi. Latvijā pastāv diskriminācija, tikai slēptā veidā, un lai gan intervētās sievietes ir pašvaldību priekšsēdētājas dažādās Latvijas pašvaldībās, tomēr galvenās problēmas ir līdzīgas. Sabiedrībā pastāv apstākļi, kas kavē sievieti sevi apliecināt politikā un, kamēr nemainīsies cilvēku attieksme, problēmas aktualitāte nezudīs.

Somijā veiktās intervijas bija ļoti labs piemērs uz ko Latvijai tiekties, piemērs, ka parādīja, kā dzīvo un uzskata sabiedrība, kurā dzimumlīdztiesības vēsture un attīstība ir daudz garāka nekā Latvijai. Apbrīnojama ticība valdībai un apziņa, ka ikviens indivīds ir svarīgs valsts attīstībā.

5. Sieviešu pašrealizācijas iespējas pašvaldībās un Latvijas politikā

Vēsture liecina, ka sievietes jau no seniem laikiem tiekušās nostāties līdzās vīrietim gan kultūrā, gan ekonomikā, gan arī politikā. Pirmā no zināmajām civilizācijām, kurā sieviete ieguva tiesības mantot valdnieka varu, bija Ēģipte. Vēlāk viduslaikos un jaunajos laikos sievietes ir atradušās dažādu valstu troņos un sekmīgi valdījušas pār milzīgajām impērijām, piemēram, Krievijas carienes, Anglijas karalienes u.c.

Veidojoties mūsdienu demokrātijām, par politiskā režīma centrālo elementu kļuva parlaments. Taču ilgu laiku sievietēm bija liegta iespēja piedalīties vēlēšanās. Tikai 19.gadsimta 70-tajos gados tika atzītas sieviešu tiesības vēlēties. Pirmā valsts, kas atļāva sievietēm piedalīties vēlēšanās, bija Jaunzēlande (1893.g.). Līdz Pirmajam pasaules karam balsstiesības ieguva sievietes Zviedrijā, Norvēģijā, Somijā. Sieviešu iesaistīšanās Latvijas politiskajā dzīvē sākās 19.gadsimta beigās līdz ar jaunās strāvas sludinātājām sieviešu emancipācijas idejām. Par sava veida kulmināciju sieviešu kustībā 19.gadsimta beigās uzlūkojams Rīgas dumpis, kad Džutas strādnieču uzsāktais streiks īsā laikā pārauga plašos strādnieku nemieros. Vēlāk sociāldemokrātiski noskaņotās sievietes aktīvi iesaistījās gan partijas organizēšanā, gan 1905.-1907.gada revolūcijā. Pilsonisko aprindu sieviešu iekļaušanās sabiedriskajos procesos aktivizējās pēc 1917.gada februāra revolūcijas Krievijā un carisma gāšanas, kad sākās sabiedriskās dzīves demokratizācijas process. 23.martā notika pirmā Rīgas sieviešu sapulce, kurā tika nodibināta „Sieviešu vienlīdzības izpildkomiteja”.

Pilnībā sieviešu piedalīšanos politiskajā dzīvē legalizēja 1920.gadā, kad pieņēma jauno vēlēšanu likumu un sievietes ieguva vēlēšanu tiesības. Liela sieviešu aktivitāte izpaudās Satversmes sapulces vēlēšanās. Tajās piedalījās vairāk nekā 700 000 (85%) vēlētāju, pie tam pārsvarā - sievietes. Tomēr, neskatoties uz lielo aktivitāti, sievietes Satversmes sapulcē bija tikai 6 no 150. Arī Saeimā tas nebija augsts. Pirmajās trijās Saeimās sievietes vispār nebija pārstāvētas. Satversmes sapulcē visvairāk sieviešu nāca no LSDP: Asazija – Elze Pleikšāne, Klāra Kalniņa un Berta Vesmane.

Latvijas prezidente Vaira Vīķe-Freiberga ir viena no retajām sievietēm – valsts prezidentēm Eiropā. Pirms viņas ir bijusi V. Finnbogadoutina Islandē (1980.-1996.), Agata Barbara Maltā (1982.-1987.) un Mērija Robinsone Īrijā (1990.-1997.)u.c.. Kopš Otrā pasaules kara, prezidentes amatu ieņēmušas 15 sievietes, 15 reizes sievietēm uzticēts vadīt valdību un 48 reizes – Ārlietu ministriju. Kaimiņvalstīs premjeres amatu ir pildījušas Kazmira Prunskiene Lietuvā (1990.-1991.), Hanna Suhočka Polijā (1992.-1993.) un Grū Harlema Bruntlane Norvēģijā, pašlaik viņa vada Pasaules Veselības organizāciju. Tāpat pieminamas ir

arī pašlaik valdošās sievietes, piemēram, Somijas prezidente, ASV valsts sekretāre Kondolīza Raisa, Elizabete II-Lielbritānijas un Ziemeļīrijas karaliene, Beatrise – Nīderlandes karaliene utt. (Vorončuka I., Vadības zinātnes..., 2001:300).

Novērojam tendence, ka mazajās pašvaldībās deputātu – sieviešu īpatsvars ir lielāks nekā vidējās un lielās. Tas izskaidrojams ar vairākiem cēloņiem: izglītotu sieviešu laukos ir mazāk, vīrieši laukos daudz lieto alkoholu un sabiedrības procesos neiesaistās, bet tie vīrieši, kas nodarbojas ar privāto biznesu, nav gatavi visu pamest, lai darbotos pagasta pašvaldībā.

Vidējais paredzamais mūža ilgums vīriešiem Latvijā ir 65,9 gadi, bet sievietēm 76,9, kamēr piemēram, Šveicē vīriešiem – 77,8, bet sievietēm 83,0. Arī pašnāvības sievietes izdara daudz retāk nekā vīrieši (Ciemīņa I., Krastiņš O. 2006 84-86).

Gan vīrieši, gan sievietes vēl dzīvo it kā divās pasaulēs: viena no tām ir vīriešu ar visai plašām iespējām, otra sieviešu, kur lielā mērā valda citi principi un normas. Tādā veidā tiek kavēta tautas, kā sociālā veseluma attīstība. Pagaidām nevienā, pat visattīstītākajā, valstī sievietēm nav radītas tādas pašas iespējas kā vīriešiem.

Tomēr Latvijā starp dzimumiem ir daudz līdzvērtīgākas attiecības nekā vairākās citās ES valstīs, jo aizspriedumi un stereotipi var izpausties slēpti, un ir grūti atpazīt, kur ir dzimumu nevienādās iespējas, kur – katra cilvēka brīva griba un izvēle.

Fontes Latvia novērtēšanas un attīstības grupas vadītāja Olga Dzene, sava maģistra darba ietvaros veica pētījumu: izveidojot divus identiskus CV, tikai vienu sievietes un otru vīrieša – un nosūtot šo CV darba devējiem, izrādījās, ka lielākas iespējas darba tirgū pie vienādiem nosacījumiem ir vīriešiem. Sieviešu izredzes nesniedzas augstāk kā struktūrvienības vadītājas līmenī, viegli var rasties secinājums, ka sievietēm nav vietas uzņēmumu vadībā. Dzimumu līdztiesību nevar panākt dažu gadu laikā. Tas drīzāk ir vairāku paaudžu jautājums, pie tam, sievietes Latvijā ir pieticīgākas savās prasībās un latviešiem salīdzinājumā ar citām etniskajām grupām ir lielāki aizspriedumi un stereotipi (Kasims V., Diena, 2006).

CSP un LSJ programma 2007.-2009.gadam „Statistiskās informācijas nodrošināšana”, 35.jaunā politikas iniciatīva nosaka: tiesību akta projekts „Dzimumu statistika”, pamatojoties uz EK Ietvara stratēģiju par Dzimumu līdztiesību un ikgadējo darba programmu. Uzdevums: sagatavot nepieciešamo statistisko informāciju, lai nodrošinātu juridiskās bāzes izveidi starptautiski harmonizētu statistikas indikatoru pamatošanai, kas atspoguļotu dzimumu situāciju un dažādās lomas sabiedrībā.

5.1. tabulā apkopoti sieviešu – pašvaldību vadītāju aptauju un interviju, kā arī vīriešu – pašvaldību vadītāju aptaujas apkopojšie rezultāti. Rezultātu analīze rāda, ka aptauju un

interviju rezultāti pamatā ir līdzīgi un tikai dažos gadījumos atšķiras. Arī vīriešu uzskati kardināli neatšķiras no sieviešu viedokļa.

5.1.tabula

Sieviešu – pašvaldību vadītāju pašrealizācijas iespējas (valdošie uzskati)

Jautājums	Atbildes no sieviešu pašvaldību vadītāju aptaujas	Sieviešu pašvaldību vadītāju intervijas		Vīriešu pašvaldību vadītāju aptauja
		2005.gada februārī	2006.gada augustā, septembrī	
1. Vai sabiedrībā ir atšķirīgs viedoklis par sievieti un vīrieti politikā?	Dažkārt	Jā	Jā	Jā
2. Vai sievietes pašvaldību vadītājas ir līderes?	Jā	Jā	Jā	-
3. Vai līderību viegli savienot ar sievietes rakstura īpašībām?	Jā	Jā	Jā	-
4. Vai sievietes iesaistīšanās politikā ietekmē ģimenes dzīvi?	Ietekmē daļēji	Ietekmē	Ietekmē	Ietekmē
5. Vai sabiedrībā pastāv stereotipi par sievieti politikā?	Dažkārt	Jā	Jā	Dažkārt
6. Vai savā karjeras izaugsmē esat saskārusies ar dzimumdiskrimināciju?	Nemaz	Nemaz	Nemaz	-
7. Kāpēc sievietes politikā ir mazāk nekā vīriešu?	Sabiedrības nostājas dēļ	Ģimenes nostājas dēļ	Ģimenes stereotipu dēļ	Pašu sieviešu uzskatu dēļ
8. Attieksme pret sieviešu organizācijām?	Pozitīva	Pozitīva	Pozitīva	-
9. Kas vairāk balso par sievietēm?	Dzimumam nav nozīme	Dzimumam nav nozīme	Dzimumam nav nozīme	-
10. Sadarbība ar dažāda dzimuma pārstāvjiem.	Dzimumam nav nozīme	Dzimumam nav nozīme	Dzimumam nav nozīme	-
12. Vai administratīvi teritoriālās reformas gaitā ievēro dzimumlīdztiesības principu?	Jā	-	Jā	-
11. Vai atbalstāt tiešās pašvaldību vadītāju vēlēšanas?	Jā	-	-	-
12. Vai ieteiktu sievietei iesaistīties politikā?	Jā	Jā	Jā	Jā
13. Vai darbs pašvaldībā Jums sniedz gandarījumu?	Jā	Jā	Jā	-

Atsaucoties uz pētījumu rezultātiem un 5.1. tabulas datiem, tiek izdarīti galvenie secinājumi (skat. „Secinājumi un priekšlikumi”).

Secinājumi un priekšlikumi

Izvērtējot situāciju var secināt, ka veiksmīgu dzimumu līdztiesības īstenošanu kavē sabiedrības nepietiekamā izpratne un stereotipiskie uzskati, kā arī zemā dzimumu līdztiesības politikas īstenošanā iesaistīto institūciju kapacitāte un politiskais atbalsta trūkums dzimumu līdztiesības integrētās pieejas ieviešanā nozaru politikās.

Ņemot vērā to, ka izmaiņas dzimumu līdztiesības jomā sagaidāmas tikai ar vienlaicīgi notiekošu sabiedrības izpratnes padziļināšanos un attieksmes maiņu, ļoti liels uzsvars jāliek uz informējošajiem un izglītojošajiem pasākumiem – semināri, diskusijas, bukleti, reklāmas, mācību metodiskie materiāli. Pieredze un aptaujas liecina, ka izmaiņas sabiedrības uzskatos notiek ļoti lēni, tādēļ izglītojošais darbs nepieciešams arī turpmāk.

Izanalizējot iegūtos rezultātus, autore secina, ka:

- Latvijas valstī, pēc neatkarības atjaunošanas, dzimumlīdztiesības principu ievērošana politikā atrodas attīstības un pilnveidošanās procesā;
- feminisma skatījumā sievietes politikā netiek vērtētas augstāk par vīriešiem, bet izcelta cīņa par vienādām iespējām kļūst par vadītājām un vienlīdzīgām tiesībām politisko lēmumu pieņemšanā, uzsverot vīriešu dominanti pār sievietēm (konfliktu teorijas perspektīvā);
- statistikas dati liecina, ka sieviešu īpatsvaram Latvijas politikā ir tendence palielināties, tomēr tas nav pietiekams, lai nodrošinātu pietiekamu sieviešu līdzdalību lēmumu pieņemšanā;
- sievietes – pašvaldību vadītājas apzinās sevi kā līderes un tādas arī ir;
- politikā vairāk iesaistās sievietes līderes, kas saņem atbalstu no ģimenes, ir gatavas uzņemt atbildību un prasmīgi organizē savu laiku, stabili noturot pozīcijas politiskajā darbībā ilgstošā laika posmā;
- lomu konflikts politikā ir radījis sieviešu noslāņošanos, iedalot tās trīs grupās: sieviete ģimenē (politiskā līdzdalība nenotiek), sieviete politikā (ģimenes nav) un sievietes, kas politikā iesaistās tikai tad, kad bērni jau izauguši;
- sievietes – pašvaldību vadītājas nav saskārušās ar dzimumdiskrimināciju, viņām ir pozitīva attieksme pret sieviešu organizācijām, viņas iesaka sievietēm iesaistīties politikā, viņām darbs pašvaldībā sniedz gandarījumu, neskatoties uz to, ka iesaistīšanās politikā ietekmē ģimenes dzīvi un sabiedrībā pastāv stereotipi par sievieti politikā;
- pārliecinošs vairākums (91%) no sievietēm pašvaldību domju (padomju) priekšsēdētājam atbalsta tiešās pašvaldību vadītāju vēlēšanas;
- sieviešu pašrealizāciju politikā kavē tādi faktori kā stereotipi, aizspriedumi, lomu konflikti un diskriminācija, kas parādās slēptā veidā;

Autores priekšlikumi:

- vairāk līdzekļus investēt izglītībā, lai plašāk varētu atspoguļot dzimumu līdztiesības pozitīvo pieredzi pasaulē, jo aizspriedumi par vīriešu dominantu vairāk izplatīti sabiedrībā ar zemu intelekta un izglītības līmeni, un arī diskrimināciju pēc dzimuma biežāk konstatē cilvēki ar augstāko izglītību;
- dzimumu vienlīdzības sasniegšanai politikā nepieciešams mainīt gan vīriešu, gan sieviešu tradicionālo lomu ģimenē, lai to realizētu, viens no būtiskākajiem faktoriem ir socializācijas process;
- ieteicams pašvaldībās algot dzimumu līdztiesības ekspertu, kas palīdzētu pašvaldībai, veicot situācijas analīzi, plānojot pasākumus, kā arī organizē izglītojošas programmas pašvaldības darbiniekiem un deputātiem nepieciešamo prasmju un metožu apguvei, līdzīgi kā tas pieņemts ziemeļvalstīs;
- regulāri publicēt pētījumus un pārskatus par pašvaldību iespējām un labās prakses piemēriem arī vietējā mēroga presē, kā arī rīkot mācību seminārus, lai nodrošinātu vienādas iespējas abu dzimumu iedzīvotājiem;
- valsts institūcijām vairāk jāiesaistās dzimumu līdztiesības veicināšanā, piemēram, Latvijā vajadzētu izstrādāt un pieņemt ar dzimumu līdztiesību saistītus likumus;
- popularizēt, akcentēt labākos politiķu – sieviešu piemērus, kas var veidot sabiedrībā pozitīvu politikas tēla veidošanu;
- aktivizēt sieviešu sadarbību un solidaritāti, informācijas apmaiņu un komunikāciju, piemēram, apvienojoties „dāmu klubos”, izmantojot internetu utml.;
- izstrādāt un pieņemt likumu par pašvaldību vadītāju sociālajām garantijām neievēlēšanas gadījumā;
- Latvijas Pašvaldību savienībai un Reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministrijai izskatīt priekšlikumu par tiešajām pašvaldību vadītāju vēlēšanām;

Darbā izvirzītā hipotēze: „Lai gan Latvijā pēc pašu sieviešu līderu uzskatiem dzimumlīdztiesības jomā attiecībā uz pašvaldību vadītājiem pastāv zināmi kavējoši faktori (stereotipi, aizspriedumi, dzimumdiskriminācija, lomu konflikti), sievietes ir gatavas darboties un šobrīd jau ieņem atbildīgus amatus pašvaldībās un citās publiskās pārvaldes institūcijās” pierādīta, balstoties uz kvalitatīvi kvantitatīvu pētījumu.

Izmantotās literatūras un informācijas avotu saraksts

Starptautiskie normatīvie dokumenti

Eiropas Padomes 1975.gada 10.februāra direktīva 75/117/EEK par dalībvalstu tiesību aktu tuvināšanu, ievērojot principu par vienlīdzīgu atalgojumu vīriešiem un sievietēm.

Eiropas Padomes 1976.gada 9.februāra direktīva 76/207/EEK par tāda principa īstenošanu, kas paredz vienlīdzīgu attieksmi pret vīriešiem un sievietēm attiecībā uz darba, profesionālās izglītības un izaugsmes iespējām un darba apstākļiem.

Eiropas Padomes 1997. gada 15. decembra direktīva 97/80/EK par pierādīšanas pienākumu diskriminācijas gadījumos, kas pamatojas uz dzimumu.

Eiropas Parlamenta un Eiropas Padomes 2002. gada 23. septembra direktīva 2002/73/EK, ar kuru groza Padomes direktīvu 76/207/EEK par tāda principa īstenošanu, kas paredz vienlīdzīgu attieksmi pret vīriešiem un sievietēm attiecībā uz darba iespējām, profesionālo izglītību un paaugstināšanu amatā, kā arī darba nosacījumiem.

Latvijas Republikas likumi

"Pilsētas domes, novada domes un pagasta padomes vēlēšanu likums" pieņemts 1994.gada 13.janvārī.

Latvijas Republikas Civillikums, "Vienādas iespējas visiem" (pieņemts LR Ministru Kabinets 30.06.1998.),

Likums „ Par pašvaldībām”, pieņemts 1994.gada 19.maijā.

Tiesībsarga likums, Latvijas Vēstnesis, 2006. gada 25. aprīlis, 2.lpp

Valsts Civildienesta likums (Likums stājies spēkā 2001. gada 1. janvārī) (1.2.nod)

Enciklopēdijas:

Baldunčika J. red., 1999,*Svešvārdu vārdnīca*, Jumava, Rīga, 912.lpp

Ideju vārdnīca, 1999, Zvaigzne ABC, 659. lpp.

McLean I., *Politics - cncire dictionary*, 1996., Oxford paperback reference, 559 p.

Reslavs G. red., 1999, *Psiholoģijas vārdnīca*, Apgāds „Mācību grāmata”, Rīga, *Socioloģisko pētījumu metodoloģija*, metodika un tehnika, 1981,Rīga, „Zvaigzne”, 242.lpp

Zepa B., Zobena A. zin.red., 1997, *Socioloģijas skaidrojošā vārdnīca*, Rīga, 152.lpp.

Publikācijas un citi materiāli

Alfredssons G., 1998, *Mazākumtiesības: starptautiskie standarti un uzraudzības procedūras.*, Cilvēktiesību žurnāls 7/8, - 3.lpp.

Andersen M., Taylor H., 2004, *Sociology: understanding a deverse society*, CA: Thomson/Wadsworth, 701. p.

Anderson H. *The Political Organisation of Stockholm//Capital City Administration: Oppurtunities and Challenges/ Papers of 4th International City Administration Conference, Tallin, 22-24 September 2004.-Tallin, 2005.-P.82-85 (1.2.nod)*

Arbour L., Development Outreach, Human rights and development, *Using Human Rihts to Reduce Poverty*, October, 2006, 5 p.

Ashvworth, G., 2004, *Gendered Governance: An Agenda for Social Change.* p. :Dzimumu līdztiesības integrēšana praksē, Rokasgrāmata, otrais izdevums, Rīga, 125p.

Balodis R. Par reliģisko diskrimināciju un konfliktiem, "Latvijas Vēstnesis" -22.06.2000. – 11.-14.lpp.

Bjerken T., Sweden, *Congress of local and regional authorities*, Strasbourg, 30 march, 2006.

Bock G., 2002, *Women in European History*, Oxford (UK) Malden (Massachusetts): Belckwell Publ., 304. p.

Brannon L., 1999, *Genderpsohological perspectives*, Allyn a. Bacon, 528. p.

Brant L., 1931, *Latviešu sieviete*, A/S Valters un Rapa, Rīga, 234.lpp.

- Brikše I.** (galv.red.), 2003, *Latvijas Universitātes raksti*, Komunikācija, Dzimtes pētījumi, 655.sējums, „Zinātne”, 266lpp.
- Briņķis G.**, 2002, *Socioloģijas pētījumu organizēšana un metodika*, Rīga, 82.lpp.
- Bronfen E., Kavka M.** (ed.), 2001, *Feminist consequences: theory for the new century*, New Yourk: Columbia University Press, 468. p.
- Buhols J.**, 20.04.2007., „Somijas valdībā – sieviešu vairākums”, Neatkarīgā rīta avīze.
- Byers P.Y.**, 1997., „*Organizational Communication*”, Allyn & Bacon, Boston, 118.lpp.
- Cepeliuss R.** *Vispārējā mācība par valsti.*- Rīga: Izdevniecība A&B, 1998.-357.lpp
- Ciemiņa I., Krastiņš O.** *Sargājiet vīriešus! Atņemiet pudeles un smēķus!*, Latvijas statistikas institūts, Vērtējumi un pārdomas 2004-2005, „Latvijas Vēstnesī” publicēto rakstu krājums, Rīga, 2006, 112lpp., šis no 84-86.lpp
- Cimdiņa A.**, 1994, *Feminisms un literatūra.*, Karogs, 12. nr., 130 – 140. lpp.
- Cīrule J.**, 2001, *Diskriminācija darba vietā.* “Sekretāre”, Jūlijs/augusts, 10-13.lpp.
- Collin A. and Richard A.**, Young, 2000, *The future of career.* Cambridge university Press, 130-140.lpp.
- CSP un LSJ programma 2007.-2009. gadam „*Statistiskās informācijas nodrošināšana*”, jaunās politikas iniciatīvas
- Dāboliņš A.**, „*Intervija ar Viļņas mēru Artūru Zuoku*”, Republika.lv, 16-22. jūnijs, 2006, 14.lpp
- Delamont S.**, 2001, *Sociology and social change: Changing women, unchanging men?*, Buckingham – Philadelphia Open university press, 128. p.
- Diena, „*Uzņēmumi vērtē darbinieku dzimumu*”, 2006.gada 1. jūlijā.
- Diena, 16.05.2006., „*Ar pašvaldībām nemierā teju puse*” 11.lpp.
- Diņģelis M.**, Laikraksts „*Sestdiena*”, 10.-16. jūnijs, 2006. 23.lpp.
- Dupate K., Gaile A., Petermanis K., Rupenheite G.**, 2005,Eiropas Savienības nodarbinātības politika, darba tirgus un dzimumu līdztiesības jautājumi II daļa, Rīga, 173.lpp.,
- Dzimumu līdztiesība Latvijā, 2004Aptaujas rezultātu analīze. Latvijas fakti.
- Edeirs D.**, 1999, *Efektīvās vadības skola*, Asje, 255. lpp.
- Egle I.**, Diena, 14.06.2006.
- Eglīte P** (sastādīja), 1994, *Latvijas sieviete valsts 75 gados*, , Zvaigzne ABC, 215. lpp.
- Eglīte P** sastādīja, *Latvijas sieviete valsts 75 gados*, 1994.,, Zvaigzne ABC, 215. lpp.
- Eiropas Kopienas dzimumu līdztiesības Pamatstratēģija (2001-2005), tulkojums no angļu valodas: **Kritīne Gurtaja**, Rīga, 2003
- Eiropas labās administratīvās prakses kodekss (2005). (1.2.nod)
- Eisenberg Eric M.**, Goodall H. L. ,2001., Bedford, Boston, 247.lpp.
- Etzioni, Amitai.** 1965.”*Dual Leadreship in Complex Organizations*”, American Sociological Review 30: 688-98
- Frances A., Bean, Suzanne M.** „*Leadership and the gifted*”, Focus on Exceptional Children, 0015511X, Sep. 96, Vol. 29, Issue 1
- Frances A., Bean, Suzanne M., Clark and Clark**, 1994;., Sep. 96, Vol. 29, Issue 1.
- Fukuda S. and Kuman A.K.S** (edditors),„*Readings in Human development Foreword* by Amartyu SIA "Sentence", Raru, Oxford, 186.p.
- Gardner J. W.**, 1990., „*On Leadership*”, The Free Press, New York, 171.lpp
- Gender Equality, *Striving for Justice in an Unequal World*, United nations Research Institute For Social Development, 2004, 203 p.
- Giddens A.**, 1996, *Sociology second edition*, Polity press, 819 p.
- Gray V., Eisinger P.**, *American States and cities.*- New Yourk: Harper Collins Publishers, 1991.
- Guy M. E., Newman A.** Meredit, Florida state University, University of Illinois-Springfield, *Womens Jobs, Mens Jobs: Sex Segregation and Emotional Labor*, Public Administration Review, May/June 2004, Number 3, p.384: 289

- Haroon A. Kahan**, *Public Administration: An Introduction, Chapter 8 „Leadreship”*, Kendall/Hunt publishing company, 2002, p. 67.-73.
- Harris S.**, 1994, *Sociology*, Longman, London, 236 p.
- Henslin M.**, 2000, *Essentials of Sociology*, Allyn and Bacon – A personal education company, Massachusetts, 475.p.
- Hinton P.**, 2000, *Stereotypes, cognition and culture*, Hove (East Sussex) Psychology press, 208. p.
- Hovermane K.**, 2000, *Labāka par jebkuru vīrieti*, apgāds Alberts, 237. lpp.
- Isaacs A.K.** ed., *Political systems and definitions of gender roles*, 2001, Edizioni plus, Università di Pisa, 296 p.
- Itālijas mārketinga pētījumu kompānijas „Od&M” pētījums, Latvijas avīze, 2006. gada 13.novembris, 15.lpp. (1.2. nod)
- Judith R. Saidel, Loscocco K.**, University of Albany, State University of New York, *Agency Leadres, Gendered Institutions, and Representative Bureaucracy*, Public Administration Review, March/april 2005, Number 2, p. 255: 158
- Kalve A.** Sestdiena, 26. augusts – 1. septembris, 2006, teksts, 22.lpp.
- Kasims V.** „Stikla griesti” par sieviešu karjeras iespējām”, Diena, 22. augusts, 2006., 3.lpp.
- Kasims V.** „Stikla griesti” sieviešu karjeras iespējām”, Diena, 22. augusts, 2006., 3.lpp.
- Kasparāns Ģ.**, *Amerikāņu lauvēni*//Sestdiena.-2006.-17.-24. Novembris
- Kasparāns Ģ.**, Diena, , 2006. gada 7. septembris, 9.lpp.
- Keller B.**, 1997, *Dzimumu līdztiesības novērtējums Latvijā*. Rīga, 15. lpp
- Keyong D., Zhenscing W.**, 2005. *The Effective Jorm of Human Resource Development in Public Organizations: The MPA Solucation Program in China//Public Administration in xxi Century: Problems and Decisions in Central and Eastern European Countries/ Materials 13 Annual Conference of NISPA , Moscow, may 19-22. P.298-311.*
- Klenke K.**, „*Meta-analytic studies of Leadership; added Insights or added paradoxes?*” Current Psychology, 10461310, Winter93/94, Vol. 12, Issue 4.
- Koins I.**, 1969, *Personības socioloģija*, „Liesma”, Rīga, 349.lpp.
- Koncepcija dzimumu līdztiesības īstenošanai (Ministru kabinets 16.10.2001.).
- Kouzes J. M., Posner B. Z.**, 1995., „*The Leadership Challenge*”, Jossey-Bass Publishers, San Francisco, 29.lpp
- Krūmiņš M.**, *Plāno reformēt Lordu palātu*// Neatkarīgā. – 2006. – 24. oktobris
- Krustiņš V., Līcītis E.** „*Slaucītāji un Slaukāmie*”//”Latvijas Avīze”. – 2006.-15.jūnijs.
- Krūzmētra M., Rivža B.**, *Darba tirgus Latvijā dzimumu skatījumā*, Vadības zinātnes attīstība Latvijā: mūsdienās un nākotnē, Zinātniskie raksti 634. sējums, Rīga, 2001: 89
- Kwent W. Robert, Kwent M.G.**, *People and politics in Urban America*, California, Brooks/Cole Publishing Company, 1989, 350 p.
- Laikraksts 5. minūtes, 2006. gada 30. oktobris, 3.lpp.
- Laķis P.**, 2002, *Socioloģija*, Rīga, Zvaigzne ABC, 96 lpp.
- Landsman N.** galv. red., *Sieviete vakar, šodien un rīt*, 1999, LLU Zinātniskā konference (18.06.99. – 19.06.99), Jelgava, 109. lpp.
- Landsman N.** red., 1999, *Sieviete vakar, šodien un rīt*, LLU Zinātniskā konference (18.06.99. – 19.06.99), galv. Jelgava, 109. lpp.
- Lange G.**, *Gender equality in central and Eastern European candidate countries – a/LV perspective*//Gender Equality in Central and Eastern European Countries, 2003. P.37-70.
- Latvija. Pārskats par tautas attīstību, 2004/2005”maza augstskola kļuva liela”, Diena, 25.decembris, 12.lpp.
- Latvijas Avīze, 2006. gada 4. augusts, 4.lpp
- Latvijas Avīze, *Sestdiena*, 2004.gada 20.novembris
- Latvijas pašvaldību gadagrāmata, 2003, Logs – Latvijas Pašvaldību savienības izdevums, Rīga, 280 lpp.

- Latvijas Republikas Sākotnējais ziņojums par 1979.gada 18.decembra konvencijas par jebkuras sieviešu diskriminācijas izskaušanu izpildi: projekts, Latvijas Republikas laika posmā līdz 2002.gada 1.februārim, 57.lpp.
- Latvijas statistikas gada grāmata, 2004, Rīga 270lpp.
- Latvijas Vēstnesis, 2006. gada 29. septembris, „Par algām viss ir skaidrs”
- Lee G. Bolman, Terrence E.** 1997, Deal ”Reframing organizations”, Jossey-Bass Publishers, 295.p.
- Lerner W.A., Want J.**, *Public administration*, Prentice hall, Englewood Cliffs, New Jersey, Leadership, administration, and Public administration, 1992, 196 p.
- Lietišķā diena, 13. novembris, 2006., 10.lpp., „Aldaris brunčos”
- Lipša I.**, Mājas Viesis, 2006.gada 9.jūnijs
- Local and Regional Governments in Latvia, 2004, Union of Local and Regional Governments, 40 p.
- Logs, Latvijas Pašvaldību savienības izdevums, Maijs, 2005, Nr. 5/6 (132/133), 72 lpp.
- Mihaells R.**, 2004, *Partijiskuma socioloģija*, AGB, Rīga, 431. lpp.
- Moore S.**, 1994, *Sociology*, BPP (Letts Educational), grait Britain, 346 p.
- Morgan R.D., England E.R.**, *Managing Urban America*, Chatham House Publishers.
- Mūrnieks E.**, 1992, *Vispārējā socioloģija*, RTU, Rīga, 120
- Mūrnieks E.**, 2003, *Mācību materiāli un vingrinājumi socioloģijā*, RTU HI, Rīga, 88.lpp.
- Muskare L.**, *Mūsdienu feministiskās teorijas*, 2001, LU Dzimtes centrs, Jumava, 461lpp
- Nagan-ling Chow E.**, *Gender Matters*, International Sociology, Volume 18, Number 3, September 2003, 640.
- Nagy Beata**, *Women in the economics elite in Hungary// Gender Equality in Central and Eastern European Countries*, 2003. P. 151-168
- Neatkarīgā Rīta Avīze, „Atceļ divu pagastu vadoņus”, 2006, oktobris
- Neimanis A.**, 2004, *Dzimumu līdztiesības principu integrēšana praksē*, Rīga, 125.lpp
- Neimenis A.** (aut. ziņojuma koordinatore), 1999, *Dzimums un tautas attīstība Latvijā*, Rīga 40. lpp.
- Newman A. Meridith, Jackson A. R., Baker D. D.**, Washington State University-Vancouver, Florida State University, Washington State University, *Sexual Harassment in the Federal Workplace*, Public Administration Review, July/August, Number 4, p. 511: 472
- Omārova S.**, *Cilvēks runā ar cilvēku*, izdevniecība Kamene, 1996, 121. lpp.
- Pārskats par tautas attīstību*, Latvija, 2004/2005.
- Pašvaldību deputātu rokasgrāmata*, 2005, Logs-Latvijas pašvaldību savienības izdevums, Marts Nr.3., Rīga
- Pētījuma ”Dzimumu līdztiesības principu īstenošana Latvijas pašvaldībās” ziņojums, 2004, UNDP, Rīga.
- Pfau-Effinger B.**, *Development of Culture*, Welfare States and Women’s Employment in Europ, International Sociology, Volume 21, Number 3, May 2006, 495 p.
- Pickering M.**, 2001, *Steriotiping the politics of represation*, New Yourk: Palgrave, 208.p.
- Politics, philosophy&economics, SAGE Publications, USA, Eyal N., Perhaps the most impotant primary good: self-respect and Rawls principles of justice, Volume 4, Number 2, June, 2005, 268p.
- Polits K., Bukerts G.**, *Sabiedrības vadības reforma*, Salīdzinošā analīze, 2000., SIA Talsu Tipogrāfija, 309.lpp., kopā 350
- Praude V., Beļčikovs J.**, 2001, *Menedžments*, Vaidelote, 508. lpp.
- Programmas dzimumu līdztiesības īstenošanai 2007.-2010.gadam projekts, Labklājības ministrija
- Reņģe V.**, 1999, *Organizāciju psiholoģija*, Kamene, 171. lpp.
- Rīgas viļņi, Nr.&, 2004, 13-22.feb., 8-9 lpp.
- Rivža B., Krūzmētra M.**, 2001, *Lauku sievietes uzņēmējdarbībā*, SIA Latgales druka, 240. lpp.

- Rosenbaum S., Nemec J.**, 2006, *Democratic governance in the Central and Eastern European Countries: Challenges and Responses for the XXI Century*, Tonnisson K., The Case of Estonian Local Governments, 431.p.
- Rurāne M.**, 2002, *Uzņēmējdarbības organizācija un plānošana*, Turība, 330. lpp.
- Schaefer T., Lamm P.**, 1998, *Sociology*, The McGraw-Hill Companies, international edition, 708.p.
- Scott W.**, *Tracking Human Development*, The use of statistics in monitoring social condition, 2004, 247 p.
- Shalev S.**, *The Altruistic Dialogue: Ethics, Women, and Politics.*, International sociology, Volume 19, Number 1, March 2004, 128p.
- Sievietei un vīrietim draudzīga pašvaldība*, 2004, ANO Attīstības programmas birojs Latvijā, 39.lpp
- Sievietes un vīrieši Latvijā*, 2003, Latvijas Republikas centrālā statistikas pārvalde.
- Sievietes un vīrieši Latvijā*, 2006, Latvijas Republikas Centrālā statistikas pārvalde.
- Sigmas dokuments* Nr.31, Politikas instrumentu uzlabošana ar ietekmes novērtējumu, Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija (ESAO), Parīze, 2001, 52 lpp.
- Socioloģisko pētījumu metodoloģija*, metodika un tehnika, 1981, Rīga, „Zvaigzne”, 242.lpp
- Spulle Ā.**, 2002, *Praktiskais personālmēdžments*, Turība, 303. lpp.
- Starlings Grovers**, 1999, „*Valsts sektora pārvalde*”, Valsts administrācijas skola, SIA „N.F.M.S.”, 616 lpp.
- Statistikas un pārvaldes problēmas*, Zinātniskie raksti, Latvijas statistikas institūts, Rīga, 2005, Pašvaldību vēlēšanu rezultāti un demokratizācijas rādītāji, Vanags E., Vilka I., 203 lpp.
- Stubailova G.**, „*Rītdiena*” Nr.45, 13.06.2006, 5.lpp. „*Vienlīdzības iespējas*”.
- Stubailova G.**, Laikraksts „*Rītdiena*”, Nr.45., 13.06.2006., 5.lpp. „*Vienlīdzības iespējas pašvaldību līmenī*”,
- Tautas attīstība*, 2002, Rīga, Jumava, Sorosa fond Latvija, UNDP, 267.lpp
- Thedieck F.** 2006, „*Administrative culture in Europe*”, Paper prepared for presentation in this conference, Administrative in Germany.
- Thorborg M., Bronislava I.** Red, 2000, *Dzimumlīdzība Latvijā gadsimtu mijā*, Rīga, 165. lpp.
- Vadības zinātnes attīstība Latvijā: mūsdienās un nākotnē*, Zinātniskie raksti, 634. sējums, **Vorončuka I.**, Prof. L., Frolovas redakcijā, 2001 Rīga, 300.lpp
- Vai sievietes jūt robežas?*, NRA pielikums „Māja”, 16. oktobris (2006)
- Vanags E.**, 2005, Latvijas Universitātes raksti 690. sējums, Vadības zinātne, *Pašvaldību lēmējvaras attīstības pasaulē un Latvijā*, LU, 488lpp.
- Vanags E.**, 1998, *Valsts pārvaldes reformas*, LU, Rīga, 8.lpp., kopā 110.lpp.
- Vanags E., Vanags I., Krastiņš O.**, 2006, *Pašvaldību pirmais pašvērtējums*, Rīga, Latvijas statistikas institūts, 140 lpp..
- Vanags E., Vanags I.**, 2006, *Statistikas un pārvaldes problēmas 2006*, Zinātniskie raksti, Vilka I., Reģionālās politikas un pašvaldību attīstības tendences Eiropā un Latvijā, Latvijas statistikas institūts, Rīga, 197 lpp.
- Vanags E., Vilka I.**, 2005, *Pašvaldību darbība un attīstība*, LU Akadēmiskais apgāds, Rīga, 384 lpp
- Velde S.** „*Intervija ar Loriju Vudu – bijušo Čikāgas piecīšu solisti, tagad personālvadības konsultanti Latvijā*”//Una-2006.-jūn.
- Vianello M., Moore G.**, *Women and Men in Political and Business Elites: A Comparative Study in the Industrialized World*, International Sociology, Volume 21, Number 6, November 2006, 902 p.
- Vorobjovs A.**, 2002, Sociālā psiholoģija, SIA „Izglītības soļi”, Rīga, 340.lpp.
- Vorončuka I.**, 2001, *Vadības zinātnes attīstība Latvijā: mūsdienās un nākotnē*, Zinātniskie raksti, 634. sējums, Prof. L. Frolovas redakcijā, Rīga, , 297.lpp

Women towards ownership, in business and agriculture, Interantional report, A comparative study of five European countries, 2005, 82 lpp.

Worsley P. ed., 1977, „*Introducing Sociology*”, Penguin Books 605 p.

Worsley P. ed., *Problems of modern society*, 1976, Penguin Education, 637 p.

Yukl G., 1994., „*Leadership in Organizations*”, Prentice Hall, New Jersey, 3.lpp

Zaķe A., Bakalaura darbs „*Sieviešu pašrealizācijas iespējas Latvijas politikā*”, 2005.

Zaķe A., bakalaura darbs, 2005 „*Sieviešu pašrealizācijas iespējas Latvijas politikā*”.

Zaķe A., kursa darbs, 2004 „*Sieviete organizācijas vadītāja*”.

Zaķe A., LSI projekts „*Dzimumlīdztiesības vērtējums pašvaldību vadītāju sieviešu skatījumā*”, 2007

Zaķe I., „*Dzimumdiskriminācijas formas*”. Baltijas- Ziemeļvalstu konference. “Sievietes un vīrieši dialogā”, 1997, Valmiera: 7-8 marts,

Zepa B., Zobena A.(Zin.red.), 1996, *Cilvēks un dzīve socioloģijas skatījumā*. Ievadkurss skolām un pašmācībai, LU Socioloģijas katedra, Rīga, 208.lpp.

Ziņojums par Tūkstošgades attīstības mērķiem Latvijā, Kā dzīvosim Latvijā 2015. gadā?, Rīga, 2005, 68.lpp.

Žurnāls „Ieva”, 2006. gada 12. jūlijā, 7.lpp. rubrika: vēsturiska personība

5. min, 2006. gada 13. oktobris, 7.lpp

Бэрн Шон, 2002, Гэндэрная психология. Москва: “Олма-пресс”, 123-160.lpp.

Государственное управление: социальные модели, принятые решения, эффективная коммуникация, московский государственный университет, Москва, Издательство «Университетский гуманитарный лицей», 2003, 258.

Журнал “Социс”, 2000, Москва: “Наука”, Ио 11 – 160 стр

Elektroniskie informācijas avoti:

Bakalaura darba ietvaros veiktā pētījuma publikācija portālā www.politika.lv – „Sieviešu pašrealizācijas iespējas Latvijas politikā”, 2006. gada 31. janvārī.

<http://www.nra.lv/index.php?rid=29952&tips=1>

Cilvēktiesību problemātika: http://europa.eu.int/employment_social/index_en.html Skatīts: 20.04.2007.

Eiropas Komisijas ziņojums par Savienības Pamatstratēģiju attiecībā uz dzimumu līdztiesību Padomei, Eiropas Parlamentam, ekonomiskajai un sociālajai komitejai un reģionu komitejai no: <http://www.politika.lv/index.php?id=5269>, skatīts 20.05.2006.

Konvencija par jebkuras sieviešu diskriminācijas izskaušanu: Pieņēmusi ANO Ģenerālā Asambleja 1979. gada 18. decembrī. <http://www.humanrights.lv/doc/vispaar/sievdisk.htm>, 04.03.2005

Labklājības ministrijas mājas lapa, <http://www.lm.gov.lv/?sadala=603>, 14.12.2006.

Lāce I., 2003.g statistika Saiemas dzimumu līdztiesības apakšnodaļai, Sk. Internetā (2004.19.02)

Latvijas portāls: <http://www.politika.lv/index.php?id=109824&lang=lv>; 20.04.2005.

Latvijas sieviešu organizāciju tīkls. Ēnu ziņojums Kombinētam ziņojumam par konvencijas par jebkuras sieviešu diskriminācijas izskaušanu izpildi Latvijā Republikā. <http://www.politika.lv>, 2004.

Latvijas sieviešu organizāciju tīkls. Ēnu ziņojums Kombinētam ziņojumam par...konvencijas par jebkuras sieviešu diskriminācijas izskaušanu izpildi Latvijā Republikā. <http://www.politika.lv>, 2004.

LETA ziņas, 2006. gada 5. oktobris, publicēts: <http://www.tvnet.lv/zinas>

Programma dzimumu līdztiesības īstenošanai 2005.-2006.gadam, Latvijas Dzimumu līdztiesības apvienība, <http://www.lm.gov.lv>, 2004.

Revizore D. Sieviete Eiropā.: http://www.sieviete.lv/sieviete_eiropa.html; 14.04.2005.

[SMEs//http://europa.eu.int/comm/enterprise_policy/analysis/doc/smes_observatory](http://europa.eu.int/comm/enterprise_policy/analysis/doc/smes_observatory)

Strengthening Democracy and Governance: Women and Political Power (2004),

Tautas attīstības problemātika: <http://www.undp.org/gender/infopack.htm> 15.40.2005
www.ilo.org/public/english/employment/gems/eo/law/sweden/l_eoas.htm; 09.03.2005
www.pasvaldibas.lv
www.politika.lv, aktuāls raksts - „Pagastveči” svārkos jeb sievietes pašvaldību politikā”,
2006. gada 31. janvārī;
www.womenworldleaders.org
www.tvnet.lv/archive/article.php?cid+3522&date=2005-01-22&id+2407384-Iluta
Grib veicināt sieviešu ievēlēšanu Saeimā, 03.09.2006., www.liepajniekiem.lv
Eiropas Komisijas 2006.-2010.gadam paziņojums, skatīts 26.05.2006. <http://europa.eu.int/eur-lex/lex/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52006DC0092:LV:NOT>
Buseness demography in Europe, Obsetvaroty of European (1.2.nod)

Galvojums

Maģistra darbs „Dzimumlīdztiesības vērtējums pašvaldību vadītāju sieviešu skatījumā” izstrādāts LU Ekonomikas un vadības fakultātē.

Ar šo es galvoju, ka darbs ir izpildīts patstāvīgi, bez citu palīdzības, no svešiem avotiem ņemtie dati un definējumi ir uzrādīti darbā. Šis darbs nekādā veidā nekad nav iesniegts nevienai citai pārbaudījuma komisijai un nekur nav publicēts, kā arī iesniegtā darba elektroniskā kopija atbilst izdrukai.

200__ .gada _____

Darbs iesniegts Publiskās pārvaldes katedrā

200__ .gada _____

Lietvede: Ivanda Jakovele

Pielikumi

1.pielikums „Anketa”

Aptaujas lapa

Ļ.cien. pašvaldību vadītāja! Aicinu Jūs piedalīties Latvijas Universitātes Ekonomikas un vadības fakultātes maģistra studiju programmas „Sabiedrības vadība” studentes Agates Zaķes pētījumā maģistra darba „Dzimumlīdztiesības vērtējums sieviešu pašvaldību vadītāju skatījumā” ietvaros. Katram jautājumam iespējama tikai viena atbilde. Lūdzu, atzīmējiet Jums atbilstošo, bet, kur nepieciešams – ierakstiet vai apvelciet atbildi! Jau iepriekš – paldies par atsaucību!

Vietējās pašvaldības nosaukums _____
Domes (padomes) priekšsēdētājas vārds, uzvārds _____

1. Jūsu vecuma grupa:

Līdz 30 g.	30-39	40-49	50-59	60 un vairāk gadu
1	2	3	4	5

2. Darba stāžs pašvaldībā un citās publiskās pārvaldes institūcijās?

Līdz 5 g.	5-9	10-14	15-19	20-24	25-29	30 un vairāk g.
1	2	3	4	5	6	7

3. Cik sasaukumus Jūs esat pašvaldības vadītāja?

1	2	3	4 un vairāk
1	2	3	4

4. Jūsu izglītība:

Augstākā	Vidējā speciālā	Vidējā vispārējā	Cita
1	2	3	4

5. Jūs tikāt izvēlēta par deputāti pēc:

Politiskās partijas saraksta	Pēc vēlēšanu apvienības saraksta
1	2

6. Vai, Jūsaprāt, sabiedrībā ir atšķirīgs viedoklis par sievieti politikā un vīrieti politikā (vai pastāv aizspriedumi)?

Jā	Nē	Dažkārt
1	2	3

7. Vai uzskatāt sevi par līderi?

Jā	Nē	Daļēji
1	2	3

8. Vai līderību viegli savienot ar sievietes rakstura īpatnībām?

Viegli	Grūti	Diezgan grūti
1	2	3

9. Vai sievietes iesaistīšanās politikā ietekmē viņas ģimenes dzīvi?

Jā	Nē	Daļēji
1	2	3

10. Vai, Jūsaprāt, sabiedrībā pastāv stereotipi par sievieti politiķi?

Jā	Nē
1	2

11. Ja atbildējāt „jā” uz iepriekšējo jautājumu, miniet piemērus!

12. Vai ceļā uz politiku esat saskārusies ar problēmām tāpēc, ka esat sieviete (ar dzimumdiskrimināciju)?

Ļoti	Nedaudz	Nemaz
1	2	3

13. Kāpēc politikā sieviešu ir mazāk nekā vīriešu?

Ģimenes apstākļu dēļ	Sabiedrības nostājas dēļ	Lielās noslodzes dēļ	Pašu sieviešu uzskatu dēļ	Cits variants
1	2	3	4	5

14. Vai Jūsu vadītajā pašvaldībā ir kādas sieviešu organizācijas?

Ir	Nav
1	2

15. Kāda ir Jūsu attieksme pret tām kopumā?

Pozitīva	Negatīva	Vienaldzīga
1	2	3

16. Kas vairāk balso par sievietēm?

Sievietes	Vīrieši	Dzimumam nav nozīmes
1	2	3

17. No Jūsu pieredzes – vai labprātāk sadarbojaties ar politiķi vīrieti vai politiķi sievieti?

Sievieti	Vīrieti	Dzimumam nav nozīmes
1	2	3

18. Kā Jūs vērtējat sieviešu solidaritāti 10 baļļu sistēmā(1-ļoti zema; 10 – ļoti augsta):

18.a Vietējo pašvaldību jomā? 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

18.b Valstī kopumā? 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

19. Kā Jūs vērtējat vietējo pašvaldību vadītāju prestižu Latvijā?

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

20. Vai esat domājusi par kandidēšanu:

Jā	Nē
1	2

20.a. Pašvaldību vēlēšanās 2009. gadā?

20.b. Saeimas vēlēšanās?

Jā	Nē
1	2

21. Vai, Jūsaprāt, administratīvi teritoriālās reformas gaitā, veidojoties novadiem, tiek ievērots dzimumlīdztiesības princips, ievēlot jauno novada priekšsēdētāju?

Jā	Nē
1	2

22. Vai Jūs atbalstāt tiešās pašvaldību vadītāja vēlēšanas?

Jā	Nē
1	2
☐	☐

23. Ko Jūs varētu ieteikt sievietei, kas nolēmusi iesaistīties politikā?

Iedrošinātu	Ieteiktu rūpīgi apsvērt zaudējumus un ieguvumus	Neietekmētu	Neieteiktu
1	2	3	4
☐	☐	☐	☐

24. Vai Jums ir pietiekamas iespējas papildināt savas zināšanas un izglītību?

Jā	Daļēji	Nē
1	2	3
☐	☐	☐

25. Vai Jūsu reālais darba apjoms atbilst atalgojumam?

Jā	Daļēji	Nē
1	2	3
☐	☐	☐

26. Jūsu attiecības ar kolēģiem ir:

Ļoti labas	Labas	Apmierinošas	Sliktas
1	2	3	4
☐	☐	☐	☐

27. Vai darbs pašvaldības vadītājas amatā sniedz Jums gandarījumu?

Jā	Dažreiz	Nemaz
1	2	3
☐	☐	☐

28. Galvenās 3 lietas, ko Jūs gribētu paveikt kā pašvaldību vadītāja šī sasaukuma laikā?

Vai piekrītat aptaujas rezultātu publicēšanai ārpus maģistra darba, piemēram, populārzinātniskajās publikācijās, minot Jūsu uzvārdu?

Jā	Nē
☐	☐

Paldies!

2. pielikums „Interviju jautājumi”

Vārds, uzvārds. Statuss.

1. *Pieredze politikā. (īsumā: izglītība, darba pieredze līdz vadošajam amatam utt.)*
2. *Vai ceļā uz politiku esat saskārusies ar problēmām tāpēc, ka esat sieviete (ar dzimumdiskrimināciju)? (attieksme no sabiedrības, ģimenes, vīriešu vadītāju puses)*
3. *Kā Jūs saviem vārdiem skaidrotu jēdzienu – dzimumlīdztiesība?*
4. *Vai, Jūsaprāt, sabiedrībā ir atšķirīgs viedoklis par sievieti politikā un vīrieti politikā (vai pastāv aizspriedumi)?*
5. *Vai uzskatāt sevi par līderi?*
6. *Vai līderību viegli savienot ar sievietes rakstura īpatnībām?*
7. *Vai sievietes iesaistīšanās politikā ietekmē ģimenes dzīvi? Vai sieviete politikā vispār var atļauties ģimeni?*
8. *Kādi, Jūsaprāt, sabiedrībā ir raksturīgākie stereotipi par sievieti politiķi?*
9. *Vai ir kādas sieviešu politiķu organizācijas, kurās sievietes viena otru atbalsta, apmainās pieredzē? Kāda ir Jūsu attieksme pret tām?*
10. *Kā Jūs skaidrotu nevienlīdzīgo attiecību starp vīriešiem un sievietēm politikā?*
11. *Kas balso par sievietēm – vīrieši vai sievietes? Vai dzimumam ir nozīme?*
12. *Kā Jūs pati skatāties uz politiķiem – vai ir atšķirīga attieksme, sadarbojoties ar politiķi sievieti vai vīrieti?*
13. *Vai esat domājusi par kandidēšanu Saeimas vēlēšanās?*
14. *Ko Jūs varētu ieteikt sievietei, kas nolēmusi iesaistīties politikā – ar ko būtu jārēķinās, kādi zaudējumi, kādi ieguvumi iespējami?*
15. *Vai, Jūsaprāt, administratīvi teritoriālās reformas gaitā, veidojoties novadiem, tiek ievērots dzimumlīdztiesības princips?*
16. *Vai Jūs esat informēta par iespēju sūdzēties dzimumlīdztiesības principu neievērošanas gadījumā?*
17. *Pret ko vairāk ir vērsta dzimumdiskriminācija Jūsu pašvaldības ietvaros? Kā?*
18. *Kā Jūs raksturotu politiku Latvijā?*
19. *Vai, Jūsaprāt, Latvijā būs situācija, kad lēmumpieņemšanā valsts un pašvaldību līmenī būs panākta dzimumlīdztiesība?*

**Vai piekrītat aptaujas rezultātu publicēšanai ārpus maģistra darba, piemēram, zinātniskās publikācijās?*

3. pielikums

Sieviešu pašvaldību vadītāju skaits un īpatsvars pa reģioniem un rajoniem (republikas pilsētām) dati 2006.gada augustā, kad tika veikts pētījums:

Reģions, rajons (republikas pilsēta)	Sieviešu pašvaldību vadītāju skaits	Vietējo pašvaldību kopskaits	Sieviešu pašvaldību vadītāju īpatsvars %
Latvijā kopumā	190 (saņemtas 85)	524	36,2
Rīgas plānošanas reģ.	22 (saņemtas 7)	73	30,1%
Rīgas raj.	7	23	
Ogres raj.	4	15	
Tukuma raj.	8	19	
Limbažu raj.	3	16	
Kurzemes plānošanas reģ.	36 (saņemtas 23)	98	36,7%
Liepājas raj.	8	28	
Ventspils raj.	5	13	
Talsu raj.	8	20	
Kuldīgas raj.	9	19	
Saldus raj.	6	18	
Latgales plānošanas reģ.	48 (saņemtas 21)	132	36,3
Balvu raj.	9	21	
Rēzeknes raj.	8	29	
Preiļu raj.	5	11	
Daugavpils raj.	6	23	
Krāslavas raj.	10	25	
Ludzas raj.	10	23	
Zemgales plānošanas reģ.	33 (saņemtas 9)	94	35,1%
Aizkraukles raj.	7	21	
Jelgavas raj.	5	15	
Bauskas raj.	6	17	
Jēkabpils raj.	10	23	
Dobeles raj.	5	18	
Vidzemes plānošanas reģ.	51 (saņemtas 25)	127	40,1%
Valmieras raj.	7	24	
Valkas raj.	11	21	
Cēsu raj.	8	24	
Madonas raj.	9	24	
Gulbenes raj.	3	14	
Alūksnes raj.	13	20	

4. pielikums

Vīriešu aptaujā saņemti sekojoši komentāri:

- „Droši vien daudziem vēlētājiem ne visai patīk sievietes – pašvaldību vadītājas, un , tāpēc tie vēlšanu saraksti, kuri par pašvaldību vadītāju izvirza sievieti – velēšanās biežāk zaudē.” Gunārs Zunde, Skankalnes, pag ;
- Uz Alūksnes rajona pašvaldībām noteikti neattiecas Jūsu secinājums par vīriešu īpatsvaru pašvaldību vadītāju vidū. Acīm redzot tāpēc, ka pašvaldības pieder pie mazajām. Alūksnes rajonā ir 13 vadītājas – sievietes, un 7 vadītāji – vīrieši. Pētījuma vērtā būtu administrāciju struktūra. Baidos, ka šeit nu gan ir dzimumu nelīdztiesība: izpildītājas galvenokārt ir sievietes. Balsojot par Alūksnes rajona padomes priekšsēdētāja amatu, bija izvirzīta gan sieviete, gan vīrietis. Kāpēc sievietes nobalsoja par vīrieti? (Rajonu padomju priekšsēdētājus ievēl no pilsētu un pagastu pašvaldību vadītāju vidus, tātad balsoja vismaz 12 sievietes un 6 vīrieši);
- Sieviete un vīrietis ir vienādi spēcīgi intelektuāli un fiziski, taču stereotipi, kuri ir ļoti nostiprinājušies ne tikai sabiedrībā, bet arī katram indivīdam lielā mērā nosaka viņa darbību. Manā skatījumā sievietes lielākajā vairumā baidās pazaudēt savu misiju-ģimeni, mīlestību, bērnu audzināšanu un fizioloģiski atšķirība ir būtiska un risinājumi izejai no stresa situācijām, emocionālajā pārslodzēm ir stipri atšķirīga. Protams, ja intelekts un izglītība vīrietim un sievietei ir vienādā līmenī, kā vadītājam, tad būtiski ir vai personība tiek atbalstīta no ģimenes puses, vai viņš ir morāli gandarīts, vai viņa darbs ir prestižs un tiek atbilstoši materiāli novērtēts. Dabā viss ir veidojies gadu tūkstošos. (Juris Putniņš, Salaspils);
- Risinot visāda veida politiskos jautājumus, papildus jārisina ļoti daudz saimniecisku jautājumu, kas vairāk attiecas uz vīriešiem (Alsunga);
- Domāju, ka jautājums ir vairāk filozofisks nekā politisks vai tiesisks, pat ne īpaši sociāls. Tā ir iekārtojusi daba, ka vīrietis pasauli uztver vairāk mentāli, bet sieviete ar jūtām. Viscēlāko un visskaistāko uzdevumu – iznēsāt, dzemdēt un nosargāt bērnu – var tikai sieviete. Vienīgi prāta spēju šī uzdevuma veikšanai diemžēl ir par maz. Ir nepieciešama intuīcija, ar kuru sieviete no dabas ir apveltīta daudz lielākā mērā par vīrieti. Tieši tas ir par cēloni dažādam sievietes un vīrieša vērtību skatījumam. Sieviete karjera un sabiedriskais stāvoklis nekad nebūs tik svarīgs kā vīrietim. Bez šaubām, šo jautājumu mākslīgi aktualizējot visos iespējamajos veidos, tai skaitā arī saistot ar tik populāru dzimumlīdztiesību, vairāku gadu gaitā var mainīt sabiedrības nostāju, morāli utt. Un kā sekas tam mainīsies arī jūsu apskatāmā situācija. Bet līdz ar to vēl vairāk tiks izjaukts līdzsvars starp jūtām un prātu. Un vai sabiedrība būs vinnētāja? Manuprāt, daudz lietderīgāk būtu aktualizēt sievišķības nepieciešamību liekot uzsvāru uz intuīcijas attīstību. Tieši tad sievietes intuīcijas spējas, varbūt ne tik masveidīgos, bet vadošajos amatos, nospraužot stratēģiskos mērķus nestu sabiedrībai daudz lielāku labumu. Bet vīrieši būtu labi izpildītāji, pie tam sievieti viņi vērtētu arī daudz augstāk nekā tagad. Cilvēks savā prātā nekad nebūs gudrāks par dabu. Pierādījumu manis teiktam ir gana, bet tas jau nebūs īsi un kodolīgi. luksha@apollo.lvMecislavs;
- Pašvaldība vadītāja darbs nav viegls, tas ir arī atbildīgs, nepateicīgs. Pagastā jājūt saimnieka roka. Psiholoģiski iedzīvotājiem vairāk ir pieņemams vīrietis kā saimnieks. Pašvaldības vadītājam jābūt ar zināšanām vairākās jomās, īpaši vēlams, lai būtu inženiertehniskā izglītība, zināšanas projektēšanā, jāorientējas praktiskajā ekonomikā un finansēs. Jābūt administratoram. Sievietēm lielāko tiesu ir humanitārā, vai ekonomiskā izglītība, sievietes vairāk aizņemtas ar personīgās ģimenes lietām, nevēlās būt administratores – pirmās atbildības personas. Te nav un nevar būt diskriminācija attiecībā pret sievietēm. Mazozolu padomes priekšsēdētājs;
- Valkas rajonā šī proporcija ir labāka - laikam vairāk cienām sievietes. Bet kopumā ņemot domāju ir divi iemesli, kāpēc vīriešu īpatsvars pašvaldību vadītāju vidū ir

mazāks:1) liela daļa sieviešu pašas uzskata, ka vīrietim šāds darbs ir piemērotāks un nevēlas pretendēt uz vadītāja amatu; 2) vēss prāts, stratēģiska domāšana - ir biežāk sastopams pie vīriešiem, bet, protams, ir arī izcilas sievietes šajā jomā. Valkas pilsētas dome [dome@valka.lv] Vents Armands Krauklis;

- Prakse rāda, ka uz deputātu vietām pašvaldībās kandidē mazāks sieviešu skaits nekā vīriešu. Acīmredzot sievietes negrib vai nevar startēt kandidātu sarakstos, jo neviens tā īpaši kandidātu sarakstu sastādīšanā neskatās uz dzimumiem, bet gan pēc vēlmes strādāt sabiedrības labā. Arī Aizkrauklē vīrieši ir politiski aktīvāki nekā sievietes. Iespējams, sievietes atbaida tas, ka bez sapratnes par kultūru, sportu un sociālo sfēru jāorientējas arī ekonomiskajos un juridiskajos jautājumos, kas uzliek atbildību.” Aizkraukles novada domes priekšsēdētājs Vilnis Plūme
 - Domāju, ka ja sievietes pašas vēlētos vadītāja slogu vilkt, neviens to neliegtu, protams, tad jāpārlicina ievēlētie deputāti, ka konkrētās sievietes kandidatūra ir labākā. Andrejs Ence [babite@latnet.lv];
 - Tāpēc, ka viņas nav pašvaldības vadītāja "amatā" ievēlētas! Paskaidrojums: šajos amatos ievēlē, nevis "ir". Talsu pilsētas domes priekšsēdētājs A. Lācarus. Talsu dome [dome@talsi.lv];
 - Manuprāt, Tukuma rajonā situācija ir savādāka un ilgu laiku pašvaldību vadītāji vairumā gadījumu bija sievietes. Pašlaik laikam ir līdzsvarā, bet tas gan pamatā tā ir tikai pagastos. Manuprāt, tas ir tāpēc, ka pilsētās arī pašvaldību vēlēšanas notiek pēc partiju principa....Mans pretjautājums: "Vai daudz partiju vadītāju vidū ir sievietes?" Te, manuprāt, ir arī viena no varbūtējām atbildēm uz Jūsu jautājumu..... Arī pašvaldību vēlēšanas, un it sevišķi lielajās pilsētās, ir gana netīra politiska spēle, un , atkal, manuprāt, sievietes ir mazāk gatavas tajās piedalīties. Tā ir tikai viena mana versija, bet garākai polemikai par šo jautājumu šobrīd nav laika. Ar cieņu un veiksmi maģistra darba izstrādē vēlot, Smārdes pagastvecis Imants. Imants Valers [smarde@one.lv];
 - Uzskatu, ja sievietes kā pašvaldību vadītājas ir trešā daļa , ir normāli. Lai sievietes vairāk nodarbojas ar sieviešu lietām un domā par bērniem un mums vīriešiem. Ar cieņu, pagasta vecis Andris Ranku pagasts [rankupagasts@inbox.lv];
 - Jau kopš seniem laikiem vīriešiem ir patīcis sevi izrādīt - lāču medības, Olimpiskās spēles, bruņinieku turnīri, u.t.t.. Tā nu ir iegājies, ka politika arī ir tāds izrādīšanās veids, kas sākotnēji bija pieejams tikai vīriešiem, bet tikai emancipācijas rezultātā sievietes dodas šajā "arēnā". Talsu rajona padome [talsurp@apollo.lv] D.Rožkalna Ķūļciema pagasta priekšsēdētāja komentārs;
 - Dobeles rajonā tie ir 27%, kāpēc -grūti pateikt. Pēc manām domām tādēļ, ka darbs nav no vieglajiem un iekārojamākajiem. ilespp@zemgale.lv;
 - Sniedzu atbildi uz Jūsu uzdoto jautājumu par dzimumlīdztiesību pašvaldībās:
 - vadītāju (priekšnieku) darbs ir ļoti grūts, nervozs un prasa daudz nenormētā darba laika. Daudz izbraukumu ārpus pagasta, rajona, pilsētas un pat valsts robežas. Tās ir sēdes sanāksmes, semināri, sapulces u.c. pasākumi.
 - sieviete vairāk noslogota ar ģimenes problēmām, bērnu audzināšanu un dažādiem mājas darbiem. Trūkst laika.
 - sabiedrībā (tautā) vēsturiski izveidojies uzskats (stereotips), ka priekšnieks ir vīrietis
 - Ludzas rajonā 43% no pašvaldību vadītājiem ir sievietes.
- Ludzas rajona padomes izpilddirektors, Jevģēnijs Slišāns
- Latvijas aktīvajā politikā sieviešu ienākšana ir novērojama visai nesen, jo Padomju okupācijas laikā sabiedrībā valdīja patriarhālā uzskatu sistēma. Mūsdienās daudz ir mainījies par labu dzimuma līdztiesības un vienlīdzības tiesību nodrošināšanā. Sievietes iesaistās politikā, sociālekonomiskajos procesos, kā arī jomās, kas sievietēm līdz šim bijušas liegtas sabiedrības aizspriedumu dēļ. Tomēr jāteic, ka sabiedrība sastāv kā no vīriešiem, tā arī no sievietēm un sabiedrības nostāja tiek pausta no abu

dzimumu redzespunkta. Ievēlot pašvaldības deputātus, dažādos pētījumos ir secināts, ka vairums sieviete balsis atdod tieši par vīriešu kandidātiem. Turklāt sievietes ir arī aktīvākas balsotājas (vadoties pēc pēdējiem Centrālās Vēlēšanu komitejas datiem) Par iemesliem, kāpēc tā notiek, ir grūti spriest, šī tēma lai paliek psiholoģijas pētnieku kompetencē. Jelgavas Domē ir 15 deputāti, no kuriem divas ir sievietes. Ņemot vērā attiecības starp vīriešu un sieviešu pieteiktajām kandidatūrām pirms vēlēšanām, divu sieviešu - deputātu skaitu domē var uzskatīt par apmierinošu. Jelgavas Domes priekšsēdētājs Andris Rāviņš;

5. pielikums

Vārds, uzvārds. Statuss. Gunita Ansons, Ugāles domes priekšsēdētāja

Ugāle, Ugāles pašvaldības ēka, 8.08.2006., 12:00

1. Pieredze politikā. (*tsumā: izglītība, darba pieredze līdz vadošajam amatam utt.*)

Mana pirmā un vienīgā darba vieta ir pašvaldība, es esmu kāpusi pa karjeras kāpnēm tieši strādājot šajā pašvaldībā. Sākumā es biju uzskaitvede, tad sekretāre, tad kancelejas vadītāja. Nākamais amats jau man bija – pašvaldības priekšsēdētāja. Šīs pieredzes dēļ, man ir bijis vienkāršāk iesaistīties šajā amatā, bet vienalga tas nav viegli. Es apbrīnoju tos cilvēkus, kas šajā amatā stājas bez iepriekšējas darba pieredzes pašvaldībā, jo pašvaldības vadītājam jābūt ļoti vispusīgam cilvēkam, jāpārzina dažādas jomas. Piemēram, cilvēki, kas strādā ministrijās – viņi pārzin un atbild tikai par vienu šauru lauciņu, bet strādājot pašvaldībā – jābūt lietas kursā par visu – gan par sociālajiem pabalstiem, gan izglītību, gan būvniecību, gan medicīnu utt.

2. Vai ceļā uz politiku esat saskārusies ar problēmām tāpēc, ka esat sieviete (ar dzimumdiskrimināciju)? (*attieksme no sabiedrības, ģimenes, vīriešu vadītāju puses*)

Mūsu Ventspils rajonā ir tāda tendence, ka pēc pēdējām vēlēšanām šajā amatā ir stājušās vairāk sievietes. Domāju, ka šī tendence ir vērojama visā Latvijā – ka sievietes vairāk uzņemas vadību. Manuprāt, sievietes ir uzņēmīgākas, viņām ir sestais prāts, sievietes nebaidās riskēt. Pati personīgi es negatīvu attieksmi ne no viena neesmu jutusi. Manā situācijā – pirms stājos šajā amatā mani jau pazina visi pagasta iedzīvotāji, jo pirms tam strādāju kancelejā – sākumā cilvēki ar nelielu neticību vēroja – kā es vadīšu pagastu, bet pirms manis pagastā vadīja vīrietis un bija izveidojusies smaga situācija – pagasts bija lielos parādos un situācija nebija viegla. Paldies Dievam tagad jau mēs esam uz zaļāka zara, situācija ir uzlabojusies. Iepriekšējās vēlēšanās piedalījās tikai viens saraksts, par to es varu tikai priecāties, ka tauta man uzticas.

3. Kā Jūs saviem vārdiem skaidrotu jēdzienu – dzimumlīdztiesība?

Domāju, ka šo problēmu izcelt nevajadzētu, jo ir tendence, ka politikā nāk aizvien vairāk sievietes, nekādu nošķirtību vairs nevar just.

4. Vai, Jūsprāt, sabiedrībā ir atšķirīgs viedoklis par sievieti politikā un vīrieti politikā (vai pastāv aizspriedumi)?

Es domāju, ka pastāv atšķirīgs viedoklis, vīrieši rezervēti skatās uz sievietēm, kas stājas vadošos amatos. Tomēr no savas pieredzes es varu teikt, ka nav tik grūti. Piemēram, pirms tam pašvaldības uzņēmumu arī vadīja vīrietis, un konkrētajā situācijā šim vadītājam vairāk bija savas intereses – viņš darba laikā darīja daudz personiskās lietas, kārtoja savas darīšanas utt., bet tagad to uzņēmumu vada sievietes un Ugāles iedzīvotāji ir apmierināti un situācija ir uzlabojusies.

5. Vai uzskatāt sevi par līderi?

Nē, es nekad neesmu ar „pārāk paceltu” galvu gājusi, es neesmu no tiem cilvēkiem, kas kāro amatus. Es daru savu darbiņu un man šis darbs patīk.

6. Vai līderību viegli savienot ar sievietes rakstura īpatnībām?

Tas ir dažādi, tur nozīme ir rakstura īpašībām. Iespējams, ka līderība ir īpašība, kas trūkst sievietēm.

7. Vai sievietes iesaistīšanās politikā ietekmē ģimenes dzīvi? Vai sievietē politikā vispār var atļauties ģimeni?

Protams, ģimene ļoti cieš no tā, jo nav tā, ka es piecos varu aizvērt durvis un doties mājās. Ja tu darbu gribi padarīt tā kā tu vēlies, no sirds, tad darba laiks nebeidzas piecos. Piemēram, sēdes mums notiek vakaros, kā arī ir citi darbi un papīru lietas, kuras kārtojam pēc darba laika, jo dienā nāk apmeklētāji un fiziski nesanāk sagatavot tos papīrus, ka nepieciešami un papīri tikai aug augumā. Protams, mājiniēki no tā cieš.

8. Kādi, Jūsprāt, sabiedrībā ir raksturīgākie stereotipi par sievieti politiķi?

„Nu ko tad tur tā sievietē”, „Nu ko tad viņa tur tagad izdarīs, ja jau to situāciju pat vīrietis neatrisināja, tad ko tad nu tā sievietē..” It sevišķi grūti ir, ja sievietē ir vēl arī gados jaunāka. Ir izveidojies stereotips, ka vīrietis ir tas stiprais, ka vīrietim jābūt vadošos amatos, bet tā tas nav.

9. Vai ir kādas sieviešu politiķu organizācijas, kurās sievietes viena otru atbalsta, apmainās pieredzē? Kāda ir Jūsu attieksme pret tām?

Jā, mums ir nevalstiskā sieviešu organizācija „Ābeles”. Domāju, ka tas ir ļoti jauki, ka tādas ir, ka viņas atrod kā savu brīvo laiku pavadīt, tas ir arī ieguldījums pagasta attīstībā, ir realizēti dažādi projekti ar viņu līdzdalību, viņa piedalās dažādos pasākumos, piemēram, veido ziedu paklājus utt. Es viņas tikai atbalstu.

10. Kā Jūs skaidrotu nevienlīdzīgo attiecību starp vīriešiem un sievietēm politikā?

Vīrieti uztver kā ģimenes galvu, vīrietis ir stiprs utt. Sievietes tiek uztvertas kā maigākas būtnes un dvēseles, ir veidojies priekšstats, ka sievietē neko nevarēs panākt, jo vīrieša vārdam ir stiprāks spēks.

11. Kas balso par sievietēm – vīrieši vai sievietes? Vai dzimumam ir nozīme?

Domāju, ka to tā nevar nodalīt, ka vēlētājiem primāra tomēr ir cilvēka personība. Saeimas vēlēšanās varbūt skatās pēc partijas piederības, bet laukos nevērtē ne partiju, ne dzimumu – svarīga ir personība.

12. Kā Jūs pati skatāties uz politiķiem – vai ir atšķirīga attieksme, sadarbojoties ar politiķi sievieti vai vīrieti?

Tas nu gan ir tiesa, ka sievietei vieglāk kontaktēties un sarunāt ir ar vīrieti. Man nav problēmas kontaktēties arī ar sievietēm, tomēr man izveidojies priekšstats, ka man labāk ir ar vīriešiem un tas ir abpusēji. Problēmas atrisināt man ir vieglāk ar vīrieti.

13. Vai esat domājusi par kandidēšanu Saeimas vēlēšanās?

Principā nē, bet paskatoties kā strādā Saeimā un kā ir strādāt šeit pašvaldībā, kāda mums ir atbildība un darba pienākumi, esmu tā smējusies, kas nekaitētu vienkārši pasēdēt Saeimā kādus 4, 5 gadus un nedarīt neko – tikai pacelt roku un saņemts pietiekoši labu algu, salīdzinājumā ar pašvaldību.

14. Ko Jūs varētu ieteikt sievietei, kas nolēmusi iesaistīties politikā – ar ko būtu jāreķinās, kādi zaudējumi, kādi ieguvumi iespējami?

Godīgi sakot, es negribētu rekomendēt sievietei nākt politikā, jo cieš ģimene, bērni. Šogad Līgo svētkos man viens pagasta cilvēks teica, ka es tik daudz domāju pa citiem, par pašdarbniekiem, par jauniešiem, ka man neatliek laika priekš sevis. Tā diemžēl arī ir. Tā kā es vienmēr esmu rūpējusies, lai visiem būtu labi, man liekas, ka sievietes vairāk vajadzētu virzīt uz privāto biznesu, lai kaut ko var darīt priekš sevis arī. Jo es nestrādāju sev, bet sabiedrībai un viennozīmīgi cieš ģimene. Es nerekomendētu.

15. Vai, Jūsprāt, administratīvi teritoriālās reformas gaitā, veidojoties novadiem, tiek ievērots dzimumlīdztiesības princips?

Mums ir līdzīgi – arī mums ir iezīmēts Ugāles novads – kopā ar Puzi un Usmu, bet tagad būs kopā tikai ar Usmu. Un es arī esmu domājusi, ja tagad izveidotos Ugāles novads ar divām vai trijām pašvaldībām, es nemaz negribētu šo novadu vadīt. Es dotu priekšroku vīrietim. Man liekas, sievietes pašas nemaz negrib vadīt novadu, jo tā ir vēl lielāka atbildība. Vīriešiem vadīšana padodas vieglāk – viņi tik dziļi neieiet problēmā, viņi skatās uz problēmu savādāk – vispārīgi. Sievietes tā – nopietnāk.

16. Vai Jūs esat informēta par iespēju sūdzēties dzimumlīdztiesības principu neievērošanas gadījumā?

Runājot par manu pagastu – tas tā nekad nebūs, kā jau es teicu – šeit cilvēkus vērtē pēc personībām. Un, ja cilvēki ir apmierināti ar tavu darbu, tad nekad nebūs tāda dzimumdiskriminācija, tas ir mazsvarīgi – galvenais, lai labums būtu pagastam.

17. Pret ko vairāk ir vērsta dzimumdiskriminācija Jūsu pašvaldības ietvaros? Kā?

Izteikta šāda tendence, nav, bet uzņēmēji tomēr vairāk ir vīrieši, bet pedagogi skolā ir sievietes.

18. Kā Jūs raksturotu politiku Latvijā?

Godīgi sakot, politika Latvijā ir nožēlojama. Notiek publiskas zākāšanas, tajā brīdī būtu labāk padomājuši par valsts attīstību. Žēl pat noskatīties, ar nepatiku gaidu Saeimas vēlēšanas. Arī paklausoties pagasta iedzīvotājus – jūtams, ka ticība nav nekam. Pagasta iedzīvotāji šogad ir nolēmuši vispār vēlēšanās nepiedalīties, es gan cenšos viņus pārliecināt, ka sava nostāja ir jāparāda, savādāk pie varas var nākt sazina kas. Vistrakākais, ka iedzīvotājiem ir zudusi ticība.

19. Vai, Jūsaprāt, Latvijā būs situācija, kad lēmumpieņemšanā valsts un pašvaldību līmenī būs panākta dzimumlīdztiesība?

Nedomāju, ka to vajadzētu izcelt, cilvēki tomēr tiek vērtēti pēc personībām. Mākslīgi šo situāciju radīt nevajadzētu un tā nekad nebūs – puse uz pusi. Acīmredzot vairāk kā personības sabiedrība spēj palikt atmiņā tieši vīrieši. Mūsu pusē ir tendence, ka sievietes aizvien vairāk sāk vadīt, bet tas ir kā kurā vietā.

***Vai piekrītat aptaujas rezultātu publicēšanai ārpus maģistra darba, piemēram, zinātniskās publikācijās?**

Jā

6. pielikums

Vārds, uzvārds. Statuss. **Iveta Jansone, Vandzenes pagasta priekšsēdētāja**

Vandzenes pagasta māja, 9:00, 07.08.2006.

1. Pieredze politikā. (īsumā: izglītība, darba pieredze līdz vadošajam amatam utt.)

Uz Vandzeni atnācu 1978. gadā pēc tehnikuma absolvēšanas. Mana pirmā darba vieta bija iecirkņa vadītāja Leņina kolhozā, Uguņos. Tur es nostrādāju līdz pat kolhoza sabrukšanai, kad sāka veidoties paju sabiedrības. Vēlāk Uguņos paši veidojām savu SIA, nostrādāju pāris gadus un sapratu, ka nav perspektīva, jo visu zemi atguva mantinieki un SIA tika likvidēts. Tajā laikā – 1995.gadā - jau es biju deputāte. Mani ievēlēja par atbrīvoto priekšsēdētāja vietnieci pagastā, sāku strādāt 1995. 1997. gadā bija vēlēšanas un es jau startēju uz priekšsēdētājas amatu un mani ievēlēja. Šajā amatā esmu jau trešo sasaukumu. Šajā laikā ieguvu izglītību augstskolā Turība, jo sapratu, ka pagasta priekšsēdētāja nevar būt tikai ar tehnikuma izglītību. Ieguvu jurista diplomu, kas man ļoti noder strādājot pašvaldībā. Tāda ir mana dzīve – ļoti vienkārša. Citas darbavietas man nav bijušas.

2. Vai ceļā uz politiku esat saskārusies ar problēmām tāpēc, ka esat sieviete (ar dzimumdiskrimināciju)? (attieksme no sabiedrības, ģimenes, vīriešu vadītāju puses)

Protams, tā ir ikdiena. Sievietes ir emocionālākas. Ikdienā es saskaros gan ar pozitīvo, gan negatīvo, mūsdienās cilvēki ar daudzko ir ļoti neapmierināti. Man neiet viegli, jo pati esmu emocionāla. Negatīva attieksme no kaimiņu pašvaldību vadītāju puses nav novērota. Kad es kandidēju man bija arī opozīcija, tomēr ar lielu pārakumu ievēlēja mani. Mums ir ļoti labas attiecības ar kaimiņpagastiem, arī tiem, kur vadītāji ir vīrieši. Tur nav nekādu problēmu.

3. Kā Jūs saviem vārdiem skaidrotu jēdzienu – dzimumlīdztiesība?

Manā dzīvē nav problēmu, kas saistītas ar šī jēdziena interpretāciju. Manā pagastā nav stingri noteikts, ka konkrēts skaits uzņēmumu ir jāvada sievietēm, vai, ka skolā direktoram jābūt vīrietim, es uzskatu, ka tā nemaz nedrīkstētu būt. Uzskatu, ka jebkuru uzņēmumu pagastā var vadīt gan sieviete, gan vīrietis.

4. Vai, Jūsprāt, sabiedrībā ir atšķirīgs viedoklis par sievieti politikā un vīrieti politikā (vai pastāv aizspriedumi)?

Taisnība, ka sievietes politikā uztver savādāk, jo pastāv uzskats, ka vīrieši ir labāki - tas ir bieži vien pamanāms. „Ai, nu kur tad sievietē, ko tad viņa var!” šādas replikas ir dzirdētas tieši no vīriešu puses. Bet atklāti jau neviens neko nesaka. Bet, piemēram, opozīcijā uz priekšsēdētāja amatu startēja vīrietis.

5. Vai uzskatāt sevi par līderi?

Es neesmu līderis, es vienkārši sākumā biju ļoti mērķtiecīga. Es sapratu, ka man gribējās strādāt, būt sabiedrībā. Kad es paliku bez darba, es sapratu, ka man ir kaut kas dzīvē jāmaina, ka nedrīkst padoties. Es neesmu no mājās sēdētājām un zeķu adītājām, un tad es sapratu, ka man ir jāiet drošiem soļiem uz priekšu. Pašā sākumā daudz ko nezina, pirmie gadi aiziet, lai saprastu situāciju, lai pierādītu, ka es varu. Tālāk jau paliek arvien vieglāk, es saprotu to, ka šodien strādāt man ir divreiz vieglāk. Bija jāizsīt vieta dzīvē un jāpierāda, ka es to varu. Tomēr nedomāju, ka sevi pierādīt ir grūtāk sievietei, sākumā viss ir svešs un jauns kā sievietei, tā arī vīrietim.

6. Vai līderību viegli savienot ar sievietes rakstura īpatnībām?

Jā, es domāju, ka sievietes nav dumjākas, un gan vietējo pašvaldību, gan rajona līmenī, viņas to ir pierādījušas. Sievietes vienkārši mazāk uzņēmās šo ļoti atbildīgo darbu, tā ir ļoti liela atbildība un ne visi tam ir gatavi. Ļoti daudz laika sanāk pavadīt ārpus mājām, ne visi vīri ir gatavi pieņemt šādu sievas prombūtni, arī šis fakts rada problēmas.

7. Vai sievietes iesaistīšanās politikā ietekmē ģimenes dzīvi? Vai sievietē politikā vispār var atļauties ģimeni?

Grūti atbildēt uz šo jautājumu, jo mani bērni jau ir izauguši un man nav ar viņiem vairs jārēķinās, kaut gan varbūt tas ir slikti. Es esmu šķīrusies un es saprotu, ka es nekad vairs

nebūšu ģimenes cilvēks, ja es strādāšu šādu amatu. Atbraucot mājās no darba es esmu nerunīga, nogurusi, varbūt citiem ir savādāk, bet man nav viegli pārslēgties. Ja man darbā jārisina kāda problēma vai bijis konflikts, es nevaru pirms mājas sliekšņa to izsvītrot no sava prāta, es par to domāju arī mājās. Bija laiks, kad es biju sporta metodiķis, es pat par to algu nesaņēmu, jo kad atnācu uz šejieni sporta šeit vispār nebija. Tad nu sāku jauniešus aicināt uz pašvaldību mačiem un sacensībām, tad es nebiju mājās pa sestdienām. Kad es mācījos, tad arī nebiju mājās pa sestdienām, man vēl ir zemnieku saimniecība, ar mazu lauku veikaliņu – tā, ka es nemaz nebiju mājās, tikai vēlu vakaros. Kas es par ģimenes cilvēku?

8. Kādi, Jūsaprāt, sabiedrībā ir raksturīgākie stereotipi par sievieti politiķi?

Vadītājai ir ļoti jāseko līdž ģērbšanās stilam, piemēram, ir bijušas sanāksmes, kur daži klātesošie nemaz nav dzirdējuši, ko es stāstu, bet ir novērojuši, kas man ir kājās, kas man ir mugurā, kāda frizūra. Tīri vizuāli vadītājam ir jāatšķiras, jo pat lauku tantiņas jau sāk pucēties, un pagasta vadītājam jāstāv līdž.

9. Vai ir kādas sieviešu politiķu organizācijas, kurās sievietes viena otru atbalsta, apmainās pieredzē? Kāda ir Jūsu attieksme pret tām?

Jā, pie mums te viņas tā pulcējās un rosās, ka es pat netieku galā. Pie mums šī nevalstiskā organizācija ir ļoti aktīva, ir arī pensionāru ansamblis ar saviem tērpiem un braukā ar koncertiem. Tas ir ļoti apsveicami, jo viņas neiesūno, bet iziet sabiedrībā, viņas ir spējīgas salīdzināt, kā iet citur, kas notiek mums apkārt.

10. Kā Jūs skaidrotu nevienlīdzīgo attiecību starp vīriešiem un sievietēm politikā?

Jo sievietes ģimeni nostāda augstāk nekā karjeru, jo vadītājiem nav viegli. Maz laika sanāk pavadīt mājās, maz sanāk pievērst uzmanību bērniem, mazbērniem. Šodien tas ir svarīgāk, nekā kādreiz. Es pati tagad pēc desmit gadiem paskatoties atpakaļ konstatēju, ka es tik daudz esmu palaidusi garām tieši savā ģimenes dzīvē.

11. Kas balso par sievietēm – vīrieši vai sievietes? Vai dzimumam ir nozīme?

To nu es nezinu pateikt.

12. Kā Jūs pati skatāties uz politiķiem – vai ir atšķirīga attieksme, sadarbojoties ar politiķi sievieti vai vīrieti?

Atšķirības nav nekāds.

13. Vai esat domājusi par kandidēšanu Saeimas vēlēšanās?

Nē, nekad, nemūžam. Es pat domāju, ka nestartēšu nākamajās pašvaldību vēlēšanās. Mana enerģija šo desmit gadu laikā ir izsmelta.

14. Ko Jūs varētu ieteikt sievietei, kas nolēmusi iesaistīties politikā – ar ko būtu jāreķinās, kādi zaudējumi, kādi ieguvumi iespējami?

Kāpēc ne, ja var visas lietas sakārtot ģimenē un reķināties ar garajām darba stundām, tad noteikti. Ja ir uzņēmīgi un enerģiski cilvēki, tad jā.

15. Vai, Jūsaprāt, administratīvi teritoriālās reformas gaitā, veidojoties novadiem, tiek ievērots dzimumlīdzības princips?

Mūsu novadā ir pieci pagasti un divos no tiem mēs esam sievietes. Tomēr nedomāju, ka novadu noteikti vadīs vīrietis. Vīrieši nav tik emocionāli viņiem šo darbu ir vieglāk strādāt.

16. Vai Jūs esat informēta par iespēju sūdzēties dzimumlīdzības principu neievērošanas gadījumā?

17. Pret ko vairāk ir vērsta dzimumdiskriminācija Jūsu pašvaldības ietvaros? Kā?

Protams, ka skolā, bērnudārzā un kultūras namā ir vairāk sievietes, bet mums lielu uzņēmumu – mēbeļu cehu tomēr vada sieviete. Galvenais ir uzņēmīgs cilvēks, dzimums nav nozīmes.

18. Kā Jūs raksturotu politiku Latvijā?

Stipri pieklibo politika Latvijā. Arī pašvaldību līmenī ļoti daudz funkcijas pašvaldībām ir uzdotas bez finanšu seguma, ka ļoti daudz nevar izdarīt, kas iedzīvotājos rada neapmierinātību. Mums ir jāiztiek ar savu budžetu, ar to darbojamies. Ja godīgi raksta

projektus un iesniedz ministrijā, tur šī naudas sadales sistēma ir ļoti negodīga, ka pat negribas runāt. Kad es iesniedzu projektu man pat netiek atsūtīts atteikums ar tā iemesliem, bet pašvaldībām noteikti jāievēro noteikumi, ka mēneša laikā katram cilvēkam, kas iesniedzis dokumentu ir jāatbild. Visas šīs lietas ir ļoti netīras, ja pie katra projekta nav kāds bīdītājs, tad tāds mazs pagasts no malas neko pat nevar dabūt.

19. Vai, Jūsaprāt, Latvijā būs situācija, kad lēmumpieņemšanā valsts un pašvaldību līmenī būs panākta dzimumlīdztiesība?

Es nezinu vai Latvijā tā būs. Bieži vien šie lēmumi ir tik absurdi, piemēram, par reģionālo reformu. Vai tiešām pieci nabagi sanākot kopā izveidos vienu bagātnieku? Nezinu.

***Vai piekrītat aptaujas rezultātu publicēšanai ārpus maģistra darba, piemēram, zinātniskās publikācijās?**

Jā

7. Pielikums

Intervija ar Skrundas pilsētas domes priekšsēdētāju Nelliju Kleinbergu

Pašvaldību savienības ēka, Rīga, 11:00, 18.08., 2006

1. Pieredze politikā. (īsumā: izglītība, darba pieredze līdz vadošajam amatam utt.)

Man ir maģistra grāds Sociālajās zinībās, esmu beigusi LU EVF maģistrantūras programmu „Sabiedrības vadība”, pirms tam beidzu Latvijas valsts konservatoriju Kultūras organizatora specialitātē, pirms tam beidzu tehnikumu. Pamatā esmu strādājusi Skrundas kultūras namā, tad Skrundas pilsētas domē sociālā departamenta direktore, esmu bijusi arī Liepājas teātra direktore, un tagad esmu Skrundas pilsētas pašvaldības vadītāja.

2. Vai ceļā uz politiku esat saskārusies ar problēmām tāpēc, ka esat sieviete (ar dzimumdiskrimināciju)?

Absolūti ne. Arī no sabiedrības puses attieksme ir pozitīva, viss atkarīgs no paša cilvēka, ko viņš vēlas sasniegt. Mans mērķis vienmēr ir bijusi izglītība, kā arī vēlme izmēģināt dažādas specialitātes, man nav bijušas problēmas šajā jautājumā. Arī studiju laikā mani ļoti atbalstīja kolēģi, ja vajadzēja palīdzēt ar darbiem. Tāpēc es varu teikti tikai to labāko, man kā sievietei starp vīriešiem nekad nav bijusi nekāda problēma atrasties. Pirms manis Skrundā vadītāja arī bija sieviete.

3. Kā Jūs saviem vārdiem skaidrotu jēdzienu – dzimumlīdztiesība?

4. Vai, Jūsprāt, sabiedrībā ir atšķirīgs viedoklis par sievieti politikā un vīrieti politikā (vai pastāv aizspriedumi)?

Es neesmu saskārusies ar situāciju, kurā vīrietis vai sieviete būtu vērtēti atšķirīgi. Parasti, kad notiek sarunas par kaut kāda veida dzimumdiskrimināciju, man pat nav ko teikt. Kad kandidēju uz Liepājas teātra direktora vietu, arī vīrieši kandidēja uz šo amatu. Nedomāju, ka šī tiešām ir aktuāla problēma Latvijā, vismaz man tā neliekas.

5. Vai uzskatāt sevi par līderi?

Protams, es uzskatu sevi par līderi, esmu arī beigusi līderu apmācības programmu, kas man deva tikai papildus ticību saviem spēkiem.

6. Vai līderību viegli savienot ar sievietes rakstura īpatnībām?

Es nevaru teikt, ka ne. Sieviete ir daudzas īpašības, kas tikai palīdz, piemēram, intuīcija, sievietes ir lielāki diplomāti. Pēdējais gadsimts ir mainījis to vēsturisko apziņu per sievietes un vīrieša lomu sabiedrībā un mūsdienās dzīvē šīs situācija ir mainījusies par labu sievietēm.

7. Vai sievietes iesaistīšanās politikā ietekmē ģimenes dzīvi? Vai sieviete politikā vispār var atļauties ģimeni?

Es pati esmu izvēlējusies savu karjeru un izglītību kā prioritāti savā dzīvē, tāpēc arī neesmu precējusies. Es vairāk uzticos darbam nekā cilvēkiem. Protams, ka šis amats traucē ģimenes dzīvei, ar to ir jāreķinās.

8. Kādi, Jūsprāt, sabiedrībā ir raksturīgākie stereotipi par sievieti politiķi?

„Dzelzs lēdija”, kura iet cauri sienām. Sieviete ar caursišanas spējām, jebkurā situācijā atrod izeju, atrod, ko teikt. Ja cilvēki pagastos jūtas nedaudz neaizsargāti, tad šīs vadītājas sievietes vienmēr tiek raksturotas kā stingras, uz kurām var paļauties. Tomēr iespējams, ka šīs sievietes vadītājās kādās citās dzīves jomās ir vīlušas un viņas realizējas darbā, aizpildot to tukšumu vai sāpīgo lietu, pie kuras negribas atgriezties pat domās. Zinu piemērus.

9. Vai ir kādas sieviešu politiķu organizācijas, kurās sievietes viena otru atbalsta, apmainās pieredzē? Kāda ir Jūsu attieksme pret tām?

Pati es neesmu iesaistījusies, bet ļoti atbalstu šādas organizācijas. Savā laikā es pati veidoju Skrundā sieviešu klubu, sākām ar stila konsultantu pieaicināšanu un izvērtās par diezgan lielu Sabiedrisku organizāciju, tiek rakstīti projekti. Es atbalstu šo rīcību, jo arī šī pašrealizācija sievietes vieno. Šādas organizācijas sievietēm palīdz izrauties, motivē uz darbību, rīcību, es to atbalstu. Pēc būtības sievietēm ir interesanti sanākt kopā un runāt par sociālām lietām, bet vīriešiem galvenokārt gribas runāt par darbu.

10. Kā Jūs skaidrotu nevienlīdzīgo attiecību starp vīriešiem un sievietēm politikā?

Jo vēsturiski jau tas ir veidojies, ka vīrietis ir noteicējs un vadītājs, bet sieviete ir bijusi pazeminātā statusā. Mainoties šai vēsturiskajai situācijai, mainās arī sieviešu lomas un arvien vairāk sievietes ieņem vadošus amatus. Ir arī ES direktīvas, cik, kur jābūt sievietēm. Mūsu pašvaldībās nemaz nav tik slikts stāvoklis, Igaunijā brīnās, ka mums te ir tik daudz sieviešu. Arvien vairāk sievietes ir gatavas uzņemt lielāku atbildību, sievietes ir gatavas vairāk riskēt, vairāk aizstāvēties.

11. Kas balso par sievietēm – vīrieši vai sievietes? Vai dzimumam ir nozīme?

Tā tas varētu būt, jo sievietes citās sievietēs saskata konkurenti, tas saistīts ar mentalitāti. Ar uzskatu, ja neesmu es, tad labāk, ka tur ir vīrietis, nekā cita sieviete. Un arī tīri cilvēcīgi pretējais dzimums ir pievilcīgāks. Mēs uztveram vīrieti par līderi vairāk.

12. Kā Jūs pati skatāties uz politiķiem – vai ir atšķirīga attieksme, sadarbojoties ar politiķi sievieti vai vīrieti?

Nevaru to īpaši izdalīt, man ir labi gan ar vīrieti, gan sievieti. Man ir darbs - ir jāatrisina problēma un man ir sarunu partneris, kas man var palīdzēt un dzimumam šeit nav nozīme.

13. Vai esat domājusi par kandidēšanu Saeimas vēlēšanās?

Jā, es esmu par to domājusi un man ir bijis izteikts arī priekšlikums, bet šobrīd mans bezpartiskais statuss ir ļoti izdevīgs.

14. Ko Jūs varētu ieteikt sievietei, kas nolēmusi iesaistīties politikā – ar ko būtu jāreķinās, kādi zaudējumi, kādi ieguvumi iespējami?

Noteikti, tas ir ļoti interesanti, mūsdienu sabiedrība ir ļoti aktīva un nezināt elementāras lietas pat ir nepieklājīgi, es noteikti ieteiktu iesaistīties.

15. Vai, Jūsaprāt, administratīvi teritoriālās reformas gaitā, veidojoties novadiem, tiek ievērots dzimumlīdzības princips?

Es nedomāju, ka šī reforma ir saistīta ar dzimumu, drīzāk noteicošā loma šeit varētu būt pieredzei, un sievietes tiešām pārsvarā varētu būt ar mazāku pieredzi. Bet domāju, ka vēl būs daudz sieviešu, kas vadīs novadus.

16. Vai Jūs esat informēta par iespēju sūdzēties dzimumlīdzības principu neievērošanas gadījumā?

17. Pret ko vairāk ir vērsta dzimumdiskriminācija Jūsu pašvaldības ietvaros? Kā?

Jā, protams, gan skolā, gan arī pašvaldībā vairāk strādā sievietes. Skolu vada vīrietis, bērnu dārzu - sieviete, iestāžu vadītāji gan vīrieši, gan sievietes, bet papētot tieši darbiniekus, tad vairāk ir sievietes.

18. Kā Jūs raksturotu politiku Latvijā?

Ļoti traucējoša ir politiskā tehnoloģija, šis melnais PR, es to neatbalstu, mums daudz jāmacās. Mēs esam tikai 15 gadus jauna valsts, tāpēc mums vēl nav šīs politiskās tradīcijas, šī diplomātija. Mēs pēc būtības arī esam tādi, ka līdzcilvēkus bieži gremdējam, neuzklausot, nesadzirdot, tas politikā ļoti izpaužas. Šīs runas – mēs, mēs, līdz šim neviens neko nav darījis, tās ir ļoti traucējošas. Mani uztrauc, ka mainoties Saeimai, nepastāv nekāda pēctecība. Tāda ir politika Latvijā.

19. Vai, Jūsaprāt, Latvijā būs situācija, kad lēmumpieņemšanā valsts un pašvaldību līmenī būs panākta dzimumlīdzība?

Es domāju, ka tā būs, mēs uz to ejam., mums sievietēm pat pienāktos lielākā daļa vietas Saeimā, jo mēs esam skaitliski vairāk.

20. vai vīrieši – pagastu priekšsēdētāji ir drosmīgāki paprasīt sev augstāku algu?

Es tam piekrītu, par citu ir vieglāk paprasīt, nekā par sevi. Sievietēm tiešām to izdarīt ir grūtāk, jo liekas, ko par mani padomās, ka es tik daudz prasū. Man, piemēram, ir mazāka alga nekā skolas direktoram, kaut gan atbildība man ir lielāka. Ļoti atbalstu sistēmu ar koeficientiem, kad laukos cilvēkiem būs lielākas algas nekā pilsētās.

***Vai piekrītat aptaujas rezultātu publicēšanai ārpus maģistra darba, piemēram, zinātniskās publikācijās?**

Jā

8. pielikums

Vārds, uzvārds. Statuss. Berta Zelmene, Strazde

Strazde, Strazdes pagasta pašvaldība, 7.08.2006., 14:00

1. **Pieredze politikā.** *(īsumā: izglītība, darba pieredze līdz vadošajam amatam utt.)*

Šajā amatā strādāju no 1994. gada. Sākoties neatkarības gadiem mēs ar ģimeni paņēmām zemi un atnācām uz blakus pagastu dzīvot no pilsētas. Tomēr izrādījās, ka neesmu tik stipra kā domāju un gribēju, un lauku darbs man izrādījās par grūtu. Veselības dēļ es saimniecībā vairs strādāt nevarēju, un tad toreizējais priekšsēdētājs mani uzaicināja par sekretāri šajā pagastā 1992. gadā. 1993. gadā viņš aizgāja prom no darba un faktiski visus pienākumus nācās izpildīt man, jo šajā mazajā pagastā mēs bijām tikai divi darbinieki – es un priekšsēdētājs. 1992. gadā notika atvienošana no Virbu pagasta (tie bija savienoti kopš 1976. gada vēlēšanās mani ievēlēja. Man ir partijas skolas izglītība, lai gan daudzi to noniecina – tā bija plaša profila izglītība: sākot ar ekonomiku un beidzot ar psiholoģiju, pedagogiju, komunismu, vēsturi un celtniecību. Šajās mācībās arī parasti nokļuva cilvēki ar dotībām. Esmu strādājusi partijas darbā, pat līdz nodaļas vadītājas amatam.

2. **Vai ceļā uz politiku esat saskārusies ar problēmām tāpēc, ka esat sieviete (ar dzimumdiskrimināciju)?** *(attieksme no sabiedrības, ģimenes, vīriešu vadītāju puses)*

Es domāju, ka īpaši nē. Ka prasības ir lielas pret visiem – gan vīriešiem, gan sievietēm. Speciāla lūtināšana vai „uzbraukšana”, arī nav. Drīzāk, ne no sabiedrības, bet no atsevišķiem vadītājiem – varbūt, iespējams šie vadītāji tā izturas pret ikvienu. Bet specifisku attieksmi neesmu sapratusi.

3. **Kā Jūs saviem vārdiem skaidrotu jēdzienu – dzimumlīdztiesība?**

Profesionālā sagatavotība, organizatoriskās spējas: ja šie kvalitātes kritēriji atbilst, tad principā dzimumam nozīmei nevajadzētu būt. Bet es personiski tomēr labāk darbā pieņemtu sievieti, jo sievietes, manuprāt, ir atbildīgākas un ir pieradušas pie tā, ka jebkurā situācijā ir jāatrod kāds risinājums - šis īpašības atvieglo vadītājam dzīvi. Principā tā vajadzētu būt – ja cilvēks ir spējīgs, tad starp vīrieti un sievieti būtu jāievēro vienlīdzība. Toties sievietes ir emocionālākas un ar viņām ir interesantāk – šis viedoklis jau izklausās nevienlīdzīgs 😊

4. **Vai, Jūsprāt, sabiedrībā ir atšķirīgs viedoklis par sievieti politikā un vīrieti politikā (vai pastāv aizspriedumi)?**

Protams, ka sabiedrībā pastāv aizspriedumi un iedalījums: sieviešu darbs, vīriešu darbs, bet politikā es domāju, ka ne visas sievietes var atļauties, un sievietei bieži vien ir jāreķinās ar ģimeni, bieži vien ar bērniem, jāuztraucas, kā šīs aktivitātes uzņem vīrs. Jo ir jāreķinās, ja tu esi politikā – mājās tevis bieži nav, domāju, ka reti izdodas savienot šīs lietas.

5. **Vai uzskatāt sevi par līderi?**

Neesmu par to domājusi – galvenais ir bijis strādāt, nevis domāt: esmu līdere vai ne.

6. **Vai līderību viegli savienot ar sievietes rakstura īpatnībām?**

Uzskatu, ka sieviete var būt vienlīdz labs līderis salīdzinājumā ar vīrieti. Ja es atskatos uz savu pieredzi – sievietes ir vairāk līderes nekā vīrieši, jo sievietes ir emocionālākas un sabiedriskākas visas dzīves garumā. Ja skatās vēsturiski – mūsdienās sievietei ir lielākas iespējas būt līderi, kaut vai ES saistošās regulas dzimumlīdztiesības ievērošanā dažādās sfērās. Visu savu mūžu esmu strādājusi vadošos amatos, un atskatoties uz savu pieredzi tomēr jāatdzīstas, ka diskriminācija ir pastāvējusi, piemēram, situācijā, ka uz amatu kandidē sievieti un vīrietis, tad pamatā tika izvēlēts vīrietis.

7. **Vai sievietes iesaistīšanās politikā ietekmē ģimenes dzīvi? Vai sievieti politikā vispār var atļauties ģimeni?**

Nav viegli savienojams. Diemžēl man pašai arī ir izjukusi ģimene darba dēļ. Tomēr tas ir ļoti individuāli, tas ir atkarīgs – kāda ir tā otra puse. Ir svarīgi vai ir kur atstāt bērnus, jo jebkurā

sabiedriskā darbā nevar rēķināties ar savu brīvo laiku, tas, ka tu apmeklēsi visus pasākumus tiek uztverts kā norma. Diemžēl vēlēšanās pavadīt laiku ar bērnu netiek uzskatīta par attaisnojumu. Jāpiebilst, ka vīrieši slimīgi uztver to, ka sieviete ir augstākā amatā. Ar laiku vīri kļūst greizsirdīgi uz „amatu”, kā rezultātā rodas nesaskaņas ģimenē.

8. Kādi, Jūsaprāt, sabiedrībā ir raksturīgākie stereotipi par sievieti politiķi?

Neesmu neko tādu dzirdējusi. Mūsu pagasta specifika ir tā, ka pārsvarā vadošos amatos ir sievietes, vairumā gadījumu arī tātēc, ka vīrieši laukos ir mazāk izglītoti. Toni sabiedrībā vairāk nosaka, piemēram, skolotājas.

9. Vai ir kādas sieviešu politiķu organizācijas, kurās sievietes viena otru atbalsta, apmainās pieredzē? Kāda ir Jūsu attieksme pret tām?

Personīgi es neesmu nevienā, bet es cenšos atbalstīt visas organizācijas savā pagastā. Vienmēr ierodos uz pasākumiem un atbalstu ar transporta iespējām, pulcēšanās vietu. Piemēram, šodien tiekas „sieviešu klubiņš”, pensionāri. Piemēram, tuvojas Kurzemes novada 12. NVO konference, dalību šajā pasākumā cenšos atbalstīt, mana nostāja šajā jautājumā ir pozitīva. Mūsu pagastā, laikā, kad likvidējās SIA, cilvēku vidū valdīja depresija – mēs savācāmies jaunu sieviešu un arī vīriešu grupiņa un sākām tādu kā apmācību – kā uzsākt savu biznesu. Tādejādi cilvēku aktivitāte pagastā atraisījās pozitīvi, tagad mums ir pieaugušo izglītības koordinators un cilvēki izmanto šīs iespējas. Es esmu arī PrePhare vadītāja. Eiro mājas ietvaros mēs rakstam kopējus projektus, piemēram, bezdarbniekiem. Mums ir subsidētās darba vietas. Bet tas viss aizsākās no mazas cilvēku grupiņas.

10. Kā Jūs skaidrotu nevienlīdzīgo attiecību starp vīriešiem un sievietēm politikā?

Sievietēm ir grūtāk psiholoģiski un cilvēciski. Jo, pirmkārt sievietes grib apprecēties, grib ģimeni – kamēr sieviete audzina bērnus no daudz kā ir jāatsakās. Otrkārt, tas atkarīgs no sievietes īpašībām, vai viņa spēj atrast sev iespēju izglītoties, nokļūt sabiedrībā. Jo labam vadītājam ir jābūt milzīgai sabiedriskai pieredzei, labai izglītībai, vēlām juridiskai, jābūt ļoti plaši attīstītam ne tikai savā specialitātē, un jābūt gribēšanai – iniciatīvai. Jārēķinās, ka tas prasa laiku un stiprus nervus, jāatsakās no savām personiskām iegribām.

11. Kas balso par sievietēm – vīrieši vai sievietes? Vai dzimumam ir nozīme?

Piekrītu, ka nepastāv tāda situācija, ka sievietes balso par sievietēm tikai dzimumpiederības dēļ. Svarīga ir cilvēka personība, jābūt atpazīstamai un iecienītai sieviešu aprindās. Varbūt vīrietim jābūt simpātiskam, piemēram, Gorbunova piemērs. Bet viņš arī kā cilvēks bija patīkams.

12. Kā Jūs pati skatāties uz politiķiem – vai ir atšķirīga attieksme, sadarbojoties ar politiķi sievieti vai vīrieti?

Man nav svarīgi ar ko-es kontaktējos ar visiem normāli, draudzīgi, varam būt atklāti, pateikt, kas nepatīk.

13. Vai esat domājusi par kandidēšanu Saeimas vēlēšanās?

Nē, nedomāju. Esmu nolēmusi šo darbu pēc nākamajām vēlēšanām neturpināt, jo visam ir savs laiks. Ir jau radies nogurums.

14. Ko Jūs varētu ieteikt sievietei, kas nolēmusi iesaistīties politikā – ar ko būtu jāreķinās, kādi zaudējumi, kādi ieguvumi iespējami?

Noteikti sievietei tas būtu jādara, jo ar ko gan vīrieši ir labāki?

15. Vai, Jūsaprāt, administratīvi teritoriālās reformas gaitā, veidojoties novadiem, tiek ievērots dzimumlīdztiesības princips?

Neesmu par to domājusi, mums ir 8 sievietes pašvaldību vadītājas no 20 pašvaldībām, tas ir gandrīz puse, domāju, ka pie mums šī parādība nav izteikta.

16. Vai Jūs esat informēta par iespēju sūdzēties dzimumlīdztiesības principu neievērošanas gadījumā?

Jā, esmu informēta, jo man pašai tas ir jāievēro. Bet šīs situācijas tik reti notiek, es nekad neesmu jutusi tādu attieksmi, jo cenšas jau rakstot neaizvainot nevienu.

17. Pret ko vairāk ir vērsta dzimumdiskriminācija Jūsu pašvaldības ietvaros? Kā?

Protams, ir, piemēram, komunālais dienests, tur pārsvarā ir vīrieši. Būvniecības darbos – fiziski grūtākos darbos strādā vīrieši, jo sievietei tam nav profesionāli sagatavota, tas ir tradicionāli iestrādājies, un sievietei iesaistīties tur ir grūti un nav interese. Nav interese skrūvēt skrūves kanalizācijā un darīt līdzīgus darbus, sievietes nemaz nepiesakās uz šiem amatiem.

18. Kā Jūs raksturotu politiku Latvijā?

Vēlams, ka politikā iesaistītos kompetenti cilvēki. Neuzskatu, ka pareizi ir sākt politisko karjeru ar pāris publiskām uzstāšanās, jo ir jābūt pieredzei ilgstošai, praktiskai, nevis „sapulču”, jābūt plašām zināšanām, jo jāpieņem svarīgi lēmumi, bieži vien pretēji sirdsapziņai. Mums politika „nav tīra”, jo katrs velk uz savu pusi un dažādākām metodēm/ Politikai ir „savtīga puse” īpaši priekšvēlēšanu laikā.

19. Vai, Jūsaprāt, Latvijā būs situācija, kad lēmumpieņemšanā valsts un pašvaldību līmenī būs panākta dzimumlīdztiesība?

Es domāju, ka kopumā ir vienalga, kas pieņem likumu, ja cilvēks ir taisnīgs un orientēts uz vienlīdzību. Nevajag pusi uz pusi. Iespējams, ka laimīgāki ir tie cilvēki, kas neiet politikā un var dzīvot savu, mierīgu, normālu dzīvi. Vajadzētu vairāk attīstīt sieviešu organizācijas – kas ar laiku kļūst arī par politikas veidošanas organizācijām, ne tikai interešu klubiem. Tas arī notiks nākotnē, jo jau ir manāmas tendences, ir apvienības. Piemēram, Latvijas lauku forums – kurā ir dažādas lauku organizācijas, veido arī politiku.

***Vai piekrītat aptaujas rezultātu publicēšanai ārpus maģistra darba, piemēram, zinātniskās publikācijās? Jā!**

9. pielikums

Intervija ar Palsmanes pilsētas domes priekšsēdētāju Tignu Podnieci

Pašvaldību savienības ēka, Rīga, 14:30, 18.08., 2006

Vārds, uzvārds. Statuss.

18. Pieredze politikā. *(īsumā: izglītība, darba pieredze līdz vadošajam amatam utt.)*

Pēc vidusskolas es beidzu LU bioloģijas un ķīmijas fakultāti un sāku strādāt, beidzu pedagoģijas maģistrantūru, otā izglītība man ir angļu valodas skolotājs, jo laukos ir jāstrādā to ko piedāvā un skolā es arī sāku strādāt. Tad nokļuvi par deputāti pašvaldībā, četrus gadus biju deputāti, un pēc nākamajām vēlēšanām jau kā pašvaldības vadītāja, kaut gan es joprojām esmu arī skolā. Pirmoreiz es nokļuvi sarakstā gluži nejauši, bet pēc vēlēšanu rezultātiem, lai gan man 32 gados jau piedāvāja šo amatu, es nobijos un nepiekritu un pirmos četrus gadus biju vienkārši deputāte.

19. Vai ceļā uz politiku esat saskārusies ar problēmām tāpēc, ka esat sieviete (ar dzimumdiskrimināciju)? *(attieksme no sabiedrības, ģimenes, vīriešu vadītāju puses)*

Ģimene nenoliedzami ir zaudētāja, tieši pavadītā laika ziņā, tomēr es cenšos šīs lomas savienot, kaut gan ir dažādi pasākumi, kur man obligāti ir jābūt. Sabiedrība ļoti augstu novērtēja to darba pieredzi, kas man bija, es arī esmu Palsmanē dzimusi, augusi, mani vecāki ir vietējie. Mani ļoti labi pazina, jo biju strādājusi gan bērnudārzā, gan skolā, man ir ļoti laba izglītība to apkārtējie ļoti novērtēja. Diskrimināciju tāpēc, ka es esmu sieviete, es neesmu sajutusi. Tikai no tāda viedokļa, ka es esmu ļoti jauna. Rajona līmenī vienmēr ir bijis tikai un vienīgi atbalsts un vislabākā attieksme.

20. Kā Jūs saviem vārdiem skaidrotu jēdzienu – dzimumlīdztiesība?

21. Vai, Jūsprāt, sabiedrībā ir atšķirīgs viedoklis par sievieti politikā un vīrieti politikā (vai pastāv aizspriedumi)?

Es domāju, ka tā ir, ka priekšroku vairāk dod vīriešiem politiķiem, nekā sievietēm politiķēm, jo pēc Latvijas modeļa sievietes tiek uztvertas vairāk kā mātes un ģimenes cilvēki, nevis kā politiķes. Pirmkārt situācija laukos atšķiras no situācijas pilsētās, situācija Saeimā atšķiras no situācijas mazā pašvaldībā, kurā ir 7 deputāti, manā komandā ir 6 sievietes un 1 vīrietis, tas arī daudz ko nozīmē. Šeit jārunā par dažādām, piemēram, sociālām problēmām, kas ir laukos, mūsu pagastā tikai divās iestādēs vadītāji ir vīrieši, gan pedagoģijā, gan ražošanā mūsu pagastā pārsvarā iesaistītas ir sievietes. Mūsu pagastā vadītāja jau bija sieviete, tāpēc es nebiju pārsteigums ar savu kandidatūru. Iepriekšējā vadītāja pirms manis bija ļoti ilgu laiku un man vajadzēja nākt ne tikai ar jaunām idejām, bet arī ar nepopulāriem lēmumiem, kas skāra iedzīvotājus, darbinieku algas utt. Bet es domāju, ka daudzi to saprata, ka ir pienācis laiks kaut ko mainīt, ka mēs nedzīvojam tikai noslēgtā telpā, bet zinām arī, kas notiek blakus pagastos un visā Latvijā. Pirms tam šī joma un arī pagasta caurskatāmība piekliboja, un daudzas jomas ir savestas kārtībā un laikam līdzī ir jāiet.

22. Vai uzskatāt sevi par līderi?

Es nekad neesmu centusies būt līderis, bet dzīve mani tā ir nostādījusi šajā postenī. Un es esmu arī jutusi, ka tajos kolektīvos, kur es esmu strādājusi, ka manī ieklausās un uzklausa. Bet apzināti šo karjeru veidojusi neesmu.

23. Vai līderību viegli savienot ar sievietes rakstura īpatnībām?

Man ir grūti pateikt, es neesmu strādājusi tipiskā vīriešu kolektīvā. Pedagoģiskajā jomā vienmēr vairākumā ir sievietes, arī sievietes līderes. Bet man pašai vairāk labpatiktos vadošos amatos redzēt vīriešus, nevis sievietes, kaut gan arī viņas ir ļoti talantīgas. Būt līderim nav viegli, it sevišķi mazā pašvaldībā, kur katru tavu soli, runu un apgērību vērtē, tas nav viegli. Saeimā šādā ziņā sievietei ir vieglāk. Vīriešiem jau vēsturiski ir bijis vairāk laika būt līderiem.

24. Vai sievietes iesaistīšanās politikā ietekmē ģimenes dzīvi? Vai sieviete politikā vispār var atļauties ģimeni?

Šīs lomas ir iespējams apvienot, ir jācenšas apvienot. Mūsdienās sievietes to arī veiksmīgi dara.

25. Kādi, Jūsuprāt, sabiedrībā ir raksturīgākie stereotipi par sievieti politiķi?

Es jūtos Palsmanē kā savējā, ne kā pāri visiem. Tas mums pieņemts, ja tev ir saknes Palsmanē, tu jūties augstu vērtēts. Piemēram, pie manis atnāk vīrs ap 60 gadiem pēc sociālā pabalsta un uzrunā mani mīla, Tignīte, nevis priekšsēdētāj. Nav tā, ka es tieku vērtēta tikai uz vecāku nopelna, bet mani uztver tādu kā meiteni, jo daudzi atceras kā es uzaugu. Daudzi tajā laikā strādāja kolhozā, arī mani vecāki, es ļoti agri, pirmajā klasītē pazaudēju tēvu un visi redzēja kā mamma mūs trīs bērnus uzaudzinaja viena pati. Es esmu savējā, jo no tādiem pašiem vienkāršiem ļaudīm esmu cēlusies. Kritizēt var darbus, bet mani kā cilvēku nekritizē.

26. Vai ir kādas sieviešu politiķu organizācijas, kurās sievietes viena otru atbalsta, apmainās pieredzē? Kāda ir Jūsu attieksme pret tām?

Es domāju, ka sievietēm noteikti ir jāorganizējas, arī mūsu pagastā ir sieviešu klubiņš, uzskatu, ka šī ideja ļoti veiksmīgi attīstās un no tā ir jau izaugusi līnijdeju grupa un aerobika, tā ietvaros piecas pensionāres ada NATO cimds, tā, ka šo darbību vērtēju ļoti pozitīvi. Arī jaunajām māmiņām ir ļoti pozitīvi, ja viņas var apvienoties un sanākt kopā un dalīties ar lietām, kas viņām ir aktuālas.

27. Kā Jūs skaidrotu nevienlīdzīgo attiecību starp vīriešiem un sievietēm politikā?

Vīriešiem ir vieglāk izvirzīties, „aiziet tālāk no mājām”, viņi vairāk ir gatavi riskēt, viņi var izvirzīt savu karjeru ārpus savas pašvaldības. Sievietes paliek, piemēram, par skolu direktoriem, paliek pašvaldībās. Vīriešiem arī aktīvais darba mūžs ir garāks, un viņi spēj ar skaļākiem vārdiem lietas izdarīt un tad mēs par viņiem arī vairāk balsojam. Bet sievietes ir vairāk kopā ar bērniem, mājās un nav tik redzamas. Kaut gan pabraukājot uz kongresiem un arī paskatoties mūsu rajonā – no 21 pašvaldībām 11 vada sievietes. Un pastāv arī stereotips, ka mēs gribam redzēt intelektuālus vīriešus, kam sekot. Un tieši sievietes grib redzēt šos vadītājus – vīriešus, sapņu „vīriešus”. Jo sievietes sievieti savā ziņā uztver kā konkurenti.

28. Kas balso par sievietēm – vīrieši vai sievietes? Vai dzimumam ir nozīme?

Tam var piekrist. Uzskatu, ka politiskā jomā nepastāv sieviešu solidaritāte. Vairāk cilvēki skatās uz darbiem, programmām. Mūsu pašvaldībā mēs esam 4 no viena un 3 no otra saraksta, un principā jebkurš no mums varēja ieņemt šo amatu, mēs ļoti ilgi par to diskutējām. Vīrietis teica, bet kas notiks ar manu biznesu – kokapstrādes business balstās tikai uz viņu, viņš dod darbu vairāk kā 60 cilvēkiem, visi kredīti ir paņemti uz viņa vārda. Viņš saprata, ka nevar uzņemties šo amatu un pamest otru. Un tagad var teikt, ka šis uzņēmums tikai iet uz augšu un mēs esam ļoti apmierināti ar to. Es savā ziņā vismazāk zaudēju uzņemoties šo amatu. Laukos vispār ir problēmas ar vīriešiem, bieži vien tā ir iedzīvotāju daļa, kas ir degradējusies, nodzērusies. Kad bija pasludināti vēlēšanu rezultāti, bet vēl nebija nolemts vadītājs, tad cilvēki, arī vecāki, nāca man klāt un teica – vai tiešām tu esi dumjāka kā tie citi, ej un mēģini, mēs tev ticam. Par Saeimu-mēs vienkārši turpinām tradīcijas, vīrieši tradicionāli Saeimā ir bijuši vairākumā.

29. Kā Jūs pati skatāties uz politiķiem – vai ir atšķirīga attieksme, sadarbojoties ar politiķi sievieti vai vīrieti?

Man ir vienalga ar ko es runāju – svarīga ir personība, nevis dzimuma piederība, kā arī, cik mēs esam pazīstami, kādā formā mēs varam sarunāties. Svarīgs ir amats un personālijas. Dažkārt vieglāk ir sarunāt lietas ar sievieti, dažkārt ar vīrieti.

30. Vai esat domājusi par kandidēšanu Saeimas vēlēšanās?

Es domāju, ka noteikti ne. Nekad nesaki nekad, bet es pat par to neesmu domājusi. Pirmkārt jau ģimenes dēļ, pastāv nenoteiktība, kas notiek pēc tam, darba likumā vēlētas amatpersonas tomēr nav aizsargātas. Man svarīga ir stabilitāte, vīrietim varbūt ir vieglāk aizbraukt uz Rīgu strādāt.

31. Ko Jūs varētu ieteikt sievietei, kas nolēmusi iesaistīties politikā – ar ko būtu jāreķinās, kādi zaudējumi, kādi ieguvumi iespējami?

Es domāju, ka jā. Jo kad pārskata visu, kas ir izdarīts jau tagad pusotra gada laikā, redzams, ka jau daudz kas ir padarīts, daudzas labas lietas ir iesāktas un apziņa, ka tu vari palīdzēt cilvēkiem un savam dzimtajam pagastiņam, tad gandarījums ir milzīgs. Protams, ir arī melnā puse, bet ir arī gandarījums. Tā nebija kļūda, ka es uzņēmos šo amatu. Ieteiktu to jebkuram.

32. Vai, Jūsprāt, administratīvi teritoriālās reformas gaitā, veidojoties novadiem, tiek ievērots dzimumlīdztiesības princips?

Man grūti spriest, domāju, ka tā ir sakritība. Mums Vidzemē uzreiz prātā nāk Amats novads un tur vadītāja ir sieviete. Man par to grūti spriest, domāju, ka tur dominē personālijas. Kad mēs līdz tam nonāksim, daudz, kas būs atkarīgs no vēlēšanu likuma.

33. Vai Jūs esat informēta par iespēju sūdzēties dzimumlīdztiesības principu neievērošanas gadījumā?

34. Pret ko vairāk ir vērsta dzimumdiskriminācija Jūsu pašvaldības ietvaros? Kā?

Pedagoģijā nenoliedzami dominē sievietes, lauksaimniecībā, mežistrādē un kokapstrādē dominē vīrieši. Mūsu pagastā ir maz spēcīgu vīriešu, vīriešiem pat pietrūka drosmes pieteikties sarakstā, jo saraksti uz vēlēšanām bija nepilni, pat 7 cilvēkus nevarējām dabūt, jo vīriešiem pietrūka drosmē. Bet varbūt tā ir situācija tikai mūsu pagastā, iespējams, ka pagastos, kuros pēc studijām atgriežas jauni cilvēki, nepietrūkst drosmes balotēties.

18. Kā Jūs raksturotu politiku Latvijā?

Es pārāk tālu stāvu no lielās politikas Latvijā, es pagaidām neesmu nevienā partijā, tāpēc par politiku es varu spriest kā jebkurš Latvijas iedzīvotājs, kas iet uz vēlēšanām. Es arī vēl neesmu izdarījusi izvēli par ko balsot. Politika ir teātris, ir tendence, ka par politiku vairāk runā tie cilvēki, kas nemaz neko nezina par politiku. Ļoti augstās domās par politiku un politiķu godīgumu es neesmu. Tomēr savā ziņā es arī esmu pieskaitāma pie šīs politikas. Bet uz vēlēšanām ir jāiet, jo savādāk tas ir vissliktākais balsojums – neaiziet.

19. Vai, Jūsprāt, Latvijā būs situācija, kad lēmumpieņemšanā valsts un pašvaldību līmenī būs panākta dzimumlīdztiesība?

Es domāju, ka mūsu pašvaldībās tā diez vai būs. Ka tā būs Saeimā – tam arī nav lielas ticības, tas iespējams ir vairāk saistīts ar mūsu mentalitāti. Jo kopumā mums ir ļoti gudras meitenes ar labu izglītību, varbūt tas kādreiz notiks. Bet tagad palasot sarakstus nav ticības, ka Saeimā varētu būt 50 pret 50 sievietes un vīrieši, no tiem 100, kas kandidē.

20. Vai vīrieši – pagastu vadītāji ir drosmīgāki paprasīt sev augstāku algu?

Tam es varētu piekrist, lai gan tas arī ir tomēr atkarīgs no personālijām. Tad, kad es sāku strādāt – es saņēmu to pašu algu, ko iepriekšējā vadītāja un nemaz neprasīju vairāk, bet šoferis aizgāja un es braukāju pati ar mašīnu. Martā mani ievēlēja un novembrī deputāti pacēla jautājumu, ka es taču veicu arī šofera pienākumus. Bet es neko neprasīju, bet vīrietis droši vien to būtu tā nostādījis – šofera štata vieta ir brīva un es pildu viņa pienākumus un man pienākas piemaksa, bet es tā nedarīju.

***Vai piekristat aptaujas rezultātu publicēšanai ārpus maģistra darba, piemēram, zinātniskās publikācijās?**

Jā

10.pielikums

Vārds, uzvārds. Statuss. Intervija ar Sausnejas pagasta padomes priekšsēdētāju Lieni Kārkliņu

Sausnējas pagasta padome, 5.septembris,12:00

1. Pieredze politikā.(īsumā: izglītība, darba pieredze līdz vadošajam amatam utt.)

Tā bija nejaušība, jo es strādāju skolā par skolotāju, studēju Rīgas politehniskajā institūtā ķīmijas fakultātē. Kad apprecējos un piedzima bērni, biju spiesta dzīvot mājās un audzināt bērnus. Tajā laikā Liepkalnes skolā vajadzēja skolotāju un mani direktore pierunāja un 1969.gada decembrī sāku strādāt. Nostrādāju 13 gadus un 1982. gadā bija vasarā pašvaldību vēlēšanas un ekskursijas laikā tiku tādā sabiedrībā un cilvēku kopumā, kur bija arī rajona vadība un pēc kāda laika pavasarī pie manis uz skolu atbrauca cilvēki un teica, ka vēlētos mani redzēt, toreiz vēl tā saucās – ciema padomē. Tajā laikā obligāti bija jābūt partijas biedram, bet es tāda nebiju un arī nevēlējos tur būt, jo mans tēvs bija izsūtījumā. Bet toreiz varianti nebija un mani pierunāja, es ātri tiku izvadāta uz dažādām sēdēm, un ātri tiku uzņemta partijā un varēju piedalīties vēlēšanās. 1982.gada jūlijā mani ievēlēja un līdz šim brīdim es arī strādāju šajā amatā. Vienmēr nodomāju, ka vairāk gan nestrādāšu, bet iedzīvotāji mani vienmēr pierunā. Un arī pēdējās vēlēšanās mani atkal pierunāja balotēties un atkal ievēlēja. Bet tagad gan domāju, ka šis būs pēdējais sasaukums, kurā strādāju. Toreiz šajā amatā es nomainīju vīrieti.

2.Vai ceļā uz politiku esat saskārusies ar problēmām tāpēc, ka esat sieviete (ar dzimumdiskrimināciju)? (attieksme no sabiedrības, ģimenes, vīriešu vadītāju puses)

Es domāju, ka nē. Es tam nekad neesmu piegriezusi vērību. Nekad neesmu jutusi kādu attieksmes maiņu.

3.Kā Jūs saviem vārdiem skaidrotu jēdzienu – dzimumlīdztiesība?

4.Vai, Jūsaprāt, sabiedrībā ir atšķirīgs viedoklis par sievieti politikā un vīrieti politikā (vai pastāv aizspriedumi)?

Jā, vīrietim politikā ir vieglāk, jo vīrietim pārsvarā nav mājas un ģimenes rūpes. Ir jau kādi vīrieši, kam ir, bet pārsvarā ne. Tie vīrieši, kas darbojas politikā ģimeni vairāk atbalsta finansiāli, bet ne esot kopā ar viņiem. Bet, ja politikā ir sieviete, šī ģimenes rūpes nekur nepazūd, tāpēc sievietei politikā ir grūtāk strādāt vadošos amatos, tad jāmaksē sevi sadalīt uz pusēm, vai vēl vairāk daļās.

5.Vai uzskatāt sevi par līderi?

Es nemāku pateikt varbūt. Tas vairāk jāprasa iedzīvotājiem, kāpēc viņi atkal un atkal par mani balso. Jo pirms notika pašvaldību vadītāja ievēlēšana no deputātu vidus, šo izvēli noteica iedzīvotāju balsis, un es vienmēr esmu saņēmusi vairākumu. Sabiedrībā pastāv stereotips, ka vīrietis ir izteiktāks līderis, kaut gan sievietes tai pat laikā varētu vairāk izdarīt. Piemēram, mūsu prezidente un viņas drosme kandidēt uz ANO ģenerālsēdētāja amatu ir apsveicama, viņa tik daudz ir sasniegusi neskatoties uz to, ka ir sieviete. Viņa ir brīnišķīgs piemērs, ka sievietes arī var.

6.Vai līderību viegli savienot ar sievietes rakstura īpatnībām?

7.Vai sievietes iesaistīšanās politikā ietekmē ģimenes dzīvi? Vai sieviete politikā vispār var atļauties ģimeni?

Protams, ka sieviete politikā var atļauties ģimeni, tikai jāmaksē sevi sadalīt. Es to gluži neprotu, jo, ja, piemēram, man ir atvaļinājums, es vienalga sekoju līdz pagasta problēmām, un esmu gatava pamest mājas darbus, lai brauktu šīs problēmas risināt. Bet tā nevajadzētu darīt, ir jāiemācās šīs problēmas nodalīt. Kaut gan ir jautājumi, kurus var atrisināt tikai pagasta vadītājs. Sausnējas pagastā ir 764 iedzīvotāju, bet kad sāku strādāt bija gandrīz 1000. Kad likvidējās paju sabiedrības, tad lielākoties jaunieši aizgāja projām, tagad situācija nedaudz mainās – aizvien vairāk jauniešu grib darboties lauksaimniecībā..

8.Kādi, Jūsaprāt, sabiedrībā ir raksturīgākie stereotipi par sievieti politiķi?

9.Vai ir kādas sieviešu politiķu organizācijas, kurās sievietes viena otru atbalsta, apmainās pieredzē? Kāda ir Jūsu attieksme pret tām?

Es pati neesmu nevienā organizācija, bet labprāt iestātos, ja kāds uzņemtos to vadīt, bet mūsu pagastā neviens negrib uzņemties vadību. Mums oficiāli ir nodibināta nevalstiskā organizācija, bet faktiski tā nedarbojas, jo nav, kas to vada. Bet attieksme pret šīm lietām man ir pozitīva.

10. Kā Jūs skaidrotu nevienlīdzīgo attiecību starp vīriešiem un sievietēm politikā?

Es nezinu, nemāku pateikt. Varbūt sievietēm darbība politikā vienkārši nav mērķis. Es domāju, ka tas ir atkarīgs no katra cilvēka atšķirīgi, jo ja tu esi pamanīta un laba vadītāja, tevi noteikti ievēlēs. Bet daudzas sievietes no tā atsakās. Manuprāt, sievietes nav sliktākas vadītājas un Latvijā jau tendence ir par labu sievietēm, jau diezgan daudz ministres ir sievietes.

11. Kas balso par sievietēm – vīrieši vai sievietes? Vai dzimumam ir nozīme?

To gan es nemāku pateikt. Bet varētu būt, ka tas tā notiek.

12. Kā Jūs pati skatāties uz politiķiem – vai ir atšķirīga attieksme, sadarbojoties ar politiķi sievieti vai vīrieti?

Tas ir atkarīgs no tā, kādus jautājumus ir jārisina. Piemēram, tehnisko jautājumus vieglāk nokārtot ar vīrieti risināt, bet sadzīvīskos jautājumus ar sievieti.

13. Vai esat domājusi par kandidēšanu Saeimas vēlēšanās?

Nē, vairs nekur neiešu, negribu, lai mani nosauc par vienu no 100 muļķu galvām. Manuprāt, cilvēki, kas nokļūst augstos amatos pazaudē sevi, jo kad šie cilvēki ir bijuši zemākos amatos – viņi ir bijuši kolosāli. Nezinu, kas ir tas, kas sabojā šos cilvēkus, bet viņi Saeimā un augstākos amatos mainās uz slikto pusi. Par daudziem to varu pateikt, piemēram, Madonieši. Mums ir vairāki kandidāti, kas caur Tautas partiju varēja Saeimā tikt – Velcis, Ceļapītērs, bet viņi atteicās. Arī ārsts Aleksandrovš no Madonas – viņš uzsver, ka viņam, bail Saeimā sevi pazaudēt. Es to nevēlētos un necenstos tur tikt.

14. Ko Jūs varētu ieteikt sievietei, kas nolēmusi iesaistīties politikā – ar ko būtu jāreķinās, kādi zaudējumi, kādi ieguvumi iespējami?

Es teiktu, jā. Tikai pašai jāapzinās vai viņa to var, vai viņai pietiktu enerģija, jo šis amats liek no daudz kā atteikties. Man pirmā vietā ir darbs.

15. Vai, Jūsaprāt, administratīvi teritoriālās reformas gaitā, veidojoties novadiem, tiek ievērots dzimumlīdzības princips?

Arī mūsu novada vadītājs noteikti būs tagadējais Ērgļu domes priekšsēdētājs Velcis, jo es noteikti atteikšos – es vienkārši vairs negribu. Tas tomēr vairāk no personības atkarīgs. Madonā arī noteikti vadītājs būs vīrietis.

16. Vai Jūs esat informēta par iespēju sūdzēties dzimumlīdzības principu neievērošanas gadījumā?

17. Pret ko vairāk ir vēsta dzimumdiskriminācija Jūsu pašvaldības ietvaros? Kā?

Mūsu pagastā skolu vada vīrietis un ir arī skolotāji vīrieši. Bērnu namu vada sieviete, bet tādi darbinieki kā elektriķi, kurinātāji ir vīrieši. Bibliotēkā, kultūras namā vadītājas ir sievietes.

18. Kā Jūs raksturotu politiku Latvijā?

Īstas politikas Latvijā nemaz nav, mēs esam sadrumstaloti, ir daudz partijas un neviena nav izteikti vadoša partija. Pārāk liela ir vēlme censties tikt pie varas. Politikai ir negatīva nokrāsa. Uzskatu, ka jābūt likumam, kas ierobežo reģistrēt partiju ar nosacīti mazu biedru skaitu, jo mūsdienās ir pārāk daudz partiju, tās rodas kā sēnes pēc lietus. Ja būtu divas lielas partijas, būtu labāk, īpaši pašvaldībām būtu vienkāršāk strādāt.

19. Vai, Jūsaprāt, Latvijā būs situācija, kad lēmumpieņemšanā valsts un pašvaldību līmenī būs panākta dzimumlīdzība?

Manuprāt, ja sievietes vairāk būtu valdībā, vairāk tiktu risināti sociālie jautājumi. Jo no savas pieredzes zinu, ka strādājot kopā ar vīriešiem savā pašvaldībā, bieži vien saņemtu izbrīnu, ka pievērsu uzmanību, piemēram, bērniem, kas palikuši bez vecākiem un līdzīgos jautājumos. Vīrieši vienmēr uz lietām skatās globāli, vispārīgi, sievietes iedziļinās sīkumos. Tagad situācija ir mainījusies, bet sākumā, kad sāku strādāt, sociālie jautājumi no vīriešu puses bija ļoti atstāti novārtā. Piemēram, bāriņtiesā lielākoties visas ir sievietes, vismaz mūsu rajonā bija tikai viens vīrietis, kurš vairāk tur nav. Tagad šie jautājumi nav pagasta kompetencē, bet tos risina bāriņtiesa vai pagasta tiesa. Arī sociālo darbinieku kādreiz nebija.

20. Vai vīrieši – pagastu priekšsēdētāji ir drosmīgāki paprasīt sev augstāku algu?

Jā, tam es varētu piekrist. Tas ne tikai pašvaldību, bet arī rajonu līmenī. Arī es neesmu noteikusi kāda būs mana alga, mēs to kopā padomē nolēmām. Vīrieši bieži vien nosaka, par kādu algu ir gatavi strādāt un ja šādu algu nevar dabūt, tad aiziet no amata. Sieviete pieņem katru variantu. Šis jautājums ir saistīts arī ar faktu, kā ir sastādīts nolikums, jo padomē algas ir procentuāli atkarīgas no pagasta priekšsēdētāja algas, tad, protams, padome atbalstīs lielu algu.

***Vai piekrītat aptaujas rezultātu publicēšanai ārpus maģistra darba, piemēram, zinātniskās publikācijās?**

Jā

Intervija ar Apes pilsētas domes priekšsēdētāju Astrīdu Harju

Apes pilsētas dome, 12:00, septembris, 2006

Vārds, uzvārds. Statuss.

1. Pieredze politikā. (īsumā: izglītība, darba pieredze līdz vadošajam amatam utt.)

Mana pirmā izglītība ir Kultūras un izglītības tehnikums, esmu masu pasākumu režisors, 10 gadus esmu nostrādājusi par kultūras nama direktori, pēc tam audzināju bērnus, man ir četras meitas, sešus gadus biju mājsaimniece. Tad es sapratu, ka, lai atkal ieietu atpakaļ darba tirgū, man ir jāpapildina zināšanas, varbūt pat jāpār kvalificējas, jo kultūras darbiniekiem tajā laikā bija grūti atrast darbu. Tajā brīdī aizgāju studēt Sociālā darba pedagogijas augstskolu „Attīstība”, jo likās, ka sociālā ir jauna joma, kas ienāk mūsu dzīvē un varēšu vieglāk atrast darbu. Mācoties augstskolā, es mainīju arī dzīves vietu, pirms tam dzīvojām netālu no Apes – Trapenes pašvaldībā, bet iegūstot īpašumu, mēs atnācām uz Api un es strādāju Bāriņtiesā. Tad sāku strādāt Dāvja Ozoliņa vidusskolā, sākumskolā par angļu valodas skolotāju. Bet tad, kad jau pabeidzu augstskolu es strādāju rajona padomes institūcijā Skolu psiholoģiskās palīdzības centrā par sociālo pedagogu Apes vidusskolā. Šo karjeru, kur esmu tagad, es nebiju domājusi ne mirkli, kad mani aicināja sarakstā, es pat sākumā nepiekritu, bet tā kā šie cilvēki bija mani domubiedri, nedomāju – ja jau aicina, tad jau jāpiekrīt. Un īsi pirms vēlēšanām arī startēju, rezultāts man bija pilnīgi pārsteidzošs, ka ieguvu vislielāko balsu skaitu no iedzīvotājiem, pat tajā brīdī nedomāju, ka būšu priekšsēdētāja, jo tas nebija mans mērķis. Bet kolēģi atbrauca pie manis, un pēc sarunām, es tomēr piekritu – ja reiz man uzticas. Pirms manis desmit gadus patstāvīgi bija strādājis vīrietis. Kad sāku strādāt, otrajā gadā iestājos LU EVF maģistrantūras programmā „Sabiedrības vadība”.

35. Vai ceļā uz politiku esat saskārusies ar problēmām tāpēc, ka esat sieviete (ar dzimumdiskrimināciju)? (attieksme no sabiedrības, ģimenes, vīriešu vadītāju puses)

Ļoti krasi savādāku attieksmi es neesmu izjutusi. Katru cilvēku asociē ar kādu lomu, un cilvēkam šīs lomas ir dažādas. No manis amatā sagaida mātišķumu, emocionalitāti, tādu aizstāvību kādu gaida no sievietes. Ir bijuši arī izteikumi, ka vīrietis šo to darītu savādāk, bet tas ir nenoliedzami, ka vīrietis un sievietē domā nedaudz savādāk. Bet, lai teiktu, ka esmu izjutusi kaut ko traucējošu vai tieši pacilājošu – tā nav.

36. Kā Jūs saviem vārdiem skaidrotu jēdzienu – dzimumlīdztiesība?

37. Vai, Jūsprāt, sabiedrībā ir atšķirīgs viedoklis par sievieti politikā un vīrieti politikā (vai pastāv aizspriedumi)?

Jā, es tam piekrītu. Vīrieti pieņem vieglāk un viņam piedod vairāk. Piemēram, ja vīrietis ģimenē dzer, tad sabiedrība nenosoda, ja dzer sievietē, tad nosoda ārkārtīgi. Bet būtībā abi ir atbildīgi pret ģimeni, bērniem un saimniecību. Manuprāt, politikā arī vieglāk ir vīrietim. Viņus vairāk pieņem, kaut gan tendence Latvijā un Ziemeļeiropā ir uz sievietēm. Sievietes ir uzņēmīgākas, atbildīgākas, cenšas paredzēt rīcības sekas. Vīrieši reizēm tik tālu nedomā. Varbūt ar šādām domām es diskriminēju vīriešus.

38. Vai uzskatāt sevi par līderi?

Jā, līderis ir tas, kas uzņemas atbildību, un es to daru.

39. Vai līderību viegli savienot ar sievietes rakstura īpatnībām?

Abi ir labi līderi, neviens nav labāks vai sliktāks par citu. Tomēr vēsturiski vara vairāk ir piederējusi vīriešiem un šis stereotips ir nostiprinājies. Tas ir atkarīgs no rakstura iezīmēm un sabiedrībā pieņemtajām normām, nevis dzimuma. Arābu zemēs vispār ir grūti būt sievietēm līderēm.

40. Vai sievietes iesaistīšanās politikā ietekmē ģimenes dzīvi? Vai sievietē politikā vispār var atļauties ģimeni?

Es domāju, ja bērni būtu mazi, es to neuzņemtos, kad es uzsāku pildīt šo amatu, mana jaunākā meita jau bija pusaudžu gados un tagad jau visas ir pilngadīgas, vienai meitai jau

ir sava ģimene. Un man tas ir vieglāk, jo bērniem tomēr ir vajadzīga mamma mājās, un, ja abi vecāki ģimenē var vienoties, ka sieva vēltīs šo lielāko daļu sava laika sabiedrības interesēm, tad viss ir kārtībā. Ir jāizvērtē, kura vērtība ir svarīgāka.

41. Kādi, Jūsaprāt, sabiedrībā ir raksturīgākie stereotipi par sievieti politiķi?

Neko īpašu neesmu dzirdējusi, kā es tiktu saukta, pozitīvie apzīmējumi ir: godīga, atbildīga. Ir jau arī negatīva attieksme, jo ne visiem var būt labs, un tas nemaz nav mans mērķis, bet pret visiem ir jāpieiet ar vienādu attieksmi, jo ir lietu kārtība, kas ir jāievēro visiem vienāda. Tad saka „ko viņa iedomājas no sevis”, bet visumā attieksme no iedzīvotājiem ir ļoti pozitīva.

42. Vai ir kādas sieviešu politiku organizācijas, kurās sievietes viena otru atbalsta, apmainās pieredzē? Kāda ir Jūsu attieksme pret tām?

2005.gada 16.aprīlī mums bija iedzīvotāju forums, tā bija ideja no „apakšas”, kas tika veidota gada garumā. Darba grupā bija arī cilvēki, kas strādāja pašvaldībā, kas bija galvenie aktīvisti, kas pēc šī foruma nodibināja 3 NVO – vīriešu hokeja klubs „Ape”, sieviešu klubs „Apes attīstības un atbalsta klubs”, kas ir sniedzis lielu ieguldījumu Apes attīstībā, kultūrvēsturiskā mantojuma izziņāšanā, arī es esmu šajā organizācijā, tikai laika trūkuma dēļ, man sanāk reti piedalīties. Trešā NVO ir jauniešu klubs „Slīdes”. Es ļoti atbalstu šādu darbību un pirmo reizi bez nolikuma mēs domes budžetā iestrādājām atbalstu katrai šai organizācijai paredzot vienādu summu starta kapitālam, un atbalstam, līdzfinansējam dažādus viņu projektus. Uzskatu, ka šīs NVO veic funkciju, ko nevar izdarīt pašvaldība, viņi redz dažādas problēmas no cita skatu punkta un dalās pieredzē, ko gribētu pašvaldību darbībā mainīt, atvieglojot pašvaldības dzīvi.

43. Kā Jūs skaidrotu nevienlīdzīgo attiecību starp vīriešiem un sievietēm politikā?

Es domāju, ka sievietes nav tik ambiciozas, lai gan sievietes ir izglītotas un uz daudz ko spējīgas. Piemēram, es esmu šeit aiz nejaušības, bet man patīk šis darbs un atbildība mani nebaida, es daru šo darbu pēc labākās sirdsapziņas.

44. Kas balso par sievietēm – vīrieši vai sievietes? Vai dzimumam ir nozīme?

Es domāju, ka tā tas nav. Vienkārši sievietes mazāk izvirzījās un vēlēšanu sarakstos bija vairāk vīriešu, tāpēc šāda situācija. Tā ir sakritība. Galvenais, vai sieviete to grib. Piemēram, mūsu rajonā pārsvarā ir sievietes, tās ir sievietes, kas ir gatavas uzņemties atbildību.

45. Kā Jūs pati skatāties uz politiķiem – vai ir atšķirīga attieksme, sadarbojoties ar politiķi sievieti vai vīrieti?

Ja kārtu darba jautājumus, tad dzimumam nav nozīmes – ir konkrēts uzdevums un rezultāts, ko jāsasniedz. Protams, dāmu istabā sarunas ir savādākas, bet tā vairs nav lietu kārtošana, tā ir privāta komunikācija.

46. Vai esat domājusi par kandidēšanu Saeimas vēlēšanās?

Jā, es esmu sarakstā. Tas ir drosmīgs lēmums, šis nebija mans mērķis, tikai sākumā domubiedri, ar ko kopā veidojās jauns spēks „Jaunais laiks”, šī ir pirmā partija, kurā es esmu, jo padomju laikos partijā nebiju. Bet JL esmu no 2001.gada, kad bija dibināšanas kongress. Kad kolēģi teica, ka man uzticas, tad piekritu šim jaunajam izaicinājumam, jo visa dzīve sastāv no nejaušībām. Vara nav mans mērķis, bet līdzeklis, ja arī mani ievēl Saeimā, tad tas nenozīmē, ka es atstāju savu pilsētu, es turpinu strādāt savai pilsētai, reģionam, jo es zinu kā te trūkst.

47. Ko Jūs varētu ieteikt sievietei, kas nolēmusi iesaistīties politikā – ar ko būtu jāreķinās, kādi zaudējumi, kādi ieguvumi iespējami?

Neviens otram neko nevar ieteikt. Šis jautājums tiek uzdotas brīdī, kad tu jau tam esi gatava, kad esi nobriedusi un vēl klievē pēdējās šaubas, un tas padoms no malas ir kā apstiprinājums. Ja sieviete ir tam gatava un dzīve ir sakārtota, ka to var atļauties un laiku vēltīt, tad jā.

48. Vai, Jūsaprāt, administratīvi teritoriālās reformas gaitā, veidojoties novadiem, tiek ievērots dzimumlīdztiesības princips?

Es par to neesmu domājusi, zinu, ka Ciblas novadu vada sieviete, viņa bija arī spēcīga pašvaldības vadītāja. Es domāju, ka tas ir atkarīgs no tavas darbības līdz apvienošanās brīdim, ir daudz faktoru, kas jāņem vērā. Tas atkarīgs no tavas personības, cik tev uzticas, cik par tevi ir dzirdējuši.

49. Vai Jūs esat informēta par iespēju sūdzēties dzimumlīdztiesības principu neievērošanas gadījumā?

50. Pret ko vairāk ir vērsta dzimumdiskriminācija Jūsu pašvaldības ietvaros? Kā?

Tāda tendence ir visā Latvijā, ka, piemēram, skolā ir vairāk sieviešu. Mums skolu, tautas namu un bērnudārzu vada sievietes un veiksmīgi vada, bet uzskatu, ka to tikpat veiksmīgi darītu vīrietis, viņi vienkārši nav šajās vietās. Cilvēkresursu trūkums ir ļoti aktuāla lieta. Es uzskatu, ka ir nepieciešams algas koeficients, ka algas reģionos ir augstākas, nekā pilsētās, lai pie mums nāktu strādāt jauni cilvēki, speciālisti ar citu pievienoto vērtību, jo mums intelīģence ir novecojusi. Tas veicinātu jaunu ģimeņu rašanos un dažādu citu problēmu atrisināšanu. Arī privātā sektora attīstību.

18. Kā Jūs raksturotu politiku Latvijā?

Ļoti komerciāla. Pirmais, ko es uzskatu, kam ir jābūt – no valsts budžeta finansētām partijām, kamēr ar maka biezumu tiks pieņemti lēmumi valstī, attīstības nebūs. Mums ir nopirkta politiķu grupa, kas strādā uz noteiktām interesēm.

19. Vai, Jūsaprāt, Latvijā būs situācija, kad lēmumpieņemšanā valsts un pašvaldību līmenī būs panākta dzimumlīdztiesība?

Es nedomāju, ka svarīgi būtu cik dzimumu pārstāvju ir kādā no pozīcijām, bet svarīgi būtu, ka viņi būtu gudri, godīgi un atbildīgi šajos amatos, jo par saimnieku jau nepiedzimst, saimnieku ģimenē var arī kalps piedzimt, jābūt gudram, lai nevarētu manipulēt ar šiem cilvēkiem. Tam nav nozīmes, cik ir sieviešu un vīriešu. Protams, ka ir svarīga arī šī dažādība, tas pienesums, ko mēs varam dot šīs dažādības dēļ ir ļoti svarīgs. Šāds pilnīgs līdzsvars diez vai kādreiz būs.

***Vai piekrītat aptaujas rezultātu publicēšanai ārpus maģistra darba, piemēram, zinātniskās publikācijās?**

Jā

Intervija ar Jūrmalas pilsētas domes priekšsēdētāju Inesi Aizstrautu

Jūrmalas dome, 7.augusts, 2006, 12:00

Vārds, uzvārds. Statuss.

1. Pieredze politikā. (īsumā: izglītība, darba pieredze līdz vadošajam amatam utt.)

Mana pieredze politikā saistāma ar darbību Jūrmalas domē, citas pieredzes politikā man nav. Jaunajā laikā iestājos astoņus mēnešus pirms vēlēšanām un kļuvi par deputāti un tiku ievēlēta par pilsētas domes priekšsēdētāju. Pieredze nav liela. Izglītība man ir augstākā, esmu arhitekte. Visu savu radošo laiku esmu nodarbojusies ar teritoriālo plānošanu esmu nodarbojusies visu radošo darbību, esmu plānotājs, nevis apjomu arhitekts. Pēdējos 6 gadus strādāju Jūrmalas domē – divus par rajona arhitektu un četrus par pilsētas galveno arhitektu. Šajā amatā jau var vilkt paralēles ar politiku, jo pilsētas galvenais arhitekts ir iekļauts politikā, ir politiskie spēki, kas ir jāievēro, šajā amatā no politikas daudz ko redzēju un tā arī bija virzītājspēks, kāpēc gāju politikā – lai ar plānošanas jautājumiem varētu jau strādāt politikajā plāksnē, jo šajos jautājumos politiķa maz ko saprot, un bez profesionāļa šajos jautājumos strādāt ir grūti. Tāpēc nolēmu nākt par deputāti, lai būtu līdzās un strādātu, bet beigās kļuvi viņiem par „priekšnieci”. Mērķi – kļūt par pilsētas mēru nemaz nav iespējams nospraust, kad man kolēģi tuvojoties vēlēšanām teica – tu būsi mērs – es teicu, ko nu jūs stāstāt. Tas likās neticami, bet nekad nedrīkst teikt nekad. Studiju laikā esmu bijusi aktīva, esmu organizējusi gan celtnieku vienības, gan sabiedriskus pasākumus. Man vienmēr ir labāk patīcis organizēt, nevis nodarboties ar teorētiskām lietām – šīs īpašības ir atstājušas ietekmi uz manu tuvāko dzīvi.

2. Vai ceļā uz politiku esat saskārusies ar problēmām tāpēc, ka esat sieviete (ar dzimumdiskrimināciju)? (attieksme no sabiedrības, ģimenes, vīriešu vadītāju puses)

Dzimumdiskriminācija ir pārāk skaļš vārds, es to neesmu izjutusi, vai varbūt es esmu akla un to pieņemu kā ikdienas parādību. Ne visiem būs mīļš un ne viesiem ienaidnieks. Esmu izjutusi, ka vīriešiem ir īpaša attieksme pret sievieti vadošā amatā. Man pašai apkārt „veči” vien ir. Viena deputāte sieviete Jūrmalas domē ir, bet viņa ir no PCTVL un viņa latviski nerunā, tāpēc no sievietes puses attieksmi es nevaru vērtēt. Bet vīrieši sievietes priekšā ir bremsētāki, viņi neaizsvīlās un neiztaujās. Kaut gan ir bijušas situācijas, kad, liekas, ja nebūtu mēs sievietes, būtu arī kautiņš. Kaut gan Ancāns ar Vētru iepriekšējo reiz sakāvās, iepriekšējā domes sēdē – portfeli saplēsa un izsauca policiju un bija tiesa. Tā, ka notiek visādi arī ar politiķiem un deputātiem. Ar sievieti tas nevarētu notikt. Protams, ne visi manis pieņemtie lēmumi ir visiem patikuši un ne visi ir bijuši apmierināti. Bet šajā gadījumā nevar vīrieši plēst portfeli un saplēst dokumentus, jo es esmu sieviete un tas viņus tomēr ierobežo. Ir dzirdēti izteicieni, ko veči runā savā starpā: ko tā vecene/djevuška tur dara. Ir tādas lietas dzirdētas pat pa logu ārā. Ap mani jau tagad virmo visvairāk emocijas, kā ne arvienu pašvaldības vadītāju. Un tad ir dzirdēti izteicieni, kā: ko tad tie veči nevar tikt ar to bābu galā. Diezgan nievājoši tas vārds skan, bet acīs jau neviens to nekad nepateiks. Jūmalgeitā, telefona sarunās es tiku nosaukta par: baba jaga. Arī esot 4 gadus par pilsētas galveno arhitekti es daudz ko neesmu pieļāvusi pilsētā un šis teiciens: baba jaga izsaka: es tevi ciest nevaru. Par vīrieti to pateiktu citādāk, bet pie sievietes pieliek šo mistisko izteicienu. Kaut kādā ziņā šī attieksme ir savādāka. No citu pašvaldību vadītāju puses es izjūtu ļoti lielu cieņu, viņi mani ļoti respektē, atbalsta un palīdz ar padomiem un vienmēr es jūtu ārkārtīgi lielu pretimnākšanu. Savā bijušajā partijā gan es to īpaši neizjūtu, bet no ministru, politiķu frakciju vadītāju puses attieksme vienmēr ir bijusi cieņas pilna. Bet no vīriešu puses ir bijis klusums – bez reakcijas. Ir bijušas sievietes, kas ir teikušas, ka mums jāturas kopā, jo esam labākas par vīriešiem un mums vienai otra ir jāatbalsta kopumā, ne tikai katrai atsevišķi. Jo, ja cita sieviete ir amatpersona viņa saprot, ka ir jāatnāk pie manis un jāpiedalās pasākumos, tas arī ir atbalsts. JL vadītāji Jūrmalas pasākumos man nekad nepedalījās, bet citi Saeimas cilvēki piedalījās, no JL atbalsts vairāk ir bijis tieši no sievietēm - Avotiņa un Druviete piedalījās pasākumos. Bet, piemēram, Repši, cik es esmu aicinājusi – viņš nekad nepedalījās.

3. *Kā Jūs saviem vārdiem skaidrotu jēdzienu – dzimumlīdztiesība?*

Man nav ko atbildēt uz šo jautājumu, jo man liekās, ka dzimumam nav nozīmes. Ir nozīme zināšanām, pieredzei, intelektam, izglītībai, sapratnei – šīm īpašībām tiek dota priekšroka, nevis kaut kādai dzimumlīdztiesībai. Nekad to neesmu vērtējusi un izjutusi nepieciešamību to vērtēt.

4. *Vai, Jūsaprāt, sabiedrībā ir atšķirīgs viedoklis par sievieti politikā un vīrieti politikā (vai pastāv aizspriedumi)?*

Noteikti, ka ir atšķirīgs viedoklis. Daudzi domā, ka sievietei ir jāsež mājās pie plīts un jāmazgā veļu. Bet mūsdienās situācija ir mainījusies, to vairāk domā vecāki ļaudis. Bet es tam nepiekrītu – vēsture pierāda, ka sākumā bija matriarhāts, bet patriarhāts iestājās tad, kad sākās karot viena cilts pret otru. Un šajā situācijā, kad jāasina durkļi un jāiet kaujās – vīrieši ar savu fizisko spēku ir pārāki. Sievietēm lielāks spēks ir pie izdzīvošanas, sievietei jā rūpējas par ģimeni, sievietei ir vairāk jātiek ar visu galā, jo vīrietis jebkurā brīdī var aiziet, bet sieviete vienmēr paliks pie bērna. Viņai jā sagādā ēst, jāpelna nauda, sievietes ir uzņēmīgākas, izturīgākas un spēcīgākas. Vīriešiem vispār ir vieglāk, viņiem ir mazāka atbildība, bet sievietei ir burtiski sākumā jāiznēsā sevī un vēlāk arī jāievada dzīvē jaunā paaudze. Sievietei ir pavisam cita atbildība, ja viņa uzņemas, tad tas ir jāizdara līdz galam, tas mums laikam jau ir dabas dots. Sabiedrībā daudziem patīk, ja sieviete ir vadītāja, jo pirms tam vienmēr ir bijuši vīrieši, bet līdz ar sievieti rodas sajūta, ka tas ir kaut kas cits, jo atšķiras domāšana, tiek gaidītas jaunas idejas, jauni notikumi – tāpēc varbūt kopumā sabiedrībai ir pozitīva attieksme pret sievieti vadītāju. Jūrmalā vienmēr vadītāji ir bijuši tikai vīrieši, vienu mazu laiku bija Začesta, kas aizvietoja vienu mēru kā pienākumu izpildītāja. Un šo periodu atceras ar labu vārdu, tāpēc arī laba attieksme ir vērojama arī pret mani.

5. *Vai uzskatāt sevi par līderi?*

Jā, es esmu sevi uzskatījusi par līderi jau kopš studiju laikiem un pat arī pamatskolā. Vienmēr man ir licies, ka es esmu līderis. Agrāk es to tā nespēju saprast, bet tagad, kad vadu pilsētu un analizējot atceros dažādas situācijas jau agrāk, es to esmu darījusi vienmēr. Nesen man bija saruna ar bijušo kursa biedreni un viņš šausminājās, ka es šo darbu varu izturēt un kā man te iet, ka viņa jūtot līdz. Un es atbildēju, ka tā man gadījās un tad viņa mani izlaboja – nevis tev tā gadījās, bet tu uz to gāji mērķtiecīgi jau kopš studiju gadiem, es studijas beidzu 1984. gadā, kaut kur zemapziņā tas vienmēr ir bijis un tagad redzot rezultātus, man daudzi draugi, paziņas un kursa biedri ir teikuši – jā mēs zinājām, ka tu tur būsi, lai gan es tam neticēju līdz pat 18. martam, kad mani ievēlēja šajā amatā.

6. *Vai līderību viegli savienot ar sievietes rakstura īpatnībām?*

Grūti pateikt, vēsturē skatoties kādi bijuši lieli līderi – Napaleons, Hitlers, Staļins, Ļeņins, tie ir bijuši vīrieši, bet sievietes ir nesušas cēlas domas – Žanna Darka, Luksemburga – ir bijušas izcilas līderes. Līderis ir gan ar pozitīvu, gan negatīvu iezīmi, pārsvarā līderi, kas nāk prātā ir ar negatīvu nozīmi. Bet cilvēkiem iespējams patīk, ka pār viņiem „valda un skalda”, kas uzsit kulaku uz galda un saka – jāiet cīņa un tad visi arī seko. Sievietes nemaz nevienu neaicinātu karā, jo viņām jādomā par dzimtas turpināšanu, par cilvēces turpināšanu – viņas negrib karot. Bet veči, ja savādāk nevar, tad iet karā.

7. *Vai sievietes iesaistīšanās politikā ietekmē ģimenes dzīvi? Vai sieviete politikā vispār var atļauties ģimeni?*

Protams, ka ietekmē. Šeit precīzāk būtu jārunā nevis par iesaistīšanos politikā, bet tieši par manu amatu, darba apjomu, slodzi – šīs lietas ietekmē ģimenes dzīvi. Sieviete politikā noteikti var atļauties ģimeni, kā tad bez ģimenes, bet, piemēram, pirms desmit gadiem es to nevarēju atļauties, jo tad ģimenei vajadzēja pievērst vairāk uzmanības nekā šobrīd. Mana meita ir izaugusi, šogad beidz augstskolu, sāka savu dzīvi. Šis ir tas posms, ka viņai ir sava dzīve un tā enerģija, kas manī ir priekš viņas, tā man kaut kur ir jāliek. Enerģijas man ir gana, vēl var strādāt un cīnīties. Un es tiešām strādāju pašreizējā dzīvē un ļoti daudz, es nerēķinos ar astoņām darba stundām dienā, un saku nē – nu man ir jābrauc mājās mazgāt un mizot kartupeļus. Pa ceļam uz mājām ir iespēja nopirkt jau gatavu ēdienu un mums ir ģimenes vakariņas, ja arī es

visu dienu neesmu gatavojusi, mūsdienās ir šādas iespējas, pirms desmit gadiem tā nebija. Mūsdienās šīs oficiālā sfēra ir sakārtotāka – ēdienu var nopirkt gatavu, drēbes izmazgāt ķīmiskajā tīrītavā, nav jāgludina. Šobrīd manā ģimenē ir arī veci vecāki, kas man ir jāaprūpē un viņi vairāk gribētu, lai es ar viņiem vairāk parunātos mājās, bet man bieži neatliek laika un spēka viņiem visu izstāstīt, es pat smejos, ka avīzēs un TV par mani jau visu tāpat izstāsta. Maniem vecākiem ir svarīgi ar mani parunāties, ne vien, lai es pareizajos trauciņos pārbaudu vai ir saliktas zāles un sagādāts ēdiens. Vīrs gan neliekas traucēts, kaut arī es esmu politikā, brīžiem gribas kaut viņš mājās vairāk darītu, bet viņš man saka, ka citas sievietes mājās dara to un to. Precoties es parakstījos par kaut ko citu, neesmu nekur parakstījusies, ka es mājās slaucīšu grīdas, kur ir rakstīts, ka tas jādara sievai, nevis vīram? Es neuzskatu, ka būtu jādala sieviešu darbi un vīriešu darbi. Mēs kopā lietojam traukus, tad kopā arī mazgājam, ja es esmu pie stūres un kaut kas notiek ar mašīnu, es pati varu arī to aizvest uz servisu. Tāpat vīrietis var ielikt kreklus veļas mašīnā, man tas liekas tikai normāli. Tas ir stereotips, ka virtuvē jāstrādā tikai sievietei, es tam nepiekrītu, labākie pavāri ir vīrieši – bet mājās jātaisa ēst sievietei, kur ir slava un gods, un vara tur vīrieši uzreiz izceļas. Bet, lai mainītu šo vīra iezīmi ir jābūt raksturiņam un pierodot to darīt mājās, vieglāk ir arī strādāt domē. Arī man darbs bieži vien ir arī vakaros, ir darba tikšanās, prezentācijas, es nevaru šos darbus atlikt, lai dotos uz māju gatavot vakariņas. Runājot par bērnu audzināšanu: dzemdēt un ar krūti barot, tie ir vienīgie darbi, ko nevar darīt vīrietis, pārējo visu abi vecāki var sadalīt.

8. *Kādi, Jūsaprāt, sabiedrībā ir raksturīgākie stereotipi par sievieti politiķi?*

Politiķi ļoti daudz ir vīrieši un man ar viņiem sanāk daudz runāt, mans princips vispār ir runāt ar visiem: ar labējiem, kreisajiem, visiem. Un arī šis princips rada stereotipu, ka es katru vakaru runāju ar citu vīrieti, diez, ko viņi tur dara. Tā jau var aizliet līdz bezgalībai, jo es tiešām uzturos šajā sabiedrībā, bet tad kāds tur redzējis ir kopā mašīnā utt., ka es ar kādu pārāk bieži runāju, man mēģina piešūt ne to ko vajag, savas iedomas.

9. *Vai ir kādas sieviešu politiku organizācijas, kurās sievietes viena otru atbalsta, apmainās pieredzē? Kāda ir Jūsu attieksme pret tām?*

Es neesmu nevienā sieviešu organizācijā, bet es vienreiz izteicu domu, ka tagad, kad esmu izmesta no partijas – iešu kādā sieviešu organizācijā. Man ir draudzene, kas ir sieviešu klubu un viņa man ir daudz stāstījusi, bet es nekad neesmu jutusi aicinājumu uz turieni doties, jo man dzīve tāpat ir pilna notikumu. Man liekas, ka uz tādiem klubiem ir jādodas sievietēm, kurām vīri ir aktīvisti un aizņēmti darbos, lai nav jāsēž mājās un tad vakari mājās ir īsāki. Esmu tikusies ar tām draudzenēm un tiešām rodas iespāids, ka viņas dodas uz šiem klubiem, jo mājās ir palicis garlaicīgi. Bet man nav garlaicīgi, man ir ļoti daudz darbu.

10. *Kā Jūs skaidrotu nevienlīdzīgo attiecību starp vīriešiem un sievietēm politikā?*

Stereotipu dēļ, nāks jauna paaudze un tā vairs nebūs. Mēs esam iegājuši tajā komforta līmenī, kad nav jādomā ar visādiem sadzīviskiem sīkumiem, līdz ar to arī šie stereotipi mainās, manai paaudzei vēl ir šie stereotipi, bet manai meitai nav.

11. *Kas balso par sievietēm – vīrieši vai sievietes? Vai dzimumam ir nozīme?*

Man nav šī analīze un es nemāku pateikt kā tas notiek. Šī balsošana par vīrieti ir nepiepildītās sieviešu cerības, bija laiks, kad balsoja par Gorbunovu, jo viņš bija kā vīrieša ideāls, kaut gan viņš bija bijis komunisma vadonis. Šobrīd politiku ir tik daudz, ka to ir grūti izsekot.

12. *Kā Jūs pati skatāties uz politiķiem – vai ir atšķirīga attieksme, sadarbojoties ar politiķi sievieti vai vīrieti?*

Es nešķiroju, man ir vienādi sarunāties ar visiem. Man kādreiz pārmet, ka es ar kādu nepareizo esmu runājusi, bet es tiešām runāju ar visiem, jo tā ir mana politika. Man svarīgāks ir jautājuma risināšanas mērķis – vai tas ir savtīgs vai tas ir darbs. Ja skolai ir jāmaina, jumts, tad man nav svarīgi vai runāju ar sievieti vai vīrieti un no kuras partijas, galvenais, lai skolai būtu jumts. Arī lielākos mērogos es nejūtu lielas atšķirības, man nav problēmas runāt ar prezidentu.

13. *Vai esat domājusi par kandidēšanu Saeimas vēlēšanās?*

Nē, es pat nedomāju, ka tas ir tālāk, tas ir citādāk. Es vadu otro lielāko pilsētu pēc teritorijas Latvijā vai būt vienai no 100 deputātiem. Labāk būt pirmajam ciemā, nekā pēdējam pilsētā. Man nepatīk tā lielā politika, man labāk patīk šī saimnieciskā rosība, te man ir vairāk jādomā, šis amats ir saistīts ar manu profesiju – pilsētas plānošanu, par ko man ir daudz pārņemts, bet tā ir mana profesija, ko es šeit varu pielietot. Bet Saeimā man būs jābalso par mistiskiem likumprojektiem, kurus es nemaz neizprotu. Saeimas dienas kārtību paskatoties – tas ir garlaicīgi, jo visus likumus izlasīt nevar un arī nav pašas izvēle, bet, ko saka partijas boss. Par ministri – varbūt, jo tās ir konkrētas lietas ar ko darboties, bet Saeima ir virspusīga. Kaut gan Saeimas deputāts skan labāk, nekā pilsētas mērs, tomēr atbildība man ir lielāka. Šeit es varu atļauties teikt, kā man liekas, ka galvenās ir sociālās lietas, ceļi, jaunais tilts.

14. Ko Jūs varētu ieteikt sievietei, kas nolēmusi iesaistīties politikā – ar ko būtu jārēķinās, kādi zaudējumi, kādi ieguvumi iespējami?

Es ieteiktu, pat tad, ja bērni vēl mazi, jo šodien to pat var atļauties ar mazākiem bērniem. Mūsdienās māmiņu jau trīs dienas pēc dzemdībām palaiž mājās un uzsākt šo mammiņas lomu ir vieglāk. Kad man dzima bērns, tad bija daudz noteikumu, kad tikai trešajā dienā bērnu parādīja, ceturtajā varēja sākt barot, tikai pēc trīs mēnešiem varēja nākt raudzībās, iet nekur nedrīkstēja, jo sabiedrībā bija stereotips un sabiedrība nosodīja, ja sieviete kaut kur iet, ja mājās ir mazs bērns. Tagad māmiņas parādās sabiedrībā ar jau pavisam maziem bērniem un viņas visur var piedalīties un nesaņemt sabiedrības nosodījumu, ir pat normāli, ja mamma ar bērniem atnāk uz darbu, un kas tur slikts, ja viņš ir paēdis un mierīgs? Kādreiz bērnu drīkstēja barot tikai konkrētos laikos, tie bija spēcīgi stereotipi. Manuprāt, sieviete var būt politikā pat ar ģimeni, jo mūsdienās to vērtē savādāk, arī aukles var atļauties, bet, protams, jārēķinās, ka neredzēsiet pirmos zobus, nedzirdēsiet pirmos vārdus, pirmos zīmējumus, pirmos burtus, labās domas – tas ir interesanti un no tā māmiņa pati iegūst.

15. Vai, Jūsaprāt, administratīvi teritoriālās reformas gaitā, veidojoties novadiem, tiek ievērots dzimumlīdztiesības princips?

Domāju, ka ne, tur jau virsma citas emocijas: laukos darba nav, pašvaldības vadītājam ir darbs, ir regulāri ienākumi, bet pie apvienošanās to var zaudēt. Tā ir galvenā problēma, ne dzimumlīdztiesības.

16. Vai Jūs esat informēta par iespēju sūdzēties dzimumlīdztiesības principu neievērošanas gadījumā?

Nē, vismaz šobrīd – lai gan nekad, nesaki nekad, tas man nav aktuāli. Es neuzskatu, ka būtu tādas lietas novērojamas, man neliekas, ka tas būtu jāakcentē. Piemēram, Prida gājiens – es neuzskatu, ka jāiet ielās un visiem jāsaka – es guļu ar vīrieti. Tomēr esmu par vienlīdzību visās lietās. Sabiedrības nostāju nemainīs gājiens pa ielu. Man neliekas pareizi, ka divi vīrieši adoptētu bērnu, jo bērns visu mācas no ģimenes.

17. Pret ko vairāk ir vēsta dzimumdiskriminācija Jūsu pašvaldības ietvaros? Kā?

Neko specifisku neesmu novērojusi – skolas direktori ir gan sievietes, gan vīrieši, un tas ir labi, ka vīrieši ir skolā – jo bērnam tāpat kā ģimenē arī skolā būtu jāredz modelis – vīrietis/sieviete.

18. Kā Jūs raksturotu politiku Latvijā?

Līdz ar to, ka mūsu prezidente ir sieviete Latvija ir daudz ko ieguvusi, viņa mūs ir iznesusi pasaulē ar labu slavu: visas valstis uzreiz izrāda cieņu, uzreiz pamana. Sieviete – prot runāt, saprot valodu – uzreiz cilvēki vairāk uzzina par Latviju, kur ir Latvija. Latvijas mērogā prezidente ir ļoti labs piemērs par sievieti politikā. Arī jūrmalnieki mani bieži dēvē par „mūsu mazo prezidentu”. Nenoliedzami esmu kļuvusi populāra, bet tas nav bijis mans dzīves mērķis. Pat veikalā man ir grūti iepirkties, arī šajā ziņā vīrietim ir vieglāk, jo viņš maz iepērkas veikalos – un nopērk tikai cigaretes, bet sievietei jāpērk mazgājamo līdzekļi, apakšveļa un visi uzreiz novēro, ko es pērku, kad un cik. Par mazo prezidentu mani sauc, jo Jūrmala ir kļuvusi ārkārtīgi populāra līdz ar manu atnākšanu, pēdējā pusotra gada laikā par Jūrmalu ir runāts vairāk, nekā pirms tam. Man liekas, ka sākumā veči nosprieda – ieliksīm par vadītāju šito ģievušku – viņa ātri nolūzīs un mēs te varēsīm šiverēt. Viņi nebija rēķinājušies ar to, ka es

spēšu izturēt, kad viņi uz mani brēc – es paskatos pretī un pasmaidu. Pret šo smaidu un sievišķību viņi neko nevar izdarīt, viņi sabrūk. Viņi nav pieraduši, ka politikā viņiem atbild ar smaidu. Es noklausos visus, pat stundu klausos „suņu murgus” un beigās vienalga pajautāju savu jautājumu – tas viņus spēj nokaitināt ļoti, ļoti. Jā, šie politiķi nekad nenojauta, cik es esmu stipra, ka es būšu gatava runāt ar visiem, arī bijušajiem bandītiem, man ir arī draudēts, ir bijis gadījums, ka braucu uz Rīgu un džips ir priekšā un aizmugurē. Bet sievietes nav vājais dzimums un es arī ne.

19. Vai, Jūsprāt, Latvijā būs situācija, kad lēmumpieņemšanā valsts un pašvaldību līmenī būs panākta dzimumlīdztiesība?

Man liekas, ka jānomainās paudzēm. Jo paskatoties uz vidēja vecuma Saeimas deputātiem – var redzēt, ka vēl valda vecie stereotipi. Arī man vēl ir vecie stereotipi, jo es esmu dzimusi un augusi padomju laikā, tie ir citi dzīves principi, arī mani vecāki vēl joprojām uzsver dažādos jautājumos – kā tad tā un kā tad tā, no tā vaļā netiek. Praktiski šie stereotipi velkas līdz, kad politikā ienāks jaunā paaudze, tad arī es būšu gatava šos stereotipus mainīt, jo man ir grūtāk – es tomēr esmu vecā kaluma. Un tad arī sievietes būs vienlīdzīgas, nekā tagad.

****Vai piekrītat aptaujas rezultātu publicēšanai ārpus maģistra darba, piemēram, zinātniskās publikācijās?***

Jā

13. pielikums

Vārds. Uzvārds, Statuss. Nautrēnu pagasta padomes priekšsēdētāja Līvija Plavinska un Jaunpils pagasta padomes priekšsēdētāja Ligita Gintere

Rīga, pašvaldību Savienības ēkā, 16.80.2006., plkst. 11:00

1. Pieredze politikā. (īsumā: izglītība, darba pieredze līdz vadošajam amatam utt.)

L. Plavinska: Līvija Plavinska Nautrēnu pagasta padomes Rēzeknes rajonā priekšsēdētāja. Pašvaldību vadu jau 18 gadus - kopš 1989. gada decembra. Esmu beigusi LU ķīmijas fakultāti, pēc izglītības: radiācijas ķīmiķis, pirmā darba vieta Latvijas Valsts universitātes mācību spēks. Nautrēnu pagastā es ieprecējos, tur nebija darbu, ko piedāvāt radiācijas ķīmiķim, bet biju sabiedriski aktīva, runātīga sākumā biju komjoniešu sekretāre. Piedalījos pirmajās brīvajās vēlēšanās 1989. gadā un tik ievēlēta par pagasta „veceni” un kopš tā laika es arī atrodos šajā amatā. Šo gadu laikā esmu ieguvusi maģistra grādu valsts pārvaldē, kā arī man ir piedzimuši bērni. Kaut gan vēl joprojām ir sapnis par savu laboratoriju.

L. Gintere: Pēc izglītības es esmu skolotāja. 1986. gadā saimniecībās un pārsvarā visi vadītāji bija vīrieši, bet iepriekšējā pagasta „priekšniece” bija sieviete, arī skolotāja, un viņa gāja pensijā. Un mani šim amatam izvēlējās tāpēc, ka es esmu sieviete, jo tur jau nekas nopietns nebūšot tai darbā. Atbildu kritērijiem: augstākā izglītība ir, sakarīga ir, partijā es biju, aktīva ir, pasākumus ir vadījusi, nodomāja – nu to viņa varēs.

2. Vai ceļā uz politiku esat saskārusies ar problēmām tāpēc, ka esat sieviete (ar dzimumdiskrimināciju)? (attieksme no sabiedrības, ģimenes, vīriešu vadītāju puses)

L. Plavinska: Ar diskrimināciju saskārusies es neesmu, pat pirmajās vēlēšanās, kad vēlēja rajona padomi, es kandidēju kopā ar diviem vīriešiem, kas Nautrēnos bija slaveni: pirmkārt, saimniecības vadītājs, otrkārt, skolas direktors, kurš tur nostrādāja 17 gadus. Un es ar pirmo piegājienu abus vinnēju, pat nebija otrās kārtas. Tāpēc – pēc savas pieredzes, varu teikt, ka sievieti nevērtē savādāk kā vīrieti, arī, ja runa ir par vadošu amatu. Saistībā ar ģimeni – protams, bija grūti, īpaši, kad biju jaunāka, sabiedriskais darbs prasa daudz laika, arī braukāšanu, bet, ja ir mazs bērns, tad to paveikt ir grūtāk, ļoti iespējams, ka vīram bija diskomforts. Bet tas ir atkarīgs no cilvēka, no viņa izglītības līmeņa, mīlestības un atbalsta pret otru cilvēku, man ģimene bija ļoti saprotoša. Es neuzskatu, ka sieviete īpaši tiek atstumta, sieviete nav diskriminēta Latvijā.

L. Gintere: Ja šī negatīvā attieksme būtu redzama, tad mēs nevarētu kļūt par vadītājām, bet dziļi iekšā cilvēkos šī diskriminācija ir, bieži attieksmē to var just, kad sanāk dziļāka saskarsme. Kaut gan neviens neliedz sievietēm startēt vēlēšanās, tomēr vīrietis uzskata sevi par labāku, nodomājos: „labi, ka mēs vispār jums sievietēm ļaujam žēlīgi, vēlīgi ar to nodarboties”, lai gan īstenībā paši nemaz to nevar izdarīt. Bieži vien sievietes lietas ņem savās rokās, jo vīrieši ir par vāju. Piemēram, vērtējot pagastus, jāsaka, ka pagastos, kur vadītāja ir sieviete – ir daudz lielāka kārtība. Tomēr sabiedrība vadītāja lomā labprātāk redz sievieti. Kādā divsarunā ar kādu uzņēmēju, es viņam jautāju vai viņš var komentēt manu darbību, vai ieteiktu man balotēties, un viņš man atbildēja: viss jau ir labi, bet tomēr derētu vīrietis.

L. Plavinska: Arī man cilvēki ir teikuši, ka, piemēram, mans vīrs arī būtu bijis labs „priekšnieks”.

L. Gintere: Ja vīrietis uzņemas vadību – uzvalkā un šlipsē, tad viņš tiek uztverts citādāk nekā sieviete, un tas ir dziļi zemapziņā. Sieviete var rauties un skriet „uz degunu krizdama”, bet, ja runa ir par vadītāju, tad labāk sabiedrība tomēr grib redzēt vīrieti, pie tam tās pārsvarā ir sievietes.

L. Plavinska: bet savādāk nē – nekādas diskriminācijas.

L. Gintere: nē, nē, mēs neļausim sev kāpt uz galvas.

3. *Vai, Jūsaprāt, sabiedrībā ir atšķirīgs viedoklis par sievieti politikā un vīrieti politikā (vai pastāv aizspriedumi)?*

L. Plavinska: Protams, ka pastāv.

L. Gintere: Pastāv, attieksme ir dažāda.

4. *Vai uzskatāt sevi par līderi?*

L. Plavinska: Ļoti līdzīgs jautājums.

L. Gintere: Es domāju, ka var būt. Ja skatās pēc būtības – tad nav nekādas atšķirības, jo mēs visi esam cilvēki. Katram, protams, ir savas īpatnības un spējas, bet tās pastāv arī starp viena dzimuma cilvēkiem.

L. Plavinska: Bet sevi mēs par līderēm uzskatām noteikti. Savādāk jau nemaz nevar.

5. *Vai līderību viegli savienot ar sievietes rakstura īpatnībām?*

6. *Vai sievietes iesaistīšanās politikā ietekmē ģimenes dzīvi? Vai sieviete politikā vispār var atļauties ģimeni?*

L. Plavinska: var, ja ir saprotoša ģimene, tad var. Man bērni ir izauguši, kamēr esmu amatā.

L. Gintere: Arī man ir trīs bērni izaudzīnāti. Sieviete visu var.

L. Plavinska: Jau izvēloties to otru cilvēku, mēs izvēlamies to, ko mēs mīlam, saprotam, atbalstam. Un, ja laulība balstās uz šiem principiem, tad viss ir kārtībā.

L. Gintere: Ja otrs cilvēks tāds nav, tad jebkurā darbā nebūs šī atbalsta no ģimenes.

7. *Kādi, Jūsaprāt, sabiedrībā ir raksturīgākie stereotipi par sievieti politiķi?*

L. Gintere: Man ir pieredze, ka es pagastā esmu saukta par „mammu”. „Jāprasa mammai”, „redzēs, ko mamma teiks”, esmu šādas frāzes dzirdējusi.

L. Plavinska: es esmu saukta par „dāmu”. Tā ir katra pagasta specifika. Es savā pagastā esmu retais ienācējs no malas, jo tur pārsvarā dzīvo visi vietējie. Viņi mani mazliet vairāk respektē, mazliet savādāk uzņem, jo nezina manu biogrāfiju un radu rakstus. No šī skatu punkta skatoties, man ir vieglāk strādāt. Jo viņi uztver mani kā ārējo vērtētāju. Lai gan tie gadījumi ir tik dažādi, tomēr vienu var droši apgalvot – katram vadītājam ir kāda iesauka pagastā. Un kādu reizi nopelna arī negatīvu iesauku, jo visiem labs jau nevar būt un tas nemaz nav vajadzīgs.

L. Gintere: Tas tāpat kā ar valdību, ja ir labi, tad slavē, ja rodas kādas problēmas, tad nopel.

L. Plavinska: Piemēram, citiem pagastiem jau lepojās – tā ir mūsējā.

L. Gintere: Sauc arī par priekšsēdētāju, priekšnieci, kundzi. Un darbinieki vairāk savā starpā saka „paprasiet mammai”. Bet tas tā mīli, tas ir pozitīvi.

8. *Vai ir kādas sieviešu politiku organizācijas, kurās sievietes viena otru atbalsta, apmainās pieredzē? Kāda ir Jūsu attieksme pret tām?*

L. Plavinska: es uzskatu, ka sievietēm ir jāsanāk un jāpārrunā savas lietas kad gribās, kad „veči” ir medībās, lai varētu uzspēlēt volejbolu vai „paklačoties” par rokdarbjiem, līnijdejām, vēderdejām – to es atbalstu. Bet speciāli tikties, lai cīnītos par taisnības ieviešanu, par tiesībām, es domāju, ka galīgi nevajag. Mēs visi esam vienādi cilvēki un jo mēs sievietes pašas vairāk šo problēmu uzsversim un saasināsi, jo tas aizies tautās ar negatīvāku lomu.

L. Gintere: Pilnīgi Līvijai piekrītu, ka nevajadzētu organizācijas kā cīņas veidu pret vai par savām tiesībām. Bet piekrītu, ka vajag organizācijas, kas raksta projektus un saviem mērķiem iegūst naudu, organizē savu mērķi – vaļasprieku, to pat vajag. Kad izauguši bērni, tad sievietēm ir spēcīgāka vēlme garīgi attīstīties, veči šim procesam bieži vien netiek līdzī. Vīriešiem šajā vecumā dzīve ir vienkāršāka – sportiņš, TV, medībiņas, makšķerēšana, sievietei vairāk mājas dzīve un, kad bērni ir izaudzīnāti, tad veidojas tukšums. Lai šai sievietei palīdzētu atvērties, ir labi, ja ir šie psihologi, kursi, kas izceļ talantus.

L. Plavinska: Sieviete savu audzināšanas talantu grib sniegt visai sabiedrībai, jo bērniem jau viņa savu piensumu ir atdevusi.

L. Gintere: Sievietes šajos interešu klubos atplaukst, nevis nīgras sēž mājās. Ar saviem talantiem liekot vīriem lepoties ar sevi, sakot „redz, kur manējā dejo! Redz, kur manējās spilvens un redz kur kompozīcija”. Organizācijas vajadzīgas, lai izpaustos, nevis cīņai. Ar šo aizrautību sieviete paķer arī bērnus un vīru līdz uz izdarībām. Mums bija arī pašvaldību dāmu klubs, bet mūsu noslogotība ir tik liela, ka mēs nevarējām to pavilkt. Šī organizācija nomira dabīgā nāvē, uzspiests nevienam nekas netika. Bija grūti savākties, jo bijām no visas Latvijas un ļoti aizņemtas. Mums nebija arī finansējuma, tad būtu jānolīgst speciāls projektu rakstītājs.

9. *Kā Jūs skaidrotu nevienlīdzīgo attiecību starp vīriešiem un sievietēm politikā?*

L. Plavinska: Pirmkārt ģimenes dēļ, jo sieviete dēļ bērniem zināmu laiku ierindā nevar būt, līdz ar to vīrieši šīs lietas ir aizņēmuši. Sieviete ir grūtāk, bet ne neiespējami.

L. Gintere: Es domāju, ja ir tāda vēlme un gribēšana, tad nav pat tā milzīgi jācīnās. Kaut gan man ir piemērs no savas dzīves, ka kādā konkrētā amatā mani neievēlēja, tāpēc, ka es esmu sieviete. Lai gan man bija daudz atbalstītāju un lobistu, man pēc rezultātu paziņošanas tā arī pateica, ka es netiku ievēlēta, jo esmu sieviete. Tātad šajā politikas līmeni, kaut vai zemapziņā, bet tomēr šī dzimumdiskriminācija pastāv. Tomēr, lai gan mēs dzīvojam vīriešu pasaulē, mēs diezgan labi sadzīvojam.

10. *Kas balso par sievietēm – vīrieši vai sievietes? Vai dzimumam ir nozīme?*

L. Plavinska: Piekritu, jo mēs sievietes savā starpā nevaram viena otru atzīt par labāku.

L. Gintere: Man liekas, ka arī šī lieta sievietei ir zemapziņā, ka viņai vajag šo vīrieti kā atbalstu, kā cīņā vedēju, ka vīrietis būs šīs attīstības nodrošinātājs. Bet sieviete rūpēties par pārējo, par bērniem utt. Kad sieviete ierauga vīrietī šo „tēvu” viņa par viņu arī balso. Sieviete par sievieti nodomās – vai tad es esmu sliktāka par viņu un nebalsos, pastāv šī iekšējā konkurence.

11. *Kā Jūs pati skatāties uz politiķiem – vai ir atšķirīga attieksme, sadarbojoties ar politiķi sievieti vai vīrieti?*

L. Plavinska: Nē, es nenodalu cilvēkus pēc dzimuma. Svarīga ir cilvēka personība ar, ko tu sadarbojies.

L. Gintere: Nē, man ir vienlīdz viegli sastrādāties ar kolēģiem neskatoties pēc dzimuma. Šīs saskaņa ir atkarīga no personības.

12. *Vai esat domājusi par kandidēšanu Saeimas vēlēšanās?*

L. Plavinska: Esmu jau kandidējusi, bet šobrīd to nevēlētos. Jo savā amatā es redzu tos darbus, ko esmu apņēmusies šajā sasaukumā izdarīt. Godīgi sakot šobrīd saeima nav tik prestiža, lai es par to pat domātu. Negribētu tur būt un uzņemties to lielo atbildību. Uzskatu, ka tā ir sistēma, kura jāmaina pamatos.

L. Gintere: Esmu jau to darījusi. Lai gan apzinos, ka tā ir liela atbildība - man nebūtu nekas pretī, bet manā vietā izvēlējās vīrieti.

13. *Ko Jūs varētu ieteikt sievietei, kas nolēmusi iesaistīties politikā – ar ko būtu jārēķinās, kādi zaudējumi, kādi ieguvumi iespējami?*

L. Plavinska: Noteikti iedrošinātu. Ja ir šī vēlme, nav ko bremsēt, ir jācīnās.

L. Gintere: Obligāti iedrošinātu. Sieviete var būt tikpat laba politikā kā vīrietis un pat labāka.

14. *Vai, Jūsaprāt, administratīvi teritoriālās reformas gaitā, veidojoties novadiem, tiek ievērots dzimumlīdztiesības princips?*

L. Plavinska: Jā, pilnīgi. Man ir spilgts piemērs, mēs apvienojāmies ar otru pagastu un par vadītāju paliku es, nevis vīrietis. Un apliecinājums no sabiedrības puses bija, kad šajās vēlēšanās man atkal tika izrādīta uzticība vadīt šo pagastu.

L. Gintere: tas jāskatās individuāli, jo, piemēram, mūsu pagastā sievietes ir aktīvākas un vīriešu vienkārši nav. Veidojot interešu grupas, mums radās grūtības iesaistīt tieši vīriešus. Šajā gadījumā dzimumlīdztiesības ir jāskatās no otras puses.

L. Plavinska: Sievietes ir redzamākas un atbildīgākas.

15. Vai Jūs esat informēta par iespēju sūdzēties dzimumlīdztiesības principu neievērošanas gadījumā?

L. Plavinska: Mūsu pagastā tas nav tik noteicoši. Manā pagastā 1.-4. klašu skolotājs ir vīrietis un tas ir fantastiski, cik viņa klase ir laba un vecāki ļoti priecājas. Manuprāt, ir tendence, ka skolās vīrieši jau sāk parādīties. Tas ir ļoti pozitīvi, jo arī ģimenē ir gan vīrieši, gan sievietes, tādai proporcijai vajadzētu būt arī skolā. Vīriešu ir mazāk, jo šī profesija ir mazāk atalgota. Bet uzņēmumu vadītāji mums ir gan vīrieši, gan sievietes, bet vīrieši tomēr ir vairāk.

L. Gintere: Ir dažādi. Vīriešus vairāk pamana, ja viņi ir vadītāji. Ir tāds labs teiciens: „Vīrietis ir labs, bet tikai ar laiku mēs redzam vai viņš der vai neder. Bet sievietei ir jāpierāda, ka viņa ir laba, neviens to tā neuztver jau no sākuma”. Sieviete atzīst ar laiku, bet vīrietis uzreiz ir labs. Tas ir patriarhāts un vīriešu šovinisms.

16. Pret ko vairāk ir vērstā dzimumdiskriminācija Jūsu pašvaldības ietvaros? Kā?

18. Kā Jūs raksturotu politiku Latvijā?

L. Plavinska: Pāris vārdos to ir grūti izskaidrot. Politika Latvijā nav atklāta, nav godīga, ir ļoti daudz cinisma. Es pat nevaru iedomāties kādam laikam ir jāpaiet, lai cilvēki paliktu savādāki. Manā pagastā ir viens iedzīvotājs no Īrijas, viņš atguva savu dzimto māju, bet tagad ir pagājuši 5 gadi un viņš brauc prom. Es viņam jautāju – kāpēc, un viņš atbildēja, ka, ja manā valstī būtu tādi politiķi kā pie jums, kas nestāv un nekrīt par mani, tad mani tas neapmierina. Varbūt mēs latvieši esam tāda tauta, jo tie 100 Saeimas deputāti jau nāk no mūsu vidus. Sajūsmā ne par mūsu politiku, ne valdību, es neesmu. Nav politiskās atbildības, kad Saeima nomainās – iepriekšējie deputāti ne par ko vairs neatbild.

L. Gintere: Vislielākais trūkums Latvijas politikā – nav prasme sadarboties un redzēt valsti kopumā. Pa resoriem uz lietām skatās atsevišķi. Piemēram, skolās ir jābūt medmāsai, bet ne IZM ne VeM par to neatbild, bet atbild – pašvaldība, tāpat par sociālo pedagogu, par to neatbild ne IZM, ne LM, bet atkal – pašvaldība. Varbūt latvietī ir saglabājusies tā viensētnieka daba – tas ir mans, bet tas ir tavs, un sadarbība nenotiek. Bet dzīvē viss notiek mijiedarbībā, it sevišķi pašvaldībās. Tāpat Latvijas politiku raksturo bezatbildība – piemēram, situācija, kad JL aizgāja no valdības, neko neatrisināja. Nav šīs apziņas – ja tu uzņemies, tad tev ir jāstrādā. Pirms šīs situācijas mums bija sarunātas lietas par skolēnu autobusiem, ēdināšanu – ar Druvieti bijām panākuši vienošanos, nākamajā nedēļā bija sarunāta vienošanās parakstīšana, ieprotokolēšana utt. Un tagad, kad ir atnācis jauns cilvēks – man ir jāsāk viss no gala, lai cik būtu labs cilvēks, viņš fiziski to nevar zināt. Kas tā ir par valsts attieksmi? Ja mēs būtu labklājības valsts – mēs vēl varētu tā eksperimentēt, bet šobrīd mums visiem ir jāstrādā kopā mūsu valsts labā. Ar šo JL soli mēs visi esam atsviesti atpakaļ. Latvijas politiku skaidro termins – bezatbildība.

19. Vai, Jūsaprāt, Latvijā būs situācija, kad lēmumpieņemšanā valsts un pašvaldību līmenī būs panākta dzimumlīdztiesība?

L. Plavinska: Mākslīgi radīt šādu situāciju nav nepieciešams, tas ir dabīgs process. Bet tas būtu ideāli.

L. Gintere: Es domāju, ka tas būtu ideāls variants. Tāpat kā ģimenē ir jābūt sievietei un vīrietim ar vienādu atbildību un katram jānes savs pienesums.

***Vai piekrītat aptaujas rezultātu publicēšanai ārpus maģistra darba, piemēram, zinātniskās publikācijās?**

Jā

Intervija ar Saldus pagasta padomes priekšsēdētāju un Saldus rajona padomes priekšsēdētāja Ausmu Liepu

1. Pieredze politikā.

Tā ir iegājies, ka rajona padomes priekšsēdētāju ievēl no pagasta. Ievēl tātad pagasta padomi, sanāk 7 deputāti kopā un ievēl pagasta priekšsēdētāju. Tad, kad ir ievēlēts pagasta priekšsēdētājs, tad sanāk rajonā visi pagasti kopā, mums ir 16 pagasti un 17 ir Brocēnu novads un 18-tā ir pilsēta. Kopā 18 pašvaldības. Un ievēl rajona padomes priekšsēdētāju. Tie ir divi smagi darbi. Kaut kur kaut kas nav nostrādājis arī valdībā, bet bija jau doma, kad deviņus gadus atpakaļ runāja par administratīvi teritoriālo reformu, tad bija skaidrs, ka būs novadi, ka rajoni vairs nebūs. Bet šis starpposmiņš palika un tātad ir šis rajona padomes priekšsēdētājs. Katrā ziņā lielāka noteikšana ir pagasta padomes priekšsēdētājam, nekā rajona. It kā kopā jau sanāk, bet koordinēt vairs tas nekoordinē, jo katram mums ir savas funkcijas norādītas un katrs pēc sava strādājam.

Sieviete ieiet politikā – es par to kādreiz nedomāju. Es pati esmu izgājusi no bērnu nama, un es esmu visu laiku kāpusi, man nav ne no viena palīdzība bijusi un tā es esmu aizgājusi pēc pamatprofesijas esmu veterinārais feldšeris un arī strādāju. 1975. gadā mani ievēlēja saldā ciema padomē, kas pagasts jau vien ir, pagastā par deputāti. Tā es esmu nu jau 30 gadus, kopš es esmu deputāte, kopš esmu iegājusi šādā te virzienā. Strādāju es pagastā par sekretāri, tad sociālisma laikā esmu bijusi arī partijas sekretāre kolhozā „Druva”, kas ir spēcīga paraugsaimniecība. Liels prieks man bija strādāt kopā ar tādu izcilu saimniecības vadītāju kā Jānis Šerbulis, ja no vecākiem kādreiz esi dzirdējusi vai kā. Tā bija mana skola kā strādāt ar cilvēkiem. Tā, ka pamatā jau kopš 1975. gada man ir bijis darbs ar cilvēkiem. Tā ejot, ejot uz priekšu – tagad es esmu pagasta padomes priekšsēdētāja jau divus sasaukumus un rajona priekšsēdētāja vienu sasaukumu.

Šodienas dzīve man kā politiķei, man kaut kā gribās tā, ka mēs sanākam kopā un redzam vienu soli uz priekšu, mēs runājam kā kās attīstītos. Tā jau saka, kur pieci latvieši, tur trīs partijas uzreiz. Ir svarīgi saprast kā mēs varētu risināt tos jautājumus, domāt, bet nekas jau nesanāk, mēs tikai gribam visu nolīdzināt visu līdz ar zemi. Bet ar to jau nekas nemainās, mēs katrs strādājam kā mēs saprotam. Ņemot vērā šodienas partijas cīņas un tagad tuvojoties arī pašvaldību vēlēšanas, tad es varu pabrīnīties, kādi indes pilieni nāk ārā. Vērojot visu kopumā, ka, ja tu kādu pažēlo.. ir tāds teiciens no seniem laikiem – izaudzē azotē čūsku un tā pēc tam kož. Un no tā, kuru visvairāk esi pažēlojis, dabū arī visvairāk iekšā. Bet es augsti cienu savu draudzeni un kolēģi, kas man arī pašvaldībā strādāja un tagad viņa ir ministre – Dagnija Staķe. Es viņu ļoti augsti vērtēju kā sievieti politikā. Viņa iet uz savu virzienu un kā pati smējās, jau esot trešo valdību pārdzīvojuši. Tas ir smags darbs.

2. Vai ceļā uz politiku esat saskārusies ar problēmām tieši tāpēc, ka esat sieviete (ar dzimumdiskrimināciju)?

Jā, ir tā. Es tikai gribēju vēl pateikt, ka es paralēli mācos Iestāžu un uzņēmējdarbības vadīšanu Liepājā – šogad beigšu. Kā pa jokojam, bet es iegūstu daudz cilvēkus, mēs esam visāda gāduma, un esmu pat jauniešos iegājusi, mēs esam tāds bariņš. Es pati pārstāvu Tautas partiju, un šajā partijā esmu aizgājusi tādēļ, ka man daudz ir līdzēts. Es redzēju, cik daudz strādāja 8. saeimas deputāte Silva Golde. Daudz tika palīdzēts skolām, jo viņa bija izglītības ministre. Un tas jau nav noslēpums, ka katra partija kaut ko līdz un mums bija šī te Tautas partija, kas ļoti daudz līdzēja skolām. Man pašai arī izglītība ir prioritāte, tagad ir arī veselība, bet izglītība ir prioritāte. Problēmas ir tās, ka mēs esam lauksaimnieku rajons, 8 tūkstoši iedzīvotāju rajonā un mums nevajadzētu cīnīties partiju cīņās, bet vajadzētu domāt, kā mēs šeit attīstāmies. Man vislielākā problēma, kad mēs nācām kopā bija, ar uzņēmējiem kopā mēs gribējām izveidot tādu sportam, atpūtai tādu kopēju pasākumu kompleksu. Mums ir liels uzņēmējs kā Kurzemes ģenerāldirektors

Lūsiņš, viņam viss kantoris ir manā pagastā, bet šeit pilsētā mums ir sena pienotava, kur varētu veidot sporta halli, kur ir ledus, boulings, tur ir liela kino zāle, kāda kafejnīca, bibliotēka. Un viss šis komplekss sasaistītos, kur ir upīte – sasaistās ar tirgus laukumu, autoparku, tālāk tur ir stadions. Lai cilvēkam sestdien, svētdien ir kur aiziet. Man Liepājā patika – es aizeju ar saviem mazbērniem, es padzeru kafiju, mani mazbērni iet slidot uzspēlēt kaut ko, vai arī es pati. Man patika sastaptā kundze – gados jau vairs ne tik jauna, viņa bija paņēmusi kafijas tasi, spēlē boulingu, viņai ir stunda laiks, viņa uzsmēķēja, bet tā ir viņas darīšana, to es nepieņemu. Viņai bija alus kauss, viss viņai ir – viņa ir atnākusi atpūsties. Un man bija interese – man jau tā galva sirma, bet ar to arī ir jālepojas. Es pie viņas piegāju, viņa teica, ka ir strādājošā pensionāre, un esot atnākusi atpūsties, tā esot viņas bauda. Arī šeit mēs gribējām kaut ko līdzīgu un uzņēmēji bija ar mieru naudu likt iekšā. Nu, protams, ka mums tas neizdevās un tas man tā sāp, ka ar pilsētas vadību mēs neatradām to risinājumu, kā mēs to varētu realizēt. Bet es kā no rajona varu tikai partijas līmenī iet, jo mēs jau katrs savā pašvaldībā domājam. Tā ir mana vislielākā problēma, kas man ir sāpējusi un kas nav realizēta. Problēmas ir daudz un arī savā pagastā, kas bija paraugsaimniecība, cilvēki ir bagāti un prasīgi, tad arī man ir jāiet un jāatrisina un man kā vadītājam ir jāskatās, ka katrs ir savā vietā. Kultūras nama direktore ir tur un viņai par to ir jāatbild, bet man jāatbild, ka kultūras nams ir, lai jumts netecētu, lai tur ir siltums, lai tur ir viss mūsdienīgais iekšā, lai man ir modernas tualetes, jo tā ir vizītkarte, man par to ir jādomā. Bet man nav jādomā, kas tur dancos, cik tur dziedās, tas ir viņas pārziņā. Tāpat arī ar sociālo darbinieku. Man ir jādomā, kur es dabūšu naudu. Man ir nauda tik, cik viņa ir un ar saviem deputātiem man ir jāpanāk, ka mēs šogad dosim prioritāti, sporta nama grīdas nomaiņai. Skolā mēs iztaisīsim modernāku info centru, lai var tur notikt semināri. Man kā priekšsēdētājam ir jāstrādā ar to, man ir jāmeģina atrast kontaktu un dabūt pagastā papildus naudu. Es esmu gājusi, pierādījusi, man to vajag. Protams, ka kādreiz dabū pa ādu, ka kaut kas ir pārtērēts, bet es esmu pierādījusi. Es jau varu sēdēt pagastā pie sava budžeta un cik nu man ir, tik ir. Es tomēr uzskatu, ka labāk izdarīt kaut ko paliekošu, nekā izdalu iedzīvotājiem uz jauno gadu 5Ls, nu, kas ir 5Ls, varēs uz galda vairāk kūku nopirkt? Ar pieciem latiem es neko nevaru izdarīt, bet šos piecus latus neizdalot, es kaut ko varu izdarīt pagastā. Mums rajonā ir vienīgais Dienas centrs, kur cilvēkiem nākt un atpūsties, spēlēt datorus, pensionāriem ir savs klubiņš, kur var nākt parunāt, rīkojam viņiem pasākumus.

3. Vai jūsuprāt sabiedrībā ir atšķirīgs viedoklis par sievieti politikā un vīrieti politikā (vai pastāv aizspriedumi)?

Ja viņš ir labs vadītājs, es domāju, ka nē. Kad viens uzņēmējs man sāka pacelt balsi, es teicu pagaidi, pagaidi, kur ir iekšējā kultūra – es tomēr esmu sieviete. Viņš teica, kas tu par sievieti, tu esi politiķis. Ir arī tādi, bet ir jāsamierinās un man palīdz tas, ka tomēr esmu sieviete. Un iekšējā kultūra tā, kas mums daudziem trūkst, tad pazūd vienam pret otru cieņa, es tik varu, un otrs nevar. Un ir tā, ka sievietei par sevi ir jācīnās vairāk nekā vīrietim, jo vīrieti pieņem, arī sabiedrībā. Vīrieti politikā pieņem, sievietei tā ir cīņa, sevis pierādīšana.

4. Vai uzskatāt sevi par līderi?

Jā, es vispār pēc savas būtības esmu, bet es sevi īpaši nepaceļu, jo es neju priekšplānā. Es zinu, ka man ir jāiet, man vajadzētu iet visam tam pāri, bet es tomēr kaut kā bīdu visus savus darbiniekus, tad es padomāju, ka prasa taču no manis. Man ir tas, ka es velku visus līdz, kas ir ap mani, iestāžu vadītāji visus es velku uzreiz līdz. Es negribu paspīdēt, jā es esmu. Bet, ja atkal vajag, tad es varu, bet uzreiz momentā ne.

5. Vai līderību viegli savienot ar sievietes rakstura īpatnībām?

Domāju, ka tautā tas ir iegājies, ka vīrietim ir vieglāk būt līderim, man liekas, ka ir tā. Kaut kur jau tā sievišķība aiziet.

Vīrietim kā vadītājam ir vieglāk. Vīrietis nav tik emocionāls, es arī neesmu, es diezgan sevī varu pārnest. Bet no iedzīvotāju puses, vienalga vai nāks sieviete vai vīrietis, tomēr

vīrietim nepateiks tik daudz, cik sievietei. Citreiz ar naidu cilvēki ienāk un tev tā var pateikt. Bet manī ir tāds spēks, ka es varu pateikt – izej ārā nomierinies un tad nāc iekšā, bet sievietei vadītājam ir grūtāk. Bet sieviete ir tāda, ja es esmu uzņēmusi savu virzienu, tad es eju un manī ir spīts un man tas ir jādara. Man dzīve ir tāda, par cik es esmu tā kāpusi ne no kā, tāpēc es uzskatu, ka sievietei ir grūtāk un atlaides nav.

6. Vai sievietes iesaistīšanās politikā ietekmē ģimenes dzīvi? Vai sieviete politikā vispār var atļauties ģimeni?

Noteikti, jo iesaistīšanās politikā ietekmē ģimenes saites. Arī ar Staķes kundzi par to esam runājušas, arī viņai bērni jau ir izauguši, bērni ir aizgājuši savā dzīvē, viņa var sevi visu atdot. Līdz ko tu esi jauns, kad vēl ir mazi bērniņi, tas ir daudz, daudz grūtāk. Bet ir jau, kas to dara. Bet es uzskatu, ka, ir jāizaudzina bērni un tikai tad jāiet lielajā, plašajā dzīvē. Līdz 35. gadiem jau ir mācīšanās process un tālāk jau nāk tās kļūdas. Vajadzētu tomēr iziet ceļu līdz vadītājam, sākt ar sākumu, mazumiņu, jāsadarbojas ar cilvēkiem, lai tu to sfēru jau zini. Zini, kā taisa čipsus, tad es kā vadītājs varu pateikt, kas ir pareizi vai nepareizi, bet, ja es to nezinu, tad jāklaušās, ko citi saka. Bet man gribās, ka es pati zinu un tad es varu runāt par to jomu. To darbu var darīt cilvēks, sievietei vispār ir grūti, ja tai ir ģimene mājās, jo mājās jādomā par ģimeni. Bet tā kā man pašai ir divas meitas un tās pašas jau ir izaugušas, savās ģimenēs, tad to var darīt. Bet citādāk ne, mani vēl arī atbalsta otra puse, tad es to varu darīt. Bet, ja ir mazi bērni, tad sieviete to nevar darīt, tad kaut kas paliks novārtā. Tad paliek tas, kas ir uz šodienas, kad bērni sāk lietot narkotikas, ko mēs redzam televīzijā. Bērni nav vainīgi – viņi visu ņem pretī, protams, ja viņiem mājās nav šis ģimenes siltums, viņš meklē to citur. Tad rodas šīs kompānijas, ka, piemēram, pagastā arī, man septītās klases zēns otrā rītā septiņos, kad es viņu satieku viņš ir pilnīgi piedzēries, es viņam noglaudīju galvu un apķēru, un tad viņš man saka, ziniet, man nav tā mājās, mani mamma tā neapķer. Es saku, jūs jau visi man esat bērni, es tās ģimenes visas pazīstu, jo pagastā tu katru cilvēku pazīsti, ja tu ar viņu esi strādājis vairākus gadus. Es kādreiz domāju – kā var atcerēties katru? Bet tagad es saprotu, dzimšanas dienas es neatcerēšos, bet gadus es atceros un tad man ir pašai iegājies, kad es uzvārdus atceros – ļoti, vārdus es tā padomāju. Man pat telefonā – pazīstami draugi, bet man ir uzvārdi. Un tam puikam es prasu vai tad mamma nemaz nezina, ka tu neesi mājās. Viņš saka – nē, viņa nemaz nav paprasījusi, kur es iešu, kur es būšu, tas man kaut kā ļoti derdzās. Tāpat kurš tad nav bijis palaidnieks, es pati meitene biju palaidniece, man jau nebija neviens, kas mani kontrolē, un, ja vajadzēja barā varēja nobastot skolu vienu dienu grants bedrēs, bet katram jādara palaidnības un katram zēnam ir jāizkaujas, bet jāizkaujas bez sadisma, mums jau ir aizgājis sadisms. Kas mani vēl aizskar, kad vecāki aizbrauc uz Īriju strādāt un bērni paliek vai pie kaimiņiem, labākajā gadījumā pie vecmāmiņas, bet viņas mazbērnus žēlo kā vien var, tas ir cits periods. Ja tiešām jābrauc strādāt, ja šeit negribam strādāt un braucam, lai labi nopelnītu un labi dzīvotu, tad ir jābrauc visai ģimenei. Par to es ļoti uzstājos kā sieviete.

7. Kādi jūsuprāt sabiedrībā ir raksturīgākie stereotipi par sievieti politiķi?

Tāda kāda ir mūsu prezidente, vai kāds cits vēl tāds ir. Es domāju te jau ir tas, ka viņa ir paraugs mums visiem. Kā viņa māc sevi nest, ka viņa prot sarunāties dažādās valodās, ka viņai viss ir pārdomāts, viņai, protams, ir citi apstākļi. Mēs varam uz viņu skatīties un teikt, lūk, te ir sieviete un te ir sievišķība.

8. Vai ir kādas sieviešu politiku organizācijas, kur viena otru atbalsta, apmainās pieredzē? Kāda ir jūsu attieksme pret tām?

Sieviešu klubiņi. Mana attieksme pret to ir ļoti pozitīva. Nesen bija Saldus rajonā sieviešu klubiņu konference, mums ir 7 tādi sieviešu klubiņi un man Druvā arī ir, kas stērķelē, ada, viņas nāk kopā, aizbrauc uz teātriem, tā ir tāda kopā darbošanās. Tad notiek līnijdejas un dziedāšana, tiekas ar stilistiem. Tas ir ļoti interesanti, kā viņas darbojās. Un katra parāda to savu veikumu, piedalās projektu rakstīšanā. Viņas nav īgņas, viņas nāk ārā, nevis sēž mājās un ar pasauli un politiku esi neapmierināts, neviens jau mums neko nedos, viss jau

no mums ir atkarīgs. Un vīriešiem arī vajadzētu kādu klubu, lai viņi apskatās, ko sievietes ir sadarījušas, vīriešiem ir mednieku, makšķerņu klubi un biedrības. Un tad nāk interesantas domas, ar ko var organizācijai palīdzēt. Es esmu par to.

9. Kā jūs izskaidrojat nevienlīdzīgo attiecību starp vīriešiem un sievietēm Latvijas politikā?

To darbu var darīt cilvēks, sievietei vispār ir grūti, ja tai ir ģimene mājās, jo mājās jādoma par ģimeni. Bet tā kā man pašai ir divas meitas un tās pašas jau ir izaugušas, savās ģimenēs, tad to var darīt. Bet citādāk ne, mani vēl arī atbalsta otra puse, tad es to varu darīt. Bet, ja ir mazi bērni, tad sieviete to nevar darīt, tad kaut kas paliks novārtā. Tad paliek tas, kas ir uz šodienas, kad bērni sāk lietot narkotikas, ko mēs redzam televīzijā. Bērni nav vainīgi – viņi visu ņem pretī, protams, ja viņiem mājās nav šis ģimenes siltums, viņš meklē to citur.

10. Kas balso par sievietēm – vīrieši vai sievietes? Vai dzimumam ir nozīme?

Balso par padarīto, skatās pēc kļūdām. Man šogad nebūs aģitācijas, jo cilvēki jau ir redzējuši, ko es daru. Uzkatu, ka manā pagastā nav bezdarbnieku, tikai slinko. Cilvēki vērtē pēc darbiem, nevis dzimuma. Es pati nemāku sevi lielīt, lai apkārtējie par mani spriež, jo ne es viena, ko varu padarīt, tas ir kopdarbs.

11. Kā jūs pati skatāties uz politiķiem-ir atšķirīga attieksme sadarbojoties ar politiķi sievieti vai vīrieti?

Man ir dzīves pieredze un svarīgs mērķis uz ko es eju. Es varu kontaktu ātri atrast un es varu nekontaktēties pilnīgi, ja es nejūtu kontaktu, es nevaru. Tā kā mums ir acu kontakts, ja es to nejūtu, skaidrs, ka būs grūta runāšana. Esošos politiķus es daudz pazīstu, zinu un ir bijušas daudz tikšanās. Ir ar, ko es gaidu tikšanos, piemēram, šodien ar Kalvīti. Es esmu jau ar viņu tikusies, jo esam no vienas partijas, tad, kad viņu tikko ievēlēja, viņš tikās ar pagastu vadītājiem šeit Kurzemes zonā, patīk tā viņa vienkāršība. Grūti man kontaktu atrast ar pašvaldību ministru Kučinski, man pietiek ar vienu tādu momentu, ka stāvam mēs pašvaldību vadītāji un ienāk ministrs un viņš nesasveicinās – viss, protams, ja runa par darbu, es runāšu, bet runāšu sausi un mums nebūs kontakta un es vairāk arī neko nepajautāšu, tikai to savu, kas man būs jādara. Bet tiekoties ar ministri Demakovu, pavisam cita runa. Ir ļoti viegli un viņa ir arī ļoti kompetenta jebkurā no viņas jautājumiem. Es viņai jautāju, kāpēc viņa gribēja kļūt par aizsardzības ministri, viņa teica, jā, tas mani interesēja. Tu vari vairāk pajautāt, kontaktēties. Man ir svarīgi, ka ir tīrais acu kontakts. Man arī svarīgi, ka pienāk pie manis bijušais izglītības ministrs Rudzēvučs – rokas bikšu kabatās un dod sievietei roku, viss – es nevaru vairs dabūt kontaktu. Nav cieņa, bet ir ar ko var labi kontaktēties. Par Dagniju man nav ko teikt, jo esam kolēģes un ilggadēja pazīšanās. Arī ar citiem uzreiz var, ar tagadējo izglītības ministri Druvieti – arī man ir grūti uzturēt kontaktu, tu runā tikai par savu lietu.

12. Vai esat domājusi par Saeimu?

Es gribu palikt savā pagastā, it kā ir bijuši piedāvājumi no iepriekšējām vēlēšanām, bet tad es nestrartēju, jo man nebija augstākā izglītība, jo Jelgavā es izgāju divus kursus par veterināriju, bet ģimenes apstākļu dēļ es nevarēju turpināt. Ar to, ko pa vasaru sastrādāju, ar to man bija jāiztiek, kad beidzu tehnikumu, bez vecākiem. Un tad es izlēmu, ka mani bērni nedrīkst to ciest un tad es aizgāju, un nē, es nolēmu, ka ar vidējo speciālo es nevaru tā kandidēt, man ir jādabū augstākā un tāpēc man tas mērķis bija.

13. Ko jūs varētu ieteikt sievietei, kas nolēmusi iesaistīties politikā – ar ko būtu jāreķinās, kādi zaudējumi, kādi ieguvumi?

Pirmkārt ir jāuzdrošinās. Un neuzsākt neko tikai karjeras pēc, sievietei jābūt gudrai. Es pati esmu šahiste un arī darbā uzsveru, ka ir jāredz gājiens uz priekšu. Vēlreiz uzsvēršu, ka cilvēkam jābūt gudram. Jāsāk kāpt augšup no mazumiņa un jāuzmanās, lai „nesakāpj” galvā. Un neslavēt sevi pārlieku.

Intervija ar Liepājas rajona Bārtas pagasta padomes priekšsēdētāju Annu Sermoliņu

1. Pieredze politikā.

Es uz pagastu aizgāju 1992. gadā pēc kolhoza likvidācijas, par grāmatvedi, tad trīs gadus nostrādāju un tad vienu sasaukumu, praktiski nepilnu sasaukumu kā pagasta priekšniece, tad nākamajā sasaukumā, biju vietnieks vadītājam un sekretārs un sociālais darbinieks, un šajā sasaukumā es atkal esmu pagasta priekšniece.

2. Vai ceļā uz politiku esat saskārusies ar problēmām tieši tāpēc, ka esat sieviete (ar dzimumdiskrimināciju)?

Nevarētu teikt, ka tas ir tas, kas traucētu vadībā pagastā, ka esmu sieviete. Es tā neuzskatu. Vienīgi vīrietis varbūt ir daudz praktiskāks, ir lietas, ka vīriešiem ir saprotamākas, nekā sievietei, tajās praktiskajās lietās, nevis politikas. Varbūt vīrieši vairāk sarunā lietas uzpīpējot un tāda veidā, bet ir jau daudz sievietes politikā, man šķiet, ka tā nav problēma. Ar dzimumdiskrimināciju domāju, ka neesmu saskārusies.

3. Vai jūsuprāt sabiedrībā ir atšķirīgs viedoklis par sievieti politikā un vīrieti politikā (vai pastāv aizspriedumi)?

Mūsu sabiedrībā, tieši pagastā? Tas ir ļoti dažādi. Skatās, lai tu pareizi izsaki savas domas. Citiem liekās, ka šajā vietā labāk jāredz vīrietis, citiem liekās, ka tur sieviete. Mums pagastā, piemēram, sieviete ir direktore skolā, arī pagasta iestādēs ir sievietes kā vadītājas un daudzos pagastos arī. Kā nu kurš domā, jo es pati pie tā neesmu pedomājusi un pārjautājusi cilvēkiem, vai tas viņiem ir svarīgi. Es domāju, ka domas dalās, noteikti tās ir dažādas.

4. Vai uzskatāt sevi par līderi?

Nezinu. Es domāju, ka jā, strādāju kā sociālais darbinieks un vispār dzīve ir piespiedusi tā strādāt. Tomēr grūti pateikt.

5. Vai līderību viegli savienot ar sievietes rakstura īpatnībām?

Es neteiktu, ka vīrieši būtu labāki līderi kā sievietes. Esot kolēģu vidū un domājot, pārrunājot visādas lietas valda vienlīdzība būtībā.

6. Vai sievietes iesaistīšanās politikā ietekmē ģimenes dzīvi? Vai sieviete politikā vispār var atļauties ģimeni?

Protams, ka traucē. Ģimene nonāk otrajā plānā bieži vien, no tā cieš apkārtējie mājas cilvēki. Kaut vai dusmas, kas sakrājušās darbā, ar to tiek pāri nodarīts. Arī esot projām visu laiku...

7. Kādi jūsuprāt sabiedrībā ir raksturīgākie stereotipi par sievieti politiķi?

Kaut, kas jau ir, noteikti, bet neesmu ar to īpaši saskārusies.

8. Vai ir kādas sieviešu politiķu organizācijas, kur viena otru atbalsta, apmainās pieredzē? Kāda ir jūsu attieksme pret tām?

Vairāk prātā nāk nevalstiskās organizācijas, kas sievietes stimulē, rodas kopības sajūta, sarunājoties vienai ar otru, kaut ko uzzināt jaunu. Tas ir pozitīvi

9. Kā jūs izskaidrojat nevienlīdzīgo attiecību starp vīriešiem un sievietēm Latvijas politikā?

Pirmkārt, pēc manām domām, sievietes politikā ir mazāk, jo jauni cilvēki grib iegūt ģimeni, arī bērnu, un karjera tajā brīdī kaut kur pazūd. Tanī laikā parādās vairāk vīriešu, kas aiziet politikā. Lielākai daļai politiķu arī ģimenes dzīves nemaz nav, nav arī bērnu. Manuprāt, tas ar to ir saistīts. Ir brīdis, kad paaudze paiet un atkal ir vairāk sieviešu, veidojot savu karjeru tālāk.

10. Kas balso par sievietēm – vīrieši vai sievietes? Vai dzimumam ir nozīme?

Grūti pateikt, kas to zina. Bet, manuprāt, nav tā, ka vīrieši balso par vīriešiem, un sievietes par sievietēm. Manuprāt, tas tā nav izvērtējams. Pilnīgi varētu būt traktējumi dažādi.

11. Kā jūs pati skatāties uz politiķiem-ir atšķirīga attieksme sadarbojoties ar politiķi sievieti vai vīrieti?

Neuzskatu, ka ir liela atšķirība, galvenais, kāds tu pats esi. Varbūt kāds domā savādāk. Atkarīgs arī par kādu tēmu, ja ir tuvāka tā tēma, kas abus skar, tad nav svarīgi vai vīrietis vai sieviete. Dzimuma piederība man nerada nekādas problēmas.

12. Vai esat domājusi par Saeimu?

Nē, noteikti nē. Jo man būtu grūti aiziet uz lielpilsētu, uz tik lielu politiku, tam es neesmu gatava. Bet šajās vēlēšanās savā pagastā es balotējos.

13. Ko jūs varētu ieteikt sievietei, kas nolēmusi iesaistīties politikā – ar ko būtu jāreķinās, kādi zaudējumi, kādi ieguvumi?

Ar daudz ko, ar daudz problēmām. Tomēr daudz var arī iegūt, redzēt apkārtējos, tikties ar daudz cilvēkiem varbūt kurus ikdienā neskar šīs jomas. Jāpilda ir daudz, pat tas, kas varbūt tieši neskar tavu pienākumu, jo šīs lomas politikā ir ļoti dažādas, gan lauksaimniecība, gan izglītība, jābūt kompetentam par daudzām lietām, tas ir tas, kas aizejot politikā, bieži vien tiek zaudēts tas, tā sava profesija. Jo izejot ārā no politikas cilvēks ir spiests atgriezties savā profesijā, bet, piemēram, ārsts, kas ir bijis četrus gadus ārā no aprites, ir grūti tikt atpakaļ savā profesijā. Tas pamatā arī ir tas, kas tiek zaudēts izejot politikā. Jo nekad nevar būt garantija, ka pēc gadiem diviem vai četriem tev būs tā vieta. Tas nekur nav rakstīts, arī mana darba vieta, tā nesaglabājas, jo tā sfēra, kur es biju vispār vairs nav, jo laika ir jāiet līdz.

Intervija ar Līvberzes pagasta padomes priekšsēdētāju Nelliju Empeli

1. Pieredze politikā.

1999. gadā es ieguvi maģistra grādu socioloģijā, bet pašvaldībā strādāju jau vienpadsmit gadus. Savu karjeru sāku no vienkārša strādnieka, tā bija manis pašas vēlēšanās, esmu strādājusi gan par brigadieru, gan par agronomu, gan par ģenerāldirektora vietnieci ražošanā un tagad strādāju pašvaldībā. Tūlīt jau atkal būs vēlēšanas, kad atkal būsīm nolikti izsijāšanai un izsvēršanai, tad redzēsim vai cilvēki atkal uzticēsies, lai es vadu šo pagastu vai būs jādodomā kas cits. Pieredze man ir tāda, ka nekas jau laikam šajā pasaulē tāpat nenotiek, bet man gribās vairāk teikt, ka tas bija netīšām, kā es nokļuvu šeit. Man bija tā, ka labi paziņas un draugi lūdza, lai 1994. gadā eju sarakstā kā deputāta kandidāte, ka man jāpalīdz tam sarakstam, saraksts saucās „Tēvzeme”, un pamatā to organizēja zemessargi, zemessargu apvienība. Un es piekritu palīdzēt, bet ar noteikumu, ka nekad nebūšu priekšsēdētāja, es jau biju ģenerālvietniece ražošanā un tā sagadījās, ka man tomēr bija jāpiekrīt. Jo savādāk visai vēlēšanu kampaņai nebija nekādas jēgas un tad es piekritu. Daudz es esmu mācījusies, vispirms jau es mācījos Kondrāta Adenauera fonda rīkotajosursos 1994. gadā Cēsīs, kad es tikko sāku strādāt, tad arī sadarbojos ar Cēsu pašvaldību, tur kolēģi man daudz ko pastāstīja, tāpēc, ka bija daudz strādājuši vairākos sasaukumos un tad man radās priekšstats par pašvaldībām.

2. Vai ceļā uz politiku esat saskārusies ar problēmām tieši tāpēc, ka esat sieviete (ar dzimumdiskrimināciju)?

Atklātu sakot, man jāsaka tā, ka pati nekad to problēmu neesmu saasinājusi savā prātā, līdz ar to ar neesmu tik ļoti to izjutusi. Ja es būtu pie tā īpaši piedomājusi – nu redziet, kā tas tur pastum malā, tāpēc, ka es esmu sieviete droši vien, ka es to būtu uzkultivējusi ļoti lielos apmēros, bet man galvenais bija padarīt darbu, un es vairāk domāju pie tā – kā es varu realizēt to ko es esmu izdomājusi, kas man būtu jāizdara. Un bieži vien es apzinājos, ka man tas spēks ir lielāks nekā vīriešiem. Un es esmu darījusi daudz ko, kad man vīrieši ir teikuši, ka tas nav iespējams, tāpēc, ka tas nav iespējams, jo šajos apstākļos ir neloģiski un neracionāli, bet es to esmu izdarījusi. Tāpēc, ka es domāju, ka tas ir ļoti būtiski un svarīgi, tas bija diezgan konkrēti ar kultūras nama pārbūvi. Tas bija 1995. gadā, toreiz tiešām vairāk pašvaldības darbs bija tendēts un sociālo pabalstu izsniegšanu krīzes situācijās un tā arī bija diezgan liela krīzes situācija, kad vēl joprojām visā valstī bija krīzes sekas, jo mēs pārgājām no vienas sabiedriskās iekārtas uz otru un cilvēku domāšanā un apziņā tas bija viens dzīves veids bija nostiprinājies un likās, ka pats par sevi saprotams, ka sociālās garantijas ir ārkārtīgi lielas un var dzīvot kādā līmenī, ka dzīve ir drusku nodrošināta, viņu izpratnē, tas kā bija Padomju Savienībā un visiem tā bija pierasts. Un deviņdesmito gadu sākums bija vismagākais periods, kad taisni mainījās cilvēku sapratne par lietu dabu, bija jāsāk spriest citās kategorijās – viss atkarīgs no manis, ja es strādāšu, man būs un neviens man nekādas sociālās garantijas nepienesīs. Un arī iespējas bija daudz mazākas nekā šobrīd, kad visu sāka būvēt. Bet es zināju, ka kultūras nams būs tas, kas mūs izcels saulītē, ka tas ir būtībā tas, ka neļaus cilvēkiem degradēties, bet paļauties uz saviem spēkiem un tāpēc es cerēju, ka es to izdarīšu. Un tā es arī saku, ka visums mani atbalstīja un mūsu pagasta padome, kas tajā brīdī darbojās un mums tajā gadā bija daudz pārpalikuma, jo mums bija naudiņa no nodokļa, kas ir jau atņemts. Un bija ideja, ka es druscītiņ sakārtošu kultūras namu, tomēr izrādījās tā, ka mēs vienā vasarā izdarījām tā, ka valsts svētkus mēs jau varējām svinēt siltās telpās un izbalsinātās un izkrāsotās. Un tajā pašā laikā jāsaka tā, ka diemžēl atbalstu no vīriešu puses, no izpilddirektora es nejutu, bet tikai ar saviem spēkiem. Es paļāvos tikai uz saviem spēkiem, varbūt var teikt arī uz savu sievišķību.

3. Vai jūsuprāt sabiedrībā ir atšķirīgs viedoklis par sievieti politikā un vīrieti politikā (vai pastāv aizspriedumi)?

Es domāju, ka jā, ka ir tādi aizspriedumi, es domāju, ka ir. Bet tas jau rodas vairāku gadu tūkstošu laikā, tas tā ir normāli, ka sievietei ir sievietes vieta un vīrietim – vīrieša. Un sievietes politikā, it kā sieviete tad ņem nost kaut ko no vīrieša darba, viņai vajadzētu vairāk gādāt par mājas pavadu un ģimeni un pie šī viedokļa ļoti arī pieturās. Sieviete politikā varbūt ievieš arī ne tik loģisku un racionālu piegājieni un piesitienu, vīrietis – viņš tomēr visur pieiet ar prātu, bet sieviete ar dvēseli pie tā procesa piestrādā. Bet es domāju, ka mūsu sabiedrībā daudzas lietas, kas mums ir negatīvas, tas ir tāpēc, ka sieviete nav mājās ģimenē un no tā cieš sabiedrība. Tad veidojās situācijas, kad bērns ir pats par sevi, viņš ir tāds apdalīts un tāds viņš arī ieiet lielajā dzīvē. Un tur viņš nespēj realizēt savā dzīvē, viņš nezina, kas ir uzmanība, kas būtībā ir jāmāca sievietei. Tā ir mana filozofija un tā es redzu šo pasauli.

4. Vai uzskatāt sevi par līderi?

Es domāju, ka jā. Es domāju, ka es varu teikt, ka esmu līdere, tāpēc, ka es kaut vai esmu vienpadsmit gadus noturējusies šajā amatā. Arī rajona padomē, kaut gan teorētiski es skaitos opozīcijā un it kā es domāju nedaudz savādāk, tomēr manā viedoklī ieklausās. Jā, es domāju, ka es esmu līdere. Līderis, pirmām kārtām, tas celiņš nozīmē to, ka tev ir sava doma un tu šo savu domu aizstāvi un ir kaut kāda virzība, ko tu uzskati par pareizu un valsts attīstībā, pagasta attīstībā. Teiksim, jāprot pamatos savu domu un es izpaužos kā līderis un nepakļaujos citām vēsmām un nepiemērojos, nepielāgojos, lai tikai kādam izpatiktu, bet tomēr man ir tā, ka ko es gribu, to es domāju, to es līdz galam daru, vai man sanāk vai nesānāk, tas ir atkarīgs no tā kāda ir sabiedrības pretestība vai atbalsts. Tur, man liekas, tas līderisms izpaužas.

5. Vai līderību viegli savienot ar sievietes rakstura īpatnībām?

Es domāju, ka vīrietim ir vieglāk būt līderim. Es tā domāju – jā, jo tā ir vīrieša daba būt stingram un prasīgam, vīrišķīgam ar loģisku pieeju, ne-emocionālu pieeju. Sievietes būtība tomēr ir cita, viņas izpausme ir tiešām vairāk uz ģimeni, sabiedrības veidošanā citā aspektā, tur sievietei būs galvenā loma. Bet, teiksim, politikā tomēr vieta ir vīrietim, un viņam ir arī tas dots.

6. Vai sievietes iesaistīšanās politikā ietekmē ģimenes dzīvi? Vai sieviete politikā vispār var atļauties ģimeni?

Es domāju, ka būtībā sieviete politikā var atļauties ģimeni, var, bet es domāju, ka ļoti daudz laika tas atņem. Jo lielākoties ir tā, ka arī ģimenes dzīve cieš. Un, ja sieviete ir politikā, viņa ļoti grūti ir strādāt par 100% tikai sabiedrības labā. Ja ir bērni, ir jādomā arī par to un tad ir jādomā uz visām pusēm un ir tāda kā sabiedrības dalīšanās. Man ļoti grūti spriest, jo man nav ģimenes – es visu savu dzīvi, laiku un domas un visu es nedalu uz citām lietām, bet pamatā uz darbu. Man ir māsa un māsas bērni un tā, bet viņi dzīvo Kuldīgā, bet tas ir vienalga proporcionāli, teiksim 10% no manas dzīves, pārējais man ir darbs. Es daru tikai vienu – vadu pagastu.

7. Kādi jūsuprāt sabiedrībā ir raksturīgākie stereotipi par sievieti politiķi?

Jā, es gan nezina. Ziniet, atklāti sakot, es par to neesmu daudz interesējusies un domājusi, bet droši vien, ka ir stereotipi, ka pastāv. Par dzelzs lēdijām vai sievietēm ar stipriem nerviem, bet tas jau šai sievietei ir liels mīnuss, tieši šī vīrišķība. Jo drīz jau viņa pārceļas robežas otrā pusē, ne savā lauciņā. Bet ir arī tā, ka vīrieši pret sievieti iesācēju met ārā no tās savas pasaules, jo ja viņiem pretī ir vīrietis politikā, tad viņi zina, ko darīt - viņi cīnās līdz pēdējam asins pilienam, bet sievieti viņiem teorētiski būtu žēl sist un, ja nu atkal apbizojas, nevar saprast, ko darīt, jo viņai tās metodes un piegājieni ir neapreķināmi un vīriešu loģikai nesaprotami un tad tur it kā sākas tāda nesaprašana. Un līdz ar to arī, ja ir kaut kas nesaprotams, tad arī veidojas zināmi aizspriedumi, domas, stereotipi, kad tā jau ir tāda un tā tāda un, ka viņa panāk to tā.

8. Vai ir kādas sieviešu politiķu organizācijas, kur viena otru atbalsta, apmainās pieredzē? Kāda ir jūsu attieksme pret tām?

Es esmu Latvijas ceļā un mums arī bija tāds klubiņš, ja nemaldos, ir arī tagad, tiku aicināta uz konferencēm, semināriem. Ir jau ļoti interesanti, katrā ziņā, jāsaka, ka ļoti inteliģentas un gudras sievietes ir Latvijas Ceļā uz ko var paskatīties un pabrīnīties, kā sievietes politiķu spēj savienot gan ģimenes dzīvi, gan augstu profesionalitāti. Piemēram, Karīna Pētersone, viņa ir ļoti šarmanta un sievišķīga, tajā pašā laikā ļoti gudra un prasmīga, es viņu tiešām augsti vērtēju, kā viņa spēj sadalīt savu laiku – būt profesionāla savā darbā, gan mājas dzīvē.

9. Kā jūs izskaidrojat nevienlīdzīgo attiecību starp vīriešiem un sievietēm Latvijas politikā?

Pirmkārt, tas ir tradīciju ietekmē – galvenokārt, kad kādos pārvaldes darbos iedzīvotāji tomēr vairāk uzticas vīriešiem, tas ir vēsturiski tā ir izveidojies un matriarhāts jau sen ir aizmirsts un es pieņemu, ka tas tā ir un galavārds un pirmais vārds tomēr ir vīriešiem, un tā tas ir bijis gadu tūkstošos un šīs tradīcijas lauzt ir ārkārtīgi grūti. Atklāti sakot, teikšu tā, ka sievietes mazāk ir politikā, jo viņām vairāk ir jābūt ģimenē, tā ir man iekšēja pārlicība. Es nemaz neraudu pēc tā, ka viņas nav tik daudz politikā. Mums pagastā ir bērnu dārzā grupa, kādreiz man arī pārmeta kāpēc tā nav līdz septiņiem vakarā, bet kad es biju aizbraukusi uz Vāciju 1994. gadā, tur man stāstīja, ka bērnu dārzs ir tikai no desmitiem līdz diviem, trijiem dienā, tad viņi vairāk ir kopā ģimenē. Arī manā ģimenē bija tā, ka tika dalīti darbi mājās - sieviete vairāk atbildēja par mājas lietām un vīrieši pie lopiem, laukā un pļāvās, kur sievietes nemaz negāja un kaulus nesāpināja ar smagajiem vīriešu darbiem. Mājai vajadzēja būt tīri sakoptai un bērniem pabarotiem – tā bija sieviešu lieta. Tas tā ir ieaudzināts visā sabiedrībā. Un tādas problēmas kā noziedzība, alkoholisms un narkomānija tieši rodas no tā, ka sieviete nav ģimenē.

10. Kas balso par sievietēm – vīrieši vai sievietes? Vai dzimumam ir nozīme?

Es nezinu, es nemāku pateikt. Ja sieviete ir politiķe, tad ir jau tā, ka balso nevis par sievieti dzimuma pēc, bet kā par personību, kā par līderi, nebalso tāpēc, ka tas ir tas, bet skatās vai viņa var to un to izdarīt.

11. Kā jūs pati skatāties uz politiķiem-ir atšķirīga attieksme sadarbojoties ar politiķi sievieti vai vīrieti?

Protams, es izmantoju, ka esmu sieviete, tā ir vienmēr bijis un būs, ka sievietēm ir vienmēr savas priekšrocības, sarunās ar vīriešiem – tā vienmēr ir bijis un būs. Un arī otrādi. Bet es domāju, ka atšķirības man nav, ir vienādi labi varu saprasties gan ar vīriešiem, gan sievietēm. Tā var būt arī laika gaitā izstrādāta metode.

12. Vai esat domājusi par Saeimu?

13. Ko jūs varētu ieteikt sievietei, kas nolēmusi iesaistīties politikā – ar ko būtu jāreķinās, kādi zaudējumi, kādi ieguvumi?

Jūs ziniet, sieviete gatava politikai ir tad, kad sieviete ir tikusi skaidrā pati ar sevi, ko tu gribi, kas tev ir būtisks un svarīgs. Ja tu tiešām esi izdomājusi kalpot sabiedrībai un, ja tā ir tava patiesa vēlēšanās, tad nekas vairs nevar kavēt, tad tā lieta notiks noteikti. Lai arī kādu mērķi cilvēks neizvirzītu sev, ja viņš ir pārliecināts, ka tas sakrīt ar viņa iekšējo pārlicību, tad tas notiks, tad nevajag speciāli gatavoties vai braukt uz partijas skolu uz Viļņu studēt. Galvenais ir motivācija, mērķis un mērķa realizācija, ja tu skaidri zini, ka tas tev ir vajadzīgs un, ka tev tas der, un, ka informācija ir pietiekami daudz. Interesanti, ka informāciju tu uzņem pilnīgi negaidīti-jā, tur es braucu, jo tas man der, tu dzirdi to, ko tu gribi. Ceļi paši paveras priekšā. Pamatā ir tā gribēšana.

Intervija ar Dobeles rajona, Jaunbērzes pagasta padomes priekšsēdētāju Silviju Jansonu

1. Pieredze politikā.

Principā es esmu skolotāja, vairāk kā divdesmit gadus nostrādājusi skolā, tajā laikā 1995. g. vai 1994. gadā tiku ievēlēta par deputāti, tad pēc brīža biju arī pagasta priekšsēdētāja vietnieks. Un tā pamazām tas darbiņš ievilkās un tā nākošajās vēlēšanās tiku ievēlēta kā priekšsēdētāja, atcerējos, ka iepriekšējās vēlēšanās pagasta priekšsēdētājs aizgāja uz rajona padomi par izpilddirektoru un tad 1998. gada janvārī kļuva par priekšsēdētāju. Tā, ka šajā amatā esmu pavadījusi septiņus gadus, mēnesi un četrpadsmit dienas šajā amatā. Varētu teikt, ka tas ir daudz, bet tajā pašā laikā maz, jo es zinu, ka ir kolēģi, kas šajā amatā ir daudz ievērojamāku laiku.

2. Vai ceļā uz politiku esat saskārusies ar problēmām tieši tāpēc, ka esat sieviete (ar dzimumdiskrimināciju)?

Es domāju, ka ne. Ir tikai atsevišķas lietas, atsevišķi jautājumi, kurus risināt sievietei ir vienkāršāk, kad cilvēkam ir vieglāk komunicēt tieši ar sievieti. Ne vienmēr savas ģimenes ķibeles gribētos izstāstīt vīrietim, ir tomēr barjera. Man liekas, ka ar sievieti ir vienkāršāk runāt. Bet tai pašā laikā ir arī otra puse, kad sievietei ir jāiemācās saprast arī tehniskās problēmās un situācijās, arī asākās lietās, kas neļauj atslābt. Ar dzimumdiskrimināciju es absolūti neesmu saskārusies, es tieši uzveru, ka tas ir taisni pozitīvais, ka mūsu pašvaldībās tomēr sievietes vēl salīdzinoši ir daudz. Jo, piemēram, mums sadarbības partneri ir igauņi, kur par visu Rakveras reģionu pašlaik ir viena sieviete. Vienam būt tomēr ir grūtāk būt, bet mums Latvijā tā nav.

3. Vai jūsuprāt sabiedrībā ir atšķirīgs viedoklis par sievieti politikā un vīrieti politikā (vai pastāv aizspriedumi)?

Reizēm varbūt ir, tas atkal ir atkarīgs no standarta „štampiem”, ja tā varētu teikt. Jo cilvēki uzskata, ka vīriešiem tieši saimnieciskās lietas, protams, ir vieglāk risināt, tai pašā laikā sievietei varbūt vieglāk risinās saimnieciskos jautājumus vai izglītības. Bet tie tik tiešām ir „štampi”, jo dzīve piespiež darīt visu to, kas ir jādara, bet ir jau lietas ko cilvēks neredz – tā aisberga zemūdens daļa. Redz jau, ka tu stāvi priekšā un runā vai, ka tu brauc un ej un kārtno atsevišķus jautājumus, ar ko tas cilvēks sastopas, bet vēl jau ir viena milzīga darba daļa, kas ir ikdienā un ko uz āru nemaz neredz, tāpēc jau rodas tas spriedums, ko tad viņi tur dara – neko jau nedara.

4. Vai uzskatāt sevi par līderi?

Es domāju, ka līderisms ir viens no priekšnosacījumiem, lai sievietei nonāktu politikā, jo arī esot šai amatā, tev gribot, negribot iznāk ņemt šo vadību savās rokās, jo ja tu nepārvaldi situāciju un neesi tajā noteicējs, teiksim, procesa vadītājs. Tad ir problemātiski, izņemot, ja ir kāds un ko vari paļauties, bet pašā nostāja kaut kur var zust. Tādā ziņā noteikti šis amats uzliek līderismu kā pienākumu. Atkarībā kā to tulko – katrs cilvēks domā savādāk un katram ir tiesības tā domāt.

5. Vai līderību viegli savienot ar sievietes rakstura īpatnībām?

Es domāju, ka tas ir tīri cilvēka dabā, kas viņā ir iekšā, ko viņš spēj sevī attīstīt, nevis no dzimuma atkarīgs. Lai strādātu komandā ir jābūt līderim, jo citādāk daudz kas iet pašplūsmā, bet tā kā tas būtu vienam vai otram dzimuma piedēvējams – grūti pateikt, jo es jau nezinu precīzi kāds ir cilvēks ikdienas darbā, savā darba kolektīvā, ja, piemēram, aizbraucam cits citam ciemos vai tamlīdzīgi – pēc tā vien jau ir grūti spriest. Galvenais, lai līderisms nebūtu autoritārisms. Tas ir svarīgi. Lai līderis mācētu ieklausīties, lai viņš būtu saprātīgs līderis. Tas ir svarīgākais, jo, ja tas kļūst par autoritārismu, tas var aizvest šķērsām.

6. Vai sievietes iesaistīšanās politikā ietekmē ģimenes dzīvi? Vai sieviete politikā vispār var atļauties ģimeni?

Vairāk vai mazāk mums viņa ir – šī ģimenes dzīve, cik izdevusies vai ne, tas ir mūsu pašu ziņā. Ir sievietes, kam tā ir ļoti veiksmīga, bet tas, ka šis darbs ģimenei atņem laiku, tas ir viennozīmīgi, jo šis ir amats, kas ne tikai ir prestiža lieta, bet tas ir amats, kas arī līdz nes daudz problēmas un atbildību no A līdz Z, par tik dažādām jomām, ka brīžiem liekas – kāpēc man par to vispār ir jāatbild. Domāju, ka ģimenei ar to ir ļoti jāērēķinās, laiks tiek nozagts noteikti, nervi un kopīgie brīži – tas ir viennozīmīgi.

7. Kādi jūsu prāt sabiedrībā ir raksturīgākie stereotipi par sievieti politiķi?

Tas ir tas, ko jau es teicu. Liekas, ka vīrietis jau nu sakārtos visu saimniecību, bet tas tomēr ir atkarīgs no personības. Cik viņš ir radikāli vai racionāli spējīgs domāt, rīkoties. Es domāju, ka varbūt mazliet ir stereotipi, bet es nezinu. Vērtē arī pēc padarītajiem un nepadarītajiem darbiem. Bet ar nepadarītajiem ir tā, ka daži no tiem ir nočammāšanās vai neizdarība. Bet viens no pamatjautājumiem, kas ir nepadarīti darbi, tas ir finansu jautājums, jo izdarīt var par tik lielu naudiņu, cik viņa ir.

8. Vai ir kādas sieviešu politiku organizācijas, kur viena otru atbalsta, apmainās pieredzē? Kāda ir jūsu attieksme pret tām?

Pāris gadus atpakaļ, ja nemaldos kādus četrus vai piecus, tika pat izveidots Pašvaldību vadītāju dāmu klubs „Elīza”, bet tas diemžēl pamazām vai varbūt vienkārši es esmu no tā atgājusi, bet vairāk neesmu dzirdējusi par tādu aktīvu darbību. Mēs cītīgi nācām kopā, tas nebija tikai kā pašvaldību vadītājas, bet galvenokārt pašvaldību vadītājas no pašvaldību savienības darbinieces. Doma katrā ziņā bija laba, bet atkal, lai kaut ko organizētu, tam ir jāvelta laiks un zinot, cik šīm pašvaldību vadītājām ir brīvais laiks, lai viņas nodarbotos ar citu līdzvērtīgu sieviešu organizēšanu, pasākumu rīkošanu. Īpaši, esam no visas Latvijas, tiešām arī bijām no visiem reģioniem, lai aizbrauktu, tā tomēr ir vesela diena un katrai tie pasākumi ir tik ļoti dažādi un ir pagrūti saskaņot, lai visi varētu tikt. Tāpēc arī mazliet tā kustība ir apsūkusi. Ļoti daudz pašvaldībām ir vietējie dāmu klubi, gan reģistrēti, gan neregistrēti. Arī tā ir kopā sanākšana, kopā ideju likšana, laika pavadīšana un kaut kā jauna iemācīšanās. Tā ir relaksācija. Un aizbraucot uz šādiem pasākumiem – vienmēr tu vari paņemt kaut ko sev pieredzē un agri vai vēlu tas noder, jo mācīties jau nekad nav par daudz. Mana attieksme pret to ir pozitīva. Darbojās arī lauku sieviešu iniciatīvas klubs. Tās organizācijas jau sāk parādīties un darbība kļūst jūtāmāka, tas noteikti ir pozitīva.

9. Kā jūs izskaidrojat nevienlīdzīgo attiecību starp vīriešiem un sievietēm Latvijas politikā?

Vīrieši ir vairāk, bet viens no iemesliem varētu būt tas, ka sieviete izjūt lielāku atbildību pret ģimeni, tāpēc viņa ne vienmēr piekrīt iesaistīties politikā līdz galam. Ja viņai ir mazi bērni, tad loģiski, ka viņa nevar skriet riņķī par dažādiem citiem pasākumiem, atņemot sevi bērniem. Tā ir tā atbildības sajūta, ne tikai pret bērniem, bet arī, ka vīram ir jābūt vakariņas vai tamlīdzīgi. Atbildība pret ģimeni. Sieviete arī augstāk apzinās šo atbildības nastu, kas uz viņu gulsies, kad viņa kļūs par politiķi. Atbildības sliekšnis sievietei ir ļoti augsts, tas ir viennozīmīgi. Sieviete ir diezgan stingri jāpiedomā, lai viņa mainītu šo vēlēto amatu pret pastāvīgu, ja šis amats kādu brīdi dod iespēju vairāk nopelnīt, vairāk saņemt, kaut gan neteikšu, ka pašvaldību vadītājiem būtu tās lielākās algas, vismaz laukos. Jāapzinās to, ka šis amats var būt uz četriem gadiem, var būt pat uz īsāku laiku. Sieviete ir jāpēc tam var būt problemātiskāk atrast citu darbu, vīrietim šajā ziņā ir vienkāršāk. Viņiem visiem ir automašīnas un autovadītāja apliecība un darba piedāvājumiem ļoti lielā daļā ir domāti tieši vīriešiem. Sieviete ir jādomā arī par šo aspektu.

10. Kas balso par sievietēm – vīrieši vai sievietes? Vai dzimumam ir nozīme?

Grūti pateikt, es domāju, ka tas ir tīti individuāli. Manuprāt, balso pēc personības. Ideālais variants būtu, to ir grūti realizēt, īpaši ņemot vērā mūsu sabiedrību, ideāli būtu balsot par personālijām, nevis par partijām, sarakstiem un tamlīdzīgi, jo tad arī izkristalizētos tas, ko cilvēki tiešām arī gribētu redzēt, bet tas atkal neizslēdz kāda noteikta iedzīvotāju kopuma

intereses, izvirzīt savu pārstāvi. Tas jebkurā gadījumā nav izslēgts, tāda nu mums tā politiskā situācija un virzība ir, cilvēkiem ir jāizvēlas.

11. Kā jūs pati skatāties uz politiķiem-ir atšķirīga attieksme sadarbojoties ar politiķi sievieti vai vīrieti?

Es vispār gribu teikt, ka pati lielākā bagātība, kuru šajos gados esmu ieguvusi – tā ir visdažādākā veida pieredze un viskološālākie cilvēki, ar kuriem es esmu kopā, jo esmu arī pašvaldību savienības valdē, kur notiek katru mēnesi sēdes un arī es diezgan nesen regulāri sāku uz viņām braukt, jo biju aizvietotājs. Mēs visi par to esam simts punkti vienis pratis, ka cilvēku bagātība, ko esam iepazīnuši, tas ir neatņemams un vērtīgākais, ko šis darbs spēj dots. Tas nav neviens amats, neviens pieredzes brauciens, absolūti nekas, bet, kad tu aizbrauc uz kongresu vai vienalga uz kurieni un tev pretī smaida sejas un tu zini, ka pie jebkura tu vari pieiet klāt un aprunāties un apmainīties problēmu risināšanā un pieredzē, tas ir vienreizēji, tā ir cilvēku bagātība.

12. Vai esat domājusi par Saeimu?

Pirmkārt, Saeimā nav tik viegli kandidēt. Otrkārt es nezinu vai es būtu tik politiski pieredzējusi. Jo mana pārliecība ir tāda, ka saeimā tomēr vajadzētu kandidēt cilvēkiem, kas sevi ir ar kaut ko pierādījuši, nevis pietiek, tikai ar to, ka tu esi partijas biedrs. Saeimā būtu jābūt personībām, bet tai pašā laikā personībām, kas ir populāri, teiksim aktieri, komponisti – viņiem būtu kritiskāk jānovērtē vai viņš tiek izvirzīts kā personība, kā domājošs un lemts spējīgs cilvēks, par praktiski visām tautsaimniecības nozarēm, jo saeima apstiprina, pieņem likumus. Vai tu esi izvirzīts kā lokomotīve? Grūti pateikt, es domāju, ka tas vēl stāv priekšā.

13. Ko jūs varētu ieteikt sievietei, kas nolēmusi iesaistīties politikā – ar ko būtu jāreķinās, kādi zaudējumi, kādi ieguvumi?

Es noteikti iedrošinātu sievietes, bet tikai ir jāzina tas, ka ir jābūt gatavam izteikt savu viedokli, par viņu pastāvēt. Ir jābūt gatavam, ka ne vienmēr viss būs tikai labi un slavējami, jo tāda nu politika ir. Lai vai kā – vai taisnīgi vai netaisnīgi, bet tu tomēr esi uz palielināmā stikla. Mana pārliecība ir tā, ka cilvēkam jābūt ļoti godīgam jebkurā situācijā, lai neviens cilvēks nevarētu pārmet tev, ka tu kādam cilvēkam pārmet vai aizrādi, lai tev nevarētu pārmet to pašu. Tātad vispirms izej caur savu prizmu, izvērtē vai tu to drīkst. Otrkārt, jāreķinās ar laiku, jāreķinās ar to, ka reizēm no kaut kā ir jāatsakās. Bet noteikti vajag. Un noteikti ir jāgrib darboties, ir jāgrib. Atnākt un atsēdēt sēdes, tad nav jēgas, tad tā nav darbošanās politikā. Jo sēdēs piedalīties jau var jebkurš cilvēks, ja interesē par ko lemj, jo sēdes ir atklātas. Bet, ja tu esi politiķis tev ir jāgrib darboties un domāt kā labāk.

Intervija ar Bauskas pilsētas domes priekšsēdētāju Āriju Gaili

1. Pieredze politikā.

Protams, to, ko sacīšu, tas varbūt būs subjektīvi, jo tas ir manis izdzīvotais laika periods kopš es esmu, es varētu sevi pieskaitīt kopš 1989. gada, kad es sāku saistīties ar politiku, proti, sākums bija pašvaldības, rajona padomē, tad 1995. gadā startēju uz Saeimas vēlēšanām, visus pārējos gadus vienlaicīgi uz pašvaldību, tad 1997. gadā, startējot arī uz pašvaldību vēlēšanām, biju arī rajona deputāte, un tad man nācās, kamēr rajona padomes, kādas nu viņas mums bija 50 deputātu sastāvā, tika reformētas, tad pārgāja uz 15 cilvēkiem, es arī tur biju un vienlaicīgi biju gan rajona, gan pilsētas deputāte. Izejot šo laika periodu, 2001. gada vēlēšanās, nākošā sasaukumā, būtībā, sabiedrības ietekmē, bet ne ar mērķi, jo mērķis man nekad nav bijis nokļūt, bet aktīvi dzīvot pilsētā. Tāpēc es nolēmu iesaistīties šajā pašvaldību deputātu statusā un tad es nokļuvu par domes priekšsēdētāju. Protams, izejot visus par un pret, jo iegūstot tādu amatu, tas liek daudz ko pārvērtēt. Man šajā darbā ir daudz plusu, bet, protams, arī ir kāds mīnuss, ko es iezīmēju, bet tas ir pārdomām. Katrā ziņā es nenozēloju, bet viegli tas nav. Ja parēķina un ņem vērā, ka sieviete vispār iet uz vēlēšanām, tad es jau sacīju, ka esmu aktīvas dzīves pozīcijas cilvēks, es esmu optimiste vispār pēc dabas. Un tā es gāju.

2. Vai ceļā uz politiku esat saskārusies ar problēmām tieši tāpēc, ka esat sieviete (ar dzimumdiskrimināciju)?

Nē, uzreiz es atbildēju. Un tāpēc man ir laimējies, jo divdesmit gadus es strādāju arodbiedrībā par „Atbrīvoto lauksaimniecības arodbiedrības” priekšsēdētāju, arodbiedrībās bija visādas sieviešu līdztiesības un visādas padomes, bet es vienmēr sev uzdevu, ka es nekad nestāvēšu šajās sieviešu padomēs. Vienmēr esmu domājusi, kāpēc vajadzīgas speciālas sieviešu organizācijas, un es neesmu radusi atbildi, jo es varu nostāties par jebkuru. Man nav bijušas ne iekšējas, nekādas problēmas, kas man būtu saistījis ar vienlīdzības problēmām ar vīrieti. Tā nu līdz pat šai dienai es neizprotu, kāpēc tādas organizācijas ir nepieciešamas, man nav bijuši šķēršļi, es pati esmu gājusi savu ceļu un esmu nostājusies. Var jau būt arī zināms rotējums un pieredze, varbūt tāpēc es tā, jo es sāku strādāt vīriešu kolektīvā, es izaugu no strādnieka. Un šī sastrādāšanās ar vīriešiem man noteikti palīdz risināt jebkuru problēmu, man ļoti laba sadarbība ir gan ar sieviešu kārtas, gan vīriešu kārtas pārstāvjiem. Protams, vieglāk strādāt vīriešu kolektīvā.

3. Vai jūsuprāt sabiedrībā ir atšķirīgs viedoklis par sievieti politikā un vīrieti politikā (vai pastāv aizspriedumi)?

Es domāju, ka tas zināmā mērā ir aizspriedums. Es, protams, vēlētos, lai lielajā politikā būtu vairāk sievietes, jo tomēr sievietes vairāk izjūt to auru, kas kalpo mums, izjūt vairāk cilvēkus un iet uz lietišķumu vairāk, sievietes vairāk kā vīrieši. Un tā ir jebkurā sfērā. Sievietes, kā zinām, ir valdošās izglītībā. Bet politikā, tieši saeimā, es vēlētos, ideāli būtu, ja attiecība starp vīriešiem un sievietēm būtu puse uz pusi, bet tas nekad nebūs šodien, jo, protams, tas prasa daudz laika. Ja izšķiras, ka sieviete grib ieiet politikā un strādāt pēc godaprāta, tad ar to jāērķinās, ka laiku paņems un ka laiku vairs nevarēs tik brīvi izmantot laiku kā ikdienā, nostrādājies, pēc pasākumiem, mājas...Politikā ar to jāērķinās.

4. Vai uzskatāt sevi par līderi?

Man pašai par sevi ir grūti atbildēt. Pēc vēlēšanām var spriest, ja mani ievēl un ja es dabūju pašu, pašu augstāko vērtējumu no pagājušā sasaukuma 80 pretendentiem, es esmu labākā no iedzīvotāju, no vēlētāju viedokļa...Man pašai par šo jautājumu ir grūti spriest. Kas ir līderis politikas apstākļos, man ir grūtāk komentēt. Varētu līderi vērtēt pēc atpazīstamības, cilvēku īpašībām. Ejot uz vēlēšanām, cilvēkiem nav tik svarīgi kādas jūs partijas pārstāviet, bet Bauskā, teiksim, ir 6,5 tūkstoši iedzīvotāju, viņi izvēlās atpazīstamus cilvēkus. Uz saeimu tāpat.

5. Vai līderību viegli savienot ar sievietes rakstura īpatnībām?

Līderim svarīgi būt vienkāršam un godīgam, jābūt prasmei kontaktēties ar cilvēkiem – vai tu esi pie svētku galda, vai kabinetā vai ejot pa ietu, tu vienmēr satiksi, kādus cilvēkus, kas uzrunās un uzdos kādus jautājumus, tev jāprot ar visiem parunāt. Tādu secinājumu es varu izdarīt šeit nostrādājot četrus gadus, ka tu jūti, ka tev nāk pretī, cilvēks, ka viņš smaida, bet tajā pašā laikā viņš atvainosies un pajautās – vai jūs varētu to un to atbildēt. Es domāju tās ir tās cilvēcīgās attiecības, par to diemžēl par maz domā, ja būs cilvēciskās attiecības un izpratne līdzīti just cilvēkiem, ja arī palīdzēt nevar, bet vismaz jūt cilvēkam līdz, nevis mākslīgi. Šo līderisma izpausmi katrā ziņā vieglāk ir izpildīt sievietei, jo iepriekš šeit bija vīrietis un vīriešu pārstāvji bija bijuši domes priekšsēdētāji vai izpildkomitejās. Sieviete vairāk sajūtīs, kad ieklausīties, vīrietis vairāk vadās pēc principa – kāds jautājums, tāda atbilde. Es nerunāju par iztapšanu, bet jebkuru jautājumu var izrunāt, atsēsties, iedziļināties, izanalizēt. Esmu sieviete un uzskatu, ka paanalizējot darbu pašvaldībā kā vienu vai otru jautājumu risināt – tras ir atkarīgs tikai no kontakta. Izrunājot, pārdomājot dažādus jautājumus un atgriežoties pie tiem, rodas arī atbildes.

6. Vai sievietes iesaistīšanās politikā ietekmē ģimenes dzīvi? Vai sieviete politikā vispār var atļauties ģimeni?

Jā! Es esmu pateicīga savai mammai un mana mamma, Dievs ir bijis labvēlīgs viņai un jau iet 96 dzīves gads, viņa ir darba ierindā. Protams, mazmeita – ir dzīves situācijas, kad jaunie brauc strādāt citur, ja ir atbilstošs darbs. Bet es neesmu varējusi sūdzēties, jo vienmēr mani mājās ir atbalstījuši. Un visi arī zina, ka ar laiku mēs vairs nerēķināsimies, tā tas ir – tās ir sestdienas un svētdienas, es pasaku- neplānojiet, jo es nebūšu. Vienmēr pēc tam, kad viss tas beidzās, tad noteikti ir tāds brīdis, kad vairāk vai mazāk sievietei tieši cieš ģimene. Tad ir jābūt stipriem cilvēkiem, kas tev palīdz, kas atbalsta – tad to var darīt. Ja nav, tad vienkārši iziet un pastrādāt un tikai tāpēc, lai es būtu deputāts vai priekšnieks, man tā nav bijis un tāpēc es esmu jautājusi saviem ģimenes locekļiem – vai jūs iztiksiet bez manis – iztiks, tādā veidā. Tad ir jābūt diezgan stipriem cilvēkiem. Vispirms sievietei ir jābūt garīgi stiprai un nesabrukt, jo šis darbs nav ar rozēm kaisīts. Un tās pateicības var dabūt un var arī vispār nedabūt, visu mūžu nostrādājot, bet ja strādā cilvēku labā, valsts labā, ir jābūt iekšā stiprumam, jo ieejot politikā jāgaida visi uzbrukumi no kolēģiem vīriešiem un sabiedrības un ja to nevar pieņemt, tad ir grūti. Es esmu izjutusi dažādus pārmetumus, tagad jau es visus jautājumus izskatu ar smaidu, bet sākumā bija visādi par un pret, kāpēc tur tā. Bet kā jebkurā vietā arī augstskolu beidzot, arī šis amats ir vienkārši jāapgūst un jāsāk no apakšas. Arī jauniešiem mēs piedāvājam piedalīties visās komiteju sēdēs, interesēties, bet gribētu teikt, ka, kad par savu pilsētu runāju, jaunieši ļoti mazu interesi izrāda, visa sabiedrība kā tāda, bet ar to jāreķinās. Labāk, ka jaunā paaudze nāk vienmēr pie jebkurām vēlēšanām, jo arī jauni deputāti nevar vienkārši ienākt un visu zināt, tad viņš salūst jau 18 un 20 gadus. Bauskas domē tāpēc ir izveidota jaunatnes lietu komiteja, kur ir 10 jaunieši no skolām, kas sāk meklēt paši atbildes, guvis priekšstatu par pašvaldību, saeimu.

7. Kādi jūsu prāt sabiedrībā ir raksturīgākie stereotipi par sievieti politiķi?

90-to gadu sākumā varbūt bija teiciens – ko tās tur lien, bija tāds teiciens, tas bija varbūt vairāk uz saeimu. Var jau būt, ka vīriešos zūd sava pašvērtība. Mums Bauskā nav vairākums sieviešu, jo ir nepāra skaitlis, mums ir par vienu vīrieti vairāk, nav uz pusi, līdzsvarā, bet tas pamazām iziet.

8. Vai ir kādas sieviešu politiķu organizācijas, kur viena otru atbalsta, apmainās pieredzē? Kāda ir jūsu attieksme pret tām?

Latvijā noteikti šādas organizācijas varētu būt. Es viņas atbalstu, ja viņas nāk ar kādu piedāvājumu, bet es pati noteikti tajās nesaistos iekšā, neesmu saistījies un domāju arī neievēlēšanas gadījumā, par cik es tomēr esmu ar aktīvu dzīves pozīciju, es varbūt kaut kur citur mēģinātu sevi atrast, bet ne sieviešu organizācijās. Es domāju, tā ir ierobežošanās – risināt tikai sieviešu jautājumus, ja nav neviens vīrietis, kas izsaka savu viedokli. Bet es arī negribu teikt, ka vīrietis ir tas gudrākais – ne vienmēr, ir ļoti gudras sievietes. Mūsu

valstī ir ļoti gudras, tālredzīgas sievietes. Piemēram, Rivžas kundze, es viņu diezgan sen esmu vērojuši, vienmēr sekoju līdz dāmām, kas iet sabiedrībā un pierāda sevi jautājumos par kuriem jau iepriekš runājām. Man personīgi ar šādām organizācijām nav pieredze, es neesmu darbojusies.

9. Kā jūs izskaidrojat nevienlīdzīgo attiecību starp vīriešiem un sievietēm Latvijas politikā?

Es domāju, ka viņas īpaši nevēlas iet, no tāda viedokļa, ka tas aizņem ļoti lielu laiku un īpaši tagad, kad ejam nākotnē, skatoties kādus piecus gadus uz priekšu no šodienas, es domāju, ka jaunatne, jaunā paaudze vispirms tomēr risinās bērnu jautājumu, viņas pašas gribēs audzināt, tātad ir nosacījumi, kāpēc es gribētu sēdēt mājās, kamēr patreizējā vada. Būs, protams, daļa, kas to nepateiks. Jaunā paaudze pati gribēs audzināt savus bērnus, tāda vismaz ir tendence – tagad nē. Arī tagad ejot uz vēlēšanām es neesmu izlasījusi visu, jo man vienkārši nav laika, pētīt, cik nu man tāda informācija ir, ka tās, kuras desmit gadus atpakaļ nepretendēja, bet audzināja bērnus, savs business bija, tagad var teikt, ka viņas ir sakārtojušas savu biznesu, tas ir tikai attīstījies, bērni ir paaugušies, iet jau skolās, viņas šobrīd jau pavīd sarakstos, tātad viņas jau iesaistās un es domāju, ka šogad lielāks īpatsvars sieviešu iesaistās vietējā politikā, tātad ir jāpaiet laika periodam.

10. Kas balso par sievietēm – vīrieši vai sievietes? Vai dzimumam ir nozīme?

Es domāju, ka vairāk sievietes balso par sievietēm, jo sievietes parasti izvērza sociālos jautājumus priekšplānā, kaut gan vīrieši jau arī cenšas tās sociālās lietas aizstāvēt, bet tā jau ir politika, līdz tiek iekšā, tad kad tiešām jāsāk kaut kas darīt, tad aiziet infrastruktūras tīri tehniskās lietas. Bet sievietes, ja viņas ir ievēlētas, tad viņas arī to sociālo līniju ietur. Katrā ziņā sieviete vairāk tomēr atbalstīts sievieti. Bet es domāju arī, ka tas visos laikos nav bijis noteicošais. Arī pavērtējot Rīgas domi – var redzēt sievietes ir bijušas aktīvas arī pirms 80 – to gadu beigu posma, aktīvas tajā laika periodā, 90-gados stabilizējušas pat ļoti lielu biznesu. Tagadējās kandidātes ir lielu biznesu iznesušas uz saviem pleciem, tagad viņām ir ap 40 – 50 gadiem.

11. Kā jūs pati skatāties uz politiķiem-ir atšķirīga attieksme sadarbojoties ar politiķi sievieti vai vīrieti?

Man – jā, man ir vienalga. Vispār man nepiemīt tādi kompleksi – patīk kāds vai nepatīk, man vienkārši svarīgs ir jautājums un kā to jautājumu risināt. Zemgales pašvaldībās, rajonu un pilsētu priekšsēdētājas ir Jelgava, Dobeles, Bauska, Aizkraukle, Jēkabpils, tad ir Jelgavā – Jelgavas rajona priekšsēdētāja Inta Savicka un es Bauskā – pārējie visi ir vīrieši un sadarbošanās man ir ļoti laba ar jebkuru. Lielākā saskaršanās pašvaldībās jau ir ar vīriešiem, mums rajonā un pagastos ar – sievietes laikam ir kādas četras, piecas, pārējie sešpadsmit ir vīrieši.

12. Vai esat domājusi par Saeimu?

Esmu jau kandidējusi, tāpēc neizslēdzu tādu iespēju arī turpmāk.

13. Ko jūs varētu ieteikt sievietei, kas nolēmusi iesaistīties politikā – ar ko būtu jāreķinās, kādi zaudējumi, kādi ieguvumi?

Pirms sieviete izšķiras iet politikā, kaut kas ir jāsaprot no tā uz ko sieviete pretendē. Vai tā ir vietējā politika vai tā ir pašvaldībā – jāzina uz ko. Kas ir šīs politikas jēga un kas ir tie jautājumi, ko skata katrā šajā līmenī. Un tad, ja ir priekšstats, ko dara, tas es personīgi vienmēr, kā jau teicu, esmu bijusi sabiedriska, esmu izgājusi gan NVO, gan arodbiedrības, gan citus ceļus – pilnīgi no apakšas. Un tad man bija skaidrs, ko tad tur tās augšas dara. Ja mēs gribam uzreiz ielekt – tas ir grūti. Es neizslēdzu, ka var arī tā, bet no savas pieredzes es esmu sākusi ar nelielu darba kolektīvu, tad sāka parādīties NVO, tad sasaistījos ar Jelgavu, tur sāka veidoties NVO – es braucu uz sanāksmēm. Tas arī ir vakaros – tas nenotiek pa dienu, man ir interese – arī, kad es sportoju, man bija svarīgi jebkuros laikos atrasties sporta zālē, tā arī uz NVO es braucu – sešos sākās sēde, kamēr nebija tiesības braukāju ar autobusu, bet līdz pat šai baltajai dienai ir slikta satiksme ar Jelgavu, bet kad sāku braukt pati, tagad man šī problēma atkrīt. Bet sievietei noteikti tiesības ir vajadzīgas,

tad visur var paspēt. Arī man, piemēram, 15 datumā bija jābūt trijās Rīgas vietās un sabiedriskais transports nemaz nav (no Šmerļa līdz Daugavas krastmalai). Bet ir jāiziet pamata skola, jo mums nav tādas politiķes, kuras tam nebūtu gājušas cauri, es nerunāju par starptautiskiem institūtiem, jo tur jau jaunatne mācās.

Intervija ar Jelgavas rajona padomes priekšsēdētāju (arī Jaunsvirlauku pagasta priekšsēdētāju) Intu Savicku

1. Pieredze politikā.

Sāku pagastā kā sociālais darbinieks un no 1994. gada sasaukuma es vadu Jaunsvirlauku pagasta padomi. Jelgavas rajona padomes priekšsēdētājas pienākumus pildu kopš pēdējā sasaukuma, šos četrus gadus, no 2001. gada.

2. Vai ceļā uz politiku esat saskārusies ar problēmām tieši tāpēc, ka esat sieviete (ar dzimumdiskrimināciju)?

Nē, es teikšu, ka nē. Ir reizēm pat vieglāk. Nē, ar dzimumdiskrimināciju saskārusies neesmu.

3. Vai jūsuprāt sabiedrībā ir atšķirīgs viedoklis par sievieti politikā un vīrieti politikā (vai pastāv aizspriedumi)?

Manuprāt, nē, jo politikā ir ļoti daudz sieviešu. Varbūt sākumā bija mazāk, bet tagad aizvien vairāk ir arī saeimas deputātes, ministres. Jāsaka, ka arī politikā un vadošajos amatos ir vairāk sievietes iekaro vietas sev.

4. Vai uzskatāt sevi par līderi?

Es pat nezinu. Ja skatās uz amatu Jelgavā varbūt nē, bet pagastā autoritāte man ir. Arī ciena un atzīst, nāk daudzus jautājumus apspriesties un arī kā ģimene atnāk konsultēties. Jā, man uzticas un es esmu autoritāte.

5. Vai līderību viegli savienot ar sievietes rakstura īpatnībām?

Neteiksim, ka pārāk viegli, bet ir jāatrod tas vidusceļš labākais. Neteikšu, ka vīrietis kā līderis būtu labāks, tas ir kā kurā situācijā.

6. Vai sievietes iesaistīšanās politikā ietekmē ģimenes dzīvi? Vai sievietē politikā vispār var atļauties ģimeni?

Ģimeni, protams, var atļauties, bet katrā ziņā no daudz kā ir jāatsakās. No daudz kā ir jāatsakās. Un katrā ziņā, es domāju, ja sievietē ir politikā un vadošā amatā, ģimene daudz cieš, it sevišķi, ja sievietē ir jaunākos gadus, kad bērni ir vēl jāaudzina un vairāk uzmanības arī bērniem jāvelta, varbūt tad arī gan bērni cieš, gan.. es arī pati no sevis zinu, man bērni ir izauguši un ir lieli, bet nu katrā ziņā ģimene cieš. Jo neba man ģimene ir pirmajā vietā, nekad neesmu to darījusi. Darbs man ir pirmajā vietā un tikai pēc tam ģimene. Kaut gan faktiski tā laikam nevajadzētu.

7. Kādi jūsuprāt sabiedrībā ir raksturīgākie stereotipi par sievieti politiķi?

Stereotipi? Nē, nu es domāju, ka ir dažādi. Ir sievietes, kuras uzskata, ka viņas ir valdonīgas un ar stingru vārdu, mugurkaulu, vai ne? Ir nelokāmas. Ir arī tādi, kas saka – ko tur sievietē, nu ko tur sievietē? Ir arī dažādi uzskati. Bet arī mums ļoti labi pazīstamā, manā pagastā dzimusi un uzaugusi ir Dobeles policijas priekšniece. Tā, ka uzskatu, ka sievietes ir daudz vadošajos amatos.

8. Vai ir kādas sieviešu politiķu organizācijas, kur viena otru atbalsta, apmainās pieredzē? Kāda ir jūsu attieksme pret tām?

Bija gan kādas organizācija, caur Pašvaldību savienību, bija sieviešu komiteja. Bet kaut kā nebijām aktīvas...Es uzskatu, ka ir labi šādi te pulciņi vai klubiņi vai interešu kopas. Īpaši cilvēki, kas ir jau gadus, lai viņiem nebūtu izstumts no sociālās vides, viņš ir iesaistījies šādā interešu kopā vai klubiņā vai pulciņā, tur viņš pats sevi sapurina un paplašina savu redzesloku, satiekas gan ar bijušajiem draugiem un darba kolēģiem. Arī sievietes tāpat tiek. Es pozitīvi skatos uz to.

9. Kā jūs izskaidrojat nevienlīdzīgo attiecību starp vīriešiem un sievietēm Latvijas politikā?

Es domāju, ka tā, īstenībā šis nav viegls darbs un tas ir ļoti smags darbs, grūts.. kaut kur jau ir laikam izveidojies tas viedoklis, ka tādus amatus vai tādus vietas vairāk ieņem vīrieši. Bet, ja es paskatos savā pagastā, tad deputāti man pārsvarā ir sievietes, vīrieši

mums ir mazumā. Lai gan mēs esam aicinājuši un arī par deputātu kandidātiem, mēs esam aicinājuši vīriešus, bet tādi vīrieši, kas tiešām varētu labas idejas ieviest un kaut ko jaunu arī pagasta dzīvē. Parasti viņi atbild – nē, nē, nē, man ir jābūda savs bizness. Viņiem praktiski sevi visu ir jāatdod savam biznesam, tā, ka viņš negrib atdot sevi politikai. Varbūt tāpēc, ka pagasts tomēr ir tāda maza vienība, lielo pilsētu griezumā situācija ir savādāka. Jaunsvirlauku pagastā ir 3345 iedzīvotāji.

10. Kas balso par sievietēm – vīrieši vai sievietes? Vai dzimumam ir nozīme?

Es domāju, ka nē. Katrā ziņā pagastā vairāk skatās vai var uzticēties šim cilvēkam, ja vēlētāji zina, ko viņi ir izdarījuši, cilvēkus vērtē arī pēc atpazīšanas. Jo pagastā tomēr pazīst viens otru, tas nav noslēpums. Zina, gan plusus, gan mīnus. Un tomēr vēlētājs skatās, ko šis sasaukums ir veicis, ko izdarījis. Ja arī mēs paskatāmies vēlēšanu programmas, jo pagastos jau deputātu kandidāti neko solīt nevar, tikai varam solīt to reālo, ko varam sakārtot, var izveidot pagastā.

11. Kā jūs pati skatāties uz politiķiem-ir atšķirīga attieksme sadarbojoties ar politiķi sievieti vai vīrieti?

Man ļoti patīk satīkties ar kolēģiem, ar saeimas deputātiem, ar ministriem. Tiešām, jo patīk ar viņiem satīkties – tādiem zinošiem, jo pārrunājot dažādas lietas, var daudz labas idejas smelt. Pazīšanās faktoram ir liela nozīme, jo var palūgt kādu padomu, konsultāciju, gan projektu rakstīšanā un citur. Mēs esam daudz aicinājuši gan deputātus, gan arī ministrus uz savu pagastus un ir ļoti labas sarunas izveidojušās un tiešām labs padoms ir dots, ko esam jau sākuši realizēt. Jā, man personīgi ļoti patīk un arī maniem deputātiem un darbiniekiem ļoti patīk tādas vizītes, mēs atzīstam šādas tikšanās, pie kafijas tases, kur var aprunāties, visas lietas izstāstīt, kādas mums ir problēmas, ko lielie politiķi saka šajā jautājumā. Man nekad nav bijis svarīgs dzimums, bet kompetence.

12. Vai esat domājusi par Saeimu?

Nē, pārāk liela politika. Mani lielā politika nesaista.

13. Ko jūs varētu ieteikt sievietei, kas nolēmusi iesaistīties politikā – ar ko būtu jāreķinās, kādi zaudējumi, kādi ieguvumi?

Es gribētu teikt, ka jebkurš, kas iet lielajā politikā, ir jāapzinās, ka nevar tikai solīt, bet, ja arī sola, tad ir arī jāizdara. Jārēķinās ar to, ka brīvā laika ir ļoti maz. Lielajā politikā vienmēr ir jāatceras, ka to ko solīji, tas arī jāizdara. Otrkārt, nemētāties ar tukšiem solījumiem. Un savu personīgo dzīvi ir jāatstāj kaut kur malīnā.

Intervija ar Olaines pagasta padomes priekšsēdētāju Aiju Zanderi

1. Pieredze politikā.

Pieredze politikā man nav tik liela, vairāk ir tas saimnieciskais darbinieks. Ja tā ļoti iziet cauri, tad faktiski neko es ļoti neesmu mainījusi. 21 gadu pēc sadales esmu nostrādājusi, beigusi es esmu tagadējo valsts tehnikumu – esmu celulozes un papīrrūpniecības tehnologs, nostrādāju 21 gadu papīrrūpniecībā. 1989. gadā atmodas laikā iedzīvotāji izvirzīja no iecirkņa par deputāti, tad sākās zemes reforma un tā mani dzīve ienesa šajā pagastā. Deputāte es esmu no 1989. gada biju visus sasaukumus, līdz 2000. gadam padomes priekšsēdētāja vietiece, no 2002. gada līdz šai dienai padomes priekšsēdētāja.

2. Vai ceļā uz politiku esat saskārusies ar problēmām tieši tāpēc, ka esat sieviete (ar dzimumdiskrimināciju)?

Jā, vīriešiem patīk varbūt vairāk gozēties saulītē, bet sievietēm jādara tas melnais darbs.

3. Vai jūsuprāt sabiedrībā ir atšķirīgs viedoklis par sievieti politikā un vīrieti politikā (vai pastāv aizspriedumi)?

Ir. Ir atšķirīgs viedoklis, jo vīrieši uzskata sevi par politiķiem, bet sievietes kā stilistes tiem politiķiem.

4. Vai uzskatāt sevi par līderi?

Domāju, ka jā.

5. Vai līderību viegli savienot ar sievietes rakstura īpatnībām?

Redziet, jūsu jautājums ir tendēts konkrēti uz vīriešiem vai sievietēm. Savienot var jebkuru, jebko, ja ir zināšanas, ir pieredze, ir komunikācijas spējas un cilvēks var sastrādāties. Nevar būt vientuļais vilks, nevar būt cilvēks, kas tikai ar alternatīvām metodēm vai valdošām, vadošām. Ir svarīgi, ka uzklausa visus viedokļus.

6. Vai sievietes iesaistīšanās politikā ietekmē ģimenes dzīvi? Vai sievietē politikā vispār var atļauties ģimeni?

Jā, manā vecumā tas vairs nav tik problemātiski, es esmu vecmāmiņa, man ir mazmeita, kurai iet jau piektais gadiņš, to mana ģimene izjūt. Neapšaubāmi viņa izjūt arī manas morāliskās garastāvokļa maiņas, viņi ir cietēji.

7. Kādi jūsuprāt sabiedrībā ir raksturīgākie stereotipi par sievieti politiķi?

Es domāju, ka mūsu prezidente ir ļoti labs stereotips.

8. Vai ir kādas sieviešu politiķu organizācijas, kur viena otru atbalsta, apmainās pieredzē? Kāda ir jūsu attieksme pret tām?

Es domāju, ka šie mēģinājumi ir bijuši ļoti daudzi. Ir bijusi šī „radošā sievietē laukos”, sievietes politiķes, arī šīs nevalstiskās organizācijas ir ļoti daudz un es domāju, ka es varētu teikt tā, ka Rīgas rajonā no divdesmit trim pašvaldībām kādreiz vadītāja bija viena sievietē, tad bija divas, bet tagad mēs tomēr jau esam piecas. Man skats uz šādām organizācijām ir pozitīvs.

9. Kā jūs izskaidrojat nevienlīdzīgo attiecību starp vīriešiem un sievietēm Latvijas politikā?

Es neesmu analizējusi, es domāju, ka šo jautājumu ir vērts izanalizēt. Vajadzīga statistika, dinamika un NVO vajadzētu veikt izpēti. Man nav bijis laika analizēt. Domāju, ka sievietes varbūt ne tik daudz mazāk iesaistās politikā, cik ir dažādi apstākļi. Sievietē tomēr ir ģimenes pavarda kurinātāja, mājas sargātāja vairāk nekā vīrietis. Tomēr arī sabiedrībā nevar būt, ka sievietē paliek galīgi malā, jo savādāk ir grūti savu vietu atrast. Ja viņa ir radoša un aktīva un sevi papildina un mācās, ir pieaugušo izglītība, ka nepieciešama visa mūža garumā. Arī es pašlaik mācos, man jāraksta bakalaura darbs, jāaizstāv valsts eksāmens. Man tas bija izaicinājums, jo iepriekšējā valsts sasaukumā viena vēlēšanu apvienība izdarīja uz mani izaicinājumu, ka viņi ir nokomplektējuši vēlēšanu kandidātu sarakstu ar cilvēkiem, kam visiem ir augstākā izglītība, un es savos gados gribēju to pierādīt, vai tiešām to var izdarīt. Un šajos četros gados esmu mācījusies un maijā aizstāvu

„ekonomikas un kultūras augstskolā” diplomdarbu un lieku valsts eksāmenu, sekmīgi esmu visus šos 7 semestrus nomācījusies.

10. Kas balso par sievietēm – vīrieši vai sievietes? Vai dzimumam ir nozīme?

Par sievietēm vairāk vēlē sievietes.

11. Kā jūs pati skatāties uz politiķiem-ir atšķirīga attieksme sadarbojoties ar politiķi sievieti vai vīrieti?

Jā. Sievietes ātrāk kontaktējās, viņas vieglāk atrod pievilksnās punktus, ātrāk var kontaktēties par savām darba problēmām vai šīm priekšvēlēšanu kampaņām. Vīrieši uz sievieti vairāk skatās no augšas un ja sieviete ļoti augsti sevi vērtēs, vīrieši viņu nenovērtēs un savā kolektīvā pret viņu kā pret svešinieci izturēsies, tādēļ jānoprot disbalancēties, sieviete nevar parādīt, ka ir gudrāka par vīrieti, viņai jābūt viltīgākai.

12. Vai esat domājusi par Saeimu?

Vienreiz bija iespēja kļūt par vienas partijas kandidāti, bet es apsveru iespēju strādāt uz vietas strādāt savā pagastā, ja man vēlētāji dos tādu iespēju.

13. Ko jūs varētu ieteikt sievietei, kas nolēmusi iesaistīties politikā – ar ko būtu jāreķinās, kādi zaudējumi, kādi ieguvumi?

Pirmām kārtām viņai būs jāreķinās, ka viņa tiks iesaistīta ne tikai patīkamajā, bet arī netīrajā, dubļainajā politikā.

Intervija ar Dagdas pilsētas domes priekšsēdētāju Janīnu Tukišu

1. Pieredze politikā.

Par domes priekšsēdētāju es tiku vēlēta martā 1996. g. Tātad vienu gadu pirms kārtējām pašvaldību vēlēšanām, kas notika 1997. g un tad 1997. g es pati kandidēju un tiku apstiprināta šajā amatā 2 pilnus sasaukumus. Pirms tam es strādāju Dagdas pilsētas domē par galveno grāmatvedi un no 1994. g biju ievēlēta par domes deputāti. Kad mūsu domes priekšsēdētājs aizgāja uz Saeimu (viņš tika par saeima deputātu), tad nokļuvi viņa vietā 1g pirms vēlēšanām.

2. Vai ceļā uz politiku esat saskārusies ar problēmām tieši tāpēc, ka esat sieviete (ar dzimumdiskrimināciju)?

Es nezinu, varbūt es tā īsti pie šī jautājuma neesmu piedomājusi, varbūt es ne ar ko tādu neesmu saskārusies, bet es domāju, ka tomēr vīriešiem ir savas priekšrocības, tad, kad pilsēta varēja palikt bez priekšsēdētāja 1996. gadā, kad domes priekšsēdētājs aizgāja uz Rīgu, man tāda doma bija, ka pilsētu ir jāvada vīrietim. Es nezinu kāpēc, bet man tāda doma bija. Un tad, kad mani ievēlēja, tie bija mani vārdi, ka šajā amatā es biju iedomājusies vīrieti, kādu no mūsu vīriešiem deputātiem. Varbūt tas atkarīgs no katra cilvēka, man sanāk kontaktēties vairāk ar vīriešiem, jo politikā tomēr gan partijās, gan Saeimā lielākā daļa ir vīrieši. Varbūt atšķiras jautājumu risināšanas iespējas no vīriešu vai sieviešu puses, bet īpaši stipri es to neizjūtu.

3. Vai jūsuprāt sabiedrībā ir atšķirīgs viedoklis par sievieti politikā un vīrieti politikā (vai pastāv aizspriedumi)?

Ziniet, ka pirms šīm vēlēšanām, dzirdēju nejauši, ka cilvēki saka: „Nu vīrietis varbūt, ka tomēr ir gudrāks, teiksim, nekā sievietei!” Bet tam es nepiekrītu, jo ir ļoti gudras sievietes un arī ļoti gudri vīrieši. Nevar teikt, ka vīrietis ir gudrāks-tam es nepiekrītu. Kā jau teicu, laikā, kad mani ievēlēja, es biju iedomājusies, ka šis amats ir vairāk piemērots vīrietim, bet sastrādājoties ar sievietēm, jo ir ļoti daudz rajonu, kur arī vadītājas ir sievietes. Mans galvenais mērķis bija sakārtot pilsētu, ne jau pašai iet ar lāpstu, bet gribēju, lai pilsēta izskatītos pievilcīga, lai vide būtu pievilcīga. Un šajā gadījumā priekšrocības ir sievietei. Tas arī ir īstenots, jo Dagda 2003. gadā bija sakārtotākā mazpilsēta. Pirms tam es sešus gadus strādāju par galveno grāmatvedi, šīs finansiālās problēmas ir mana sirds lieta, šajā darbā man palīdz tieši šīs grāmatvedības zināšanas. Jebkurā brīdī nakts vidū es varu pamosties un izdomāt, cik mums kontā naudas un kas vēl jāiet un jāizdara-esmu tāds praktiskas dabas cilvēks. Ne tāda filozofija vai psiholoģija, man skolā patika tieši tās eksaktās zinātnes, matemātika – man patīk rēķināt, spriest. Es domāju, ka priekšrocības ir gan sievietei, gan vīrietim, jo katrs ir stiprs savā jomā.

4. Vai uzskatāt sevi par līderi?

Vispār jā. Jo vadītājam savā veidā līderim ir jābūt, jo tomēr visi skatās uz vadītāju, īpaši tagad, kad nāk vēlēšanas. Ko tik šajā laikā neizdomā – kas ir izdarīts, kas ne. Iznāk jau, ka domes priekšsēdētājam ir viss jādara, bet tomēr jānoorganizē tas darbs tā, lai darbs notiktu. Vadīt jābūt, līderim ir jābūt.

5. Vai līderību viegli savienot ar sievietes rakstura īpatnībām?

Gribētu teikt, ka iespējams vīrieši ir labāki līderi, bet nostrādājusi šos gadus, esmu pieradusi, ka visu daru, nedomājot vai esmu sieviete, kas jādara, tas jādara.

6. Vai sievietes iesaistīšanās politikā ietekmē ģimenes dzīvi? Vai sievietē politikā vispār var atļauties ģimeni?

Domāju, ka ģimeni noteikti ietekmē, kad es nebiju domes priekšsēdētāja, ģimene man bija pirmajā vietā. Kopš kļuvi par domes priekšsēdētāju ģimene man sašķobījās, jo redziet apkārt cilvēkiem jau patīk runāt – viņai sava mašīna, šoferis ir savs, viņai pa naktīm jābraukā. Bet tiešām tā arī ir, ja notiek kādas tikšanās, pieņemšanas, viss kaut kas taču dzīvē gadās. Piemēram, vakardien bijām Rīgā un tikai ap diviem naktī atbraucām uz Dagdu, protams, ka vīram nepatīk, ka sieva daudzās apkārt. Kaut gan daudzās jau darba

darīšanās. Ģimenei noteikti jābūt ļoti saprošai, lai sieviete varētu atļauties vēltīt sevi politikai.

7. Kādi jūsu prātā sabiedrībā ir raksturīgākie stereotipi par sievieti politikā?

Neesmu domājusi par šo jautājumu. Iespējams jau, ka pastāv.

8. Vai ir kādas sieviešu politiku organizācijas, kur viena otru atbalsta, apmainās pieredzē? Kāda ir jūsu attieksme pret tām?

Ir jau, faktiski bieži vien šādas organizācijas ir partijās. Tautas partijas sieviešu apvienība, Sociāldemokrātu sieviešu apvienība kādreiz bija. Baiba Rivža organizē arī sievietes, notiek konkursi „radoša sieviete laukos”. Daudz ir iespējas tikties. Es tomēr uzskatu, ka nevajag uzsvērt šo problēmu, ja ir kādi jautājumi risināmi, domāju, ka ir jātiecas ar domubiedriem un jebkura jautājuma risināšanā ir jāiesaista arī vīrieši.

9. Kā jūs izskaidrojat nevienlīdzīgo attiecību starp vīriešiem un sievietēm Latvijas politikā?

Sievietei ir stiprākas saites ar ģimeni, tomēr, ja aiziet, piemēram, uz Saeimu, tad arī ģimene visvairāk cietīs, jo būs jābraukā turp un atpakaļ. Ir jāatstāj ģimene uz nedēļu vai pat vēl ilgāk. Sievietes par šo apstākli vairāk domā-vai varēs to atļauties.

10. Kas balso par sievietēm – vīrieši vai sievietes? Vai dzimumam ir nozīme?

Domāju, ka dzimumam nav nozīmes, pašvaldību vēlēšanās jau nu noteikti nē, pie mums, no trim sarakstiem diviem priekšgalā ir vīrieši, trešajā sarakstā esmu es. Nedomāju, ka par mani balsos kā par sievieti un par tiem diviem kā par vīriešiem. Mazās pašvaldībās tomēr balso par cilvēka reāli padarīto darbu, par konkrētu personību, par to, ko pazīst. Cilvēki jau redz ko mēs darām.

11. Kā jūs pati skatāties uz politiķiem-ir atšķirīga attieksme sadarbojoties ar politiķi sievieti vai vīrieti?

Man svarīgs ir konkrētā jautājuma risinājums, nevis dzimums. Man nav svarīgi vai problēmu palīdzēs atrisināt vīrietis politiķis vai sieviete politiķe

12. Vai esat domājusi par Saeimu?

It tāds teiciens – nekad, nesaki, nekad. Man tie gadi jau iet pāri 50, ir jau 52. Uz pagājušām vēlēšanām man arī piedāvāja, tomēr izlēmu, ka man daudz darba jāpadara šajā pašvaldībā, tomēr tas būtu atkarīgs no vēlēšanu rezultātiem, ja es turpināšu šeit strādāt tālāk, es neietu uz saeimu, jo cilvēki man ir uzticējuši vadīt šo pilsētu, tad man ir jāstrādā šīs pilsētas labā.

13. Ko jūs varētu ieteikt sievietei, kas nolēmusi iesaistīties politikā – ar ko būtu jāreķinās, kādi zaudējumi, kādi ieguvumi?

Jārēķinās ar to, ka viņa noteikti būs ne tikai ieguvēja, bet arī zaudētāja savā dzīvē, kaut vai sasaistot to ar ģimeni. Bet tas ir atkarīgs no paša cilvēka, ja viņa grib un ir gatava vadīt- viņai varētu izdoties. Es arī neuzskatu sevi par vadītāju tajā ziņā, ka es cenšos iedziļināties un izprast katru jautājumu, galds man parasti ir nokrauts ar papīriem, jo, manuprāt, labs vadītājs ir tas, kurš pārziņa, jo, ja vadītājs nepārziņa dažādas lietas, tas arī ir slikti. Es jautājumos iedziļinos pati-tad jautāju citiem.

Intervija ar Krāslavas rajona Upīšu pagasta priekšsēdētāju Māra Miglāne

1. Pieredze politikā.

Tagad man iet vienpadsmitais gads kopš esmu šeit vadītāja. Pirms tam trīs gadus es biju kluba vadītāja, tad piecus gadus bibliotēkā. Tad četrpadsmit gadus pagastā par sekretāri, pirms pagasta priekšsēdētāja vietas. Šajā pagastā man jau būs trīsdesmit trīs gadi nostrādāti.

2. Vai ceļā uz politiku esat saskārusies ar problēmām tieši tāpēc, ka esat sieviete (ar dzimumdiskrimināciju)?

Nē, nē! Neko tādu neesmu piedzīvojusi.

3. Vai jūsuprāt sabiedrībā ir atšķirīgs viedoklis par sievieti politikā un vīrieti politikā (vai pastāv aizspriedumi)?

Varbūt, jo redziet, kāpjot par karjeras kāpnēm, tur nekādas atšķirības nejūt, bet tā kā laukos, tad jau izskan kāds viedoklis, ka, ja būtu kāds vīrietis, tas jau varbūt būtu gudrāks, labāks. Bet tā nav.

4. Vai uzskatāt sevi par līderi?

Nē, es esmu komandas cilvēks. Noteikti ir pagasta vadītāji, kam ir jābūt tādām līderim, bet bez cilvēkiem, bez komandas, bez pagasta ļaudīm tu neko nevari viens pats izdarīt. Tu vari pārplīst ļaudams un nekas tev nebūs, ja cilvēki nepalīdzēs. Tu vari pats sev iestāstīt, ka esi pats labākais un gaišākais, un Dievs zina kāds, bet, ja cilvēki par tevi nebalsos, tad tu nekas nebūsi. Bet, ja tu strādā ar pagasta cilvēkiem komandā, tad tu esi komandas cilvēks.

5. Vai līderību viegli savienot ar sievietes rakstura īpatnībām?

Noteikti līderisma izpausmes ir atkarīgas no cilvēka, nevis no dzimuma piederības. Es domāju, starpības nav vai tu esi sieviete vai vīrietis, ja nu vienīgi vīrietim ir vieglāk, jo viņiem ir mazāk mājas rūpju, bērnu rūpju nav. Vīrietim ir tomēr vieglāk.

6. Vai sievietes iesaistīšanās politikā ietekmē ģimenes dzīvi? Vai sieviete politikā vispār var atļauties ģimeni?

Noteikti traucē. Bet ģimeni noteikti var atļauties. Kā tad ne! Un lopus pat var atļauties un govīs slaukt pat var atļauties pagasta priekšniece – visu kaut ko var atļauties. Es domāju, ka tas, ka tas, kas nav saskāries ar lauku vidi, laiku dzīvi, tas varbūt nesaprot kā tas ir, bet es esmu lauku sieviete. Var atļauties ģimenes dzīvi, visu var atļauties, ja cilvēks grib, viņš var paspēt visu, bet, protams, ka ģimene cieš. Man ir izauguši pilnīgi patstāvīgi bērni pieauguši, meitai jau ir 30 gadi, un man ir pārņemts, ka pagasts ir traucējis mūsu ģimenei. Bet ar to ir jāsamierinās un jāstrādā.

7. Kādi jūsuprāt sabiedrībā ir raksturīgākie stereotipi par sievieti politiķi?

Nē, es domāju, ka ne. Vismaz mūsu gadījumā nav. Jo tagad ir vēlēšanas un zelta pilis es nevienam neesmu solījusi, ja cilvēki tā ir izvēlējušies – tā es strādāju.

8. Vai ir kādas sieviešu politiķu organizācijas, kur viena otru atbalsta, apmainās pieredzē? Kāda ir jūsu attieksme pret tām?

Nē, mūsu rajonā tādas nav. Mūsu rajonā mēs esam kādas deviņas, desmit vai vienpadsmit sievietes, mums ir daudz sieviešu pagasta priekšsēdētāju, tad mums ir kopīgas sanāksšanas, kad kopīgi braucam uz rajonu, bet vispār ne. Vispār es esmu tāds cilvēks, kas tādas sabiedriskas organizācijas neapmeklē. Bet saprotiet mani pareizi, pagasta priekšniecei ir jābūt sabiedriskai, bet organizācijas kā pašas, es uzskatu, ka tās neko labu nevar dot, labāk reāli cilvēks strādā. Pilsētās, lielās pilsētās tādas organizācijas noteikti ir vajadzīgas, bet laukos, kur katrs cilvēks viens otru pazīst un tie nav kompakti cilvēki, viņi dzīvo izkaisīti, tur ir grūti. Varbūt tādai sanāksšanai, tādai pasēdēšanai – jā. Bet vispār sabiedriskās organizācijas laukos – kaut kā nesliecos uz to.

9. Kā jūs izskaidrojat nevienlīdzīgo attiecību starp vīriešiem un sievietēm Latvijas politikā?

Vīrieši politikā ir daudz vairāk. Varbūt sievietes baidās uzņemties atbildību, jo tā ir liela atbildība, tas ir liels darbs un tas nav tik vienkārši kā liekas no malas. Kas to lai zina?

10. Kas balso par sievietēm – vīrieši vai sievietes? Vai dzimumam ir nozīme?

Vēlē, es domāju, ne pēc tā – vīrietis vai sieviete, bet pēc kritērijiem kāds viņš ir cilvēks. Kāds dzimums tas nav svarīgi, vienkārši sievietes tik daudz neiet politikā kā vajadzētu, varbūt savādāk viņu būtu vairāk saeimā un visur citur.

11. Kā jūs patī skatāties uz politiķiem-ir atšķirīga attieksme sadarbojoties ar politiķi sievieti vai vīrieti?

Man ir vienalga, man nav nekādas starpības.

12. Vai esat domājusi par Saeimu?

Nē, nē, nē. Pagājušās Saeimas vēlēšanās man bija priekšlikumi, bet tik tālu ne. Man bija priekšlikumi iet vienā partijā, vienkārši atbalstīt to sarakstu, man bija priekšlikumi, bet es esmu cilvēks, kas... Teiksim tā, lai gan es esmu pagasta priekšsēdētāja, bet man politika nepatīk, tā ir tik netīra lieta.

13. Ko jūs varētu ieteikt sievietei, kas nolēmusi iesaistīties politikā – ar ko būtu jārēķinās, kādi zaudējumi, kādi ieguvumi?

Viņai noteikti ir jārēķinās, ka laika būs ļoti maz un noteikti jārēķinās ar to, ka kāds noteikti teiks arī kaut ko sliktu. Kaut vai viņa būtu zelta cilvēks, bet tomēr būs tādi cilvēki. Jo politika, jūs saprotiet, kāda ir politika, ja? Un vienalga viņu nostatīs zemāk un tumšāk. Varbūt visā pasaulē nav kā pie mums Latvijā, varbūt mēs esam padomju produkti, tomēr auguši citādākā sabiedrībā, un tāpēc iespējams mums ir tā, kā ir šobrīd. Jo demokrātija mums tikai, tikai sāk veidoties un piecdesmit gadus mums bija citādāka valsts, tas ir grūti. Balotējos arī šajās vēlēšanās, bet būtu zinājusi, ka būs tik daudz būs politisko mēslu varbūt i nebalotētos.

Dūrīšu pagasts ir 108km² un 1865 iedzīvotāji, teritorijas ziņā nav lielākais, bet iedzīvotāju skaita ziņā tas ir lielākais no pagastiem rajonā.

Intervija ar Daugavpils domes priekšsēdētāju Ritu Strodi

1. Pieredze politikā.

Esmu jau ļoti veca, man būs piecdesmit gadi. Komjonatne – tā bija politika vai ne? Jūs esat ļoti jauna, laikam tādu organizāciju neatceraties. Bet tā arī bija politika, to laiku politika. Bet vispār, ja runā par politiku kā tādu, es sāku aktīvi nodarboties no 1997. gada. Jo tad es balotējos par deputāti, tolaik mēs vinnējām un no tā laika es pašvaldībā uzturos. Domes priekšsēdētāja es esmu pusotru gadu un pirms tam es biju Vicemērs.

2. Vai ceļā uz politiku esat saskārusies ar problēmām tieši tāpēc, ka esat sieviete (ar dzimumdiskrimināciju)?

Nē, es nekad nesaskaros un laikam tamdēļ, ka man ir ļoti stingrs raksturs, es neļauju sevi ne pazemot, ne aizstumt, ja es uzskatu, ka man ir taisnība. Man nebija kauna, jo es darīju to, ko uzskatīju par vajadzīgu. Es neļāvu vīriešiem mani komandēt.

3. Vai jūsuprāt sabiedrībā ir atšķirīgs viedoklis par sievieti politikā un vīrieti politikā (vai pastāv aizspriedumi)?

Protams, ziniet, kad es strādāju par vietnieci, tas viss bija skaidrs – vietniece, kura atbild par kultūru, izglītību, medicīnu, tas pats par sevi. Bet priekšsēdētājs, it sevišķi pilsētā, kas ir ražošanas, rūpniecības pilsēta. Daugavpilī nekad mūžā nav bijis sievietes priekšsēdētājas un te pēkšņi Strode, kuru pietam pazīst kā kultūras nodaļas vadītāju, pēc tam vicemērs, it kā viņa neprot ne naudu skaitīt, nekā, tikai dziesmas un sporta spēles. Protams, ka šķībi skatījās, bija pārsteigti, ka es zinu visu – sākot ar notekūdeņiem pilsētā un beidzot ar budžeta sastādīšanu. Visi bija pārsteigti, bet taču 80% pilsētas budžeta tika tērēti manai sfērai, kā es varu neko nesaprast par naudu. Un līdz pat šai baltajai dienai vīrieši mani cieš, bet ne visi, bet lielākā daļa pacieš – nu kā sieviete. It sevišķi no biznesa struktūrām un arī mani kolēģi. Un man grūti pierādīt, kaut gan es netaisos pierādīt, es zinu, ka es labāk par viņiem zinu.

4. Vai uzskatāt sevi par līderi?

Ziniet, es laikam jau no bērnības esmu līdere. Es pēc horoskopa esmu lauva un esmu ļoti līdzīga pēc rakstura mammai un mamma arī vienmēr bija līderis.

5. Vai līderību viegli savienot ar sievietes rakstura īpatnībām?

Ļoti vienkārši, ka tu esi gudra un, ja gribēsi iztapt vīrietim – mazliet piebremzē un neizrādi savu lielo gudrību un atceries vienmēr, ka esi sieviete. Tas tomēr ir atkarīgs no cilvēka, nevis dzimuma. Vīrieši arī ir dažādi, tāpat kā sievietes.

6. Vai sievietes iesaistīšanās politikā ietekmē ģimenes dzīvi? Vai sieviete politikā vispār var atļauties ģimeni?

Protams, jo nav laika, nav laika. Grūti.

7. Kādi jūsuprāt sabiedrībā ir raksturīgākie stereotipi par sievieti politiķi?

Ļoti labi saka latgalieši – Nu kur tai boba ļien. Saprotiet, ir tas, nu ir. Un vēl paies gadi n-tie, divdesmit, tad varbūt mainīsies. It sevišķi, es nezinu kā tur tajā Vidzemes, Kurzemes pusē, bet Latgalē tas tā ir.

8. Vai ir kādas sieviešu politiķu organizācijas, kur viena otru atbalsta, apmainās pieredzē? Kāda ir jūsu attieksme pret tām?

Ja ir nepieciešamība, tad es to atbalstu. Man tādas nepieciešamības nav, varbūt tamdēļ, ka esmu ļoti aizņemta, man katra diena sarakstīta pa minūtēm un ja vakari man brīvi un brīvdienas, tos es atstāju sev. Noteikti es neēju uz sapulcēm, es zinu, ka man jāsakopj savu seju, jāpadomā par labsajūtu, jāizdomā, ko es vilkšu mugurā. Man noteikti jāuztur sevi formā, kas nav tik vienkārši, sevi noturēt rāmjos. Un galu galā man jāpaskatās grieztos – vienkārši jāatpūšas, un es tā vienmēr saku, lai, tad, kad būšu pensijā, lai Dievs man dod prātu nedziedāt luterāņu korī un nelīst politikā. Būt vienkāršai sievietei, strādāt dārzā, audzināt puķes.

9. Kā jūs izskaidrojat nevienlīdzīgo attiecību starp vīriešiem un sievietēm Latvijas politikā?

Kāpēc tas tā ir... Tāpēc, ka vīriešiem ir vairāk laika. Pats vīrietis sākumā domā par sevi un tad visu pārējo. Sieviete ir otrādi – viņa pielāgojas. Vīriešiem ir vairāk laika sevi īstenot un apliecināt, jo sievietei taču ir jābūt mātei, jo paiet laiks, kamēr sīkais izaug, tas arī laiku tērē. Nav vienkārši. Vīrieši ir ļoti patmīļīgi, sievietes ne. Kaut gan, es arī esmu patmīļīga.

10. Kas balso par sievietēm – vīrieši vai sievietes? Vai dzimumam ir nozīme?

Man liekas piecdesmit uz piecdesmit. Mūsu pilsētā par mani mazāk vēlē sievietes, to es zinu. Mums ir sieviešu pilsēta, mazāk vīriešu, un tamdēļ no sieviešu puses vairāk vēlēs par vīrieti. No vīriešu puses, ja skatās manā pilsētā – varbūt savādāk.

11. Kā jūs pati skatāties uz politiķiem-ir atšķirīga attieksme sadarbojoties ar politiķi sievieti vai vīrieti?

Absolūti vienalga. Galvenais, lai viņš būtu gudrs – tas ir cilvēka vārīgais punkts. Un arī labestīgs, es uzreiz saprotu, ļoti sen strādājot ar cilvēkiem, skatoties acīs 80%, es varu pateikt vai cilvēkam ir laba sirds.

12. Vai esat domājusi par Saeimu?

Ziniet, man simts un vienu reizi piedāvāja, varbūt mazāk, bet ļoti bieži. Bet es sevi tur neredzu, es esmu cilvēks impulsīvs. Es nevaru iedomāties nosēdēt dienu pie galda un rakstīt likumus, tas nav manā raksturā. Man gribās kaut ko jaunu, man patīk kontaktēties. Varbūt, ka pirms pensijas es labprāt iešu, tad es būšu gudrāka, līdzsvarotāka, man sāpēs kājas, es nevarēšu nekur skriet un tad es mazliet nomierināšos, jā. Pagaidām mani tas nevilina.

13. Ko jūs varētu ieteikt sievietei, kas nolēmusi iesaistīties politikā – ar ko būtu jārēķinās, kādi zaudējumi, kādi ieguvumi?

Jārēķinās, katru dienu ar to, ka tev jebkurā minūtē var likt kāju priekšā, tevi var, kā krievs saka, patstaviķ pilnībā. Tev visu laiku jābūt uzvilktam kā stīgai, katru minūti, gan runājot ar vienkāršiem cilvēkiem, gan saviem vēlētājiem, gan runājot ar lieliem politiķiem. Ar oponentiem – pasarga Dievs. 101 reizi jāpadomā un tikai pēc tam jāatbild. Un, ja tu neesi pārlicināts, paturi pie sevis, jo, ja izspļausi vai izdarīsi kaut ko neveiksmīgu, tad tu būsi līķis. Jo politikā diemžēl draugu nav un nebūs nekad ir tikai intereses. Savas parijas politiķi var par tevi aizmirst, kad tu neesi vairs vajadzīgs, es to pārdzīvoju. Bet tagad tavi draugi, partijas draugi stāv tev blakus, kad tev vienai pašai ir izdevies kaut ko panākt. Bet tos panākumus pierakstīs sev, ar to ir jārēķinās. Tas ir riebīgi, bet tā kā tu esi politiķis, it kā cilvēkos tu to nedrīksti izrādīt. Es esmu tāds cilvēks, kas var kontaktēties ar pašu velnu, ja tas ir vajadzīgs. Visi lielo pilsētu asociācijā domes priekšsēdētāji ir vīrieši, bet man vispār vīrieši vairāk patīk nekā sievietes☺

Daugavpilī ir 110 000 iedzīvotāju, un otra lielākā pilsēta Latvijā. Skaista un es viņu ļoti mīlu, un esmu pārlicināta, ka Daugavpils būs tāda kā Velsa Anglijā, jo esam tranzītpilsēta.

Intervija ar Irja Sokka – zinātņu maģistri, direktori, pirmo Kuopio pilsētas padomes vicepriekšsēdētāju, Kuopio pilsētas padomes locekli un Bjorn Cederberg – medicīnas doktoru, mācītāju, Kuopio pilsētas padomes locekli, Kristiešu koalīcijas vadītāju

Kuopio, Somija, 18:00, 03.04.2007.

Vārds/uzvārds. Statuss.

Irja Sokka, direktores amatā 6 gadus

1. Pieredze politikā.(īsumā: izglītība, darba pieredze līdz vadošajam amatam utt.)

I.S.: Viņa ir iesaistīta politikā jau 22 gadus, 10 no tiem – Kuopio pilsētas padomē. Viņa ir strādājusi gandrīz visos pilsētas padomes administrācijas līmeņos. Grāds sociālajā veselības aprūpē. Irjas Sokkas pirmā profesija pēc maģistra pabeigšanas Kuopio bija veselības aprūpes laboratorijā, bet viņai nebija laika mācīties doktorantūrā. Strādājusi par veselības aprūpes pasniedzēju. Turklāt Irjas CV ir 3 tukšuma periodi, jo viņai ir 3 bērni. Jau 10 gadus pēc kārtas viņa darbojas pilsētas padomē. Tagad viņa darbojas bezdarba jomā, kas ir stabila darbavieta. Viņas komanda palīdz cilvēkiem ar īpašām vajadzībām (alkoholiķi, cilvēki ar garīgām problēmām...)

B.C.: Politikā kopš 2002. gada. Savukārt 2004. gada rudenī, viņu ievēlēja par Kuopio pilsētas padomes locekli. Pilsētas padomē viņš ieņem Kristiešu koalīcijas grupas (3 locekļi no 59) priekšsēdētāja amatu. Profesija: medicīnas doktors (absolvējis 1985. gadā), mācītājs kopš 1995. gada, 2 gadus mācījies Bībeles skolā (Somija, ASV, 1980. gads), no 1987. līdz 1999. gadam strādāja par ārstu Kuopio, bet kopš 2001. gada strādā par lektoru-skolotāju-treneri.

2. Vai ceļā uz politiku esat saskārusies ar problēmām tāpēc, ka esat sieviete (ar dzimumdiskrimināciju)? (attieksme no sabiedrības, ģimenes, vīriešu vadītāju puses)

B.C.: Nē, jo Somijā jau ilgu laiku pastāv dzimumu vienlīdzība. Agrāk bija šķēršļi, bet tagad Somijā daudzus augstus amatus ieņem tieši sievietes.

I.S.: Tas nebija nekas īpašs, jo man jau bija pieredze, jau kopš universitātes laikiem darbojoties politikā: biju Zaļajā partijā, 10 gadus mēģinot “glābt pasauli”. Vēlāk izvēlējos būt realiste, nevis ideāliste. 1994. gadā pievienojos Sociāldemokrātiskajai partijai. Mana ģimene mani atbalstīja.

3. Kā Jūs saviem vārdiem skaidrotu jēdzienu – dzimumlīdztiesība?

B.C.: Pamatvienlīdzība starp sievieti un vīrieti: sievietei ir jābūt tiesībām iesaistīties politikā, kā arī darboties augstākajos amatos. Kā piemēru var minēt mūsu prezidentu, kas parāda, ka pie mums nav diskriminācijas. Šeit, Somijā, sievietes jau 100 gadus darbojas parlamentā – mēs esam viena no pirmajām nācijām, kurai bija sievietes parlamentārietes. Somijā vairs nav aizspriedumu.

I.S.: Savā partijas grupā man ir spēcīga pozīcija, jo es tur darbojos jau 10 gadus. Es neesmu skaļa, bet smagi strādāju. Būt politikim ir ilgtermiņa darbs.

4. Vai, Jūsprāt, sabiedrībā ir atšķirīgs viedoklis par sievieti politikā un vīrieti politikā (vai pastāv aizspriedumi)?

I.S.: Es domāju, ka Somijā ir aizspriedumi: nav aizspriedumu saistībā ar dzimumu vienlīdzību, bet ir saistībā ar personas popularitāti. Kā piemēru var minēt to, ka mēs piedzīvojam, ka parlamentā iekļūst pazīstamas personas, piemēram, sporta čempioni vai citas slavenības, kas nemaz nav demonstrējušas savas spējas būt par politiķiem.

B.C.: Es domāju, ja sieviete grib ieņemt augstu politisko amatu, viņai ir jābūt labāk kvalificētai, lai sasniegtu mērķi. To var paveikt, tikai tas ir labas izglītības, smaga darba un spējas darboties stresa apstākļos jautājums.

5. Vai uzskatāt sevi par līderi?

I.S.: Savā darbā es darbojos kā līderis, bet politikā, padomē, tas vairāk ir komandas darbs: manā grupā ir 2-3 līderi. Lai saglabātu savu pozīciju, viņiem ir jāsniedz stingrs viedoklis.

B.C.: Kā līderis es darbojos kopš 1987. gada. Tas ir kaut kas, par ko es nepiedzimu, bet par ko es kļuvu. Strādājot par ārstu, viņš vadīja 16 cilvēku komandu. Tagad viņš māca un vada cilvēkus visā valstī un ir līderis savā baznīcā.

6. Vai līderību viegli savienot ar sievietes rakstura īpatnībām?

I.S.: Sieviete ir jāveic garāks ceļš, lai kļūtu par līderi. Mūsdienās, piemēram, Skandināvijā arvien vairāk un vairāk sievietes ir vienā vadības līmenī ar vīriešiem. Vīrietim ir nedaudz vieglāk. Vācijas premjerministre ir paraugs vidus Eiropai: viņa ir paveikusi labu darbu, paverot durvis vienlīdzībai vadībā. Citi labi piemēri ir Islande, Somija, Latvija. Ja tu esi sieviete, tev ir nepieciešama lielāka palīdzība bērnu audzināšanā no vīra un vecāku puses.

B.C.: Vēlreiz teikšu, ka domāju, ka sievietei ir jāstrādā smagāk, lai nokļūtu vadošā amatā. Parasti viņai ir jā rūpējas par mājām, bērniem un tā tālāk. Man liekas, ka sievietes līderes parasti ir vecākas vai savos brieduma gados, kā Angela Merkele, kurai laikam ir ap 55-56 gadiem, viņām ir ģimenes ar pieaugušiem bērniem. Tas, ka sieviete ir jūtīgāka, ir labi pat politikā. Protams, politiķi dažkārt var strīdēties un savstarpēji lamāties, tātad ja sieviete vadās pēc jūtām, tad viņu var sāpināt. Lai nu kā, es domāju, ka sievietes personībā nav tādu īpašību, kas neļauti viņai kļūt par labu līderi.

7. Vai sievietes iesaistīšanās politikā ietekmē ģimenes dzīvi? Vai sieviete politikā vispār var atļauties ģimeni?

I.S.: Esmu laimīga, jo mana māte man ļoti daudz palīdzēja. Savukārt mans vīrs bija ārsts, un mēs abi bijām ļoti aizņemti. Sākumā mani bērni nebija priecīgi par manu izvēli iesaistīties politikā, bet tagad viņi ir apmierināti un viņiem interesē, kas notiek mūsu pilsētā. Kad bērni ir vecumā no 8 līdz 15 gadiem, viņiem ir nepieciešama vecāku uzmanība. Es jau 10 gadus esmu vientuļā māte. Tā man nav bijusi problēma, un mana ģimene kaut ko ieguva no politikas. Protams, tā kā esmu ļoti aizņemta ar darbu un politiku, man nav bijis daudz laika hobijiem.

B.C.: Es pilnībā domāju, ka politika ietekmē sievietes ģimenes dzīvi, bet tieši tāpat tā ietekmē arī vīrieti. Sieviete, kura ir iesaistīta politikā, ir jābūt labam vīram, kas rūpējas par bērniem, taču tas pats attiecas arī uz vīriešiem. Tas nav atkarīgs no dzimuma.

8. Kādi, Jūsaprāt, sabiedrībā ir raksturīgākie stereotipi par sievieti politiķi?

I.S.: Aptuveni 20% Somijas iedzīvotāju ir stereotipi par dzimumu vadībā, Somijā nav stereotipu.

B.C.: Es piekrītu, pirms 52 gadiem, kad es vēl biju bērns, mana māte palika mājās, bet tas bija manu vecāku lēmums. Viņa deva priekšroku palikšanai mājās kopā ar mums – 4 bērniem. 50tajos gados tā bija dabiska izvēle. Bet sabiedrība ir mainījusies un tagad starp sievu un vīru ir vairāk vienošanos. Manā ģimenē, kad bērni vēl bija mazi, mana sieva bija tā, kas viņus pieskatīja, bet kad manam dēlam bija 1 mēnesis, es paliku mājās ar viņu, kamēr sieva pabeidza studijas. Es pat kopā ar viņu gāju uz universitāti, lai sieva varētu viņu pabarot. Es un Irja esam izauguši šajā dzimumu vienlīdzības sabiedrībā, kur vīrieši dala atbildību ar sievietēm.

I.S.: Kad es biju maza, manai ģimenei piederēja ferma, un mans tēvs nomira, kad man bija 10 gadi, tā nu mana māte ir strādājusi, cik vien es atceros. Tā kā man tas, ka sieviete strādā, šķiet dabiski.

9. Vai ir kādas sieviešu politiķu organizācijas, kurās sievietes viena otru atbalsta, apmainās pieredzē? Kāda ir Jūsu attieksme pret tām?

I.S.: Visām politiskajām organizācijām ir sieviešu klubi, bet es neiesaistos, jo man nav tik daudz brīvā laika. Lielākām partijām, piemēram, sociāldemokrātiem, ir speciālas sieviešu grupas, kas runā par sieviešu jautājumiem trīs līmeņos - pašvaldības, reģiona un valsts līmenī. Bet man ir jāizvēlas, kā pavadīt savu laiku un man tam nav laika. Bet šeit, Kuopio, ir spēcīgas sieviešu grupas, taču ne politiskas, sociālās organizācijas, kā "Zonda", "Soros" un citi klubi. Es domāju, tas ir labi, ka sievietes sanāk vienkopus, Somijā tas ir vēsturiski, jo mums ir šī pieredze ar darbiniecēm, kas bija aktīvas ap 1980. gadu un vēl pirms tam. Darba partijās mums arī ir spēcīgi sieviešu klubi, mūsdienās gan tie vairs nav tik spēcīgi.

B.C.: Kristiešu koalīcijai arī ir reģionālās un nacionālās sieviešu grupas. Šajā organizācijā sievietes runā par jautājumiem, ka parasti ir saistīti ar ģimeni un sievietēm. Es domāju, ka tas ir labi, jo viņas redz lietas no citas perspektīvas daudz lielākā mērogā. Tagad, kad mūsu bērni ir jau pieauguši, mana sieva arī ir iesaistīta sieviešu klubā, un ir ļoti labi, ka viņai ir sava programma, man ir sava, un vakarā mēs varam pārrunāt jaunumus.

10. Kā Jūs skaidrotu nevienlīdzīgo attiecību starp vīriešiem un sievietēm politikā?

I.S.: Es nevaru pateikt, kāpēc, bet vīrietim ir vieglāk nekā sievietei. Varbūt mums ir vajadzīgs vairāk laika, tas ir kas tāds, kas prasa laiku. Kuopio reģionā ir daudz lauksaimniecības zemes, varbūt tāpēc cilvēki ir konservatīvāki nekā pilsētās. Tāpēc Kuopio pilsētas padomē vīriešu ir vairāk nekā sieviešu. No 59 pilsētas padomes locekļiem 20-25 ir sievietes.

B.C.: Vīrietim ir vieglāk būt brīvam, lai iesaistītos politikā. Sieviete ir persona, kurai dabiski vajadzētu uzņemties rūpes par mājām un ģimeni. Ja vien sievietei nav kāda vienošanās ar vīru, kas ļauj viņai darboties politikā, vīrietim ir vieglāk iesaistīties politikā tikai laika jautājuma dēļ vien.

I.S.: Tā ir tradīcija, ka vīrietis ir līderis, un ir vajadzīgs laiks, lai to mainītu. Pilsētā sievietei ir daudz vieglāk tikt atzītai par līderi.

11. Kas balso par sievietēm – vīrieši vai sievietes? Vai dzimumam ir nozīme?

I.S.: Es tomēr domāju, ka ir jāpaiet laikam, lai mainītu sensenu attieksmi. Arī mūsu parlamentā ir vairāk vīriešu nekā sieviešu. Jebkurā gadījumā es uzskatu, ka cilvēki balso vairāk, vadoties pēc personības nevis dzimuma piederības.

B.C.: Pēdējās vēlēšanās mums bija sievietes piemērs, kurai palīdzēja daudzas citas sievietes, kas darbojās viņas labā. Viņas ir izbijušas politiķes, kas celtos un kristu par viņu. Tā nu par viņu iespējams balsoja ļoti daudz sievietes. Taču ir arī tādu vīriešu piemēri, par kuriem vairākumā balso sievietes, iespējams, viņu ārējā izskata dēļ.

I.S.: Vai Jūsu partijā vīrietim nav vieglāk tikt ievēlētam Jūsu kristieša ticības un tradīciju dēļ?

B.C.: Varbūt, taču šī attieksme arī mainās. Piemēram, mūsu partijas līderis ir sieviete, tāpat kā sekretāre. Bet varbūt būtu vieglāk balsot par vīrieti tieši kristīgo tradīciju dēļ.

I.S.: Mūsdienās pastāv aizvien spēcīgāka dzimumu līdztiesība, ko jo īpaši veicina mūsu prezidentes kundze. Manā partijā ir rodami vairāki iemesli, viņa ir jauna un daudz strādā, turklāt strādā ātri un arīdžan ieņem svarīgu amatu, ko viņa sasniedz tikai pateicoties savai personībai.

12. Kā Jūs pati skatāties uz politiķiem – vai ir atšķirīga attieksme, sadarbojoties ar politiķi sievieti vai vīrieti?

I.S.: Man uzskats ir tieši tāds pats. Lielāka nozīme ir personībai.

B.C.: Jā, es piekrižu. Manuprāt, runa ir par dotībām strādāt ar cilvēkiem nevis dzimuma jautājums. Es uzskatu, ka līderim ir jābūt spējīgam strādāt ar cilvēkiem, jo politika ir saistīta ar spēju sadarboties ar citiem cilvēkiem un grupām, nevis tikai pārstāvēt savu idejisko pārliecību. Gan vietējā, gan valsts mērogā neviens cilvēks nevar paveikt uzdevumu, nesadarbojoties

I.S.: Ir tik daudz jautājumu, kas ir jāatrisina, esot politiķa amatā, piemēram, sociālie, ar sportu saistītie, tehniskie un daudz citi jautājumi. Jo īpaši tas attiecas par sadarbības tīkla izveidi dzimumu starpā, nevis atsevišķi uz sievietēm un vīriešiem.

13. Vai esat domājusi par kandidēšanu parlamenta vēlēšanās?

I.S.: Esmu mēģinājusi iekļūt nākamajā līmenī, jo tik ilgu laiku esmu pavadījusi, darbodamies vietējā pašvaldībā. Diemžēl ar manu pieredzi nepietika, lai gūtu panākumus, bet es mēģināju. Tagad man ir jāizlemj, ko darīt tālāk.

B.C.: Es arī esmu mēģinājusi. Kad apsvēru iespēju iesaistīties politikā, man tas bija viegls jautājums – vai es vēlos iesaistīties lielajā politikā, vai tikai pašvaldību sektorā. Ar manu līdzšinējo darbu šoreiz nepietika, bet es domāju, ka man ir, ko dot arī plašākā mērogā. Kāds domās, ka pārsteidza mani, taču tas bija vajadzīgs, lai šoreiz saprastu, ka mana izcelsme kā zviedriski runājošam somam šeit nebija vieglākā situācija, šajā tik ļoti somiskajā reģionā. Daži cilvēki teica, ka nebalsos par mani, jo es esmu zviedriski runājošs somis vai pat, ka esmu zviedrs, kas nav patiesība.

I.S.: Arī man to dzirdēt bija liels pārsteigums. Esmu strādājusi nacionālā līmenī kā priekšsēdētājs zaļo spēku kustībā 1994. – 1995. gadā, un šajā laikā es satiku ļoti daudz cilvēku visā Somijā, attiecīgi vadoties no šīs pieredzes es jutos gatava būt par politiķi nacionālā līmenī.

14. Ko Jūs varētu ieteikt sievietei, kas nolēmusi iesaistīties politikā – ar ko būtu jāreķinās, kādi zaudējumi, kādi ieguvumi iespējami?

I.S.: Grūti pateikt, jo esmu darbojusies politikā pārāk ilgu laiku, un tagad pēc šīm vēlēšanām es patiesi domāju, ko iesākt ar savu dzīvi, jo mani bērni ir jau pieauguši. Es nevaru iedomāties savu dzīvi bez darbošanās politikā. Man joprojām ir laiks, ko ieguldīt savā profesionālajā izaugsmē, un es nenozēloju, ka iesaistījos politikā.

B.C.: No savas puses varu teikt, ka ir acīmredzami ieguvumi, kā, piemēram, var iemācīties iepazīt cilvēkus un lietas, ko citādāk neuzzinātu, kā vien iesaistoties politikā, un tā ir bagātība. Var iegūt vairāk informācijas. Kandidēšana parlamentārajās vēlēšanās rada lielu stresu, kas palīdz iemācīties tikt galā ar stresu un iepazīt savas stiprās un vājās puses. Diemžēl nepietiek laika ļoti daudzām lietām, un tas ir faktors, kas ikvienam būtu jāapsver pirms iesaistīšanās politikā. Pārsvārā ir jāizvēlas, vai veltīt vairāk laika sabiedrībai politiķes statusā vai mājām un ģimenei. Tas ir ļoti svarīgs jautājums, uz ko ir jāatbild visai ģimenei. Šis jautājums jo īpaši svarīgs ir sievietei, jo tas laiks, ko varētu pavadīt kopā ar ģimeni, nekad vairs neatgriezīsies – kad bērni ir izauguši, tur neko nevar mainīt, viņi nekad vairs nebūs mazi. Kad mani bērni bija mazi, es nevēlējos iesaistīties politikā, jo vēlējos pavadīt laiku ar viņiem. Tagad viņi ir izauguši, un man ir laiks. Vēlos ieguldīt savas prasmes un spējas politikā.

I.S.: Esmu strādājusi tajā pašā politiskajā līmenī ilgu laiku, un man tiešām ir jādomā, ko es daru. Varbūt man atteikties no mācībām universitātē, kas vienmēr ir bijusi maza manas dzīves daļa.

15. Vai Jūs esat informēta par iespēju sūdzēties dzimumlīdztiesības principu neievērošanas gadījumā?

Esmu pārlicināta, ka ir jābūt vienlīdzībai starp vīriešiem un sievietēm.

B.C.: Šobrīd pilsētas padomes vadītājs (59 locekļi) un pilsētas valdības vadītājs (11 locekļi) ir sieviete un vīrietis. 2008. gadā mums ir gaidāmas nākamās pašvaldības vēlēšanas.

16. Pret ko vairāk ir vērsta dzimumdiskriminācija Jūsu pašvaldības ietvaros? Kā?

I.S.: Ar laiku daudz kas ir mainījies šajā vienlīdzības jautājumā, lai gan tehniskajā pārvaldē, protams, ka strādā vairāk vīriešu, varbūt pat pārāk daudz. Joprojām valda situācija, ka sievietēm ir “stikla griesti”, skolās tomēr ir vairāk vienlīdzības, arī medicīnā studentu sieviešu ir vairāk.

B.C.: Tiesa, studentu sievietes ir vairāk nekā vīriešu, arī skolotāju. 50% no doktora grāda ieguvējām ir sievietes, bet, piemēram, aptuveni 98% skolotāju, kas skolās pasniedz ekonomiku, ir sievietes. Taču lielākā daļa policistu joprojām ir vīrieši, lai gan ir konkrētas profesijas, kurās uzlabojas dzimuma vienlīdzības jautājuma risināšana. Kuopio arvien vairāk sievietes ieņem uzņēmuma vadītāju amatus. Un viņas strādā godam. Viena no *Nokia* vadītājām ir sieviete, arī uzņēmumā *Mare Mekko*, kas ir vadošais uzņēmums, kur vadītājas vecums jau sasniedzis 70 gadu sliekšni. Lielākā daļa uzņēmumu Somijā ir vīriešu pakļautībā, taču ir konkrēti izņēmumi.

17. Kā Jūs raksturotu politiku Somijā?

I.S.: Es ticu politikai Somijā un domāju, ka tā ir diezgan atklāta. Cits jautājums, vai ir pietiekami daudz spēka mainīt situāciju. Pēc pēdējām vēlēšanām ir ieviestas mazas izmaiņas, turklāt mūsu parlaments ir uzticams. Ja mēs salīdzinātu politisko situāciju, piemēram, ar Krieviju, tad mūsu parlamentu var uzskatīt par ļoti godīgu un mums piemīt skandināvu maniere, kā vest lietas. Es ticu, ka mums nepastāv korupcija tāpēc, ka mūsu likumdošana pret to vērsas ar bargiem sodiem.

B.C.: Somija ir vismazāk korumpētā valsts pasaulē jau otro gadu pēc kārtas.

I.S.: Mēs Somijā ticam tam, ka savs darbs ir jāciena un jāstrādā ļoti atklāti.

B.C.: Salīdzinot ar citām valstīm, uzskatu, ka politika Somijā ir diezgan tīra. Taču nedomāju, ka cilvēki, kas tiek parlamentā, ir labākie kandidāti, kas mums ir. Tas tāpēc, ka šogad parlamentā ievēlēja ļoti daudz pazīstamus cilvēkus viņu slavas dēļ nevis tāpēc, ka viņi būtu labi politiķi. Taču mums ir daudz prasmīgu cilvēku, kas nav parlamentā, lai gan tāda situācija ir visur. Par ievēlēšanu parlamentā – ir jābūt atpazīstamam, bet ne labākajam. Ar atpazīstamību es domāju, ka nav jābūt obligāti labai slavai, pietiek, ka esi populārs. Tā ir negatīva tendence, ka slavens sportists vai skaistuma karalienes var ievēlēt parlamentā.

18. Vai, Jūsprāt, Somijā būs situācija, kad lēmumu pieņemšanā valsts un pašvaldību līmenī būs panākta dzimumlīdztiesība?

I.S.: Jāpauzē kādam laikam, taču tas ir iespējams. Mums ir vajadzīgi kādi 20 gadi tā īstenošanai. Ja arvien vairāk sievietes ieņem vadītāju amatus, tad arī situācija politikā mainīsies, es tam ticu, taču ir jāpauzē laikam.

B.C.: Es neredzu iemelsu, kāpēc tas nevarētu būt iespējams. Ir grūti pateikt aptuveno laiku, cik būs nepieciešams, taču beigu beigās Somija to piedzīvos. Jo mums ir senākā dzimuma vienlīdzības jautājuma risināšanas vēsture pasaulē, līdz ar to tas ir izdarāms.

I.S.: Ir svarīgi, kā mūsu sabiedrība turpinās attīstīties turpmāk, vai algas abiem dzimumiem būs vienādas. Un ir vēl viens aspekts – ja vīrieši strādā ļoti apmaksātu darbu, viņi nelauzīsies iekļūt politikā. Ja vīrieši dos vairāk vietas sievietēm.

B.C.: Vīriešiem ir lielāki ienākumi nekā sievietēm, pat ja abi dzimumi strādā vienādu darbu. Locekļa vietu parlamentā var saņemt par 70 000 EUR gadā, taču ir bīstami tikt ievēlētām šā iemesla dēļ, jo, vadot parlamentu, ir nepieciešama liela nauda, Mums ir jābūt sava veida mēram, citādi var ieņemt vietu parlamentā, ja ir vairāk naudas vai ja esi populārs, nevis augstu kvalificēts speciālists vai cilvēks ar lielu pieredzi. Ierobežojumam ir jābūt ap 20 000 EUR, kas varētu būt vienlīdzīgi. Pastāv liela atšķirība, vai uzņēmumā iegulda 80 000 EUR vai 10 000 EUR.

*** Vai piekrītat aptaujas rezultātu publicēšanai ārpus maģistra darba, piemēram, zinātniskās publikācijās, disertācijā?**

Jā

Jā

Izziņa par aizstāvēšanu

Maģistra darbs aizstāvēts Maģistra pārbaudījumu komisijas 200__gada __ _____
sēdē, vērtējums _____

MPK priekšsēdētājs _____